

1978

L

1507

Quare in regno... per... videtur... fol. 70 col. 2. an. 178.

Articuli. CCCC.

Martini Lutheri. Ex sermonibus eius Sex & Triginta, Quibus singulatim responsum est a Iohāne Cochleo wendelstino, partim scripturis, partim contrarijs Lutheri ipsius dictis.

De fide & operibus... fol. 69...

Supplicium... fol. 106 col. 2. an. 172 & 174.

Anno. M. D. XXV.

Capitulum... fol. 106 fol. 4 col. 2.

Prouerb. xviii.

Impius cum in profundū uenerit peccatorum, contemnit.
Sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

De... fol. 56: an. 1700.

Quo... Opera bona... fol. 78. col. 1.

De... fol. 49 col. 2.

De... fol. 44: col. 2.

fol. 59 col. 2.

fol. 64. col. 2. a 460.

¶ Reuerēdo in Christo Patri ac Dño, P. Iohanni
Abbati Monasterij S. Pāthaleonis Colonie Agr. ppine
uirtutū pietatisq; ac religionis auitę assertori acerrimo.
Io. Cochleus Vuendelstinus, S. P. D.

ANno superiore, cū expectaret Principū aliorq; Impij Ro. Procere
ac statuū cōuēt⁹, quę diētā uulgo uocāt Spire celebrād⁹, iussi sūt
a plerisq; Principib⁹ Theologi nōnulli, ex libris Lutheranis colligere,
q̄ impię, q̄ seditiose, quę scādaloſe a Luthero sint in pplm Chriānū
pnicioſe diſſeminata. Cōtigit itaq; ut & mihi aliqd opusculorū ei⁹ expē
dēdū assignaret, nēpe sermones aliq̄t ad populū, & liber in Eccliaſticos
Teuthonicę editus, opuscula sane neq; magna, neq; iter p̄cipuos illius lib
ros cōputata. E q̄b⁹ tñ tātā collegi (licet festinata lectōe ac renitēte Mi
nerua nauſeabūda) impietātū ac scādaloſorū cōgeriem, ut ex uno illo libello
pseudoecclesiaſtico ſucceuerit articuli, cclxv. Ad q̄s ſigillatim rñdere di
ſtuli, q̄ antea copioſe ac efficaciter libro illi uniuerso rñsum ſit Teutho
nice a cōſtātiffimo Catholicę vitatis ppugnatorē D. Hieron. Emſero, in
li. bis iā edito, cōtra falſum Eccliaſten Vuittēbergēſem. Ex sermonib⁹ at
popularib⁹. 36. q̄s Luther⁹ ſparſim edidit, cōſignauit articulos. 500. Qui
bus p̄t̄pis anguſtia breues (q̄a tāto nūero ſigillatim rñdēdū erat) rñſio
nes adieci, p̄t̄m ex lris ſacris, p̄t̄m ex cōtrarijs ipi⁹ dictis, ut ſi Germanis
nr̄is parū uisum fuiſſet, dānatos fuiſſe iā pridē a ſede aplica furētis, huius
Monachi articulos. 41, & a maxia celeberrimaq; Pariſieſiū facultate The
ologica ppōes. 104. hic ſaltē uideāt, q̄ nō foret difficile, uel bis mille arti
culos detestabiles ex oī opusculorū illi⁹ farragine colligere, cū ego un⁹
(q̄ tñ neq; doctrina neq; ingenij iudicijq; acrimonia polleo) i tātillo t̄pis
ſpatio, uno ſc̄z mēſe, ex breuiuſculi illi⁹ ſermōib⁹, tot ipios atq; abſurdos
articulos & collegi & reprobaui, ſatis (ni fallor) apte, ut q̄ſq; facile p̄ſpi
cere queat, q̄ nō cōſtet ſibi Luther⁹, q̄ toties cōtrari⁹ ē ſibi ipi, & q̄ longe
abſit a vitate, q̄ tot ſcripturarū locis pugnatia ponit. Quid igitur futurū
putem⁹, ſi uiri docti cōplures, p̄tirēt inter ſeſe maiora illius opuscula, ut
ex eis peſſima q̄q; dicta articulati cōſignarent. Credo eq̄dē collecturos
eē nō Quingētos, ſed q̄nq;es Mille articulos, q̄s ipios aut ſeditioſos, aut q̄
q̄ mō ſcādaloſos iudicaturi eēt. Qñqdē ego, nulli⁹ eruditōis homūcio,
& ſeſtinās & a libris meis abſens, uariſq; iterim Lutheranoſū iniurijs ob
noxi⁹, iter alienos degers, tot illi⁹ errores & ſcādala, i ſermōib⁹ haud ita
p̄lixis, dephēdi. Hūc itaq; laborē meū, q̄lēcūq; tuę, Reuerēde Paternitati
nūcupō Abbas piētiffime, ſuppliciter orās, ut & amplitudinē tuę p̄bet
hoc ſtudiū meū, & p̄ noīs tui authoritatē reliq; acceptū fiat, q̄ ſaluā uo
lūt & Patriā & toti⁹ Impij Ro. Rēpublicā ab hac herēſi, ut ipiſſima ſane
ita & peſtilētiffima, p̄ quā hoc anno tot arces, tēpla, Monasteriaq; diruta
ſunt & euerſa, totq; hoīm miſerrie ſeductoſū Milia aiās ſuas cū ſanguine
ad iſeros trāſmiſerūt. De⁹ Opt. Max. dignēt Germanis nr̄is auitę pietatis
oculos ap̄ire, ut u⁹ tātis rerū corporūq; et aiāſ dānis tādē cōmoueāt, q̄ ex
hac peſte nocētiffima patriā poſteritatēq; ſuā cōi oīm Impij ſtatuū cōſen
ſu eripiāt, & irati numinis ultionē pia reuerſiōe dep̄cēt & placēt. Bñ ua
leat R. P. T. Cui me ex aiō plimū cōmēdo. Ex Colonia, 3. Id⁹ Aug⁹. 1525.

Sermones Lutheri. XXXVI.

- I *fo: 1* Quādo uenerit paraclytus quē ego mittā &c. Io. 15
 II *fo: 3* Qui me amat sermonē meū seruabit Io. 14
 III *fo: 4* Ita deus dilexit mundū &c. Io. 3.
 IIII *fo: 8* Recumbētibus undecim apparuit illis Ihesus & exprobrauit incredulitatē eorū Mar. ultimo
 V *fo: 9* Vado ad eum qui me misit Io. 16
 VI *fo: 9* De oue errante & dragma deperdita Lu. 15
 VII *fo: 9* De piscatura Petri Lu. 5
 VIII *fo: 10* Estote misericordes sicut pater uester misericors ē Lu. 6.
 IX *fo: 11* Accessit ad Ihesum mater filiorū zebedei. Mat. 20.
 X *fo: 12* Nisi abūdauerit iusticia ustra plus quā scribarū &c. Mat. 5
 XI *fo: 15* Attendite a falsis prophetis. Mat. 7
 XII *fo: 19* Liber generationis ihesu Christi. Mat. 1
 XIII *fo: 22* De Pharisæo & Publicano. Luc. 18.
 XIII *fo: 23* De surdo & muto. Mar. 7
 XV *fo: 24* Passio Iesu Christi, & quō ea nobis utendū sit. *ut de hoc ibid*
 XVI *fo: 25* De Natiuitate Ioannis Baptiste *in uenerabili s. ioh. videtur fo: 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*
 XVII *fo: 28* Erfordie de Cruce & Passione hoīs Ghristiani *in honore s. ioh. in Erfordia*
 XVIII *fo: 30* Erfordie de fide & operibus
 XIX *fo: 33* De triplici bona uita ad informādā cōsciētā
 XX *fo: 31* De digna sumptōe uenerabilis sacramētī corpis Christi.
 XXI *fo: 31* De duplici iusticia
 XXII *fo: 38* Erfordie. Dñica Quasi mō geniti. De operibus.
 XXIII *fo: 39* De diuite & Lazaro paupere Luc. 16
 XXIII *fo: 43* De reliquijs & ornāmētis. De sancta Cruce
 XXV *fo: 48* Dominica Inuocauit
 XXVI *fo: 49* Feria secūda post Inuocauit
 XXVII *fo: 51* Feria tertia post Inuocauit. *De ista dicitur*
 XXVIII *fo: 53* Feria quarta post Inuocauit
 XXIX *fo: 54* Feria quinta post Inuocauit *De ista dicitur*
 XXX *fo: 56* Feria sexta post Inuocauit
 XXXI *fo: 58* Dominica Reminiscere
 XXXII *fo: 59* In die Corporis Christi *fo: 60*
 XXXIII *fo: 61* Dominica decima post octauā Penthecostes
 XXXIII *fo: 64* In die omniū sanctorū Euangeliū. Mat. 5
 XXXV *fo: 66* De ueneratione sanctorū, & de fidelibus defunctis
 XXXVI *fo: 69* Dominica uicesima post octauā Penthecostes *fo: 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

de abingalla
de defunctis vide. de p. 14 & p. 15 de p. 16 de p. 17 de p. 18 de p. 19 de p. 20 de p. 21 de p. 22 de p. 23 de p. 24 de p. 25 de p. 26 de p. 27 de p. 28 de p. 29 de p. 30 de p. 31 de p. 32 de p. 33 de p. 34 de p. 35 de p. 36 de p. 37 de p. 38 de p. 39 de p. 40 de p. 41 de p. 42 de p. 43 de p. 44 de p. 45 de p. 46 de p. 47 de p. 48 de p. 49 de p. 50 de p. 51 de p. 52 de p. 53 de p. 54 de p. 55 de p. 56 de p. 57 de p. 58 de p. 59 de p. 60 de p. 61 de p. 62 de p. 63 de p. 64 de p. 65 de p. 66 de p. 67 de p. 68 de p. 69 de p. 70 de p. 71 de p. 72 de p. 73 de p. 74 de p. 75 de p. 76 de p. 77 de p. 78 de p. 79 de p. 80 de p. 81 de p. 82 de p. 83 de p. 84 de p. 85 de p. 86 de p. 87 de p. 88 de p. 89 de p. 90 de p. 91 de p. 92 de p. 93 de p. 94 de p. 95 de p. 96 de p. 97 de p. 98 de p. 99 de p. 100
de inferno uano ludicri spio fo: 41 col 2

Confutatio. CCCC. articulo

rum Martini Lutheri, ex xxxvi. sermonibus eius Theu-
thonicis excerptorū, reprobatorū, per totidem
respōsiones Iohannis Cochläi

V vendelstini.

¶ Sermo primus

.i.

Vtherus. Quia p̄ hāc fidē cadūt uigiliæ & mis-
sæ mortuorū, & oportet totius mūdi symicū ludum
redargui.

*Omnia
y defuncti*

Propos. 19.

Rom. 15.

¶ Cochläus. Erronea est ista fides, Sancta em̄ & sa-
lubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a pct̄is
soluant. z. Mach. 12. Et erāt, tēporibus Pauli, q̄ etiā baptizabant pro
mortuis. 1. Cor. 15. Sed & Lutherus ipse, priusq̄ p̄tinaci rebellione in
abyssum impietatis p̄cipitatus est, ita scripsit in resolutionibus. Si uo-
lēter p̄enas ferūt aīæ. cur pro eis oramus? R̄ndeo (inq̄t) Nisi eas uo-
lenter ferrēt, certe dānatę eēt Sed nunqd̄ nō ideo optare debēt oīo-
nes? Q̄n̄ ap̄lus optauit pro se oīones fieri, ut liberaret̄ ab infidelib⁹
& sibi ostiū uerbi aperiret̄, q̄ t̄n̄ omni fiducia plenus, mortē cōtem-
nere se gloriabat̄. Etiā si aīæ nō optaret̄ oīones, t̄n̄ nostrū est, eorū la-
bori cōdolere & succurrere oīone, sicut q̄buslibet alijs, q̄t̄libz forti-
ter patiētibus. Et hoc earū sanctissimū, sed anxiosissimū desiderium,
merito iuuat oīs eccl̄ia, q̄t̄ū p̄t̄, Maxime, q̄n̄ & deus uult illas per ec-
cl̄iā iuuari. Hæc Lutherus.

z

¶ Lut. Ut oīs mūdus dicat nobis iuste factū esse; & q̄ deus
scriptura, & oēs angeli, debeāt cōtra nos stare: ibi oportet nullā que-
rimoniā, nullū ius eē, sed maledici, & cū dedecore hinc decedere. Ita
contigit & Christo.

Iohan. 17.

*Quibus mortuis
uocantur*

Cyprian⁹
de simplic.
prælatorū.

Cochläus

¶ Coc. Impia, falsa, & in Christū blasphemā est hæc propositio.
Vbi em̄ deus, scriptura, & oēs angeli steterūt cōtra Christū, aut cō-
tra ullū martyrē ac baiulū crucis Chr̄i? Ait aut̄ Chr̄us. Pater sancte
serua eos in noīe tuo q̄s dedisti mihi, ut sint unū sicut & nos. Verz de
hæreticis & schismaticis nimīū uera est ista prop̄o. Eorū em̄ macula,
ne sanguine quidē delet̄, sed dū occidunt, Diaboli (teste Cypri.) non
Christi martyres fiunt. Nō debēt igiṛ sese supbe cōparare aut æqui-
parare Chr̄o & eius martyribus hæretici. Christū em̄ & martyres
eius dānauerūt & occiderūt infideles Iudæi & Gentiles. Hæreticos
aut̄ maledicūt & cōdēnant fideles Christi, catholicæ dei eccl̄iæ mem-
bra, eosq̄ ob p̄fidia & crimē: nō p̄pter fidē & iustitiā, occidūt princi-
pes christiani, Qui ad hoc gladiū portāt. Rom a. 15.

3

¶ Lu Ibi exurgūt tūc seditiōes, ibi irascūt dñi & principes;
& omne q̄d magnū est, Quia mūdus nō p̄t eiusmodi p̄dicationē au-
dire ac pati, Ideo euāgeliū est odiosa prædicatio.

Plus

¶ Coc. Bñ exurgūt & irascunt principes, iuxta leges & canones, in hæreticos. Nā & lex diuina, Deute. 17. uult eos, iudicis decreto, mori, ut auferat malū de Israel &c. Q. si mūdus nō p̄t audire ac pas-
ti euangeliū, quō dixit Chrs. Euntes in mūdū uniuersum, p̄dicare es
uangelīū omni creaturæ: Etsi iugū Chri suaue est, & onus eius leue,
atq; euāgelīū est idē qđ bonū nunciū, minime profecto iuste d̄r odio
sa p̄dicatio euangeliū. Quod Lutherus infra, propo. 41. ait, nihil aliud
esse, q̄ p̄dicationē de resurrectione Christi. Et eius Philippus in suis
Romanis dicit, nihil aliud esse euangeliū, nisi Christi, adeoq; gr̄æ per
Christū promissionem,

Cherub
Marci. ult.
Matth. 11.

¶ Lut. Quia dū credo & dico, qđ sola fides in Christum, fa-
cit & expedit oīa, tūc subuerto totius mūdi symicū ludum. Hoc non
possunt ipsi pati

4

¶ Coc. Recte faciūt principes & ep̄i catholici, qđ nō sinunt subuer-
ti optima qđq; ap̄lorū & sanctorū patrū instituta in ecclia dei, qđ Luthe-
rus hic impie uocat symicū ludū. Quādoquidē falsa est hæc proposi-
tio. Sola fides in Christū facit & expedit oīa, uti reprobata est iā pri-
dē a plurimis ad longū. Et in tota scriptura nusq̄ habet, Sola fides.
Itaq; falsus est mihi tandē publice Lutherus ipse, hæc uocē, Sola, a se
ipso adiectā esse, nō a Paulo. Et apte cōtradicit sibi ipsi, dū uult sola fi-
de excludi opa bona, sine q̄bus tñ ait alibi fidē nō esse. Atq; in sermo-
ne quodā ad pplm sic ait, Regnū dei nō cōsistit in sermone aut i uer-
bis, sed in factis, in opibus & exercitijs. Deus nō uult habere audito-
res aut loquutores, sed imitatores & opatores, & hoc in fide p̄ cha-
ritatē. Fides em̄ absq; charitate nihil ē sufficiens. Hæc Luth.

Roffen. art.
1. & x. Io. Fa-
ber. ca. ult.
Dyeterber.
articu. 7.
Io. Coc. in
Minotau.
Sermo. 25.

*Si sola fides
sufficit*

¶ Lu. Ideo nō possunt simul stare Christi doctrina & ho-
minū doctrina, alterum cadere oportet.

5

¶ Coc. Paulus qđq; & cæteri apostoli hoīes fuerūt, Eorū tñ doctri-
na minime ē reijciēda. Etiā ubi expresse dicit. Cæteris dico ego, non
dñs. 1. Cor. 7. Cur autē sanctorū patrū (qđ cū Christo simul stant & con-
regnāt) doctrina nō queat simul stare cū doctrina Chri, Cū spū sctō
inspirati (ut ait S. Pet. 2. Pet. 1.) loquuti sint sancti dei hoīes?

*Fit p̄uoc
doctrina Christi
et hinc hinc*

¶ Lut. Ideo oportet tumultuari, ubi Euangeliū est, & testi-
monium Christi.

6

¶ Coc. Rectius ait Esaiās cap. 52. & post eū Paulus Rom. x. Qđ spe-
ciosi pedes euangelizantiū pacē, euangelizantiū bona. Nā & Chrs
pacē suā dedit ac reliquit nobis. Iohā. 14. Et Luth. ipse alibi ait. Verū
bū dei tumultū nō facit. Qui autē tumultuat, is abutitur uerbo dei
ad suam petulantiam.

*vid. Luth. 1. 2. 10. 11.
Lut. cōtra
fal. statu eccl
clesiast.*

¶ Lut. Quia quēadmodū minime, Chrs, nō est Christus
ita nō p̄t monachus, aut sacerdos christianus eē. Quia dñs dicit, Nō
ueni mittere pacē, sed gladium.

7

¶ Coc. Falsa est & fatua hæc propo. Falsa, inq̄, cū tot milia sanctorū

*Uti ueni mittere pacē
sed gladium. ueni di*

Quo p[er]uicax h[er]es. torquet gladiu[m]: ad feru[er]e uerbis

Lucæ. 22.

rū sacerdotū ac monachorū a t[em]p[or]e usq[ue] ap[osto]lorū apud ch[ri]stianos semp[er] fu
isse cōstet. Fatua uero q[ui]a fatue allegat nō causā pro causa, & im
pie detorquet salutare uerbū Ch[ri] ad gladiū cædis & interitus, q[uo]d
dictū est de gladio spūs & salutis, q[uo]d ē uerbū dei, Ephe. 6. Et alibi suc
censet theologis Lutherus, q[uo]d p[er] duos gladios (de q[ui]bus in passione do
mini legit) intellexerint unū spiritualē pro uerbo dei, alterq[ue] materia
lē pro ferro seu potestate seculari, dicens. O glossa uel tartaro digna
Hæc ille in resolutionibus cōclu. 80. Quanto igit[ur] iustius, nos ei succē
seamus, q[uo]d unū gladiū Ch[ri] (quē Paulus & oēs sancti patres dicūt p[ro]
u[er]bo dei) sediciose torquet ad ferrū cædis & tumultus.

¶ **Lut.** Quia cōscientia est p[er]tō nimis debilis, imo nullum
peccatū, adeo parū est, cōtra q[uo]d sustinere se possit cōscientia, etiam
si tam paruum esset, sicut ridere in ecclesia.

¶ **Coc.** Quid opus his ambagibus: sæpe quidē peccato succūbit
cōscientia, sæpe etiā resistit ac p[ro]ualet, etiā in gentilibus, iuxta illd a[postoli]
postoli, Ro. 2. Testimoniū reddēte illis cōscientia ipsorū, & inter se in
uicē cogitationū accusantiū aut etiā defendētiū, in die, cū iudicabit
deus occulta hoīm. Exēplū deniq[ue] nō satis quadrat. Multis em̄ mo
dis etiā grāde peccatū esse p[ro]t. Ridere in eccl[esi]a. Et cōscientia impiorū
aliquā etiā grauissimo p[er]tō nō terret, iuxta illud saluatoris Iohan. 16.
Venit hora, ut oīs qui interficit uos, arbitret[ur] obsequiū se p[re]stare deo
Et iuxta illud Salo. puer. 18. Impi[us] cū i[n] p[ro]fūdū uenerit p[er]tōrū, cōtēnit

*Sunt h[er]esim
vident: suam
sua q[ui]a
sua q[ui]a
mala im
miseria
de p[er]uicax*

¶ **Lut.** Ita iactabat se Paulus ad Timo. q[ui]n erat conuersus,
Quomodo prius uixisset, & tenebat iam suū peccatū ita cōtemptibi
le, q[uo]d carmen de eo faceret & de eo cantaret.

*Blasph[em]ia in
Paulo*

¶ **Coc.** Blasphæma est in Paulū hæc prop[os]itio, & scandalosa poenitē
tibus. Nusq[ue] profecto iactitat se de p[er]tō Paul[us], neq[ue] carmē de illo fecit,
neq[ue] de eo cantauit, sed eius cōdonationē, gratiæ & misericordiæ
dei, humiliter ac deuote acceptā tulit. 1. Tim. 1. Et. 1. Cor. 15. hu
millime ait. Ego enim sum minimus ap[osto]lorū, qui nō sum dignus uos
cari ap[osto]lus, quoniā per secutus sum ecclesiam dei.

¶ **Lut.** Et omnes dicunt, se nosse patrē, hoc etiā dicit Tur
cus, & ad hoc, se credere scripturis & deo.

*Lut. cōtra
mād. C[on]sta.
Com[un]itas
h[er]esim
Imperatores*

¶ **Co.** Si uera sunt hæc, cur toties p[re]dicat solā fidē Luther[us]? An &
hic Turcā scelerata p[ro]fidia atq[ue] defectione (ut nup[er] fecit in quadā epi
stola) populis Germaniæ, cōtra principes & imperatorē nostrū com
mendat, ueluti decies meliorē ac prudētiorē? Vbi em̄ scribit impa
rorē & principes n[ost]ros nosse patrē & credere scripturis & deo? Quo
ties calūniat eos, tanq[ue] cōrrariū agētes? At Ch[ri]s ait Matt. 11. Nemo
nouit patrē, nisi filius, & cui uoluit filius reuelare

¶ **Lut.** Sed id solū est sup[er] linguā, sicut spuma sup[er] aquā, at
in cornō uenit, quia manet adhuc d[eu]sus tumor in corde, q[ui]a liquid
super opera tenent, & putant se oportere aliquid operari, ut salui fi

inuisibilis op[er]a Christiana

ant; Christi fēem & meritum non esse satis.

¶ Coc. Res quidē & meritum Christi satis est omnibus ijs, qui ei⁹ participatione per fidē & bonam cōuersionem digni fiunt, custos dantes mandata dei, ut ipse præcepit Matth. 19. dicens. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Et Iohann. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate. Quod utiq; nō fit sine opibus. Ac curandū nobis & diligenter memorandū, illud uerbū domini Apocalip. 3. Habes pauca nomina in Sardis, qui nō inquinauerunt uestimenta sua, & ambulant mecū in albis, quia digni sunt. Ergo dum tempus habemus (inquit apostolus Gala. 6.) operemur bonum ad omnes, Reddet enim deus unicuiq; iuxta opera eius. Roma. 2.

¶ Lut. Et dicūt Christū bene quidē pro nobis mortuū esse sed tñ ita, q̄ & nos aliquid ad hoc facere debeamus nris opibus. Vi de nūc q̄ profunde fixa est malicia & incredulitas in corde.

¶ Coc. Nō modica sane est malicia Lutheri, qui sic falsis dogmatibus abstrahit a bonis operibus fideles Chri, ad q̄ hortatur eos tāto pere Chrs, Paulus simul cū oibus prophetis & aplis. Nec parua est eius incredulitas, qua suæ innitēs prudētiae, uniuersam negat scripturā, bona nobis opa cōmendantē, usq; adeo sane peruicax & impudens, ut ausit totā B. Iacobi eplām, eius paradoxo falso de sola fide expressis uerbis repugnantē, calūniari ac reiicere.

¶ Lut. Contra, Qui suis operibus procedunt, n̄ Christum nō cognoscunt, nec sciunt, quid pater per Christū fecerit, & nesciunt q̄ deus opera eorum, nō uult habere, nisi solū filiū suū. Ita patrē non cognoscunt, nec sciunt, quid per Christū receperint a patre, Ideo oportet eos perire & cadere.

¶ Coc. At uerius ait Chrūs Iohā. 5. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionē uitæ. Qui uero mala egerunt, in resurrectionē iudicij. Et Paul. Gala. vi. Qui semiant in carne sua, de carne metet & corruptionē. Qui autē seminat in spū, de spū metet uitā æternā. Bonū autē facientes, nō deficiamus, tēpore em̄ suo metemus nō deficientes. Impiissimū igit̄ simul & impudentissimū est hoc mendaciū, q̄ deus opera nra nō uult habere. Cum in extremo iudicio, maxime de operibus sit ratio iudici Christo reddenda. Matth. 28.

Sermo secundus.

¶ Lut. Ipse quoque expertus est, quid erigat, quid faciat, quando uolunt populum coercionē probum facere. Quia olim populum in seueritate tenebat, ita quod eius uerba tenere cogebantur, non deum blasphemare. Leuit. xix. Ita cogebat probitatem ab extra in eos ex timore pœnarum, at cor non erat ibi. Hoc adhuc est in hodiernum diem.

¶ Coc. Iusto quidem nō est lex posita, sed iniustis & non subditis,

fo: 3

¶ Coc. Res quidē
fatis est omnibus ijs,
qui ei⁹

12

¶ Coc. Nō modica
sane est malicia
Lutheri, qui sic
falsis dogmatibus
abstrahit a bonis
operibus fideles
Chri, ad q̄ hortatur
eos tāto pere
Chrs, Paulus simul
cū oibus prophetis
& aplis. Nec parua
est eius incredulitas,
qua suæ innitēs
prudētiae, uniuersam
negat scripturā,
bona nobis opa
cōmendantē, usq;
adeo sane peruicax
& impudens, ut
ausit totā B. Iacobi
eplām, eius paradoxo
falso de sola fide
expressis uerbis
repugnantē, calūniari
ac reiicere.

13

¶ Lut. Ipse quoque
expertus est, quid
erigat, quid faciat,
quando uolunt
populum coercionē
probum facere.

14

verum ubi p. h. h. h. h.
nuptijs & peccatoribus. 1. Tim. 1. Qos ex dei ordinatione legib⁹ & pœnis coercere debēt principes, ut dei ministri. Nō em̄ sine cā gladiū portāt. Roma. 13. Sic deus mādat iudici, Deut. 17. ut rebellē pontifici dedat neci, q̄ coercitiōis exēplo, cūctus pplus timeſcat, & nullus deinceps intumeſcat ſupbia. Sic Paulus q̄q; 1. Timo. 5. iubet peccantes corā oibus argui, ut & cæteri timorē habeāt. Q; ſi principes & ep̄i n̄ i añ quinquēniū hęc cœleſtia ſequuti ac exequuti fuiſſent oracula, iā pridē ſopita & ſuppreſſa eſſet hęc procax & ſedicioſa i Germania ſuperiori factio Lutheranorum.

Rebellium p̄cipi om̄ia
15 ¶ **Lut.** Ideo ad tenendū uerbū hoc oportet diuinū amorē facere, Iccirco ipſe in nouo teſtamēto, ſuſtulit oēm pœnā, & ſolū uerbū cogere permilit

¶ **Coc.** Utinā ſic eſſemus oēs boni, ut odiſſemus peccare uirtutis amore, abſq; omni formidine pœnæ. Sed nimir; (proh dolor) cōſtat ne timore quidē a pētis poſſe pleroſq; coerceri. Falſum eſt igit̄, in nouo teſtamēto oēm pœnā ſublata eſſe. Scimus em̄ q̄ rigidā ſtatuerit ſn̄iam Chr̄s ipſe, Mat. 18. in eū qui ſcandalizat unum de puſillis. Et nota eſt ſn̄ia Pauli in fornicatorē Corinthū, quē ſatanæ tradidit in interitū carnis. Petri q̄q; ſeueritas in Ananiā & Saphirā nō eſt chriſtianiſ ignota. Non igit̄ fruſtra ſunt leges coercionē, nec fruſtra gladiū portat princeps.

1. Cor. 5.
Actuū. 5

Si p̄m hanc
q̄q; gēmitu
16 ¶ **Lut.** Quia ſi oēs gladios in manū recipiāt, nullus hæreticus inducīt ad fidē, Simulať quidē tanq̄ recipiāt, at infundo cordis nihil eſt, Ideo deus gladiū in hac cauſa ſuſtulit.

2. Timo. 4.
1. Theſſ. 5.
ad Titū. 3
2. Theſſ. 3
2. Timo. 4.

¶ **Coc.** Expediť profecto hæreticos ab errore ad rectā fidē reduci quocūq; mō, ut reducat̄ ouis aberrās, Optabilius quidē p̄ ſanā doctrinā, q̄ p̄ minas & ſupplicia. Si aut̄ ſanā doctrinā nō ſuſtineāt, & a ueritate auditū (ut ait ap̄lus) auertāt, corripī debēt durius. Iubet em̄ Paulus corripī ingetos, & hæreticos poſt unā & ſecūdā correptionē deuitari, ac nos ab eis ſubtrahī. Vbi uero excōicationē q̄q; cōtēpſerint (uti nūc procaciſſime cōtēpnūt Lutherani) ac lupi eē cœperunt coercēdi ſunt utiq; ab ijs, q̄ gladiū nō fruſtra portāt, ne reliquis ouibus noceāt, ac p̄cidi debēt mēbra canceroſa, ne latius ſerpēdo (ut ſolet uenenatus eorum ſermo) totum corpus corrumpant.

17
1. Cor. 13
2. Cor. 13
¶ **Lut.** Hic auditis, qd ſit uita Chriſtiana. nēpe, deū amare & nō tumultuari, carnibus uelci, aut imagines ſubuertere, monaſchū aut monialē fieri, nihil refert cōiugē aut uirginē eē. Dicit̄ amare, & n̄ ſoli ſunt, qui eius uerbum ſeruant.

¶ **Coc.** Amare quidē deū eſt p̄cipuū opus hoīs chriſtiani. Maior em̄ honos charitas. 1. Cor. 13. At p̄ amorē nō tollunt, ſed magis iuuantur & promouent̄ alia bona opa. Et manet, ſaluo amore, diuerſorū operū ac ſtatū inter chriſtianos nihilominus diſcretio & differentia. 1. Cor. 12. Refert igit̄, qualia q̄s opa faciat, utiq; unus meliora facit,

Matth. cap. 19. v. 11. et 12. Jo: 4
q̄ alius. Ita q̄ falsum ē q̄ nihil referat coniugē aut uirginē esse. ait em̄
ap̄ls. 1. Co. 7. Qui m̄rimonio iūgit v̄ ginē suā, b̄n̄ facit. Et q̄ nō iungit
meli⁹ facit. Rō hui⁹ est in Euāgelio Mat. 19. Quia castrat seipam v̄ go
p̄pter regnū celoz. Et iuxta Pauli p̄secutōem, cogitat ea que domi
ni sunt, nō que mundi, sicut uxor

¶ Lu. Ideo uidetis, q̄ nostri Principes & Ep̄i stulti, & in
sani sunt, q̄ hoies ui ad fidē cogūt & impellūt. *Id est infidelit. p̄ p̄sumptos*

¶ Co. Nō magis faciūt stulte, Principes & Ep̄i n̄ri, dū subditos su
os etiā ui cogūt, exēplo Iosie, Iosaphat, & Ezechie Regū, manere aut
redire in uia rectā, si aberrarūt, q̄ ubi Pastor oues aberrātes ac renitē
tes, in uirga & baculo reducit. Nā & ip̄i pastores sunt Io. 21. & Ezec.
33. & 34. Alioq̄ regret de⁹ sanguinē ouiu dep̄ditaz de manib⁹ eoz

¶ Lu. Ita falsum est cor hois, q̄ amare nō p̄t, nisi uideat pri
us b̄n̄ficiū. Ideo q̄n̄ deus in ueteri testamento, in eos feriebat sicut in
canes, & crudeliter eos tractabat, tunc nō amabāt eum

¶ Co. Neq̄ de deo neq̄ de corde hois recte hic loq̄t. Nūq̄ em̄ nō
b̄n̄ficus est deus hoī, nūq̄ sine misericordia Et cor hois sepe amat uel
sine adhibito b̄n̄ficio. Quid em̄ b̄n̄ficiū prius uidēt parētes in filiis ad
huc infantulis, quos maxie amāt. Quin & in tribulatōib⁹ & aduer
sitatib⁹ filij Israel sepe magis amabāt & laudabāt deū, q̄ in delitijs &
p̄sp̄itatib⁹. Iuxta illud psal. Et cū occideret eos q̄rebāt eū, & reuerte
bāt, & diluculo ueniebāt ad eū. Itē Et clamauerūt ad dñz cū trib. & c.

¶ Lu. Iam amorē nullus hō in cor inducere p̄t. Ideo indux
it deus legē, ut experiemur & sentiremus magnitudinē maliciē hois
Q̄ homo bonę legi dei nō potest fauere.

¶ Co. Rursus iniuriose loq̄tur in deū hoīemq̄ & legem Lutherus
Vbi queso sedes ē amoris nisi in corde. Et acceperūt Iudei sane, ma
gni b̄n̄ficiū loco, legē dei, dicētes crebro in hymnis suis. Qui annūci
at v̄bū suū Iacob, iustitias & iudicia sua israel. Nō fecit taliter oī nas
tioni & c. Et adhuc hodie mori potius uellēt, q̄ legē ab̄ncere aut des
relinq̄re, licet i litera iā mortuā et mortificatē. Quo igit̄ eā nō amāt.
Sed & Paulus ip̄e ad gl̄iam Israelitarū refert, q̄ eis credita fuerint elo
quia dei, quoz adoptio sit filioz & glorie, & testamentū & legisla
tio, & obsequium & promissa.

¶ Lu. Verba nō sunt mea, sed Patris mei, ut ipse sane nos
ducat ad Patrē, siue cū gr̄a, siue cū indignatōne, siue cū delectatōne,
amore, siue cū timore, quia sup̄ hoc oportet totū stare. Ideo q̄ uers
ba uult intelligere, is contemnit deū, ibi tunc nulla iuuat doctrina,
nullum uerbum, nec aliquid

¶ Co. Nisi mendū hic insit, nimis absōna atq̄ etiā superioribus
dissōna est hęc p̄positio. Si em̄ Christus nos ad patrē, iā cū gratia, iā
cū indignatōe ducit, cur supra dixit p̄positiōe. xviii. Principes &
Ep̄os nostros insanos, si q̄n̄ cū indignatōe reducūt ad Ecclesiā deser
B

huic signum hoc

18

hinc infidelit. p̄ p̄sumptos

videt q̄ dicitur = 1

19

psal. 77

psal. 106

20

psal. 147

Ro. 3. & 2.

21

differt filii

Insuperum d. foyema accepta & alia in fide p. m. d.

tores: Si iā cū amore, iā cū timore, cur ppo. 15. ait supra, Q. in nos uo testamēto sustulerit oēm poenā: Reliqua quę sequūtur, nimium sunt aut falsa aut absurda.

Sermo Tertius.

22

¶ Luth. Quia Ioānes ita describit Euāgelia, ut bene solus Euangelista dici possit.

*Co 3^a cūda
et nota p. m.
alibi*

¶ Co. Nihil derogamus Euāgelio Ioānis, nihilominus aliorūq; triū Euāgelia equali fide suscipimus & ueneramur, dānātes hic pariter impias illas Lutheri eiusq; Ottonis sentētiās, quas ille in Teuthonicis p̄fatōib; iste in latinis p̄blematis, tā stulte q̄ supbe deblacterāt dicētes. Primū abrogari debere op̄inionē hāc, esse q̄tuor Euāgelia, & q̄tuor tm̄ Euāgelistas. Itē Iohānis Euāgelium eē unicū illud pulchrū uerū, & principale Euāgelium, & alijs tribus lōge ac lōge p̄ferēdū. Sicut & Pauli ac Petri Ep̄stas, itē Neq; censerī in scripturas debere Euāgelium, quod mera relatiō Cabalistica est, qua inuicē alius erudit aliū. Item, huc tēdere oīa, ut Ap̄stos hoīes fuisse credamus & labi potuisse. Videmus em̄ (inqt Otto) scripsisse pugnātia. Quod in plerisq; tā euidēs est, ut cōponi neq; possit neq; uelit. Hęc & id genus multa hī uiri Euāgelici, q̄ horror ē uel cogitare, p̄niciosissime ī uulg; ediderūt.

*Ap̄stos fuisse hoīes
& pugnātia scripsisse*

23

¶ Lu. Quia quādo patrē timemus, actū est, sed ut pulchrū amicabilē amorē ad ipsum geramus *in timore dōi sancti p̄manet*

psal. 3
psal. 33
prouer. 1

Quia timor dōi & timor dōi

¶ Co. At nihil monet nos frequētius tota fere scriptura, q̄ timere dñm. Quid em̄ his dictis frequētī? Beat; uir q̄ timet dñm. Btī oēs q̄ timēt dñm. Timete oēs dñm Angeli ei; oēs sancti ei;. Initiū sapientie timor dñi &c. Et Lutherus ip̄e melius alicubi sensit, dicens, in ip̄s duobus uult dñs coli, amari ut pater, ex bñficijs, timeri ut iudex ex plagis. Optime uero ait ip̄e dñs p̄ prophetā Malach. 1. Filius honorat patrē, & seruus dñm suū. Si ergo pater ego sum, ubi ē honor meus? Et si dñs ego sum, ubi est timor meus?

Luth. de. x.
præcep.

24

¶ Lu. Quia prius sepe dixi. Quod fides sola nō sufficiat ad deū, sed oportet etiā adesse preciū. Turcus & Iudeus etiā credūt in deū, sed absq; mediō & precio

propo. 4.

¶ Co. At multo sepius dixi, q̄ sola fides sufficiat ad deū. Et supra reprobauimus istud eius dictū, Q. sola fides in Christū facit & expedit omnia. Neq; recte credūt in deum Turcē. Nō raro nāq; dixit Lutherus, fidē informē figmētū esse, quomodo ergo Turcis tribuīt fidem, si fides in scripturis semper accipiatur p̄fide formata & iustificante?

25

¶ Lu. Iam docēt Scholę, nos ad patrem ire sine medio per nostra opera, hoc uocatur tūc Christū e mediō proijcere, sicut Hieremias pronunciauit de eo capitulo .xi. dicens Nos uolumus eum penitus eradicare. *Rem dicit p̄supp̄ Corp*

Coc. Bona opera nostra non excludunt, sed multo magis includunt Christum mediatorem, per quem ipsa in nobis fiunt. Ait enim in euangelio. Sine me nihil potestis facere. Iohan. 15. Et pater meus usque nunc operatur & ego operor. Iohan. 5. Sicut igitur fides, per quam itur ad deum, non excludit Christum medium seu precium, ita nec bona opera, Vtraque enim sunt dona ipsius

Luth. Nullum opus quantumcumque sanctum dici queat, potest dei iudicium placare, & nos in corde nostro pacare, nisi solum uerbum dei.

Coc. Nihil sane deragamus uerbo dei, quod tamen etiam usque patet haeretici & peccatores ipsi, per hoc tamen, neque pacant iudicium dei, neque pacant cor suum. Videmus autem in euangelio, quod in nouissimo die placabitur iudex, ihs qui bona egerunt, qui cibauerunt esurientes, qui potarunt sitientes &c. Alijs uero qui bona opera omiserunt, dicit, Ite maledicti in ignem aeternum, quauis dicturi sint, Domine, quando te uidimus esurientem &c. Et in alio loco apertius ait. Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, nonne in nomine tuo prophetaui, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos. Discite a me omnes qui operamini iniquitatem. Ecce fides, ad miracula usque clara, sine operibus bonis nihil placat, in iudicio dei.

Luth. Ideo statue conscientiam tuam, super nullum opus, super nullius sancti meritum, sed solum super uerbum dei, qui tibi non mentietur.

Coc. Non mentiri quidem deus, uult nihilominus per bona opera nostra eius mandata impleri a nobis. Ait enim, Si uis ingredi ad uitam, serua mandata, Non ait, crede solum uerbo dei. Ite, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Fides autem in uerbum dei absque operibus mortua est (teste Iacobo) in semetipsa

Luth. Iam bonum saluatorem statuerunt pro iudice, inde uenerunt sanctorum merita, ut homines deflectant se a Christo, & confugiant ad sanctos, quia putamus sanctos esse nobis magis propicios & inclinatos, quam deum ipsum.

Coc. Christus non solum saluator, sed & iudex noster erit. Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio. Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, Iohan. 5. Neque contemnenda sunt sanctorum merita, quorum copiosa est merces in caelis. Matt. 5. Ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius, & quod sedet in throno, habitat super illos. Apoca. 7.

Luth. Inde uenit quod unus dicit, sanctus Petrus est meus apostolus, alius, S. Paulus est meus patronus. Iam hoc non potest pati deus, honorem oportet deo tribui.

B z

Jo. 5

26

Mat. 29

Mat. 7

27

Mat. 19

Iohan. 14

Iacobi, 2

Inuoluntaria & diuina loquitur

28

Inuoluntaria & diuina loquitur

29

Inuoluntaria & diuina loquitur

honor sanctorum dei honor

*Nomi p[ro]p[ri]et[ar]um op[er]um om[n]i[um] d[omi]ni in malis h[ab]entur
Sicut dicitur in scripturis*

*Honorat[ur] de[us]
in sanctis suis*

¶ Coc. Honorat[ur] utiq[ue] deus in sanctis suis. At[que] em[en]d[ati]o[n]e[m], Qui uos recipit me recipit, & c[on]tra. Qui uos spernit, me spernit. Luc. x. Et q[ui]d uni de his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis. Matt. 25. Ideo recte ait propheta. Laudate d[omi]n[u]m in sc[ri]ptis eius. Falsum est igit[ur], q[uo]d deus non possit pati honorē sc[ri]pt[ur]ar[um], q[ui]a i[n] gl[ori]a c[on]regnātes sunt filij, amici & domestici ei[us], & cohæredes Chr[isti]. Cū uelit eor[um] honorē in terris q[ui]q[ue], uelut suū, agnoscere, q[ui] illi adhuc in carne peccati seruiūt.

30

¶ Lut. Hic obliuiscor patris & matris, & eū amo. Ibi fit fiducia, alioqui si timet, cadimus sup[er] opa, & amouem[us] Christū e medio, & uolumus ita currere ad deū, ibi tūc frangimus collū, Atq[ue] ita fit eis, sicut psalmista dicit. Illic trepidauerūt, ubi nō erat timor, Et sapiens prouer. 28. Fugit impius nemine persequente.

¶ Coc. Huic prop[os]itiō[n]i responsum est supra, n[um]ero. 23, & 25. Recte em[en]d[ati]o[n]e[m] timemus deū, ut d[omi]n[u]m, & p[ro] bona opa, quor[um] Chr[istu]s ipse in nobis author est, ad eū currimus. Ait enim apostolus, Sic currite, ut comprehendatis. 1. Corint. 9.

31

¶ Lut. Via ē angusta, optet te tenuē fieri, si uis p[er] eā uenire & per petrā penetrare. Qui opibus, sicut Iacobi peregrinus conchilibus, onerati sunt, nō possunt penetrare. *ut dicitur in sua uocatiō[n]e p[er]uenit*

¶ Coc. Stulta nimis est hæc cōparatio. Bona em[en]d[ati]o[n]e[m] opa locū nō occupāt, cū corpa nō sint, sed magis expeditū faciūt uiatorē. Scriptū ē em[en]d[ati]o[n]e[m] Apoc. 14. Opa illor[um] sequunt[ur] illos. Cui aut[em] nō p[re]sto sunt hæc, cæcus est & manu tentās. Quapropter fratres magis satagite, ut p[ro] bona opa certā uestram uocationē & electionē faciatis. 2. Pet. 1.

32

*Quia quoniam
p[ro]p[ri]et[ar]ia
sunt*

¶ Lut. Ideo oportet te tenuē & angustū fieri, Hoc fit autē q[ui]a in te desperas. Si aut[em] ueneris, cū magnis saccis, op[er]e p[ro]cenis, deponere oportebit, alioquin penetrare non poteris.

¶ Coc. Hæc quoq[ue] metaphora par[um] pia & sapiēs est. Nō em[en]d[ati]o[n]e[m] bonorū operū, sed peccator[um] moles & sacci nos deprimūt. Alioqui nemo fuisset impeditus magis q[uam] Paulus. Quot em[en]d[ati]o[n]e[m] op[er]e saccos (si sic loqui libeat) cōmemorat. 2. Cor. 6. & 11. Quot in alijs suis epl[ist]is. Nimis p[ro]fecto scandolose ad ppl[um] sic loquit[ur] Lutherus, quē & spe animare, & ad bona opa exhortari (uti Paulus fecit) magis cōuenit, q[uam] sic trudere in desperationis laqueos, atq[ue] em[en]d[ati]o[n]e[m] bonis opibus dehortari. Spes em[en]d[ati]o[n]e[m] non confundit. Roma. 5. Et bona opera, quantūlibet etiā parua, mercedem suam non perdent. Matth. x. *ut dicitur in scripturis op[er]a e[st] uita*

33

*de q[ui]bus dicitur
ut reddat[ur] ei*

¶ Lut. Inde sequit[ur] ubi fides est, ibi nullū nocet peccatum, quia facit nos Christo proprios seu peculiare. *ut dicitur in scripturis 21*

Iacobi. 5

¶ Coc. Et hæc quoq[ue] falsa & scandalosa est prop[os]itiō. Usq[ue] adeo enī nocet peccatū, ut fidē quoq[ue] informē ac irritā faciat. Quid proderit fratres mei (inquit Iacobus) si fidē dicat q[ui]s se habere, opa aut[em] nō habeat? Nunq[ui]d poterit fides saluare eū? Et si habuero o[mn]i[um] fidē, ita ut montes transferā, charitatē aut[em] nō habuero, nihil sum. 1. Cor. 13. Im[er]ito

fide sine charitate inuitis

piū est igit̄ & inuerecundū, tā scandalose ad pplm abiq̄ omni scrip-
tura & rōne sanctorūq̄ testimonio, loqui. Nō enī frustra scriptū est
Apoc. 3. Tene qđ habes, ut nemo accipiat coronā tuam.

¶ Lut. Iā lux facit manifestū, qđ oia nra nihil sunt, & oportet
nos solum Christum habere.

¶ Coc. Nō uult haberi Chrūs solus absq̄ charitate & ueste nupti-
ali. Nō excludit opa bona Chrūs, neq̄ bona opa Christū excludunt,
sed includūt potius, ut authorē & causam, ut principiū & finē. Si oia
nra nihil sunt, quō ait Paulus. Oibus oia factus sum, ut oēs facerē sal-
uos. 1. Cor. 9. Itē, Gratia dei in me uacua nō fuit, sed abūdantius illis
oibus laboraui. 1. Cor. 15. Itē, Nihil min⁹ feci ab his q̄ sunt supra mos-
dū apostoli. Gal. 2. Ego a uobis debui cōmēdari. 2. Cor. 12. Itē, Ad-
impleo ea, q̄ desunt passionū Christi in carne mea pro corpore eius
quod est ecclesia. Coloss. 1.

Sermo quartus.

¶ Lut. Quandoquidē nos oēs uidemus, qđ apls oim maxi-
me defecit, qui tamen lapides angulares & fundamentales, atq̄ opti-
tima pars christianitatis fuere.

¶ Coc. Defecerūt quidē in multis apostoli, anteq̄ fuerūt baptiza-
ti spū sancto, Act. 1. Et priusq̄ essent induti uirtute ex alto, Luc. ult.
Nō tñ oim maxime defecerūt. In quo enī defecerūt Iacobus frater
dñi, Bartholomæus, Simon, & Thadeus, nisi in fuga & scandalo ul-
timæ noctis post cōnā? Nunqd minus defecerūt discipuli. 72? In q̄
aut̄ tā ualde, posteaq̄ donati sunt spū sancto, defecerūt? Iniuriosa igit̄
tur in aplos & scandalosa ad populū hæc propositio.

¶ Lut. Credere resurrectionem Christi, nihil aliud est, q̄
credere, qđ habemus coram deo propiciatorem, qui Christus est, qui
nos deo patri acceptos & probos facit.

¶ Coc. Nusq̄ sic loquit̄ scriptura. Et longe aliter interrogabit nos
Chrūs in extremo iudicio, ubi etiā de omni uerbo ocioso ei rationē
reddemus, Mat. 12. Tūc enī opa nra examinabit. Et ijs q̄ crediderūt,
& nihil boni fecerūt, dicet. Ite maledicti & c. Et surgent uiri Niniui-
tæ, eos cōdēnaturi, qđ pōnitentiā egerūt in p̄dicatione Ionæ. Mat. 12.

¶ Lut. Quia quicqđ in hoīe est ex eius natiuitate & sciētia
hoc solūmodo est p̄ctm, & p̄ditio, p̄ q̄ ipse irā dei sup se onerat.

¶ Coc. Neq̄ sciētia neq̄ natura hoīs p̄ctm est aut p̄ditio. Vtraq̄
em̄ a deo & dei donū est, neq̄ p̄ eas onerat sup se irā dei homo, sed
p̄ sua opa mala, q̄ ex praua uolūtate & malo corde procedūt, non ex
natura aut sciētia. Bonus enī hō de bono thezauro profert bona.
Et malus hō de malo thezauro profert mala. Mat. xij. Ab ira aut̄ dei
quā ex peccato originali incurrimus, per baptismum liberati sum⁹
Roma. 6. & Ephes. 2.

fo 6

34

*Christi in opibus
opera edere
ut ipse Christus
opera*

35

*Quia in his
et que de
passionibus Christi
et ceteris
ceteris*

36

*Inimicus
Christi*

37

Mirabilis

*Quia deo
p̄ctm
homo
est p̄ctm*

1. Regum 29
Lut. Ideo semper inter hominē & deū inimicitia est, & non possunt amici esse, aut inuicem consentire. *per hunc dei inimicis*

*Amor di-
eignus*
Coc. Impia & scandalosa est hæc propō. Quæ erā p̄t esse inimicitia creatoris & summi boni ad suā creaturā, q̄ imago & similitudo eius est & bonū participans. Sic autē deus dilexit mundū, ut filiū suū unigenitū daret. Iohā. 3. Et proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis oibus tradidit illū. Ro. 8. Cōmendat itaq; charitatē suā de⁹ in nobis. Quoniā si, cū adhuc peccatores essemus secūdū tēpus, Chrūs pro nobis mortuus est, multo igit̄ magis nūc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira p̄ ip̄m. Ro. 5. Pessime igit̄ ait Luther⁹ semper esse inter deū & hoīem inimicitia. Q; si qñq; iniquitates nr̄æ diuis dūt inter nos & deū, Nō est abbreviata manus dñi, ut saluare nequeat, neq; aggrauata est auris eius, ut nō exaudiat, Esa. 59

39

*Angelo
Prou*
Lut. Imo optimū nostrū opus, quo putauim⁹ a deo gratiā, auxiliū, & cōsolationē obtinere, nobis pro p̄tō reputatū est. Sicut ait propheta in psal. Et oratio eius fiet in peccatum.

*frequenter scriptum
hunc
est hunc*
Coc. Ecce q̄ bñ allegat Lutherus cōtra opa nr̄a imprecationē prophetæ. Certē si sic liceat unicuiq; scripturā torquere ac prophasare, neq; Chri, neq; Pauli opa & orationes aliqd ualebūt, si contra eos allegent̄ ea q̄ de pessimis & in pessimos passim scripta aut dicta sunt. Exiit em̄ & Chrūs in montē orare, & erat p̄noctans in oratione dei, Luca. 6. Et ap̄lis dixit, quoniā oportet semp orare, & nō deficere. Et Paulus sine intermissione memoriā fidelīū fecit semp in orōnibus suis. Ro. 1. Ergo ne speccauit? O uir; euāgelicū & Paulinū theologū. An nūq; legit in psal. 6. Dñs orationē meā suscepit? Intret in cōspectu tuo oratio mea. psal. 87. Et id gen⁹ innumera salutiferæ orationis testimonia? Legit quidē, sed cōtra bona opa ei nō deseruiebāt, ideo ea omisit, ut simplicē pplm a bonis opib⁹ auertat ad p̄tā.

40

*Quis
3. uir;*
Lut. Currit hic in monasterium, illa fit monialis, hic facit hoc, ille illud, ut uelint carere p̄tīs, & tamen semper dicunt, se etiā credere in resurrectionē Christi a morte, q̄q; eorū opera longe aliter indicant.

Coc. Credere in resurrectionē Chri, nō est peccare aut bona opera ignaniter omittēre, aut facta in p̄tīm reputare (uti Luther⁹ dicit) sed potius id agere, ut quō Chrs surrexit a mortuis, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus, ut ultra nō seruiamus peccato, neq; exhibeamus mēbra nr̄a arma iniquitatis peccato, sed exhibeam⁹ nos deo, tanq̄ ex mortuis uiuētes, & mēbra nr̄a arma iusticiæ deo, Ro. 6,

41

*Quid sit
p̄tē*
Lut. Ideo euangeliū nihil aliud est, q̄ p̄dicatio de resurrectione Christi. Qui hoc credit, saluabit̄. Qui autē non, cōdemnabitur. Hic sunt omnia opera sublata.

Coc. O audacē & insanā definitionē & collectionē. Vbi (queso) sic loquit̄ Chrūs, ap̄lus, aut ullus sanctus? Certē initiū euangeliū Iesu

Salus in fide sola non consistit sed in opere

101

Christi longe aliud est apud Marcū. Pœnitementi (inquit) & credere euangelio. Itē, pœnitentiā agite, appropinquabit em̄ regnū cœlorū, Mat. 4. Itē, sic luceat lux uestra corā hominibus, ut uideant opa uestra bona, &c. Mat. 5. Sed neq; resurrectio Christi, aut illius p̄dicatio bona opa tollit, uti iā supra ex Paulo dictū est. Et p̄dicatū est a Christo euangeliū, anteq̄ mortuus fuit & resurrexit, Luc. 4.

Se mit in vint hanc

¶ Lut. Hic nostri excellenter docti doctores sp̄m sanctū magistrare uoluerūt, dicentes, Etiā bona opa p̄tinere ad fidē, & fidē non sufficere ad salutem. Hoc non est uerū. Quia fides sola, pro seipsa, absq; omni opere, sicut hic diuinum uerbum sonat, facit nos saluos. Et opera nihil omnino ad iustitiā aut salutem iuuant.

42

*Mag feli in uel
luc uel q̄d
21 hanc
in p̄logo hanc*

¶ Coc. Nusquam sonat uerbū diuinum, q̄ fides sola absq; omni opere nos faciat saluos. Contrarium em̄ sonat apertissime, Iacobi. 2. Quod & Christus ipse persæpe testatus est. Omnis (inquit) qui audit uerba mea, & non facit ea, similis erit uiro stulto, qui ædificauit domum suam super harenam &c. Mat. 7. Et Paulus non ait, Sola fides absq; omni opere, sed fides quæ per charitatem operatur Galatas quinto.

*Uel p̄tiam
p̄tiam eiq; d
uolunt*

¶ Lut. Quamuis enim talia dicta sint communia in scriptura, q̄ sola fides saluet: tamen a Paganis sunt oblitterata & obscurata, disturbata, & contorta, q̄ nobis per hoc ueram intelligentiam abstulerunt.

43

¶ Coc. O impudentiam singularē. Cōmunia ait eiusmodi dicta, q̄ sola fides saluet. Cū ne semel quidē in uniuersa scriptura reperias tur. Et contrarium expresse habeatur in Iacobi ep̄la.

¶ Lut. Quia per legem uelle iustificari, dicit, quando ego per mea opera intendo iustus aut probus fieri.

44

¶ Coc. Falsa est hæc expositio. Non em̄ omnē legē reijcit ap̄ls, sed Mosaycam quo ad opera cærimonialia, ad quæ uolebat astringi christianos ex Paganismo uenientes. Dies (inquit) obseruatis & mensibus & tempora & annos. Timeo, ne forte sine causa laborauerim in uobis. Gala. 4. Item, Si circumdamini, Christus uobis nihil proderit, Gal. 5. Item, Nemo uos iudicet in cibo aut i potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum Corpus autem Christi. Colass. 2. Hæc & id genus multa contra Iudaizantes Christianos apostolus. Cæteræ contra euangelicā legem, & eius opera nusq̄ disputat, sed ubiq; cōmendat & inculcat. Ambulate (inquit) in omni opere dñi, semp̄ scientes, q̄ labor uester non est inanis in domino. 1. Cor. 15.

*Uel ap̄ly uolunt
dicit de p̄tiam
& in d̄iūmo*

de op̄at

¶ Lut. Quia incredulitas sola cōdemnat omnes homines, qui condemnantur. Contra item, sola fides saluat omnes homines. Quia fides sola tractat cū deo, quo nulla opera uenire possunt, Quia opera tractant solum cum hominibus.

45

Ita p̄

Inferit hō p̄tiam totū

¶ Coc. Simile est mendaciū. Nō em̄ cōdemnat sola incredulitas, sed etiā peccata seu mala opa. Qui em̄ dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis, Mat. v. Itē, Qui dixerit cōtra sp̄m sanctū, non remittet ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro. Mat. xij. Et in Paulo longus est peccatorū cathalog⁹, de qbus ait, Qui talia agunt, digni sunt morte. Ro. i. Itē, an nescitis, qā iniqui regnū dei nō possidebūt? 1. Cor. vi. &c. Neq; sola fides saluat, aut cū deo tractat, sed etiā oīones, elemosynæ & alia bona opa, uti patet Mat. xxv. Et ad Corneliū, nondū in fide a Petro instructū, dixit angelus. Orationes tuæ, & elemosinæ tuæ ascenderūt in memoriā in conspectu dei. Act. x.

46 ¶ Lut. Quod aut̄ dicūt fidē nō sufficere ad salutē, sed etiam facere bonū, oporteat. Hanc glossam, textus iste ita minime p̄t pati sicut ecclesia, si uelim eius columnas subuerrere.

¶ Coc. Longe melius est glossema nostrū, q̄ falsa expositio Lutheri. Nō em̄ ait textus, Qui solūmodo crediderit, aut qui solā habuerit fidē, Sed q̄ crediderit & baptizatus fuerit. Baptismus em̄ rite susceptus, tollit oīa peccata. Ro. vi. &, 1. Colos. ij. Sola fides uero nullū.

47 ¶ Lut. Potest etiā aliquis credere, q̄uis non sit baptizatus, Quia baptismus nō est plus, q̄ externū signū, qd nos diuinæ promissionis admonere debeat.

¶ Coch. Quantūcunq; qs credat, nisi susceperit baptismū fluminis, aut sanguinis, in æternū peribit Quia p̄ baptismū iuduim⁹ Christū Gal. 3. eiq; cōsepelimur & incorporamur. Ro. vi. Longe plus est igit̄ baptismus, q̄ externū signū promissionis, uti latissime ostendim⁹ in libellis nr̄is de gratia sacramentorū, & de baptismo paruulorū.

48 ¶ Lut. Ideo qui signa (q̄ nos sacramēta uocamus) habet, & nō fidē, ille habet uacua sigilla, cū quadā charta sine scriptura.

¶ Coc. In adultis quidē ubiq; requirit̄ fides propria, In paruulis aut̄ supplet fides aliena defectū ætatis. Saluant̄ itaq; in fide ecclīæ p̄ baptismū, qd est uas & canale gratiæ iustificātis, nō uacuū (ut inep̄ te loquit̄ Lutherus) sigillū. Nisi uero baptismi grām cōsequant̄ paruuli, nulla eos fides saluare potest.

Lut. Ideo q̄ Euangeliū nō p̄dicat, hic audiri nō debet. At ueniunt nr̄i papistæ, & adducūt hoc dictū Luc. x. ca. Qui uos audit, me audit. Hoc dictū fuit hactenus papæ gladius, q̄ sibi totū mūdū subditū fecit. Et nemo fuit, q̄ huic dicto auxiliū præbuisset.

49 ¶ Coc. Prædicandū quidē est euangeliū Christi, sed nō solū. Nā & uetus testamētū, & gesta martyrum aliorūq; sanctorū exēpla & doctrinæ fidelibus fructuose p̄dicant. Quod aut̄ male allegari putat Lutherus hoc dictū. Qui uos audit, me audit, Seipsum reprobat. Sic em̄ scribit in resolu. cōclu. lxix. Tenent̄ ep̄i & curati, ueniarū applicarū cōmissarios cū omni reuerentia admittere. Quia authoritati papali in oībus, cū reuerentia, credendū est. Qui em̄ ptātī resistit, resistit dei

Qui uos audit, me audit fuit *Non solum euangelium predicandum*

Officij baptismi

Quis magis scire uenerit q̄ fides. Quis scire deus

et ueniet

Lutherus papista

HA

ordinatoī. Qui at deo resistit, ipi sibi dānatōem acq̄rit Et dñs ipse
Qui uos spernit, me spernit, igit licet in rebus exiguis, nihilo tamē
min⁹ q̄ in magnis, autoritati cedēdū, hęc ibi, Cōcullat⁹ iste Papista

¶ Lu. Ideo iteq̄ sunt hic Papa, Episcopi, Monachi: & Pre
byteri excoīcati, & oēs q̄ aliqd aliud & nō Euāgeliiū p̄dicāt.

¶ Co. Verus ē sentētia Excoīcat⁹ excoīcare nō p̄t. Ligat⁹ em̄ quē
liget: Cū deniq̄ sint in sermonib⁹ Lutheri tot reprobā & hęcetica
dicta extra & cōtra Euāgeliiū, uti nos aliq̄ ostēdimus, sua semetip̄m
excoīcat sentētia. Sic em̄ & alibi ait. Nō est nostrū, uolūtātē Papē ius
dicare, sed tantūmodo ferre, etiā si qñ fuerit iniquissima

¶ Lu. Quia nescio an Germania unq̄ dei uerbum audierit
Papē uerbū bene quidē audiuius. Hoc est uerū

¶ Co. Quis obsecro tātē ipudētē & calūniē rñdeat? Si nō saluāt
absq̄ v̄bo dei aīe, fatēte Luthero, seq̄ hinc, oēs retro Germanos p̄
petuo dānatos eē, ut sibi hęc gl̄iā arroget excucullatū istud iactātē
& philautē mācipiū, q̄ prim⁹ & sol⁹ p̄dicauerit v̄bū dei in Germa
nia, sitq̄ Germanorū uerus Ecclesiastes & Euāgelista, atq̄ etiā Ap̄s.
O labem patriē indelibilem.

¶ Lu. Alioq̄ hic conātur & interptant hęc signa spiritali
ter, q̄ sanctorū honorē cōseruēt. At hoc nō ualet, ut uerbū sic coarte
Quia talē intellectū in se nō habēt. Ideo nō patiūtur interptatōnem
quia p̄ hoc faciūt nobis scripturā nutantē & incōstantem.

¶ Co. Certū est, nō oēs q̄ crediderūt, signa illa, q̄ dñs Marci ult. cō
memorat corporā fecisse. Spiritale at̄ itellectū etiā Christus ip̄e v̄bis
suis plerūq̄ dedit. Quō aut̄ sc̄ti spūaliter miracula illa fecerūt, ex ser
monibus & interptatōibus sanctorū patrū cognoscere licet. Nec ul
lum patitur inde scriptura detrimētū.

¶ Lu. Quia discipuli, miracula nō sp̄ exercuerūt, sed solum
ad testificādū uerbū dei, & p̄ miracula cōfirmādū. Quēadmodū in
textu hic habetur. Sermonē cōfirmāte sequētibus signis.

¶ Co. Nō solū ad testificādū & cōfirmādū v̄bū dei edita sunt a dis
cipul⁹ Ch̄ri miracula, sed etiā ob alias causas, aliqñ etiā inter eos, qui
v̄bo dei firmissime credebāt & adhibebāt, ueluti qñ a morte suscitauit
Ta bitā Petr⁹, ad flētū uiduarū, q̄ illa tunicas & uestes facere so
lebat. Et cū uocasset sc̄tos & uiduas, assignauit eā uiuā. Sicut qñ Pau
lus Eutychnū adolescētē, q̄ lapsus e fenestra mortu⁹ erat, resuscitauit in
cētū sc̄torū discipulorū, dicēs, Nolite turbari. aīa ei ip̄i, i ip̄o ē. Act. 20

¶ Lu. Si aut̄ necessitas expostulauerit, & ipsi Euāgeliiū an
gustare & p̄mere uellēt, tūc certe nos attētare oportebit, & oportet
bit nos q̄q̄ signa facere, anq̄ sinerem⁹ Euāgeliiū uitupari & opprimi

¶ Co. Singulāri bñficio & clemētia dei factū eē arbitramur, q̄ nō
p̄mittit Hereticis miracula facere passim, q̄ leuē plebeculā facile
traderēt in alienā fidē, qñqdē pp̄siores sunt animi populi ad res no

50

*qui q̄d h̄c signa in d̄m
p̄dicat & cetera
uoluntate p̄ h̄c signa
Excoicatio*

Lut. i reso.
cōclu. 86.

*Indiz
Papista*

*Quid sint Germani
Excoicatio uoluntate
uoluntate p̄ h̄c signa
Indiz p̄ h̄c signa*

*Quid sunt Germani
Mariani: s̄m̄m̄m̄*

52.

Signa aut̄ eos
q̄ crediderūt.
hec sequētur.

53

Act. 9

*Quae Christi
discipuli miracula
fecerunt*

54

*heretici no faciunt
miracula*

Miracula no p̄ facta ad dei glorificationē

*Micam
iustitiam*

uas. Et Lutherus ita audis uideat glorie miraculorum, ut etiam flagitiosum nup cuiusdam Monialis effugium, dum custodem ianue claudere oblitum fefellit, aufugiendo clam, in miraculum referat

*Uolo ad eum
quod me misit*

Sermo Quintus.

*Sunt in primis
ablatio
et pro*

¶ Lut. Sed hoc uocat in Christum credere, quoniam ego credo, quod ipse mihi sit, proprius deus, mea peccata super se recepit, & me cum deo Patre reconciliauerit, ut mea peccata sint ipsius, & eius iustitia sit mea, ut ibi sit commixtio

3. Cor. 6.

¶ Co. Quo sit nobis credendum, in Christum, Micenum nos docet Symbolum, longe sane melius, quam hic Lutherus. Vniuersa enim Ecclesia orat. Propitius esto. Parce nobis domine. Miserere nobis, etc. Dimitte nobis peccata seu debita nostra. Id autem non faceret, si credere deberet unusquisque nostrum prius illi sibi proprium esse, & peccata nostra super se recepisse. Quid enim petit quod prius habet? Tollit quidem peccata nostra Christus, sed non facit sua. Aliud est tollere aut delere, aliud suum facere, aut pro suo agnoscere. Quis denique nostrum tantum presumat, ut Christi iusticiam, quam nulla est maior aut perfectior, arroget sibi? Quis peccati sui & iusticie Christi commixtionem faciat? An frustra dicit Apostolus. Que participatio iusticie cum iniquitate? aut que societas luci ad tenebras? Quid prodest aut edificat tanta uerborum nouitas, qua scandalizantur infirmi?

16
*Sunt hinc
legit*

¶ Lu. Quia super Christum iacet totius mundi peccata, & Patris iusticia, quam in Christo est, uult omnia peccata nostra absorbere

Hiere. 30.

¶ Co. Hec quod extranea est & dicendi et credendi formula Altior certe est Christus, quam ut totius mundi peccatis subiaceat, Et iusticia dei potius puniat quam absorbet peccata. Ait enim per Hieremiam ipse dominus. Castigabo te in iudicio, ut tibi non uidearis innoxius. Item propter multitudinem iniquitatis tue dura facta sunt peccata tua. Et propter dura peccata tua feci hec tibi. Item iustus es domine in omnibus que fecisti nobis. Omnia ergo que induxisti super nos in uero iudicio fecisti. Daniel. 3. Misericordiam autem dei est remittere ac delere peccata. Ait enim propheta psal. 50. Misere mei deus, secundum misericordiam tuam. Et se. mul. mis. t. dele iniquitatem meam. Semel autem portauit in cruce peccata nostra Christus, & pro peccatis nostris mortuus est. At iam non moritur, nec ultra crucifigetur

17

¶ Lu. Fides ita fortis & prepotens est, quod ei nullum peccatum preualere potest, Quis assint peccata in probis & fidelibus, sed eis non imputantur, nec eos damnare possunt. Hoc sentit Paulus Rom. vi. Corpus mortuum est propter peccata, sed spiritus uiuit propter iusticiam

Luca. 12

¶ Coc. Nusquam ita sentit Paulus, sed magis astruit contrarium, dicens. 1. Cor. 13. Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum. Charitatem autem expellit uel minimum peccatum mortale quod proinde & fidem inanem facit, donec per penitentiam peccatum deleatur, ubi gratia. Si quis fidem habet, fornicetur, peccatum hoc ei non minus, imo magis imputatur quam infideli, si fornicatur, quia magis est ingratus deo. Ait itaque Christus, ille autem seruus, qui cognouit uoluntatem domini sui, & non se preparauit, &

1079
nō fecit scdm uolūtātē ei⁹, uapulabit mltis. Qui aut̄ n̄ cognouit, & fe-
cit digna plagis uapulabit paucis. Q̄ aut̄ falso allegauerit Paulū Lu-
ther⁹, patet statim ex principio illius capituli. Quid ergo dicem⁹? (in
graphus) Manebimus in peccato, ut grā abūdet. Absit. Qui ei mor-
tui sumus p̄ctō (intellige per baptismū) quō adhuc uiuemus in illo: Roma. 6
Falsum est igit̄ totū, quod hic affirmat Lutherus.

¶ Lut. Ideo arguit spūs sanctus mundū, Virga aut̄ p̄ quam
mundus corripit̄ est eius sanctū uerbū, aut̄ p̄dicatio, p̄ apostolos & p̄
dicatores annūciatū. Sicut ait Dauid. Reges eos in uirga ferrea, *12*
hoc est, in sacrosancto euangelio. Sed mundus talē correptionē nō
uult suscipere, imo ei resistit, & uult impunitus esse. *ind. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

¶ Co. Nusq̄ legi, euāgeliū ȳgā ferreā dici, iussit aut̄ Ch̄rus ap̄los
ire in mūdū uniuersum & p̄dicare euāgeliū, Nec inaniter iussit Ch̄s
neq̄ inutiliter aut̄ infructuose p̄dicauerūt ap̄li. Ita, ut unus Paul⁹ ab
Hierl̄m p̄ circuitū usq̄ ad illyricū (imo Romā usq̄ & ultra) repleuerit
euāgeliū Ch̄ri Ro. xv. Q̄, at̄ Lutheri euāgeliū nō recipit mūdus
recte facit, Est ei adulterinū & mltis errorib⁹ obnoxiiū, atq̄ innūeris
cōuicijs turpiloq̄isq̄ & ipietatib⁹ execrabile ac p̄phanū, Absit igit̄,
ut i oēm terrā exeat son⁹ ei⁹, sic de euāg. Ch̄ri dictū ac factū legit̄.

¶ Lut. Ideo iustitia nihil aliud est, q̄ fides & dei gratia, per
quam nos deus bonos & iustos facit. *12*

¶ C. Neq̄ iustitia neq̄ fides, q̄ p̄ dilectionē opat̄, neq̄ grā dei, q̄ in
nob̄ & uelle & p̄ficere opat̄, bona opa excludit, qb⁹ tā infestus ē us-
biq̄ satanæ minister Luth. Scriptū ē em̄, iustitia iusti sup̄ eū erit In iu-
stitia sua, quā opatus ē, uiuet. Recte igit̄ nos hic admonet Ioh. dicēs
Filioli, nemo uos seducat, Qui facit iustitiā, iustus est, sicut & ille iust⁹
est. Qui facit p̄ctm̄, ex diabolo est &c. 1. Iohan. iij. *12*

¶ L. Ita etiā scriptū habet̄ de Iob. Qd̄ iustus simplex, rectus
hō fuerit & deū timēs. Hoc fit aut̄ solū p̄ fidē, Qn̄ credo, q̄ de⁹ mea
peccata, in sua iustitia interemit & absorpsit. *60*

¶ Co. Nusq̄ scribit̄ de Iob: q̄ p̄ solā fidē fuerit iust⁹ simplex & rect⁹
Ait ei de eo dñs ad satan. Nūqd̄ cōsiderasti seruū meū Iob, q̄ nō sit
ei filius ī terra, uir simplex & rect⁹ ac timēs deū, & recedēs a malo, & *Iob. 2*
adhuc retinēs innocētā, Et ipsemet ait. Si fuero iudicat⁹, scio q̄ iust⁹
inueniar, Iob. 13. Et hęc passus sum absq̄ iniquitate man⁹ meę, cū has
berē mūdās ad deū p̄ces. Iob. 16. Bñdictio p̄turi sup̄ me ueniebat, &
cor uiduę cōsolat⁹ sum. Ocul⁹ fui cęco, & pes claudō. P̄ erā paup̄,
cōterebā molas iniq̄ &c. Iob. 29. Hęc & id̄ gen⁹ innūera legūt̄ bona
opera & exempla beati Iob. Caterum sola illa fides Lutherica nusq̄
q̄ de eo aut̄ ullo sancto leguntur

¶ L. Quia iusti dū uiuūt, hnt̄ carnē & sanguinē, i q̄bus p̄ctm̄
heret. Ad illa deprimēda, de⁹ eos i mltā tribulationē & angustā, pau-
pratē, p̄secutionē, & i oēpiculū ipellit. Quēadmodū Paul⁹ ad Ro. &
Cor. scribit̄, donec caro penit⁹ sp̄ui subijciat̄, Hoc at̄ nō fit nisi p̄ mor-
tē, qn̄ penit⁹ & oīno incinerat̄, *61*

¶ Coc. De fomite peccati alibi rñdimus Luthero ad longū, in te-
gro sane libro, cui adhuc nihil a Lutheranis rñsum uidet. Fallit autē
nimitū Lutherus, dū fomitē illū iustis in culpā & actuale pētū refert
cū sit eis potius materia exercēdæ uirtutis. 2. Cor. xij.

*Sed Luther hic
sibi non mult
vno agit*

¶ Lut. Quia optet nos Christo nostro cōformes fieri. Cū
igit ipse hic cōreptus, irrisus, psecutionē passus est, ita optet & ei⁹ mē
bris cōtingere. Hoc p̄t bñ sibi qsq; psuadere. Hoc ita cōclusum est

Mat. 19.

¶ Coc. Multi sunt reges, cōfessores & uirgines ac monachi sancti
hodie in coelis, q̄ psecutionē mortēq; & opprobria atq; supplicia, q̄
Chrūs passus est, nō ptulerūt. Neq; id necesse est, ut in corpore talia
ferāt, dūmodo animus ad oīa propter Christū ferenda paratus sit.
Poterūt em̄ sancti p̄ bona opa in fide & charitate facta, ad Christū
in regnū coeloz; uenire, dicēte dño. Si uis ad uitā ingredi, serua mās
data. Ita tñ, ut cū Paulo dicāt, nō ego, sed grā dei mecū. 1. Cor. 15

De om̄ errant **Sermo sextus.** *7 dogma peccata hui⁹*

¶ Lut. Si euangeliū esset solū cōsiliū, nō esset ita cōsolato
riū. Cū autē p̄ceptū sit, possum cognoscere sensum dei p̄ Ch̄m. Ex q̄
hoc uult habere, & p̄cipit, ut aliorū hoīm peccata tegamus.

*At Luther om̄
dicitur
Lutherus hui⁹
melanchion
Lutherus eundem*

¶ Coc. Euangeliū neq; solū cōsiliū neq; solū p̄ceptū est, sed utraq;
cōplectit. Turpiter in ijs errāt ac uariant Lutherani, nūc om̄ia, nūc
nulla in Euangelijs esse p̄cepta dicētes. Lutherus Iohannē Huls, ma
gistrū suū, xij. cōsilia ponētē reprobāt philippus eius, nihil aliud quā
Christi & gratiæ p̄ Christū promissionē esse euangelium definit. O
cto uero tantū exhortationes ait in euangelijs eē. Sed ualeāt repētini
hi theologi & euangelistæ, nos ecclesiæ potius & sanctorum patrū
præscriptum sequamur.

¶ Lut. At diabolus hic ludū erexit, Hoc, cōscientijs, q̄ iā
peccata sua agnoscunt, & ab ijs libenter liberarent, indidit, ut hic ad
S. Iacobū currat, alius ad confessionem.

De confessione

¶ Co. Nō diaboli, sed spūs sancti instinctus est, qua suadet cōsciē
tiæ peccatis onerata, ut se pētis p̄ cōfessionē exoneret, & de cōmissis
poenitentiā in orōnibus, elemosynis, pegrinationibus, alijsq; bonis
opibus agat. Nō em̄ diabolus, sed Chrūs p̄ spm̄ sanctū dicit p̄tōri
Memor esto unde excideris, & age poenitentiā, & prima opa fac, A
poc. 2. Itē, Ego q̄s amo, arguo & castigo. Emulare ergo & poenitentiā
age. Ecce sto ad ostium & pulso. Apo. 3.

Sermo septimus. *De piscaria p̄ dno hui⁹*

*Sed Luther hic
dicitur
Lutherus hui⁹
melanchion
Lutherus eundem*

¶ Lut. Nā quāto sceleratior es, tāto citius ipse gratiā infun
dit. Iā magna pars eo tendit, ut se adornet sicut cattus, & postea des
beat eos deus acceptare. Nequaq;. Scriptura deū sic laudat, q̄ au
sert peccata & projicit ea in mare.

De quib; deo arg. Durant; diaboli castro;

¶ Coc. Nō sceleratis, sed humilibus dat deus grām. Iacobi. 4, & 1.
¶ Pet. 5. Rectius ait B. Iacobus. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emūdate manus pētōris, & purificate corda duplices aīo.
¶ Paulus. Probet autē seipm hō, & sic de pane illo edat. Itē Esaias. La. 1. Cori. 11.
¶ Esai. 1. uamini, mūdi estote, auferte malū cogitationū uestraz ab oculis meis, gescite agere puerse, discite bñ facere. Itē Moyses. Sacerdotes q̄q; g accedūt ad dñm, sanctificent, ne pcutiat eos. Caueant igit pētōres, ne accedāt ad deū, nisi prius spū humilitati sint & corde cōtriti. De Exo. 19.
¶ Deut. 4. us enim ignis consumens est.

¶ Lut. Nā sicut Petrus hic facit, ita faciūt oēs cōscientiæ, q̄ terrent p̄ suis pētīs. Et uolūt a deo fugere, & aliud idolū quere. Hic nō desiste, sed animose accede, & adhære deo. Alioq̄ qñ uolum⁹ cur rere & opa querere, & auxiliū quærere in aliquo alio deo, & postea uenire, tūc inuenimus deū, quē admodū fatuæ uirgines, q̄ uadūt, & uolūt emere oleū, interim ianua clauditur. *66.* Exi a me dñe, quia hō peccator sum. *Lu. ca. 5.*

¶ Coc. Nemo Petrū de isto timore & hūilitate rephēdit. Nec Adā aliud idolū q̄siuit, qñ post transgressionē se a facie dei abscondit, & timuit. Nā & Moyses, uir alioquī sanctissimus, iussus est diuinitus calciamentū soluere de pedibus suis priusq̄ appropiaret ad Rubū. Exo. 3. Et in monte Synai debuit sanctificari pp̄sus, lauare uestimēta sua, abstinere ab uxoribus, ut esset paratus in diē tertiū, sed ne sic q̄ dē lustrato ac parato, in montē ad dñm ascendere licuit, ne forte interficeret illos. Exo. 19. Vnus Lutherus audet, cōtemptis bonis operibus & sanctoꝝ intercessionibus, plenus peccatoꝝ sordibus, absq; timore ad deū accedere, uelut alter Pentheus aut Lycaon. *Gene. 3.*

Sermo octauus. *Non nisi p̄ cordis & lux 61*

¶ Lut. Sæpe audistis, q̄ erga deum operibus non indigemus, sed erga hominem. *67*

¶ Coc. Sæpius ex scripturis cōtrariū audiuimus. Hic unus aut alter locus sufficiet. Ait psalmista. Quis est hō q̄ uult uitā & cōclina a malo & fac bonū. Moyses, Vt timeas dñm deū tuū, & custodias oīa mādāta & p̄cepta eius. Deut. 6. Quid multis? Nōne Chrūs ipse planis & expressis uerbis facit primū & maximū mandatū de diligendo deo. Secundū uero de diligendo proximo. *psal. 37.*

¶ Lu. Ante deū nulla re egere debemus q̄ solummodo nuda fide. *68*

¶ Co. Nuda fides absq; opib⁹ corā deo mortua ē in semetipsa. Iac. 2. Et sine charitate nihil est, etiā si montes trāserat. 1. Cor. 13. Debemus igit ambulare cū deo. Mich. 6. Sicut ābulauit Noe cū eo uir iustus atq; p̄fectus. Gene. 6. Reddet em̄ deus unicuiq; iuxta opera ei⁹. Roma. 2. Psal. 61. *Nuda fides*

¶ Lut. Ita etiā nostri papistæ ædificant sup ipsorū proprias *69*

ad inuentiones, sup suas fundaciones missar, ieiunia. Hoc sinit se bene inspicere, tanq̄ sit fons qdā, tāq̄ uelint ipsi uitā & salutē inde haurire, cū tñ aquā tenere nō possit, & derelinquunt deū fontē uiuum.

*Quo hunc huius
stiam edificare
g. h. f. s.*

¶ Coc. A Chro. iā olim didicimus, quō sit nobis ædificādū. Oīs ergo, q̄ audit uerba mea hęc (inqt) & facit ea, assimilabit uiro sapiēti, q̄ ædificauit domū suā sup petrā. Qui autē v̄ba mea audit, & ea non facit, supra harenā ædificat. Mat. 7. Nō igit̄ ædificamus sup sola opa n̄ra (sicut hypocritæ) nec sup solā fidē sicut Lutherani, sed sup petrā q̄ Chrs est, audiendo eius uerba p̄ fidē, & faciendo ea p̄ charitatē, q̄ operit multitudinē peccator. Jac. 5. & 1. Pet. 4.

70

¶ Lut. Ita & nos facere debemus, quando ad deū ascendere uolumus, Debemus solū cū Isaac uenire, hoc est cū fide, seruos & asinos deorsum dimittere, hoc est opera. *Et ligna operis & pecunia*

Geni. 22

¶ Co. Nō solā fidē, sed etiā obediētā & innocentā cū Isaac attulit Abrahā. Neq̄ ibi de fide sua, sed de ope obediētā & timore dñi laudat Abrahā. Nūc cognoui (inqt angel⁹) q̄ timeas dñm. Per memet ip̄m iurauit dicit dñs q̄ fecisti hęc rē, & nō pepcisti filio tuo unigenito p̄pter me, bñdicā tibi & c. Et aptiora sunt sup his v̄ba Iacobi, q̄ a me declarari queat aut necessum sit, Abrahā (inqt) pater n̄r, nōne ex operibus iustificatus est, offerēs Isaac filiū suū super altare?

Iacobi, 2

*Exequi
hunc m. d. a. d.*

71

¶ Lut. Iā id bñ nota, q̄ Paulus & tota scriptura hinc & inde dicunt, quæ urgent & credere oportet, & per puram fidem solū erga deum agere debeamus.

¶ Coc. Tu uero Chriane bñ nota, q̄ iā supra diximus, ut uideas, q̄ impudenter & hic & supra nūero. 4. & 43. mentiat Luth, Cum nec Paulus, nec ulla scriptura ei consentiat.

72

*Si igno-
ratis
quæritur*

¶ Lu. Ideo pone sic opa, ut p̄ ea nihil corā deo obtineam⁹, sed ut absq̄ meritis a deo impetremus. Ita inquit Esaias cap. 65. Appari non querentibus me. *Et q̄ dicitur: Soligimus q̄ dicitur: Qui querit sumit*

*Luis honoris
operis*

¶ Co. O authorē ignauit̄ & impietatis, nimitū ptinacē. Nusq̄ nob̄ nō inculcat bona opa scriptura sacra. Et cū laudēt naturalib⁹ opib⁹ suis oēs creaturæ deū, solus hō, quē alijs creaturis p̄fecit deus. Gen. 1. & 9. & ad imaginē & similitudinē suā creauit, a Luthero rephēdit si bonis opibus deū laudet, Per bona opa p̄nitētā deū placauerūt Niniuitæ gētilēs Ionę. 3. Per opus pietatis erga infātulos Hebræorū bñfecit deus obstetricibus Aegypti. Exo. 1. Per abstinentiā a uino placuerūt deo Rechabitæ, Hiere. 35. Orones deniq̄ & eleemosynę Cornelij Cēturionis ascēderūt in memoriā in cōspectu dei. Actu. x. At hoies Chriani q̄s Chrs deo n̄ro regnū & sacerdotes fecit, Apoc. 5. nihil possunt, iuxta Lutheri sniam, p̄ bona opa corā deo obtinere, aut suis meritis impetrare, Et si apparet aliquñ nō querentibus, non sequit̄ hinc, ip̄m querentibus se nusq̄ apparere.

73

¶ Lut. Quādo habeo fidē, & eā nescio, nihil mihi prodest

Co. Mansuetudo
Ideo oportet ipsam erumpere, & mihi notā fieri, p subsequencia o
pera, quæ sunt signa & sigilla, q̄ fides adest.

¶ Coc. Si sola fides in Christū facit & expedit oīa, ut supra nume
ro. 4. dixit Lutherus. Quō hic nescienti ipam nihil prodest: Nunqd
deus, uel ignorantibus nobis, fidē nostrā ignorat? At scit cogitatōes
quoq; hominū deus, Psal. 93. & intuet̄ cor. 1. Regū. 16. atq; scrutatur
renes & corda nostra Hiere. 17. Nouit igit̄ & fidē nostrā, sicut & a
lia bona nostra, q̄ nobis etiā ignorantibus aut non agnoscentib⁹ p
sunt. Cur ergo nihil prodest fides, nisi erumpat per bona opera, si p
sele faciat omnia? Quid igitur falso & uane dicit toties Lutherus. So
lam fidem iustificare ac expedire omnia coram deo, cum sine bonis
operibus nihil prodest?

¶ Lut. Iam cū bonis ita faciendū est, Non debemus pmit
tere ea rapi, debemus mutuare & dare, Ideo emere & uendere, ē me
ra respaganica.

74

¶ Co. Hic m̄tra temere pronūciat Luth. ex cerebello suo. Cur q̄
so debem⁹ bona n̄ra magis mutuare et dare q̄ ea rapi pmittere? Cur
emere & uendere Ch̄rianis nō liceat? Nū Chr̄s tādē circa horā pas
sionis suæ fecit ex apl̄is Paganos, dicēs, Luc. 22. Nūc q̄ habet faccus
lū tollat, sistr̄ & perā. Et q̄ nō habet, uēdat tunicā & emat gladiū? Cer
te sicut egēti mutuare ac petenti dare, ita & tunicā tollenti, pallium
quoq; dimitti consulit, Mat. 5.

*Emere & uendi. nō
est res paganicā*

¶ Lut. Ideo omnia monasteria sunt super stercus diaboli
ædificata. Quia nullus est populus, qui auarior sit, & sibi minus dis
minui permittit, q̄ iste.

75

¶ Coc. De monasteriis & uotis monasticis copiose r̄ndit Luthero
Prior n̄r Dyetēbergi⁹ libris duob⁹ iā editis, q̄ prior. 139, posterior
292, Lutheri mēdacia & errores rephēdit. Hic satis sit dicere, Ch̄m,
cui se deuouēt monastici, & tria illa uota Paupratē, castitatē, & obe
dientiā, in scripturis magnifice cōmēdata, stercus diaboli nō eē. Sed
& ipse Lutherus adhuc hodie in monastico habitu uersetur.

*quod in
Paganis
uolū
p̄p̄rio*

*si non 1525 dicitur
monasteria sic alia
capitulum*

¶ Lut. Iā si christiani esse uolumus, debemus dare mutuo,
quicqd possamus, libere sine omni impositione.

76

¶ Coc. Nos quoq; scenus deestamur, & egenis mutuo dari ualde
probamus. Magis tamen consiliū q̄ præceptū de mutuando statuis
mus, & a Christo statutū declaramus, ne reos præcepti sub morta
li peccato agamus tot homines, qui nō semp sua ceteris mutuare
uolunt, sibi potius ad quotidianā aut etiam futuram necessitatē sua
retinentes, modo id nō ex auaritia aut odio fiat.

Mutuo dicitur

¶ Lu. Tertio si qd nobis rapit̄, nō debem⁹ illd̄ repetere, sed
proxim⁹ debet pro nobis accedere & iuuare, ne nob̄ nimium fiat.

77

¶ Co. Cur ita Luthere? Quia ita præcipit (inges) Ch̄s. At nos ex
Augustino & alijs sanctis patribus, nō præceptū, sed consilium illud

si non repetendum est. Nō hic est opus

Post quis sibi ablata reperit

esse dicimus. Et supra nūero. 74. dixisti, nos nō debere pmittere, bona nra rapi. Et nūero. 41. dixisti euangeliū nihil aliud esse, q̄ dicitio nē de resurrectione Chrī, Rnde igit̄ tibi ipsi. Certe Chrūs nō p̄ alium sed p̄ seipm̄ dixit seruo Pontificis, Si bñ loquutus sum, qd̄ me cedis? Iohan. 12. Et uiduā retulit in exēplū, q̄ p̄ sese, nō p̄ uicinos, de iniq̄ op̄ pressione iudici querebat, Luc. 18. Potest igit̄ q̄s & per se & per alios de iniqua læsione sui apud iudicem conqueri.

Matt. 20

Missus ad fratres

Sermo nonus.

phozu & ledi

78

*Blasphemia
insanum
Jacobin*

¶ Lut. Quo aut̄ Iacobus in Hispaniā uenerit Cōpostellā, ubi magna est pegrinatio, de hoc nihil habemus certi. Quia aliq̄ dicunt eū iacere in Francia Tholosæ, sed ipsi q̄q̄ nō sunt huius rei certi. Ideo finamus illū iacere, & nō curramus illo. Quia nescit, an S. Iacobus, an mortuus canis, aut mortu⁹ equus ibi iaceat, Ideo recte cōtingit illis, qui sic illo currunt.

Actū. 12

S. Iacobus

*Notandum
blasphemia
insanum
Jacobin*

¶ Coc. Qz̄ piū & honestū sit, tā scurriliter in sanctos & eorū reliq̄as loqui, exitus tadē probabit, Iacobū quidē Hierosolymis occisum esse, ex Actibus cōstat ap̄lor. Quo aut̄ in Hispanias Cōpostellā uenerit, sacræ literæ nō tradūt. Verūtāmē corpus eius ibi ueraciter eē, diuina maiestas miraculis & bñficijs potius q̄ literis & folijs cōprobat & oñdit. Sed libet Luthero plene Mezentiiū referre. Ex B. Iacobo facit hic mortuū canē aut equū. Alterius Iacobi ep̄lam stramineam & ap̄lico spū indignā pronūciat. Petro cathedrā & primatū pro caciter negat. Matri saluatoris antiquos honores & hymnos, q̄s dicimus, Salue regina, & Regina cœli, inuidet atq̄ abrogat. Deniq̄ ex diuo Bennone, nup̄ canonizato, nescio quē antiquū diabolū & idolū fingit. Sed in fine uidebit in quos compunxerit.

79

Lu. in cap. Babylonii

*Pegrinari
p̄tū*

¶ Lut. Ideo sine peregrinari quicūq̄ uolet, tu mane domi Sine p̄dicare quicūq̄ uolet. Sine indulgētias, indulgentias esse.

¶ Coc. Si pontifici & impatori p̄ Lutherū nō licet christianis leges dare, nisi uolentibus. Cur ipse tot leges nolentibus nobis p̄scribit? Cur uetat nos pegrinari? Cur inuocare sanctos? Cur sub una specie Eucharistiā sumere? Cur missam sacrificij noīe celebrare? Vbi ista uerū Christus? Vbi Paulus? Vbi ecclia, aut ullus ap̄lor? At non sine p̄phetico mysterio emptus est ager figuli in sepulturā pegrinorū ex p̄cio sanguinis dñi nri Iesu Christi Mat. 27. Et Chrūs ipse pegrin⁹ plerūq̄ fuit, etiā apud Samaritanos, Luc. 9. Iohan. 4. Et in habitu pegrini etiā post resurrectionē apparuit. Luc. 24. Quid obsecro p̄tū est, si nos aliq̄n pegrinemur. Cū S. Petr⁹ obsecret nos, tanq̄ aduenas & pegrinos, abstinere a carnalibus desyderijs. 1. Pet. 2.

80

¶ Lut. Ideo maneamus domi. Si aut̄ q̄s uotū fecit, is desistat ab eo, Quia deus nō habet cōplacentiā in hoc stulto facto.

¶ Coc. Nō est stultū, uouere deo qd̄ p̄stare queas, Impiū uero

de uotis obsequandis

12

est, deo uotū nō reddere. Scriptū est em̄, Vouete & reddite. Psal. 75. Itē uota mea dño reddā in cōspectu oīs ppli ei⁹, Ps. 115. Certe Paul⁹ q̄q; uotū hñs, caput in Cenchr̄is rotōndit. Actū. 18. Quod & Hieros solymis in templo persoluit, Actū. 21.

& uoto: b. f. d. m.

81

¶ Lut. Dicunt euāgeliū solū p̄dicari debere, sicut illud papa, Augustin⁹, & sc̄ti p̄res interpretant. Ita ip̄i nobis suā spurcitiā, uenēnū, & somniū propinarūt & scripturā subtrus scamnū detruserūt

¶ Co. Recte dicūt n̄ri, uti nūc docet exp̄iētia, q̄n Lutherani tā ip̄i dēter ac diuersimode, scripturę iterp̄tationē sibi mēdaci sp̄i arrogāt ut neq; secū, neq; nobiscū satis cōueniāt, dū fullones q̄z & mulierculę de fide, sc̄risq; sacris nūc passim etiā i balneis & tab̄nis irreligiose ac i uerecūde disputāt. At scriptū ē, Ne innitaris prudētię tuę. Prou. 3. Et Lut. ip̄e aliq̄n dixit. Nos debere plus papę, q̄ nobis ip̄s credere

Luth. in reso. conclus. 26
*pape credunt
q̄m scriptis h̄isq;*

¶ Lu. Ideo q̄n uobis d̄r, scripturā eē obscurā, & optere nos h̄re dicta patrū, ad illustrādā ipsam, hoc nō credite. Sed x̄rite foliū, ac dicite, Patrū dicta esse obscura, & oīm hominum doctrinas tenebrosas, & indigere ut per scripturas illuminentur.

*Nec credunt
q̄m scriptis h̄isq;*

¶ C. At difficiles ac obscuras alicubi eē scripturas, aptissime testat Petr⁹. 2. Pe. 3. dicēs. In charissimi fr̄is n̄ri Pauli ep̄lis sūt q̄dā intellectu difficilia, q̄ idocti & instabiles deprauāt, ad suā ip̄orū p̄ditionē. Et Luthe. ip̄e sic ait in suis declamationib⁹ in decē p̄cepta, Impossibile est q̄ sine dāno sint, uel suo pp̄rio, uel aliorū q̄s docēt, q̄ nudo ingenio freti, in sacra scripturā irruunt illotis pedibus, sicut porci, tanq̄ sit humana quædā scientia, a deo nullo reuerentię discrimine uersant in illa.

Lut. circa p̄ceptū. 8

*Vid. Augustin⁹ de sermone
85 adu. ioh̄. q̄
h̄isq; p̄. 2. 3. 4. 22
ubi exp̄iētia h̄isq; quærit*

¶ Lut. Itē, quādo Chr̄s uadit & facit miracula, ibi nemo tam stolidus est, quin sciat eum esse deum.

¶ Co. At mlta & apli miracula fecerūt. Per man⁹ em̄ ap̄lorū fiebant signa & prodigia multa in plebe. Act. 5. Nemo tñ iudæorū aut christianorū tā stolidus erat, q̄ eos diceret esse deos. Stolidus autē & ip̄s pudēs uidet Luther⁹, q̄ supranūero. 54. se posse miracula facere, ut hic deus aut alter Chr̄s existimet, innuit, anteq̄ sineret euāgeliū suū opprimi. Sed ualeat Lut. ille deus suis cū p̄ræstigijs.

84

¶ Lut. Quod aut nunc scriptura obscura est, huius inculpa mus papam, qui non permisit nos in ea legere.

¶ Co. At iudæis q̄z obscura plerūq; scriptura uidet. q̄ tñ papę decretis, n̄risq; doct̄orib⁹ nō utunt. Quot em̄ adhuc hodie sunt iudęi & Lutherani theologij, q̄ librū iob, & p̄phetas legūt, & nō intelligunt. An nō fateat Lut. ip̄e, sp̄m suū nō posse cape Apocal. ioh̄anis. Non uetat papa nob̄ scripturā legere, admonere tñ cū ap̄lo nos p̄t & debet, ut discam⁹ nō altū, nō sublime, nō plus sape, q̄ optet, sed sape ad sobrietatē. Memini sane, legisse me i scriptis Lut. ob h̄ac q̄z rōnē q̄dā scripturę loca eē obscura, ut in eis exercitemus ingenia. Sed nusquā occurrit nūc locus ille mihi. Ait aut teuthonice in sermone de annūciatione Marię. Timere se, ne fiat euangelium nimis commune, q̄a

Roma. 12

*Inter Lutheri
sua quædam*

D

scripturas sacras exp̄iētia n̄ri origū v̄m̄ fuit

Lutherani

non deseruiat pro communi populo.

85 ¶ Lut. Iam ecōtra, solū dicta patrū sunt obscura & tenebro-
sa. Et multo facilius penetrat p Bibliā, q̄ per Augustinum.

¶ Co. Quid ergo tā lōgas & anxias nugas, tū latine, tū reuthoni-
ce scripsit ipse Lutherus in paucos & breues scripturæ psalmos, si tā
facile p Bibliā penetrat? Credo tñ facilius ac citi⁹ plegi posse textū
totius Bibliæ (quō nūc legūt sutores, & mulieres, theologi Luthera-
ni) q̄ perlegunt cū intellectu omnia opera Augustini.

86 ¶ Luthe. Ideo non credite, & tenete libere pro tenebroso.
Quicquid non probat̄ claris dictis Bibliæ.

¶ Co. Nō oīa esse scripta in Biblia, q̄ scire ac tenere nos oporteat
Testat̄ Paul. 2. Thess. 2. dicens, Stare fratres, & tenete traditiones q̄s
didicistis, siue p sermonē, siue p ep̄lam nostrā. Quod & Lutherus ip-
se alibi sensit dū ait uehementer absurdū est, in ecclia aliquid doceri,
cuius nec in scriptura, nec in doctoribus, neq̄ canonibus, neq̄ sal-
tem rationibus potest causa dari.

Lut. in ref.
conclu. 5.

*No oīa scripta
in Biblia*

Nisi abmuda **Sermo decimus** *inquit in scriptura et
matth 5*

87 ¶ Lut. Hoc etiā euangeliū unum est de ueris, quod docet,
Q̄ opera nos nō faciunt probos seu iustos.

*Christiana
opera nō
p pharisæis*

¶ Co. In hoc euāgelio ait dñs, Nisi abūdauerit iustitia uestra plus
q̄ scribarū & pharisæorū & c. ubi profecto uehementer cōmēdat opa,
dicens immediate añ iā dicta uerba. Qui aut̄ fecerit & docuerit, hic
magnus uocabit̄ in regno celorū. Et paulo añ. Sic luceat lux uestra
& c. Mat. 5. At cōtra scribas & pharisæos ait, Mat. 23. Oīa q̄cūq̄ dix-
erint uobis, facite & seruate, secūdū opa uero eorū nolite facere. Dis-
cunt em̄ & nō faciunt. Id q̄d Lutheranis q̄q̄ nūc cū illis cōmune est
In eo tñ peiores sunt isti, q̄ ne dicūt quidē bñ, Ideo neq̄ dicta neq̄ fa-
cta eorū imitari debemus.

*Blasphemia
in Christo*

88 ¶ Lut. Summa summarū, Pharisæi erāt optimi & pbatiss-
mi. Hos taxat hic Chr̄s, quos tñ minime taxare debuisset.

¶ Co. Blasphæma est hæc in Christū propō. Si optimi & pbatiss-
mi erāt pharisæi, cur hodie monachos uocāt Lutherani pharisæos,
tanq̄ genus hominū pessimū? At q̄cūq̄ legeris sextū & 23. ca. Mat-
thæi, facile intelliget, iustissime a Christo pharisæos argui.

89 ¶ Lu. Pharisæi ducūt tā pulchrā uitā, ut utriq̄ & ipsi & al-
lij hoīes putarēt eos regnū celorū possessuros esse, Tamē corripit hic
eos Chr̄s, & ait, Nisi abundauerit iustitia uestra & c.

¶ Co. Ego plus credo Christo & euangelio, q̄ apostatæ Luthero.
Iustitia em̄ pharisæorū omnia ad speciē & uanā gloriā agebat, nihil
ex charitate. Erant ergo folia ficus sine fructu, arbores merito male-
dicendæ, Mat. 21. & eradicandæ aut excidendæ, atq̄ in ignē mittendæ
etiam Iohannis baptistæ testimonio, Mat. 3.

¶ Lu. In hoc ergo remota est q̄stio eorū q̄ querūt, Quid fa-
clam⁹, ut euadam⁹ probi. Nam hic oia opa sunt reiecta, q̄ hō facere
possit, Et omnia optima opera sunt sublata.

90

¶ Co. Melius huic q̄stioni r̄ndet Chr̄s Mat. 19. dicens, Si uis ad
uitam ingredi, serua mandata, Et amplius. Si uis perfectus esse, uas
de & uende omnia &c.

¶ Lu. Ideo non possumus aliquod opus facere, p̄ quod sal-
ui fiamus, & a peccatis liberemur. Quando n̄c id dicit, oportet h̄e
reticū esse. Hic isti quoq̄ bene potuissent dicere Christo, O tu es h̄e
reticus, uis bona opera reijcere.

91

¶ Co. Nusq̄ reijcit bona opa Chr̄s, sed ea p̄cipit & cōmēdat. Opa
aūt pharisaica, q̄ rephendit, erāt uere mala, & solū in speciē & appa-
renter bona, & ideo receperūt mercedē suā in hac uita. Bene operā-
tibus aūt ait, Merces uestra multa est in cœlis, Mat. 5.

¶ Lut. Dictū est antiquis, Non occidas, Hoc uerbū est ni-
mis altū & profundū, q̄ ut quisq̄ perficere queat. Hoc testatur nō fas-
lum hic dominus, sed demonstrat istud uniuscuiusq̄ experientia &
suijsius sensus.

92

¶ Co. Quē occidit (q̄so) Iohānes bapt. Quē Iohānes euāg. Quē
Martha. Quē Lazar⁹. Quē alij scti & innocētes hoies innūeri. Falsus
est igit̄ & ipiū, adeoq̄ & anathemate dignū (teste Hiero.) dicere. De
um hoibus impossibilia p̄cepisse, Fidelis ē em̄ deus (inqt apls, 1. Cor.
x) q̄ nō patiet̄ uos tentari, sup id quod potestis.

*min or Insuper
uero Insuper
de sed sup uer
vni q̄d. 110
omnes sibi
p̄fund. 7*

¶ Lut. Ita interpretat̄ hic Chr̄s legē Moysi, & dat sniam,
Qui irascit̄ fratri suo, hic ē reus iudicij. Hoc trāsit sup totū mūdum.
Nā interrogo hic, Quis est sup terrā, q̄ nō sit reus in hoc mandato

93

¶ Co. Nō sic dicūt scti doctores n̄ri, q̄s ecclia recepit. Nihil igit̄ cu-
ra m⁹, qd hic nugeē Luther⁹, ecclie desertor. Quid mihi em̄ de his q̄
foris sunt, iudicare. 1. Cor. 5. Melius & breui⁹ ait hic Hiero. Qui iras-
cit̄ fratri suo, sine causa. Sic certe nō irascunt̄ oēs. Ex causa aūt irasci-
licet, Iuxta illud. Irascimini & nolite peccare. psal. 4. Addit apls, Sol
nō occidat super iracundiam uestram, Ephe. 4.

ad p̄cipiē Luther.

¶ Lut. Quō uolumus iam facere, si facere nos oportet, &
non possumus, quia nō possumus sordes expurgare. Hic oporet des-
perationem esse in nobis secundū hoc te dispone.

94

¶ Co. Nisi malignissimo studio cuperet Lutherus pp̄m decipere
minime sic loq̄ret̄. Memini sane alibi in scriptis eius, anteq̄ ab ecclia
p̄cisus eēt, me legisse (locū q̄o tā cito n̄c inuenire nō possū) Nō puā
eē iniuriā cōtra diuinā bonitatē, si dicat, Deū nob̄ impossibilia p̄ce-
pisse. Cūq̄ Eckius ei iputasset, qd dixerit, deū p̄cepisse hoī impossibilia,
sic declarat suā sniaz Dico (inqt) mādata dei, etiā leuissima & minima
sūt hoī impossibilia p̄ seipm, s̄z cū gr̄a dei sunt facillima, ut apls ait Pos-
sū oia in eo q̄ me cōfortat, Qui alibi dicit, Nō sumus sufficiētes aliqd

Philip. 4
2. Cor. 3

*D 2
Orator p̄ Luther. de hoc qd Insuper de hoc p̄cipiē Luther.*

7. Cor. 3

Quomodo non p[ro]p[ri]etate ad videndum p[ro]p[ri]etate
cogitare ex nobis, tanq[ua]m ex nobis. Nūc aut[em] ut populū scādalizet, & a bonis opib[us] auertat, etiā grām dei hūitibus ait, Mādāta dei seruari nō posse. Nō em̄ iudg[is] aut Turcis hic loquit[ur], sed Ch[ri]stianis.

95.

¶ Lu. Ideo leges dei sunt solū speculū in q[ui] nos uidem[us] n[ost]ras sordes & maliciā. Et cōcludūt nos oēs sub p[er]t[ur]m. Et q[ui] nos, nō possū[us] mus nos inde eripe n[ost]ro auxilio, & libero arbitrio, nisi supueniat ali[us].

¶ Co. Lex Euāgelica nō operat[ur] irā, ut lex uet[er]is, sed cō (q[ui]d aliud tinet grām, p[er] quā a sordib[us] mūdāmur, & mādāta dei p[er] bona opa adīplemus, Ait em̄ d[omi]n[us], Venite ad me oēs q[ui] laboratis & onerati estis & ego reficiā uos Mat. 11. et ap[osto]l[us]. Nō erubesco Euāg[el]iū. Virt[us] ei[us] dei ē in salutē oīm credēti Ro. 1. Nō ē igit[ur] solū speculū ad uidēdas sordes sed poti[us] v[er]us ad eluēdas sordes p[er] grām & redēptōem Ch[ri]sti. Ro. 3.

96

¶ Lat. Nā cor nō finit se capi, erūpit, & ostēdit se p[er] gestus aut v[er]ba, nō occultat se. Hoc iter[um] semel cōclusum ē, q[ui] sumus dānati Q[ui] dicimus Racha, hoc est, q[ui] nos nō mites & amicabiles in gestib[us] ostendimus erga amicos & inimicos

*Sic p[ro]millio 7
p[er] q[ui] dānati
h[ab]ent*

¶ Co. Nō est cor hoīs ex natura malū, s[ed] ex praua uolūtate, alio[quin] nō dicere[nt] p[er]t[ur]ibus. Redite p[er]uaricatores ad cor Esa. 46. Neq[ue] naturaliter odit hō hoīem, sed sicut uolūtariū ē odiū cordis, ita & facile p[er] simulationē & dissimulationē occultari p[otes]t. Iuxta illud psal. Ore suo b[en]dicebāt, & corde suo maledicebāt, psal. 61. Et cor Regū iscrutabile ē, pu. 25. Et hō uidet q[ui] foris patet. De[us] at[em] intuet[ur] cor. 1. Reg. 16.

*Cor h[ui]us est
in malū
p[er] q[ui] uolū
p[er]u[er]sa*

77

¶ Luh. Nā & si q[ui]s te cogat, ut proximū tuū amice alloquaris, tamē nō adest cor. Et ubi hoc licet, dicis, fatue

¶ Co. Iam dixi. Nō est cor hoīs natural[iter] malū, p[otes]t igit[ur] & amare & odisse pximū, p[otes]t & amorē & odiū uel celare intra sese, uel p[er] externa opa & signa manifestare. Solus at[em] de[us] p[er]fecte nouit cor & cogitatōes ei[us]. psal. 7. Scrutās corda & renes de[us] Itē Hier. 17. Ego d[omi]n[us] scrutās c.

98

¶ Lut. Nūc uenit ultimū in quo oēs rei sumus, Non occides. Nā q[ui] nos est renatus ex deo, ille nō p[otes]t se ab occisione cōtinere. Si cōtinet se ab opere, t[ame]n nō p[otes]t cogitatōes & cōsensum effugere. Nā si quis occidat, dicimus cōfestim. Eya recte factū est illi

¶ Co. Huic & supra r[ati]onem ē nūero. 92. & proxime supra. Absit, ut oēs sc[ilicet] tā pueris facerint corde, ut cogitauerint aut cōsenserint in corde ad occidēdū fratrem aut proximū. Nā ch[ri]st[us] ip[s]e ait de Nathanael. Ecce uere Israelita, in quo dolus nō est. Io. 1. Et uidemus adhuc hodie, si q[ui] unus occidat, plures cōdolere, q[ui] de occisione gaudere. Nō em̄ oēs humanū s[er]uiunt sanguinē, sicut s[er]uit Luche.

99

¶ Lut. Hoc tātū est dictū. Non occides, hoc est, oportet te renasci & alium hominē fieri. *mirabilis glossa q[ui] dicitur q[ui] dicitur*

¶ Co. Quis unq[ui] Gentiliū, Turcar[um] aut Iudeor[um] dixit, tā atrocē & immanē occidēdi affectū oībus hoīb[us] inesse, nisi q[ui]s renascat[ur] aut ali[us] hō fiat? Nūc oēs hoīes Poliphemi sunt, aut Busyrides sed fingit ista

1014
sanguinari? iste somniator, q̄ iā pridē cupit manus suas in sanguine sacerdotum laurare.

¶ Lut. Ita refutat Euāgeliū oēs uias, sup hāc quæstionem 100
Quid faciendū ē ut iusti aut p̄bi efficiamur? Nā ora q̄ diu uoles, ieiuna q̄ diu uoles, da Elemosynas q̄ diu uoles, funda missas, & cōstrue ecclesias q̄tq̄t uoles, tñ es occisor, odio habes fratrē tuū, nō potes eum amice intueri, nō alloqueris eū amice, hoc nō potes dimittere. Ideo iustitia tua nihil est, pertinet ad infernum

¶ Co. Quis nō execret hāc Luth. uesaniā, q̄ cūctos hoies ex sua imānitate & cruēta feritate dijudicat. Lōge p̄fecto aliter p̄positē q̄stioī rñ dēt p̄phete, Chrs & ap̄li. Ecce ait Michas c. 6. Indicabo tibi o hō qd sit bonū, & qd dñs regrat a te. Vtiq̄ facere iudiciū, et diligere misericordiā, & sollicite ambulare cū deo tuo, & Psal. 33. Quis ē hō qui uult uitā &c. Chrs at & Ap̄li iubēt nos agere p̄niam, ieiunare, orare uigilare, elemosynas dare, diligere inimicos & bñfacere ijs qui ode runt nos. Amicos em̄ & publicani diligūt. Mat. 5. Luc. 6. Vere igit̄ ad infernū p̄inet mens & iustitia Lutherana, hic nobis descripta

¶ Lut. Hoc natura etiā nō p̄t facere, bene uadit & orat. O 101
bone ignosce mihi. At si facere nō cogere, & nō timeret infernum & irā dei, nunq̄ faceret. Rancor manet in corde fixus

¶ Co. Mētiunt̄ ipie in deū & naturā Lutherani, dñ negāt affectū in p̄tate n̄ra eē. Scriptū ē em̄ Apposuit tibi ignē & aquā, ad qd uolueris porrigere manū tuā, añ hoīem uita & mors, bonū & malū, qd placuerit ei, dabit̄ illi. Ecc. 15. Qd si hūc lib̄ negent (ut sunt ipudētes & p̄caces) aut de hoīe añ lapsum dici uelint. Ecce uobis libros summe authoritatis. Gen. 4. ait dñs ad Cain nō mō lapsum sed & grauissimū p̄tōrē. Sub te erit appetitus ei, & tu dñaberis illi, & Deu. 30. Testes inuoco hodie celū & terrā, q̄ p̄posuerim uobis uitā & bonū bñdictōem & maledictōem Elige ergo uitā, ut & tu uiuas & semen tuū Hęc & id gen̄ infinita sunt scripturę testimonia de libero arbitrio hoīs, quod impie & imperite nunc negāt Lutherani. Quib̄ nos integris etiā libris alibi de illo respōdimus. *in clausura*

¶ L. Deinde is q̄ lesus est, etiā nō p̄t ignoscere ex corde. Et 102
quēadmodū ille hypocritice orat, ita ignoscit etiā iste hypocritico

¶ Co. Neq̄ legē neq̄ Euāgeliū, ne philosophiā qdē aus (modo diūt hic Lutl e ani. Lex ait Deu. 15. Si un̄ de fr̄ib̄ tuis ad paup̄tatē de uenerit, nō obdurabis cor tuū, nec cōtrahes manū Chrs ait Mat. 5. Vade prī recōciliari fratri tuo. Itē diligite inimicos uestros, bñfacite ijs q̄ ode r̄t uos Pau. ad Ro. 12. Bñdicite p̄sequētib̄ uos. Petr̄. 1. Pe. 1. Simpliciter ex corde inuicē diligite attentius. At Luth. docēt, dupliciter corde agere, & rancorē in corde seruare. Tanq̄ debitoribus nostris nunq̄ uere ex corde dimittamus

¶ Lu. Hūc textū hic nota bñ. Qñ quis uenit, & uult seruire 103
re deo, hoc nō uult habere, Breuiter, debes primū, pximo seruire.

*ponit dñs
quo ad suū sibi ipsi* D iij

¶ Co. At Christus ait Mat. 6. Primū q̄rite regnū dei. & Mat. 22. Primū & maximū mandatū est diligere deū ex toto corde, & secūsdum huic simile, diligere proximū sicut teipm

104

¶ Lut. Ita uult deus multo libētius suo seruitio priuari, q̄ proximi tui auxilio. Et multo libētius uult cōnuere p̄ digitos, si negligens es in eius seruitio, q̄ si in proximi tui utilitate deficias.

*Intra sum
mā in
dabo*

¶ Co. Certe primū Dei p̄ceptū ē de colēdo deo, sicut scdm̄ & tertiu, atq; adeo tota tabula prima Atq; ad ea p̄cepta diligētissime seruanda minis q̄q; & p̄enis nos adigit Adeo, ut i tertiā & q̄rtā ḡnatōem minitei uindictā Exo. 20. Et hoīem i Sabbato ligna colligentē iusserit obrui lapidib⁹ Nu. 15. Nō igit cōnuere uult p̄ digitos, si eius negligas p̄cepta. Primū em̄ deo. proximo secūdu debet obsequium.

105

¶ Lut. Ita uult deus (summa summarū) ut proximus noster sit imago, super quā primū respiciamus

¶ Co. At scripta nos docet oculos primū leuare ad dñm. psal. 122. Irē Oculi mei sp̄ ad dñm, psal. 24. itē Oculi mei defecerūt i salut. tu. psal. 118

106

¶ Lut. Quia de⁹ reijcit seruitiū, qd̄ ei fieri p̄t, si nō pri⁹ pximo

¶ C. Hinc iā supra satis ē n̄sum Et p̄bat n̄ra n̄sio etiā (seruiat exēplo Ch̄ri Luc. 9. Qñ ad alterū dixit. Sequere me. Ille at̄ diceret. Dñe p̄mitte mihi primū ire, & sepelire patrē meū Ait illi Ihesus Sine ut mortui sepeliāt mortuos suos. Tu at̄ seq̄re me, & annūcia regnū dei. Sepelire at̄ mortuos nō ē uulgare officiū pietatis erga pximum

Tobi. 2

107

¶ Lut. Nūc respicite uitā quā hactenus duximus. Iuimus ad S. Iacobū, cōstruxim⁹ tēpla, fundauim⁹ missas, & pximi sumus oblitī. Iam hoc totū p̄uersum est. Nūc dicit hic dñs Vade, & p̄ eo q̄ mihi tēplū uis edificare, hoc da proximo tuo. *monacho exponit hanc*

no. 2. v. 2.

¶ Co. Hoc nūc dicit Ch̄s. Honorauit at̄ Ch̄s tēplū nō uulgaris ter Erat em̄ dieb⁹ docēs i tēplo, noctib⁹ uero exiēs, morabat̄ in monte oliueti Luc. 21. Et cū iudei illud reb⁹ p̄phanis cōraminarēt, facto q̄si flagello de funicul, oēs nūdinatores & nūmularios eiecit de templo, oues q̄q; & boues Et nūmulariorū effudit es, & mēsas subuertit

*Christus cū dicit de
tēplo mundi
uult dīcī p̄
destruēt
tēplū*

Auferte ista hīc (inqt) & nolite facere domū p̄ris mei, domū negociatōis Ioā. 2. Scriptū ē ei Dom⁹ mea dom⁹ oīs uocabit Ma. 21. Esa. 56

108

¶ L. Respice i pximū tuū, quō ei seruias. De⁹ nō magnificat etiā si nunq̄ ei tēplū aedificaueris, si mō proximo tuo sis utilis, Hoc iam totum omittitur. *si scilicet hō p̄ uult p̄*

¶ Co. Facit hic Lutherus sicut Iudas murmurās cōtra mulierē, q̄ unguentū p̄ciosum effuderat sup caput Christi, tanq̄ melius fuisset illud uendari & p̄ciū pauperib⁹ dari Ait aut̄ dñs. Quid molesti estis huic mulieri? opus bonū opata est in me. Nā sp̄ paupes habebitis uobiscū &c. Mat. 26. At alibi qñq; dixit Lutherus Nō frustra Ecclesiā instituisse, ecclesias & loca earū iustificari p̄ uerbū & oratōem.

Lut. de. x
p̄cep. c. 1.

109

¶ Lut. Iudex tradit me seruo, qui proijcit me tūc in carcerē

Cō saluandū p̄uicturā

hoc est in igne infernalē, donec reddā nouissimū quadrātē, hoc est æt
ternaliter, Quia ibi nulla est redēptio, neq; saluatio.

¶ Co. Ne Luther⁹ nūc, postq̄ p̄fide ex ecclia ad Vvaldēses & Pighar
dos trāsijt, cogat purgatoriū ex hac q̄z scriptura Mat. 5, asserere, nos
uā affert expositionē, ita sane durā & obtortā, ut Priscianū q̄z gram
maticā alienā doceat, intelligēs hic carcerē p̄petuū, Itaq; donec sig
nificat ei æterna. Alibi at sic dixit, Mihi certissimū ē purgatoriū ēē
Nec ml̄tū me monēt, qd blaterēt heretici, qn̄ iā mille & plus cētū an
ni sunt, qn̄ B. Aug. i suar; cōfess. li. 9. p̄ m̄re & p̄re suo orat & orādū
petit, Et eadē sctā m̄ ei⁹ moriēs (ut ibi scribit) memoriā sui optauerit
ad altare dñi, s; & a B. Ambro. id factū narrat. Hæc ibi Luth.

domo: No

Luth. in respo.
cōclu. 18 De purgatorio

¶ Lu. Hic uidetis sublimia opa, q̄ nemo facere p̄t, neq; opa
neq; legē, Quia opera faciūt solū hypocritas & pharisæos, Lex sos
lum facit desperare.

ii

¶ Co. Neq; bona opa faciūt hypocritas, neq; lex facit solū despe
rare. Ait em̄ dñs Mat. 5. Sic luceat lux uestra corā hoibus, ut uideāt
opa uestra bona, & glorificēt patrē uestrū q̄ in celis ē. Beatusq; uir di
cit, q̄ in lege dñi meditat̄ die ac nocte, ueq; est tñ, q̄ lex sine gr̄a nihil
ducit ad p̄fectū. Heb. 7. Nec habebunt bona opa, in speciē & p̄pter
uanā gloriā facta, mercedē in celo Mat. 6.

¶ Lu. Christus ē hic spiritualis doctor, q̄ solū ducit cōscien
tias, & docet eas, q̄tū odij & inuidiē & irē in ipsis fixum sit & q̄o ab
ijs liberēt. hoc ē ei⁹ officiū, cū q̄ ei negociū est. Et cū gladio seculari ni
hil habet agere, sed sinit eos dirigere, q̄bus cōmissum est.

iii

¶ Co. Si nihil habet agere cū gladio seculari Ch̄s, unde est ergo
illa potestas? Nūqd̄ p̄ncipes ch̄iani, q̄ gladiū portāt nō sine cā Ro. 13
ad Ch̄m nō p̄tinēt? Sic putat (ni fallor) Luther⁹, q̄ eos Tyrānos &
p̄sequutores uerbi dei, ac Turca peiores publice calūniat̄ ad ppl̄m.

Moisi. s̄m
imponit iudicij

¶ Luth. Videte an nō erat Moises mitis, dulcis, amicabile
homo, qui ad diabolū duci uolebat, & in corpore atq; in aīa dānas
tus esse, dūmodo multitudini parceretur

¶ Co. Nusq̄ scribit̄ de Moise, q̄ uoluerit ad Diabolū duci, atq; in
corpe & aīa dānari. Q̄ aut̄ dixit Exo. 32. Dele me de libro tuo, non
simpliciter, sed cōditionaliter dixit. Hæc em̄ sunt uerba Aut dimittē
eis hanc noxā, aut si nō facis, dele me de libro tuo quē scripsisti. Scie
bat aut̄ se nō deletū iri. Certe nullus iudeor; aut sanctor; Patrū di
xit de Moise, quod hic falso imputat ei Lutherus

Sermo Undecimus.

Undecimus a falso p̄phetis

¶ Lu. Ideo admonet nos dñs & ait Attendite, caute uo
bis a falsis p̄phetis. Hūc punctū debemus hic bene notare. Q̄ dñs

iii

¶ Veni em̄ d̄p̄m̄
ad iudicij

*hic aduertit d̄p̄m̄ quorūdam malitiosorū
qui iudicij alijū nisi p̄. Si di p̄dicatoz
inducunt: Si iudicij iudicij: Deinde: iudicij
h̄ caput eorū scripturā glossari:*

Ypocritae sunt qui multos solent arguere

*Et sic quis
ignorat
suo potest iudicare*

Mat. 7

*falsi
S 29. qui...*

Chrs hic comittit, & dat potestatem omnibus Christianis, iudices esse super omnem doctrinam, & potestatem iudicandi, quid nam sit rectum.

¶ Co. At non ait Chrs, Iudicate doctrinam papae aut episcoporum, uti stulte & sediciose dicit ad populum Lutherus. Sed ait, Attendite a falsis prophetis qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium. Quales sunt maxime haeretici, precipue uero Lutherani hoc tpe. Qui cum neque episcopi, neque prepositi sint, neque a superioribus ad predicandum missi, seipsos tamen sub pelle ouina uerbi dei ut predicet populo Hussitica & Pighardica iam olim danata dogmata, ingerunt. A quibus certe cauendum est omnibus, qui Christo credunt, Satis enim super quibus satis iam ex fructibus eorum cognouimus eos.

114

¶ Lu. Hic punctus nobis apud falsos Christianos suppressus fuit bene mille annis. Quod non habuimus potestatem iudicandi, sed oportuit nos recipere ab aliis omni iudicio, quicquid papa & concilia determinauerunt.

¶ Co. Non iudicat aut docet pastorem ouis, sed ab eo ducit pascatque & uocem eius audit. Ioh. x. Et iubet apostolus obedire, non posse prepositis suis christianos. Hebrae. 13. Et Lutherus ipse aliquando dixit. Non meum, sed potius fidei, imo ecclesiastici forte concilii, est, statuere, quod sit ille suffragii modus

Lu. in reso. conclus. 26

115

¶ Lu. Nunc euangelium subuertit funditus & radicitus papatum & omnia concilia, Quia non tenemur seruare quod papa precipit & homines constituit

Lut. ut sup conclus. 26

¶ Co. Nequaquam est ita, Papae enim in Petro committit oues suas Christus, Iohan. 21. & ecclesiam in conciliis audiendam esse precipit, Mat. 18. Et Lutherus ipse alibi ait, Papae plus debere nos credere, quam nobis ipsis. Item An nondum uidemus quod uigil sit in ecclesia sua Christus, ut etiam errare uolentes, non permittat errare? Haec, & id genus multa in Resolutionibus habet Lutherus, quae nunc apostatice omnia negat.

116

¶ Lu. Ideo adhuc semel dico, capite hoc euangelium, quia neque papae, neque conciliis, neque ulli hominum commissum est, ut constituat & concludat, quid sit fides.

Conclu. 26

¶ Co. Minime sic dicit hoc euangelium, sed iubet attendere a falsis prophetis. Non negat audiendam esse pastorem & ecclesiam. Cur uero toties constituerunt & concluderunt iam per quinqueniū & ultra, temeritate propria Lutheri & coplices eius quod sit fides? An forte non sunt sicut ceteri homines, sed angeli, Ecclesiastici & Euangelistae? O uanitatem superborum superuacua. At Lutherus ipse, cum notasset eum Eckius, quod nihil teneret de conciliis generalibus, in haec uerba respondit. Hunc articulum non esse meum, credo, intelligit, quicquid Resolutiones meas & dialogum contra Syluestrum legerit. Quod id unice deploro ac gemo, nos dignos non esse, ut uideamus legitimum concilium. In resolutione autem ait. Si nouus sit fidei articulus discutiendus, eius determinationem pertinere ad uniuersale concilium.

117

¶ Lu. Quia dicit, Cauete a falsis, Oportet euangelium mentiri, aut papam simul cum conciliis.

¶ Co. Neutrū oportet, sed falsos prophetas, quales maxime sunt

haeretici. Mat. 24. q̄ ducūt in errorē etiā electos si fieri p̄t. Nō igit̄ os
portet euāgelīū mēiri, & papā simul cū concilijs, sed haereticos men
tiri cōtra papā & cōcilia, exploratū est. Lutherus certe ultra triennīū
iā sp̄m suū iacētat, se q̄ ut prophetā a nobis uult timeri, Miracula q̄
q̄ factur̄ (si dñs plac̄) ubi suū uiderit euāgelīū uitupari & opprimi

¶ Lu. Ideo debeo dicere. Papa tu cōclusisti cū cōcilijs, nūc
habeo ego iudiciū, an acceptare queā, nec ne. Quare? Quia non stas
bis pro me, & respondebis, q̄n debeo mori. Sed oportet me uidere,
quomodo ego faciam, ut rei meae sim certus.

¶ Co. Nō morient̄ quidē corpora p̄ te papa atq̄ ep̄us & pa
stor tuus, rationē t̄n dabūt de te deo. Ita quidē, ut si neq̄ p̄ se neq̄ per
aliū docuerint te, ut custodias te a uia mala, tu uero in iniquitate tua
moriaris, sanguinē tuū de manu eor̄ requiret deus. Si aut̄ annuncis
auerint tibi, tu uero ab iniquitatis uia cōuersus nō fueris, tu morieris
in iniquitate tua, porro ipsi aīas suas liberauerūt. Ezech. xxxiiij. Eos igit̄
tur audire ac eis obedire debes & subiacerē. Ipsi em̄ peruigilāt qua
si rationē pro anima tua reddituri. Heb. 13. Ex hoc aut̄ euangelio nul
lum habes aduersus eos iudiciū.

¶ Lu. Quia tā certū te eē oportet, q̄ hoc sit uerbū dei, q̄ cer
ro uiuis, & adhuc certius, sup̄ qd̄ cōscientiā tuā statuas. Et si etiā oēs
homines uenirēt, imo & angeli & omnis mūdus aliquid cōcluderēt,
si non potes hoc iudiciū concludere, perditus es.

¶ Co. Certe qd̄ in sese est uerbū dei, sed incerta est intelligētia tua
Circūdat̄ em̄ es infirmitate & ignorātia. Et saepe magni ac undecū
q̄ docti uiri a x̄o x̄bi dei intellectu aberrauerūt. Quā igit̄ certitudinē
in ignorātia & ibecillitate tua p̄sumas ī teip̄o? Recte aut̄ feceris, si cū
ecclesia credas & intelligas uerbū dei. De illa em̄ nō de te, dicit̄, q̄ sit
columna & fundamentū ueritatis. 1. Timo. 3.

¶ Lu. Quia nō debes iudiciū tuū ponere sup̄ papā, aut sup̄
quēcūq̄ aliū. Teip̄m oportet ita dispositū esse, ut scias dicere. Hoc lo
quitur deus, hoc non, hoc est iustū, hoc est iniustū. Alioqui subsistere
non potes, Non est possibile.

¶ Co. Imo subsistes optime, innixus colūnae & basi ueritatis (ut di
ctū ē) ecclesiae, cōtra cui⁹ fidē, ne inferor̄ qd̄ portae unq̄ p̄ualebunt.
Mat. 16. In p̄prio aut̄ tuo de fide & uerbo dei iudicio, minime sub
sistes. Non enim es columna ueritatis (sicut ecclesia est) sed hō mens
dax & fallibilis. P̄sal. 115.

¶ Lu. Tūc incipiūt & dicūt, Quo possumus scire? qd̄ sit x̄
bū dei: aut qd̄ rectū aut falsum sit. Oportet nos discere a papa & cō
cilijs, At sine eos cōcludere & dicere quicq̄ uolūt, Ego dico, Non
potes tuā fiduciā sup̄ id ponere, nec conscientiam tuam pacare, os
portet teip̄sum cōcludere, de tuo collo agit̄, de tua uita agitur, Ideo
oportet ut deus tibi in cor loquat̄, hoc est uerbū dei, hoc non. Alios

E

Lut. in asser.

reutho.

118

*Quia in fine
111 fando in
111 fando in
111 fando in*

119

*Ecclia romana est
veritas*

120

*Si qd̄ hoc sit de
7 die tpe iustorum
ad p̄dicit*

121

*Si qd̄ hoc sit
p̄cipiū p̄mo
7 galib: quo
fidem dicit
vni lino iustis*

No. Chasig selu audiendy: p 7 qd p Paulu mli

q in cōclusum manet. At n̄r̄ ep̄s Cayphas, Pylat⁹, Herodes, ij cogit
tā uehemēter, q̄ aliquis cogitare possit eos insanire.

¶ Co. Multa hic deblaterat uane Luther⁹, nihil oīno demōstrans,
Quō em̄ scies, an de⁹ an diaboli⁹ tibi dicat, hoc uel illud eē rectū v̄bū
dei, uerūq; eius sensum? Nū ppheta es aut ap̄lus, cui tā familiariter
loquat̄ deus? An nescis p̄ciosum eē uerbū dei, & nō cui libet passim
reuelari. 1. Reg. 3. Nō es Samuel, nō Hieremias, nō Ezechiel, nō Ios
hannes, nō Paulus: peccator es & homo mendax. Scriptū est aut̄. Per
uersæ cogitationes separāt a deo, qm̄ in maliuolā animā non intro
ibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito p̄ctis Sap. 1. Audi ue
ro, qd̄ alibi, dū eccl̄iæ adhuc mēbrū esset, Lutherus de hac re scripse
rit. Eccl̄ia (ingt) errare nō p̄t. Quilibet aut̄ potest in sua deuotione er
rare. Cū & multi prophetæ ac sancti reges similiter errauerint, nos
bis in mōnitionem & terrorem.

Lu. de. x. p̄
cep. cap. 3.

122

¶ Lut. Afferunt deinde dictū S. Augustini. Nō crederem
Euangelio, nisi moneret me eccl̄iæ authoritas, Et putant se iā uicis
se. Tunc dic, Quid ad mē, siue dicat Augustinus, siue Hieronymus,
Petrus aut Paulus, S. Gabriel de cōelo, hoc adhuc plus est, optet me
habere uerbū dei. Audiā qd̄ loquat̄ mihi deus. Quia Petrus & Pau
lus non loquunt̄ uerba sua, sed dei uerbum

Lu. contra
f̄m̄ statū ec

*Presumptio
h̄risi
p̄ qd̄ colz
anno 784
ubi d̄ n̄r̄s d̄o
p̄ d̄o*

¶ Coc. Verbo Augustini astipulant̄ duo libri n̄ri de autoritate
eccl̄iæ nuper æditi. Nec illis quicq; digne r̄ndet Luth. Q; si ne Gabri
elis quidē uerba (cui m̄r̄ Ch̄ri cū tot sc̄tis & magnis uiris credider̄t)
credere debes, quō igit̄ credere debes uerbo Lutheri? Ait em̄ alicu
bi. Ex q̄ de doctrina mea certus sum, uolo p̄ eā uir, atq; etiā angelorū
iudex eē, Ita ut q̄ doctrinā meā nō recepit, saluari nō possit. Dei em̄
est, non mea. O Thrasonē uanū & effrontē. Quis unq; se sic iactauit?
Quis em̄ sic oibus etiā angelis seip̄m p̄tulit, ac iudicē eorū fecit? Ait
aut̄ d̄ns Mat. 11. Nō surrexit inter natos mulierū maior Iohāne bap
tista, Qui aut̄ minor est in regno cōeloz, maior est illo.

123

Lu. Hoc totū ita debes credere, non ut uerba quæ Petrus,
prædicauerit, sed q̄ deus te iusserit credere.

¶ Coc. Verbis etiā Petri, ut Petri ap̄li inq; credēdū eē, innuit Ch̄s
specialr̄ quidē Mat. 16. Tibi dabo clauēs & c. generaliter uero Luc. x
Qui uos audit, me audit. Et Paulus 1. Cor. 7. Nā ceteris dico ego, nō
dominus. Non enim solum scriptura aut̄ Christus audiendus est,
sed & apostoli, ac sancti patres, qui spiritu sancto inspirati, nobis lo
quuti sunt. 2. Petri. 1. Atq; etiā eccl̄ia in generalibus cōcilijs Mat
thæ. 18. Quinimo & papa ac reliqui superiores nostri. Roma. 13. 1. Co
rin. 16. Heb. ultimo.

124

¶ Luth. Hoc totum ob id dico, ut iterum reuertamur ad e
uangelium, & consideremus, unde hoc fundamentum fluat, Quod
oportet uos iudices esse, & habetis potestatem iudicandi super om̄s

*Sicut h̄risi q̄ om̄ h̄m̄ & angeloz d̄o h̄risi
70 d̄o h̄risi*

Uto qdlibz abvray potest lude

101A

nia quæ uobis proponuntur. Ideo sane, q̄ super nullum hominem ædificare possum. Quia meipsum respondere oportebit quādo moriendum fuerit.

¶ Coc. Vane inculcat ac repetit eandē cantilenam sine omni scriptura & ratione idonea Lutherus. Cui iam sæpe respōsum est. Ad leuandū igit̄ tædium, operæ preciiū fuerit, ut ipse sibi ipsi respondeat interim, nobisq; spectantibus se ipsum cōficiat ense proprio, & ualde quidē egregie. Audiamus igit̄, qd sanior olim spiritus eius dicat ecclesijs. Sed meo (inqt) iudicio dicā, saluo unicuiusq; sensu. In hac p̄dita tēporis miseria prorsus nō est tutū, relinqui unūquēq; præsertim simplicioris & rudioris animi hominē, suæ deuotioni & discretionī, cōtra aptos canones. Cuius ratio est, Quia ideo positi sunt canones patrū, ut dirigant populū. Et debet unicuiq; sua deuotio semper esse suspecta & t̄to magis, q̄to magis placet, cū est cōtra cōmunē usum uel decretū patrū. Cū sciamus qd angelus satanæ in lucis angelū sese transfigurās, summe sit timēdus & cauēdus. Qui sub specie deuotionis, facile oīa decreta solueret. Et illud Deut. 12, & Iud. 19. ubi p̄cipit̄, imo prohibet̄ ac reprehēdit̄. Ne quilibet faciat quod sibi rectū & bonū uideit̄. Alioquin, primo, auferit̄ timor ab hominibz & reuerentiā ecclesiæ suæ & cōmunitatis. Deinde, nutrit̄ securitas etiā paulatim ad maiora alia p̄mittenda. Tertio, reddit̄ illa populi antiq̄ licētia in excelsis & lucis & extra tēplū religio, quæ summe prohibita fuit. Hæc Lutherus, dū obœdiens adhuc esset ecclesiæ filius, doctē profecto ac sapienter.

Lu. de. x. p̄s cep. cap. 3

Sana olim sententia sic habet

¶ Lut. Iccirco nō sinite uobis psuaderi, ut oporteat uos credere, q̄qd papa dicit. Qn̄ deū cognoscis, iā habes amissim mēsurā & ulnā qua potes omnē patrū doctrinā iudicare.

125
Es am de agnoscit

¶ Coc. Quis est autē ille, qui sic deū cognoscit? Quis tam impudēt̄ se supra papā & omnia concilia exaltet? Quis se columnæ ueritatis ecclesiæ, uelut iudex & censor, præponat? Nemo profecto, nisi qui sibi plus etiā q̄ angelis credi iubet, & angelorū quoq; se iudicē facit Lutherus. Qui & Vormaciæ corā Archiepiscopo Treueren̄ ex illo Pauli dicto, Si cui reuelatum fuerit sedenti, prior taceat, sibi ius esse uolebat & iudicandi & contradicendi conciliorum decretis. Cū q; interroganti mibi responderet, sibi reuelatum esse, & ego ulterius interrogarem, quo id signo aut miraculo, ut ei credamus, ostenderet. ne unum quidem uerbum ad hoc respondit. O præclarum igitur reuelationum organum, alterum uas electiōis, & iudicem quoq; non solum papæ & conciliorum, sed etiam Gabrielis & omnium angelorum.

.I. Cor. 14
No habet p̄sumptionem

¶ Luth. Ita falsam doctrinā nemo iudicare potest, nisi spiritalis homo. Ideo est res insana, q̄ concilia concludere & statuere uolunt, quid credendum sit. Cum sæpe nullus uir ibi sit, qui diuinū spiritum uel modicum olfecerit.

126

*20 90 113 q̄ dicitur uide ubi d̄ q̄ christy omnia p̄ia in his
vni s̄ q̄ dicitur E & in falso p̄nt̄ r̄ dicitur
p̄ntem oīy christianis: iudicē q̄ sup̄ cōtra doctrinā
& statum iudicē*

Lutheri sententia

¶ Co. At nūc passim nō solū Lutherus, sed etiā Lutheran⁹ Cerdo ac Lutherisca mulier, aut flagiciose reuelata quepiā Sibilla, uēdicat sibi spiritū, & qd populo credēdū sit, pfrieta fronte cōstituit. Scimus aut Chrm, nō de cerdonibus, aut excucullatis Monachis aut Monialibus, sed de Cōcilijs uniuersalē eccliam rēpētātibus, dixisse Matt. 18. Si ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publican⁹. Itē. ubi duo uel tres cōgregati sunt in noīe meo, ibi sum i medio eorū. Itaq; magna auctoritate dictū ē in Cōcilio. I. Visū ē spūi sctō & nob. act. 15

127

Sed p̄b̄m̄

¶ Lut. Sicut cōtigit in cōcilio Niceno, ubi tractabāt & uolebāt leges condere sup statu Ecclesiastico, ne essent in matrimonio ibi iam oēs erāt falli. Tūc p̄cedebat unus tm̄ homo Pafnucius, & refutauit hoc totum & dixit. Non ita. hoc nō est Christianū. Tunc totum cōciliū oportuit a cōclusionē ista desistere

Quidam Lutheri

¶ C. Quoties at obiecit Luther⁹ Nicenū cōciliū, uelut sacrosctm̄ & auctoritate plenū, suis aduersarijs. Quoties iactat illud cōtra Potestatē Papē. Quoties cōtra cōciliū Cōstātiēse. Sed hō futilis & inuerecūdus nihil pensi habēt, unū & idē nūc affirmare & laudare, nunc negare ac rephēdere. Q. aut cōtra spm̄ sctm̄ nō fuerit, tractasse ibi de celibatu sacerdotū, ip̄e reꝛ euētus cōprobat, seruiētibus nūc sub Tartaris & Turcis, qui celibatū reiecerunt. *In Lutheri d̄i v̄b̄orū*

128

¶ Lut. Propterea est uerū Adagiū, Qui docti, n̄ subuersores. Quia de⁹ altis titulis & hūanę sapiētię ualde inimicus est

¶ Co. At uerius ait scriptura. Qui at docti fuerint, fulgebunt q̄si spendor firmamēti, & q ad iustitiā erudiūt multos, q̄si stellę in p̄petuas eternitates Dañ. 12. Supbis qdē resistit de⁹, sed nō doctis in uerbo eius. Om̄e em̄ datū optimū, & oē donū p̄fectū desursum ē descēdēs a patre luminū. Iac. 1. Lutherus aut aureꝛ populari blādiēs Cerdonibus & muliercul in uero scripturę intellectu plus tribuit nunc, q̄ doctis Theologis, quos tam facile fallere nō p̄t. Cum tm̄ nos supra numero. 84. & numero. 124. lōge aliā eius olim sentētiā recitauerimus

129

¶ Lu. Ideo optet nos libere Iudices manere, ut habeamus potestatē, sn̄iam dādi, & iudicādi, cōsultādi & cōdēnādi, quicquid Papa constituit, & concilia concludunt

¶ Co. Cuculi cātus est, toties iā supra reprobatus, nullo nixus testimonio scripturę aut sanctorū patrū, nulla functus rōe. At Chrūs ait Mat. 23. Om̄ia q̄ dixerint uobis, seruate & facite, non ait iudicate & rephēdite. Ita, sane factū est in primo illo Apostolorū & seniorū cōcilio Act. 15. Patres em̄ dixerunt Visum est spūi sctō & nobis. Subditi uero fideles absq; oīm contradictōe decretum reuerenter susceperunt, & quidem cum gaudio

130

¶ Lut. Si aut aliquid acceptamus, ita acceptare debemus. q̄ conformat se nostrę cōscientię & scripturę, nō, q̄ ip̄i dicunt.

¶ Co. Errat aut in pluribus Lutheranorū cōscientia, cōtēnēs Excōi

Papa audiendum In Canonibus aut in opibus dicitur

ca tōis uinculū cōtra uerbū Chri Mat. 16. & 18. Nihil faciēs cerimonias, opera, festa, ieiunia, &c. Et scripturā torquēt & puertunt plerū q̄ in reprobū sensum. Absit igit, ut eorū iudicio & cōscientiē credāt aut submittant Decreta patrum & Ecclīae

fo. 18

¶ **Lu.** Hic tot sancti Patres errauerūt, ut Gregorius, Augustinus, q̄ iudicium nobis abstulerunt. Quia hec tribulatio & dolor cordis in tpe cōepit. Q̄ debeamus credere Concilijs

131

¶ **Co.** Merito debem⁹ cōcilijs credere, q̄a dicere p̄nt, iuxta primi Cōciliij v̄ba, uisum ē sp̄i sctō & nobis. Et Lutherus ip̄e aliq̄n sic ait, Ego audio papā ut papā, id ē, ut in Canonib⁹ loquit, & scdm Canones loquit, aut cum Cōcilio determinat. Nō aut, q̄n scdm suū caput loq̄t. Et iterū uides (ingr) quāta sit necessitas legitimi & uis Cōciliij

Lut. in ref. conclu. 26

¶ **Lu.** Iccirco oportet te ita apud te inuenire, ut scias dicere Hoc dixit deus Q̄ primū dixeris, homo dixit hoc, aut concilia, edificasti super arenam

132

¶ **Co.** Minime sup arenā, sed sup Petrā edificat, q̄ Cōcilijs credit & ecclesie, q̄ supra Petrā edificata est Mat. 16. Qui aut plus suo credit & innitit cerebello, q̄ sensui totius Ecclīe, aut determinatōib⁹ Cōcilioꝝ, is nimiū supbus est & sibi placēs. Et cōtra Paulū sapit altum & plus q̄ oportet Ro. 12. & cōtra dñm in Esaia. c. v. sapiens est in oculis suis, & coram se ip̄o prudens Et sepe dixit ip̄e Lutherus Ecclesiā nō posse, sicut quēlibet hoīem, errare

*2m Concilij v̄ba
sup petra edificat*

¶ **Lu.** At in rebus spiritalibus p̄t puer aut seruus, mulier aut laicus, tā bñ grām dei habere, q̄ aliqs senex dñs Papa. Null⁹ doctus auferat tibi iudiciū tuū, quia tam bene habestu. q̄ ip̄e

133

*puer & seruus
mulier & laicus
tā bñ grām dei habere
q̄ aliqs senex dñs Papa*

¶ **Co.** O fastidiosum laborē, toties ad eūdē Cuculi cātum rñdere Nōne v̄o pphetauit etiā Caiphas, uir malus, eo q̄ eēt Pōtifex anni illius Iohā. 11. Potest mulier aut puer habere grām dei, sed nō habet eminētiā sciētīe & autoritatis sicut Papa Cui Lutherus olim plus q̄ sibi ip̄i credebat, & uocē Christi in eo agnoscebat.

Lut. in eplā ad Leonē

¶ **Lu.** Nūc dicere deberem: Quinā sint falsi Prophete nostris t̄pib⁹, hoc iā etiā nemo iudicare p̄t, nisi q̄ sp̄m h̄z Sed (sūma summar) breuiter Est papa cū toto suo regimē, q̄a ij omēs docuerunt quod contra deum est.

134

*Quinā sint falsi prophete
nostris t̄pib⁹*

¶ **Co.** Falsa & blāsp̄hema ē ista summa summar. Regimē em̄ papæ a Chro i Petro institutū ē, Mat. 16. Luc. 22 & Io. 21. De q̄, cōtra Ecclīū dixit ip̄e Lu. Nihil min⁹ q̄rere se, q̄ ut a summa sede sctōꝝ Petri & Puali ulla causa quisq̄ recedat, aut obedientiā debitā subtrahat. Quod & alibi publice protestatus est saepe.

¶ **Lu.** Deus p̄cepit, ut puer patrē & matrē honoret, & eis sit obediēs, iā papa rationē inuenit, q̄ monachus aut monialis, nō apli⁹ sub p̄re suo sit. Sed dicūt, Puer iste iā i religiōe ē & i dei seruitio. Deus maior ē p̄re & m̄re, ideo nō apli⁹ tenet p̄ri & m̄ri seruire, sed

135

*Deus maior ē p̄re & m̄re
ideo nō apli⁹ tenet p̄ri & m̄ri seruire*

O lutherus: hinc dicit michi deum vultu libere hinc dicitur et nonis dignior patre suo regitator

*quis & Chudde
cum hnd dicit
eius rudi p p p p p
vbi hnd dicit p p p p*

pater debet eum uocare, gratiosum dominum. Ideo optet te hic dicere. Quod hoc Antichristus docuit. Et ego alacriter dicere possum, eum mereri.

¶ Co. Sed meriti potius Lutherus? Est enim maior patre & matre deus. Oportet itaque plus obedire deo quam hominibus Act. 5. Et omnis qui reliquerit patrem aut matrem aut uxorem aut filios propter nomen Christi, centuplum accipiet, & vitam eternam possidebit Mat. 19. Nusquam autem docet papa, ut pater filium appellet dominum gratiosum Lutherus autem ipse supra numero. 30. ait Hic obliuiscor patris & matris, & eum amo

136
*Vehementer furantur
monachi & nuntii
quod pater & filius
& asy hinc: vultu hinc*

¶ Lu. Amplius deus dicit. Non furtum facies. Quis furatur uehemens quam Papa & eius caterua, non sunt principales fures, quia trahunt ad se mobiliter totius mundi bona.

¶ Co. Non furatur Papa, sed palam accipit, quod sibi debet. At excucullati Monachi & profuge Moniales non solum furantur. sed & grauissima committunt sacrilegia, asportantes e Monasterijs Vuittembergae uestes & uasa sacra, aliasque res preciosas, quibus flagitiose consumptis, ad inopiam redactae nobiles olim virginis, uilissima fiunt lupanarium (ecce fructus Luthericae arboris & doctrine) macipia, & Lutherus unum e Bohemia ad se cum eiusmodi bonis profectum, cum de furto & sacrilegio conuictus esset, sua intercessione liberauit a patibulo, quibus paulo post alibi deprehensus in eodem crimine, nihilominus sit suspensus

137.

¶ Lu. Iam primum mandatum, quod soli deo confidat, quod solus deus inuocet. At ipsi nos docent. Opa & alios sanctos simul habere

¶ Co. Non est contra deum bona opa facere, aut sanctos & domesticos, atque amicos eius a nobis coli & implorari. Quod enim uni ex minimis eius fit, illi fit Mat. 10. & 25. Et iubet nos propheta laudare dominum in sanctis eius psal. 150. Et pro bona opa uult glorificari patrem qui in celis est. Christus Mat. 5.

*¶ reddunt animi iure
opra pro pater
Christy Mat. 16
ho 12*

¶ Lut. Ideo opera charitatis non faciunt me iustum, sed sola fides, in qua ista opera facio, & istum fructum fero.

¶ Co. Neque sola opa. nec sola fides iustificat, sed gratia dei. & charitas diffusa in cordibus nostris per spiritum sanctum Ro. 5. Nam & fides dei donum est, quod in iustificatione cum gratia infunditur Eph. 2. Non magis igitur fides quam charitatis opera iustum faciunt, immo multo minus. Si enim omnem habuero fidem, absque charitate, nihil sum. 1. Cor. 13

*Georgius
Lutherus*

139.

¶ Lu. Ideo nullum peccatum est super terram, nisi incredulitas, sic Ioannes ait

¶ Co. Ergo ne male dixit Christus Paralytico & Mulieri, qui erat in ciuitate peccatrix, remittunt tibi peccata tua? Lu. 7. Vnum enim solum est Lutherus peccatum, incredulitas. At non erat mulier illa incredula, quia dixit ei Iesus. Fides tua salua te fecit. Nec incredulus fuit propheta, qui dixit. psal. 39. Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meae Multiplicatae sunt super capillos capitis mei. Non igitur sola incredulitas peccatum est, quanta ei & quod peccatorum genera et spes enumerat ipse Lutherus circa unum illud dei preceptum Non moechaberis: nonne horrendum est (inquit) tot gradus operum esse, quibus contra hoc preceptum agitur? & pro ipso infinitos casus hominum, ita ut mundus iste horrenda sit lerna & inferno proxima,

*¶ fides pro
hinc*

¶ vbi

¶ Luth. Nunc sinimus & nos Mariã uenerari, ex quo in scripturis tenemur nos inuicẽ puenire honore, sicut Paul. ad Ro. 12. 140

¶ Co. Precario igit a Luthero h3 ueneratõem m^r dei, ita tñ parce ab eo cõcessam, ut ipa nobiscũ, iuxta ei⁹ pscriptũ, illã obseruet scripturã. Honore inuicẽ pueniẽtes Ro. 12. Alioq uullũ ei a nob honorẽ pmit

¶ L. Sed nimis pfũde in honorẽ itum ẽ, q̃ (tit aut cõcedet sublimi⁹ reputat, q̃ optet. Inde duo damna puenerũt. Imminutio Chri, q̃ corda magis sup ipam reposita sunt, q̃ sup ipm Chm. Qz Christus q̃si retro in fenestrã repositus est, & ei⁹ penitus obliti sunt. 141

¶ Co. Recti⁹ canit sctã m^r ecclia dicẽs. Sctã & imaculata y ginitas, q̃ b⁹ te laudib⁹ effera nescio, qa quẽ celi cape nõ poterãt, tuo gremio cõtulisti. Ois certe honor n^r meritis & dignitate illi⁹ inferior est. Nõ reputamus eã Deam, sed matrẽ dei. Neq̃ inhonorãt Christus, dum honorãt mater eius Ex eo em laudamus illam.

¶ L. Sed adhuc maius dãnũ inde puenit Qd etiã cõi pplo facta ẽ imminutio. Qd matrẽ dei & sanctorũ cultũ & ueneratõnem ita alte extulerũt, ut p hoc pauperẽ sint obliti. 142

¶ Coc. Ita ne maius ẽ dãnũ, si qd iminuat pplo, q̃ si fiat iminutio Chro: aut si pauperẽ, q̃ si Chri obliuiscamur. Nemo laudat, si obliuiscaris pauperẽ, q̃s de⁹ elegit in hoc mundo, diuites in fide & heredes regni. lac. 2. Qui em habuerit substãtiã hui⁹ mudi, & uiderit fratrem suũ necesse habere, & clausit uiscera sua ab eo, qũo Charitas dei manet in eo. 1. Ioã. 3. Ait aut dñs. Hec oportuit facere, & illa nõ omittit. Mat. 23. Da igit paupib⁹ & inuoca ac uenerare sctõs Vtro q̃ idiges bono, predimẽdis & remittẽdis tibi tot pctis & offendicũ

¶ L. Iã monachi uoluerũt mulierũ honorẽ celebrare, & eã tã alte extulerũt, atq̃ ut p hoc cõfirmarẽt, optuit eos mẽdacijs uti, & scri

¶ Co. Improbã ẽ hec & nimiũ scurris (pturã eo torq̃re q̃ nõ p̃tinet lis i Monachos, atq̃ etiã blasphemã i matrẽ dei calũnia, q̃ ad cõplacẽdũ mulierib⁹, sic p mẽdacia Mariã extulerũt Monachi. Sd audi uir ipie & ipudice. Nõ solũ Monachi, sed etiã sctẽ Moniales & oẽs honeste matrone y ginesq̃ & uidue Mariã deuote laudãt & iplorãt Elizabeth ei repleta spũ sctõ exclamauit uoce magna & dixit Bñdicta tu iter mulie. & bñ. fruct. uẽ. tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat m^r dñi ad me? Si ergo tã magnifica dicta sũt ei militãti, cur miora dicam⁹ iã tri

¶ L. Quia Euãgeliũ qd hodie legit, refert se ad chri (umphanti Natiuitatẽ & nõ Marię. Ecce ita aduenerũt mẽdacia, hoc nullo iã pa

¶ Co. Certe Chri natiuitas secũdũ carnẽ nõ ẽ nisi (cto ferẽdũ ẽ ex Maria y gine. Nec ẽ genealogia Christi nisi p Mariã. Nõ em dicitur cũ Iudeis in foelicibus Christũ ex semine Ioseph natũ esse, sed dicimus cũ sancto Euãgelista De qua natus est Ihesus q̃ uocat Christ⁹

¶ Lu. Bñ admitto ut honoret, sed ita ut scripta nõ fiat mẽdax ¶ C. Honor Marię scripturã minime mẽdacẽ reddit, sed i mpi⁹ & 143

(o ueneratione sanctorum)

144

Comminuim In s^{ci} Matrem In honore s^{ci} Jo^h 19

145

*In dno Cr^o
m^o Joann^o*

146

Iudaicus Mariæ blasphemator, detrahendo matri dñi, detrahit & scripturæ sanctæ, q̄ dicit. Beatā me dicēt oēs gnationes. Lu. 11. Beat⁹ uenter qui te portauit, Lucæ. 11.

¶ L. Itē eplam q̄q; sup eā retulerūt, q̄ tñ solūmodo sup diuinā sapiētīā referūt, q̄ Chr̄s est, q̄ fuit añ secula, in q̄ oīa creata sunt. Q̄ nūc trahit sup matrē dei, hoc oīno mēdaciū est, & blasphemā in deū

*Lutheri
Supbia*

¶ Co. Nō opus est, ut oīa uerba eplæ referant ad Mariā, sicut nec oīa uerba euāgelij. In festis em̄ sanctorū, nō solū sanctos, sed & deū laudamus, & quidē principaliter. Variē em̄ laudat a nobis, iā in sese iā in sanctis. Quō aut̄ sano intellectu referēda sit illa eplā ad matrem dñi, nō a Luthero, nec a cæteris Mariæ criminātoribus, sed a sanctis patribus discendū est. Quis uero nescit, q̄ impudēt Lutherus multa, de Christo & eius gestis atq; doctrina scripta, ad se suaq; gesta & doctrinā trahit & iactitat. Nonne ait, Doctrina mea nō est mea, sed dei. Nōne & uerba passionis Christi ad scelera sua impie refert. Qñ uero corripit insanū uulgus, q̄ ei colūbā, uelut sp̄m sanctū, ad aurē depingit. Sed maior est iua opinione Lutherus q̄ mater dei. Quid ita. Se em̄ euāgelistā uocat & Eccliaſten, hominūq; & angelorū iudicē cōstituit. Illā uero paupculā, seruilē & nullius meriti uocat ancillā O Christe quando uenit hora & iudicium tuum.

147

¶ Lut. Iccirco uelim, q̄ festum eius dimitteretur, Quia nihil de ea re habetur in scriptura.

¶ Co. Sed neq; de Wittēberga q̄q; in scriptura habet, Licet igit̄ Luthero, ut eā d. mittat, & Romam se conferat, de qua in scriptura fit mentio.

148

¶ Lu. Cū tñ a Ch̄ro dicamur Ch̄riani, ut ab ipso solo pendeamus, ut simus dei filij atq; hæredes & ita sumus æque tanti, q̄ta est ipsa mater dei, ut, sumus Mariæ sorores & fratres. Alioqn fit immutatio sacro sanguini Iesu Christi.

*Maior d̄ fin
In h̄ic
Vni
Sicut in h̄o
col. 2. ubi p̄
signat̄ finem
V. p. 149*

¶ Co. Nō solū æque magnus, sed etiā multo maior est (si ei credamus) Lutherus q̄ mater dei, uti supra ostensum est, Nā & uerbū dei cōmisit ei deus, quo nihil ait esse maius neq; in coelo neq; in terra. At nōdū est de eo, sicut de illa, scriptū, Beatā me dicent oēs generatiōes, Cū dānatū potius dicāt oēs nationes, exceptis aliq̄t Germanis.

149

¶ Lut. Quia per hunc sanguinē, omnes pariter expurgati sumus a peccatis, ac positi in cœlestia bona, Si hoc ita est, sum⁹ certe æque sancti, sicut ipsa.

*Multa In h̄ic
gna*

¶ Co. Et si millies diceret Lutherus certe, Inter mille tñ ne unus q̄ dē, nisi Iudaicus forte blasphemator, dicet in cōscientia sua, se tā sanctū eē, q̄ est m̄r dei. Non em̄ sequit̄ Chr̄s redemit nos oēs, ergo oēs æqualiter sumus sancti atq; beati. Chr̄s em̄ unū sup decē ciuitates, alterq; sup quinq; Lu. 19. cōstituit. Eo, q̄ unus plus & melius q̄ alter negociatus sit unusq; sc̄q; secundū propriā uirtutē. Mat. 25.

¶ Lu. Quod aut ipsa maiore grām habet, hoc nō est ex ei⁹ meritis factū, sed ex dei misericōdia, qā nō oēs possumus eē dei mī, Ali⁹ as nobis similis est. Ita bene per sanguinē Christi oportuit ipsam ad gratiam uenire sicut nos.

150

*Quo p sanguinem mī
dī effusa p pā
mō oportuit
pāy nū nō*

¶ Co. Inæqualitatē aut & grāe & meritorū pulchre insinuat dñs, Mat. 25. Qñ in parabola tradidit seruis suis bona sua. Et uni dedit qñ q̄ talenta, alij aut duo. alij uero unū, unicuiq̄ secūdū propriā uirtutē Sequit̄ itaq̄ & inæqualis retributio, scđm q̄ un⁹ altero plus aut mī nus negociando lucratur. Lucæ. 19. Ait itaq̄ ap̄tus. Qui parce sesminat, parce & metet. 2. Cor. 9.

¶ Lu. Alterz damnū qđ sequit̄ ex profundo honore matris dei, fit christianis. Q̄ tollimus oculos in cœlum, & facimus apparen tiam, & interim obliuiscimur sanctorum qui hic sunt.

151

*Quo hūmilitate
non zippat ad nos
sanctos uerū
uenerat ad nos
et p̄hō*

¶ Co. Minime hoc uerz ē. Quoties em̄ i honore dei genitricis pau peribus erogamus, Quoties pauperz p uenerationē Mariæ uirginis recordamur? Quis nō audit paupes dū stipēcant p nomē B. uirgis Mariæ dñæ n̄æ p̄cari? Nō igit̄ impedit, sed pmouet maxime pau perū alimoniā honor & ueneratio Mariæ.

¶ Lu. Quia sc̄ti q̄ ex hac uita sublatis sunt, nullus eorū tibi ue nerari p̄cipit. At q̄ hic sunt, n̄ tibi uenerari p̄cepti sunt, uiui christiani hic super terram, qui sunt ueri sancti.

152

*Uenerari
uenerari in x̄o*

¶ C. Quid ergo de mortuis sentis Lutherz? Sūt ne falsi & umbra tiles sc̄ti? sunt solū laruz & lemures? An nō uiuūt cū Ch̄o in cœlis? Scio uir impie qđ hic mutias, q̄ blandiaris nūc barbaris Pighardis, q̄s olim iniuriosissime tractasti. Sed nos poti⁹ Paulo, q̄ tibi uēto ma rino oibusq̄ tuis Pighardis credimus, dicenti, Philip. 1. Mihi uiuere Ch̄us est, & mori lucrū. Coartor aut e duob⁹, desyderiū hñs dissol uo, & eē cū Ch̄o m̄to magis meli⁹ pmanere at i carne, necariū ppt̄ uos. Nō igit̄ cessant uere sc̄ti eē post mortē, q̄ in uita uere sc̄ti fuerūt cū mori sit eis lucrū. Nec dormiūt in abscondito loco, s̄ uiuūt i Ch̄o

¶ Lut. Iste honor ablatu est p boatū & cultū sanctorū su⁹ pra in cœlo, q̄ tot tēpla & altaria fundata sunt. Etsi ad lumen inspi ciant sunt proprie illi, de quibus non est p̄ceptum.

153

*In honore sancti
Valentini: Anthonij
uini: Quirini etc*

¶ Co. Minie ablatu ē honor & hñficētia ergo paupes p cultū san ctorū. Sæpe em̄ in honore sanctorū paupibus, q̄ alias forsitan obli uisceremur, stipē elargimur. Id qđ mēdici bñ sunt expti, & ob id p̄te reūtes tā fortiter in clamāt, & p noia sanctorū nos obtestant̄. Siue em̄ in noie Ch̄i, siue in noie iusti, pphetæ, aut discipuli, paupibus q̄s es roget, nō p̄det mercedē suā, Mat. x.

¶ Lut. Hic sancto Petro extructū est templū, illic S. Pau lo. Et eo deuentum est, ut omnes ferme anguli templis sunt repleti Ad quid eis indigent illi?

154

*Sanctus templū
mūd in mōd
hūmilitate. p̄ p̄ny
Quirini
Siphocia*

¶ Co. Ad qđ idiget tēplo de⁹? Nōne ait p̄ pphetā. Cœlū mihi ses

F

Am. reg. Disimulo certias

des est, terra aut scabellū pedū meorū. Quā ergo domū ædificabitis mihi: aut q̄s loc⁹ regetionis meæ est: Actu. 7. & Esa. 66. Et recte ait Salomon. 3. Reg. 8. Si coelū & cœli cœlorū te capere nō p̄nt, q̄to magis domus hæc quā ædificauī. Nihilomin⁹ tñ gratissimū fuit tēplū illud deo, nō q̄ eo indigeret, sed ut ibi se inuocātib⁹ bñfaceret. Subdit itaq; Salomon, Vt sint oculi tui apti sup domū hæc nocte ac die, sup domū, de q̄ dixisti. Erit nomē meū ibi, ut exaudias orōnē, quam orat in loco isto ad te seruus tuus &c. Ita & de sanctorū tēplis dicim⁹ q̄ deus mltis cōprobauit, & hodie adhuc cōprobat p̄sæpe miraculis & bñficijs, inuitis & crepātibus Lutheranis & Pighardis uniuersis.

155

Lu. in cap. Baby.

¶ Lut. Velim tñ ut hæc faceres differētiā, q̄ plus facias, q̄n pauperē aliquē ad uictū suū adiuuas, q̄ si aureū tēplū construeres.

¶ C. Hic plus facit, q̄ paup̄i stipē dat q̄ q̄ uel aureū tēplū extruit, se cū dū Luth. q̄ alibi ait. Opa n̄ra corā deo aut nihil eē aut certe equas lia eē oīa. Varia aut intētiōe & dan̄t elemosynę, & extruunt tēpla Sol⁹ de⁹ scit cogitatōes hoīm & intuet cor. 1. Reg. 16. Qui ergo uanā gl̄iam intēdit, hic uanā recipit mercedē. Qui v̄o gl̄iā & laudē dei ac sctōrū habet p̄ oculis & in corde, illi reddet in abscondito p̄ cœlestis. Merces em̄ eius copiosa erit in cœlis. Mat. 5. & 6.

156

*Luth. hoc no
Sic p̄cipi
melior*

¶ Lut. Ecce p̄ hoc bñ discernit honor sctōrū q̄ uiuūt ab his q̄ mortui sunt, p̄inde atq; lapis p̄ciosus & lignū. Et docet. q̄ plus meriti est, q̄n pauperi dat̄ unus florenus, q̄ sanctis centum.

*Comparatio uiciorū
hic v̄o q̄
Luth. d̄ quib̄
v̄o q̄*

¶ Co. Merita sctōrū & n̄ra negat alibi Lut. in cōplurib⁹ artic. Imo supra btām uirginē q̄q; negat ex suis meritis maiorē grām fuisse cōsequutā, nūero. 150. Hic aut plurimū discernit. At si charitas in sctis nūq̄ excidit. 1. Cor. 13. Et mori lucrū est sctis, Philip. 1. Cur q̄so melior est honor, uiuis in terra, q̄ regnātibus in cœlis exhibitus? Lignū putridū in terra ē, Lapis aut p̄ciosus in cœlis. Cœlestis em̄ Hierl̄m om̄i p̄cioso lapide ornata est, Apoca. 21.

157

*Idem videt
quod dicitur*

¶ Lut. Item in Salue, qualia sunt ibi uerba, q̄ ei attribuunt Salue regina m̄r miscdiæ, uita, dulcedo, & spes n̄ra. Nōne hoc est nimiū? Quis de hoc respondebit?

¶ Co. Tota nimirū r̄ndebit eccl̄ia, q̄ ubiq; tā frequēter pio & anti quo ritu tpe uesp̄tino, hymnū illū legere ac decātare solet. Nā ad lōge minores, ac tū meritis tū dignitate inferiores, q̄ sit m̄r dei, s̄lia v̄o balocutus est Paulus. Ita em̄ ait ad Phil. ca. 4. Itaq; fratres mei charissimi & desyderatissimi, gaudiū meū & corona mea, sic state in domino charissimi, Et ad Thessalonicenses. Quæ est em̄ (inquit. 1. Thess. 2.) nostra spes aut gaudiū aut corona gloriæ? Nonne uos ante dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? Vos em̄ estis gloria nostra & gaudium.

158

Regina n̄li

¶ Lut. Ita est etiā cū Regina cœli, Hoc etiā nō est melius, in quo nominat̄ regina cœli, Nōne hoc est Ch̄o iniuriā facere? Q̄

*Salut. Regina
Regina n̄li*

hoc tribuitur alicui creaturæ, quod tamen soli deo pertinet & debetur.

¶ Co. Dicat ergo nobis Luth. ubi Christus Regina cœli dicatur? Quæ autem est injuria Christi, si mater eius a nobis regina cœli dicatur? Est ne ibi serua aut ancilla? Si socia passionum fuit, cur non sit & consolatio nis. 2. Corint. 1. Si compassa est, cur non & conglorificetur, Roman. 8. Cur non coregnet, si sustinuit. 2. Timo. 2. Si pauper fuit spiritu, cur non sit eius regnum cœlorum? Mat. 5. Luca. 6. Non igitur solum cœli, sed & cœlorum regina recte dicitur.

¶ Luth. Ideo desistamus a uerbis impudentibus, Libenter eam habere uolo, ut pro me oret, ut autem debeat mea esse consolatio & uita, hoc non uolo.

¶ Co. Ego uero summis uotis desydero, ut illa mihi sit (ut est) consolatio in angustijs & uita in piculis. Non enim dormit in abdito loco ut impie somniant Pighardici Lutherani, sed uiuit coronata in cœlo De qua intelligit B. Bernardus in Apocalyp. dictum ca. 12. Signum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum. xij. Cur igitur uitam meam non dixerim eam si mortuo in peccatis, a filio suo uitam impetret mihi? O uirum stultum & impium, Qui tale dominam non uult nominari uitam, qui uitam & corculum non indignatur uocari meretricem.

¶ Luth. Et tua oratio tam mihi chara est, quam illius, Cur ita? Nam si credis, quod Christus æque in te sicut in illa habitat. potes æque bene iuuare me, sicut & illa.

¶ Co. Quis autem tam impudenter de se aut alio peccatore presumat? Minime enim sic habitat in nobis peccatoribus Christus sicut in sua matre Maria, quæ iam glorificata conregnat filio suo in cœlis, super omnes choros angelorum (ut de ea canit scriptura mater ecclesia) exaltata, uidens deum sicut est Ioh. 3. Desinat igitur ab impietatibus istis Lutherus. Nullus nostrum sine peccato & macula est, sicut illa est. Nullus nostrum tot fulget meritis, nullus tanta pollet gratia. Impia ergo est ista presumptio.

¶ Lut. Quia non condemnaris, etiam si eam nunquam honoraueris Imo etiam si nunquam eius recordatus fueris. Hic autem, si uiuos sanctos neglexeris, dannaberis. Hic habet præceptum, istic nullum.

¶ Co. Certe si neglexeris eam per contemptum, negliget filius eius, quæ ait Luca. x. Qui uos spernit, me spernit. Et quæ præcepit honorati pariter, utique matrem suam uult honorari. Quæ si pueros quosque propter eos angelos, non uult contemni, Mat. 18. quanto minus uult contemni matrem suam, quæ angelis maior facta est, & quam archangelus Gabriel tam reuerenter salutauit uel in terris, antequam esset maior facta, Luca. 1.

¶ Luth. Pro aduocata nolumus eam habere, pro intercedente uolumus eam habere, sicut alios sanctos.

¶ Co. Dic quæso Luthere, cum patris omni iudicium dederit filio, & ipse non iudicat quemquam, Ioh. 5. Quæ possumus apud filium iudicem habere meliorem

fo. 21

Optimè Maria & Regina nri

159

*Admiranda uisus
Drog. p. 10
Lutherus
Maria*

*De uita ma
Lutherus*

160

Sed p. 100 ad uel

*Impius Lutherus
magnum uocat*

161

*Uita ma p. 10
Lutherus ad Oculum*

*Præceptum in de honore
Lutherus in sig. p. 10*

162

Maria nunquam aduocata: Co. Lutherus

Aduocatā q̄ ip̄ius matrē? Adeo ne uilis in cōspectu filij sui uideat tibi, ut stante te corā tremēdo illo iudice nihil pro te loq̄ audeat, si non peccaueris in spiritū sanctū: Ego uero libenter & magna spe cū ecclesia dico Eya aduocata nostra &c.

163.

¶ Lu. Iam locauerūt eā supra omnes Choros angelorū, & electo filio eius iniuriā fecerūt & imminutionē

¶ Co. Nulla fit iniuria filio, si mater ei⁹ supra oēs seruos ei⁹ & ministros locet. Ad quā p̄ rā honorificū nūciū, priusq̄ mater eēt, legauit. Si em̄ ad eā inclinauit se Gabriel, fortitudo dei, anteq̄ eēt dei mater facta. Quis rogo angelorū ei se nō inclinēt, & sub ea locari dignet̄, postq̄ nō solū facta ē mater Chri angelorū dñi, multisq; meritis & erga deū & proximū & erga illi⁹ hūanitatē inclya, & doloris gladiū in corde p̄pter illū p̄pessa, sed etiā exuta mortalitate in eternā gloriā est recepta: Quis angelorū ei se eḡparet? Q, aut̄ eḡparat se illi Luther⁹, nō curo. Q̄ndē & angelorū se iudicē cōstituit Ceterū locatio matris Christi p̄figurata uideri p̄t in scriptura. 3. Reg. 2. ubi dicit̄ Positusq; est Thronus matri Regis, q̄ sedit ad dexterā eius. Nā rex Salomon nō raro Christū in scripturis rēp̄sentat.

164

¶ L. Et ego teneo, si adhuc degeret sup̄ terrā, q̄ fletura eēt

¶ Co. Fletura forsitan eēt, nō q̄ nimīū ip̄am uenerent, sed q̄ tā p̄fide ab ei⁹ ueneratiōe multi Germanorū, q̄ in dylti maiores in tāta sp̄ ueneratiōe ip̄am habuerūt, & ei⁹ auxiliū nō frustra implorarūt. p̄nugas & p̄stigia unius rebellis & Apostatę Monachi defecerūt & deficiūt, Nisi forte in hoc cōsolaret̄, q̄ adhuc multo plures sint, q̄ eam pio Maiorū ritu ac deuotiōe colūt, uere em̄ dicere p̄t. Derelinquā in Germania plusq̄ septies septē milia uiroꝝ ac mulierū, qui nō curauerūt genua sua an̄ Baal istū Thuringicū. 3. Reg. 19. & Ro. 11.

165.

¶ L. Ideo dimittamus eā in suo iusto honore, & teneamus eā p̄ dei filia, & respiciamus magis ad eos q̄ hic uiuunt, nō curram⁹ hinc & hinc peregrinatū. ad Grymmental, ad Eych &c.

¶ Co. Quō hic dicit bonus uir iste honore iustū: Non ali⁹ forsitan, nisi ut gl̄iosa ygo, nobiscū in ordinē redacta, obseruet illud Apli Honore inuicē p̄ueniētes, ut supra iussit numero. 140. Atq; ita flectat aliq̄n genua Euāgelistę Vuittebergēsi. Et nō uocet̄ ulterius m̄r dei, sed filia dei, sicut alia Christiana mulier Et nō uisitēt̄ ampli⁹ a peregrinis eius tēpla, nō sit exulū & reorū filiorū Euḡ deinceps Aduocata, nō locet̄ supra Angelos, sed lateat in abdito, ut alia mulier. Audēt em̄ nūc q̄dā Lutheri discipulę inter pocula atq; etiā in foro & contione se iactare, q̄ sint tam bonę ac dignę q̄ est Maria. Heu furorem impium, nimisq; barbarę & inuerecundū

166.

¶ Luth. Primo in linea Christi notādū est, q̄ in ea indicat quatuor mulieres, q̄ ualde sunt famosę, uelut Thamar, Rhaab, Ruth & Bersabee. Hoc ideo factū est, q̄ p̄ctores fuerunt. Qd̄ Chrs quoq;

*Vnde honore filii
in uita huius
de huius
uere uirginis*

in magna pgenie nasci uoluit, in qua meretrices & scortatores sunt
Qua in re indicat, q̄tū amorē erga pctōres gerat, Quia uera sanctis
tas q̄to sanctior est, t̄ato p̄pingus accedit peccatoribus.

¶ Co. Nō male audit Ruth in scripturis Quid em̄ mali fecit? Certe
te liber ei⁹ indicat eā optimā fuisse mulierē. Sic em̄ ait ad eam Boos
Scit oīs ppl̄s, q̄ habitat intra portas urbis mee, mulierē te eē uirtus
tis. Temeraria ȳo p̄sumptio est, p̄pter aliq̄t pctōres in Genealogia
Ch̄ri recēditos dicere, uerā sct̄itatē, q̄to sanctior. est, t̄ato p̄pingus ac
cedere pctōribus. Cū ch̄s dicat Mat. 7. Nunq̄ noui uos, Discedite a
me omnes qui operamini iniquitatem

¶ Lu. Iā nūerus. xliij. est ualde cōis in scriptura, uelut Ch̄s
xliij. diebus ieiunauit. Filij israel habuerūt, xliij. māsiōes ex Aegipto.

¶ C. Si tā ualde cōis ē in scripturis nūer⁹. xliij. Cur iter exēpla tā pau
ca unū falso citat Luther⁹? ubi ei scriptū ē, Ch̄m. xliij. dieb⁹ ieiunasse

¶ Lu. De Natiuitate nūc dicere deberē. Q. Ch̄s hic sol⁹
pure natus est, nos oēs in pct̄is, a uiro & muliere. Ipse solus sine uiro
ex uirgine, ut sola eius natiuitas pura maneat.

¶ Coc. Flagellat & suggillat hic Momus iste Mariemastix, ne qd
integrū & intactū illi relinq̄t, etiā Natiuitatē & Cōceptōem gliolae
ȳginis, increpās oblique Ecc̄iam, q̄ ista festa pia ueneratōe celebrat.
Similis nimirū poetico illi Momo. q̄ ueneris rephēdit Sandaliū Sed
ualeat impius Osor, q̄ tot blasphemijs uana Gigantomachia cælū
oppugnat frustra. Cū uideat, nugas suas iā tādē cōtēni etiā a suis. In
qua em̄ urbe, q̄libet Lutherana, cessatū est penit⁹ a ueneratōe Mariē
& sct̄orū. In qua nō pulsat mane & uespe cāpana, ad monēdū ppl̄m
p̄ angelica salutatōe flexis genibus dicēda: Quid igit̄ p̄git adhuc di
utius in cælū expuere? Cogitet potius iam tandē unde exciderit mis
ser & qd reliquerit, atq; agat p̄niam, priusq̄ candelabrū eius penit⁹
extinguat ac moueat de loco suo. Apoc. 2.

Sermo decimustertius

¶ Lu. Ideo resonat nūc ubiq; in Luca. Qd̄ ueniat iustitia p̄
opa quēadmodū audistis. Dimitte, & ecōuerso dimitte uobis. Fas
cite uobis amicos de iniquo Mamone. Et hic q̄q; tāq; Publican⁹ p̄
suā oratōem, & pectoris p̄cussione ipetrauerit iustitiā. Et sinit se illd̄
Euāgeliū fere ita inspicere, tāq; p̄ opa iusti fiamus. Iam audistis, q̄ hō añ
oia priusq̄ ip̄e aliqd̄ boni faciat, iust⁹ eē debet, ita & hic p̄fecto dicit.
Qd̄ p̄cusserit ille pect⁹ suū, q̄ tūc uenerit iudiciū, eū iustū fuisse

¶ Co. Libet hic dicere, forte est uinū, fortior Rex, fortiores mulie
res. Sup̄ om̄ia aut̄ uincit ueritas. 3. Esdr̄. 3. Bis sane supra mēdaciter
dixit Lutherus nūero. 43. & 71. q̄ Paulus & tota scriptura dicāt so
lā fidē iustificare. Hict̄n fatei, q̄ resonet ubiq; in Luca, q̄ ueniat ius
stia p̄ opa, p̄tinax t̄n ei studiū cōtradicēdi nō sinit eū in ueritate qui

F 3.

p. 22

In scripturis: ubi
ueneratōe &
ueneratōe
ueneratōe

Ruth. 5

167o

168o

Respondio in unum
sinitur magister
in scriptis p̄fecto
et q̄ ueneratōe
ueneratōe
ueneratōe

De p̄batioe & publicano
hinc 18.

169

escere. Impi⁹ em̄ ē sicut mare feruens Esa. 57. Querit igit̄ uanis nuga
mētis, qbus rñdere & molestū & supuacaneū ē, eludere sc̄tā v̄ba ue
ritatis. Certe nō tā exterior pcussio pectoris, q̄ interior cōtritio cor
dis p̄fuit publicano illi ad iustificatōem. Credibile ē em̄ iā pridē ha
buisse illū in corde cōtritōem, p̄ quā fuerit mor⁹, ad orandū in tēplū
ascēdere, atq; ita p̄ orōnē deuotā cōtritōi cordis adiūctā, ipetrasse a
deo iustificatōem p̄ gr̄e infusionē, ad p̄ces & cōtritōem ei⁹, a deo fas
ctam. Habuit ergo fidē anq̄ ascēdit, sed sola fides absq; opib⁹ cōtri
tōis & orōnis eū iustificare nō potuit. Minime v̄o necesse ē, ut prius
sit hō iust⁹, anq̄ aliqd boni facere possit. Iusto qdē p̄ficiunt bona sua
opa ad p̄miū & gl̄iam cōsequēdā, & meriti rōnē hñt. Peccatori aut̄
p̄ficiūt bona sua opa ad gr̄am & iustificatōem a deo ipetrādā. Ta
lia erāt opa Niniuitarū, talia & Achab regis Israel. 3. Reg. 21. Impius
qdē erat rex ille, cui iā dira fuerāt ab Helia dei noīe denūciata, qbus
auditis, scidit uestimēta sua, & operuit cilicio carnē suā, ieiunauitq;
& dormiuit in sacco, n̄s itaq; opibus deū placauit, nō sola fide

*Ho de conuicio
gentis*

*Operum p̄fuit
p̄fuit in orandū
p̄fuit in orandū
p̄fuit in orandū
p̄fuit in orandū
p̄fuit in orandū
170.*

¶ Lu. Quia si sic Publicanū secūdu opa iudicare uolo, sta
tim est falsum, quia nihil in eo apparet oīno, nisi p̄ctm̄

¶ Co. Iā dictū ē. Publicanū illū ad iustificatōem p̄uenisse p̄ cōtri
tōem cordis, & orōnē ad deū, nō p̄ solā fidē. Scriptū ē em̄ Cor cōtri
tū & hūiliatū de⁹ nō despicias. psal. 50. At nusq; scriptū est. Solā fidē
deus nō despicias. Impudēs ē igit̄ mendaciū, qd̄ nihil apparuerit in il
lo publicano nisi p̄ctm̄. Nisi q̄s orōnē & cōtritōem cordis, tunc sionē
pectoris, templiq; seu domus dei uisitātōnem & ingressum, stulte cū
Luthero in peccatum reputet. *Et in nichil p̄fuit, ut h̄m̄ dicit in p̄fuit*

171

Infamis h̄m̄

¶ L. Itē si Phariseū quoq; hic scdm opa iudicare uolo, falsum
quoq; est, q̄ stat in loco sancto, facit optimā orōnē, q̄ esse queat. Nē
pe, laudat & gr̄as agit deo, cū sublimib⁹ opib⁹. Itē uenit etiā in hūili
bus corporalib⁹ opib⁹, ieiunat, dat suū censum, nemini nocet, sūma sū
marū, totū in eo splēdet, q̄qd̄ ē extrīsec⁹ & intrīsec⁹. Sic quēadmodū
ip̄e nūc iudicat, ita iudicat oēs hoīes, q̄ nō p̄t re p̄bari tā honesta uir

¶ Co. Totū hoc falsū ē. Neq; ei bona, multo min⁹ (tuosa uita
optima, fuit Pharisei oratio, q̄ tā supbe se iactitat, & alijs meliorē se
asserit. Neq; v̄e bonū fuerūt ei⁹ opa, q̄ solū in speciē exteri⁹ bona ui
debāt, ad uanā gl̄iam facta, ut uideret ab hoīb⁹. Matt. 6. Cor em̄ ei⁹
nō erat rectū cū deo. psal. 77. Sed uanū & supbū, Nam & os eius lo
quutū est supbiā, uti ait p̄pheta. psal. 16.

172

¶ Lu. Nunc dic de publicano, qd̄ oportuit eū prius audisse
uerbū a deo, quod corde p̄ceperit, & crediderit, & ita factus est iust⁹
Sicut ait Paulus. Fides uenit ex uerbo.

¶ Coc. Vanū est hoc figmētū. Nisi em̄ uenisset in corde cōtrito &
oratoe deuota, nō descendisset iustificatus. Nō reijcimus eius fidem
(de qua tñ ne uno quidē uerbo fit mentio in textu) Sine fide em̄ im
possibile est placere deo Heb. 11. Sed sola fides nō iustificat. Multi em̄

habeat eundem hunc

fo: 23

audiunt & credunt vbu, quorum tamen opera sunt mala, & eos procul dubio damnabunt, nisi per penitentiam & bona opera vitam emendent. Apoc. 2

¶ Lu. Iam hic non indicat Evangelista, quod ille euangelium audierit, sed indicat, quod illud alibi audierit. *et sic in tempore vel in loco*

173

¶ Co. An istic, an alibi audierit euangelium publicanus ille, nusquam scriptum est, Nec sufficit audire, sed optet etiam facere iuxta illud apostoli Rom. 2, Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur

174

¶ L. Ideo optet in colligere, quod publicanus verbum dei audierit, Si non sequitur, quod euangelium sefellerit. Non apparet quidem hic, quia S. Lucas urget vehementer super externa opera & ostensionem, quam super fidem. Et sonat multo plus super externam vitam & conversationem, quam super euangelium & fidem intrinsecam

habeat eundem hunc

*magis super opus
euangelii quam super
deum intrinsecam*

¶ Co. Ita pertinax est in falsa sua opinione, de sola fide quod sine operibus iustificet, defendenda, Lutherus, ut impie suggillare ausit, non solum epistolam B. Jacobi, sed etiam Euangelium Lucę, de quo tamen Paulus dixit. 2. Cor. 8. Cuius laus est in euangelio pro omnes ecclesias, Adhortatur quidem nos Lucas (dehortate licet Lutherus) pro os Christi ad bona opera, nihil tamen derogat fidei Nec usquam plus (quam calumniose imputat ei Luth.) sonat super externam vitam & conversationem, quam super euangelium & fidem intrinsecam. Nam & ipse reprehendit phariseos & hypocritas, qui foris bene, intus male agebant. Lu. 6, & 11.

¶ Luthe. Ita tribuimus fidei beatitudinem tanquam Capitaneo, operibus tanquam testibus, qui faciunt aliquam tamen certum, quod palpat ex conversatione externa. Quod fides sit recta.

175

*Si non est opus
quod a heretico quidem
suspensum est. Nec
est modus operum
sed omnes insipientes
operibus*

¶ Co. Fides absque operibus mortua est in seipsa, Iac. 2. Fides stat cum bonis & malis operibus, Cum bonis ducit in celum, Cum malis in infernum ubi peius erit christiana fide imbutis, quam Iudaeis, Turcis, aut Paganis absque fide peuntibus, Quibus remissus erit in extremo iudicio quam malis & damnatis christianis, Mat. 11. & Lu. x. Vana interit & fallax est illa palpatio fidei ex operibus. Nam & haeretici plerumque sanctius caeteris conuersant foris, etiam bona forsitan intentione. Rectam tamen fidem non palpant. Cum neque ueram fidem neque charitatem habeant. Ait ergo apostolus Coloss. 2. Nemo uos seducat in humilitate & religione angelorum. Nisi igitur uiuas in unitate & obedientia ecclesiae, uane credis, frustra ambulas. 1. Cor. 13. Coloss. 2. Cyprianus de simplic. praelatorum.

*Magis penitentissimam
facit. ut appareat
penitentiam. Et licet
angustus in hostia*

¶ Lut. Quasi dicat, Si creditis, habetis coelum, Attamen ne uos ipsos decipiamus, facite opera. *ut sciamus de operibus habere: et uoluntate*

176

*in uobis pot
despicit. et sic
facit. et sic
despicit. qui solum
fide per uoluntatem
uoluntatem*

¶ Co. Infirma est fides, qui iureiurando indiget aut testes requirit, Quod enim amplius est, a malo est Mat. 5. Quod si fides, quam uel montes transferre queat, absque charitate non saluat. 1. Cor. 13. Quid faciat, quod si fides quam in se sic est infirma, ut nisi operum testimonium ei succurrat, credentem decipiat: Quomodo autem decipit, si sola sufficit.

¶ Lut. Quasi dicat Christus, Fructus non saluificabunt uos, nec faciunt uos amicos meos, sed testificari illud debet. Ideo bene nota te solum hoc. Quod fides sola iustificat. *Et sic de Christo dicitur fructus digne
fructus fructus*

177

*Et sic de Christo dicitur fructus digne
fructus fructus*

¶ Co. Nusq̄ ita dicit Chrs, etiā si decies dicat Lut. Quasi dicat Chrs Dicit autē cōtrariū Mat. 12. Quicūq; em̄ fecerit uolūtātē p̄ris mei, qui in coelis est, ipse meus frater, soror & mater est. Nec usquam dicit, q̄ sola fides iustificat.

*Sed proba p̄mo h̄m̄
homo monachos
op̄e p̄ pharisaeos*

¶ Lu. Nunc ruit deus huc primū & dicit, Quod oīa istius pharisaei opa, sint in deū blasphēmia. Dñe deus custodi. Quale ē hoc iudiciū? Hic possent moniales & p̄s b̄ri trepidare usq; in medullā in tro, q̄ nullus, ne dimidiū quidē tā probus est, q̄ ille fuit, uelit deus ut haberemus nūc, eiusmodi pharisaeos multos. ¶ *no uisus pharisaeos h̄m̄*

¶ Co. Absint a nobis eiusmodi pharisaei, q̄ sic loquunt̄ iniquitatē in supbia & abusione, psal. 30. Nusq̄ tñ dicit Chrs, Oīa illius pharisaei opa in deū blasphēmiā eē. sed cōtra supbiā eius (q̄ ceteros aspernas bāt, id qd maxie nob̄ cauēdū est) ait. Qui se exaltat, humiliabit̄. Nec h̄nt hic trepidare moniales & p̄s b̄ri, si rōnabile obsequiū suū in timore dñi (ut debēt) absq; fratrū contemptu pagant, Roma. 12

*¶ Vnde dicitur p̄m̄
p̄dicationes quos
fieri ut ordinat
p̄p̄osita sunt
h̄m̄ manifesti
fornicarij: ad h̄m̄
fuit: fatidici*

¶ Lu. Ideo nihil est de manifestis p̄ctis, sed incredulitas q̄ in corde ē, quā nō uidem⁹, hęc ē uer⁹ p̄ctm̄, in q̄ monachi & p̄s b̄ri incedūt, p̄ditū & destructū pecus, qd h̄eret in p̄ctō usq; ad aures.

¶ Co. Si dixerim⁹, qm̄ p̄ctm̄ nō habem⁹, ipsi nos seducim⁹, & ueritas in nobis nō est. 1. Jo. 1. Sit sine p̄ctō Luther⁹, & credat ut lubet, Nobis incredulitas illa, q̄ nō credimus, sola fide absq; opibus hoīes saluari, nihil nocebit. Qñquidē nihil nocuit B. Iacobo. B. Paulo & oībus sc̄tis. Nō sequit̄ autē, q̄ manifesta p̄ctā nō imputent̄, si occulta & interna imputent̄. Vtraq; em̄ corrigēda, & per lachrymas aliaq; p̄nitentiā opera extergenda sunt.

*¶ In sermone
Matthaei: 1. 180*

Sermo decimusquartus.

¶ Luth. Nā si credimus, iā in hēreditate iacemus & sumus iustificati.

¶ Co. Si credim⁹ fide p̄ dilectionē operāte, hāredes regni sumus Gal. 3. & cohāredes Ch̄ri, si tñ cōpatimur, ut & glorificemur. Ro. 8. Alioq, si credim⁹ nuda & ignaua fide, nihil boni opātes extrudemur cū fatuis uirginib⁹ & cū eo q̄ intrauerat sine ueste nuptiali, in tenebras exteriores Mat. 22. & 25.

¶ Vnde dicitur h̄m̄

¶ Lu. Ideo bñ p̄cipite hoc, Quod amor itā hic depictus est q̄ in se recipit curā alienā. Si hoc recipimus, bene nobis, Si autē non puniet nos deus cæcitate. Quemadmodum bene circiter quadringentos annos (proh dolor) diu fecit.

¶ Co. Mentit̄ impie in patriā & uniuersam eccl̄iā Lut. Chrs em̄ q̄ est lux mūdi, & illuminat oēm hoīem ueniētē in hūc mūdū, nobiscū est oībus dieb⁹ usq; ad cōsummationē sc̄li. Mat. ult. Minime igit̄ puniuit nos cæcitate de⁹ ānis. 400. Cur autē hic tm̄. 400. dicit annos, cū supra nūero, 1. dubitauerit an unq̄ audiuerit uerbū dei (sine q̄ utiq; *1081*

¶ Vnde dicitur h̄m̄

ceci essemus) Germania: Et numero. 114. loquitur de annis Mille, numero aut. 127. etiam in Nicenu concilio errorē rejicit & cecitatē

¶ Lu. Vos scitis, quod hoc est fundamentum, quod homo non sit acceptus & iustus nisi per fidem, ita quod meritum & falsum est (quod admodum ipsi hactenus docuerunt) quod nos operibus nostris erga deum agere ualeamus. 182

¶ Co. Per fidem quodammodo, charitate formatam & ex dilectione operantem, iustus & deo acceptus fit homo, sed non per fidem nudam & informem ac sine operibus ignauam. Per eam enim homo, etiam si motes transferret, nihil est. 1. Cor. 13. Nam & Lutherus ipse alibi ait. Infirmis, quod non dum sunt mortificati secundum ueterem hominem, opus est, ut certis officiis, diebus, modis occupentur, uigiliis, ieiuniis, laboribus, orationibus, disciplinis, & sibi, quibus pueniant ad perfectum interioris hominis Lut. de decē precep. ca. 3

¶ Lu. Insup hoc multo stultius est, Quod ipsi nos super aliorum opera & fide posuerunt proponentes, quod Moniales Monachi & presbyteri cum suis canonicis, qui noctu in monasteriis exercet, possint alios homines iuuare & suum thesaurum ita distribuere 183

*loquitur de operibus
et illis quod sunt
quod sunt deus
deus in uobis*

¶ Co. Stultus igitur fuisse Christus, quoniam sic nos docuit Lu. 16. Facite uobis amicos de mamone iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in eterna tabernacula. Stultus item Paulus quoniam ait. 1. Tim. 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus &c. Et adhuc stultus dixisset, ad Ro. 15. Obsecro uos fratres, ut adiuuetis me in orationibus uestris ad deum. Stultus denique & Lutherus ipse, quoniam alibi dixit Ex lege charitatis quilibet pro quolibet tenet orare. & Aplos ait Alter alteri onera portate, & sic adimplebitis legem Christi Etenim sunt fraternitates, in quibus sibi conicant sua studia & opera, tam maiores quam minores prelati, item Monasteria & ordines & hospitalia, & parochie. Id enim non potest uerum intelligi, nisi quod tali modo unius opus pro altero satisfacit, suffragatur & glorificat deum. Hec ibi Luth.

Lut. i reso. conclu. 26

de purgatio ho

¶ Lu. Ideo notetur ut nemo sibi proponat, pro alicuius alterius fide aut opus saluus fieri, immo non potest fieri, ne pro Marię quidem aut Christi opus, aut fide, nisi pro propria fide. 184

¶ Co. Requiritur quodammodo fides propria ad salutem in adultis, sed ultra fidem requirunt etiam opera Mat. 7. & 25. Vbi ergo quis deficit in operibus propriis, pro aliorum opera & merita adiuuari potest, ut iam dictum est. Debent enim inuicem sollicita esse membra. Et si quid patitur unum membrum, compatitur omnia membra. 1. Cor. 12

¶ Lut. Quia deus non permittet ita. Quod Maria imo Christus ipse prestat, quod sit probus & iustus, nisi ipse credas 185

¶ C. Ipse credas, oportet. Sine fide enim impossibile est placere deo Heb. 11. Sed fides sine operibus non sufficit neque saluat Iac. 2. ubi igitur in opere bonum habes defectum, recurre ad Christum & matrem eius, ad alios sanctos, imo & ad presbiteros Monachosque & Moniales, ad pauperes, ad alios fideles spiritualium eorum princeps fias Ro. 15. Quod multum ualeat de peccatio iusti assidua, Iacobi. 5

¶ L. Ideo caueamus maxime a predicatoribus, quod admodum sciamus 186

G i

*Quid autem iusticiam
si quis cupit
in peccatis
appetere
inimicus in illis
cupit. forte dicit
illi dicit. vnde illi
m. dicit.*

**Mat. 6
187.**

*Quia Nazarenus
cupit*

*Quare pariter non sinit
exaudiri per gratiam
orandi. 70*

188

*Quia sunt
baptizandi*

189.

De quibus viginti

pe audistis a Monachis, q̄ accedunt ad morientes & dicunt. Vide mi hō,
ne desperes. Si fecisti p̄tā, habe de illis p̄niam, ut at eō meli⁹ decede
re ualeas, ego tibi meā bonā uitā, & mea bona opa donabo. Hic si il
le ea acceptat, tūc ē fatu⁹ un⁹ sic alī, tūc decedit cū opib⁹ ad diabolū
¶ Co. Si p̄t unus alteri sua cōicare Gal. 6. & 1. Timo. 6. Et alter alte
rius sp̄ialiū p̄iceps eē. Ro. 15. Cur nō possit etiā donare alter alteri
ex lege charitatis. Nescio eqdē, an eiusmodi fiāt aliqñ donatōnes, si
tñ ex charitate fiāt, minime optet moriētē, cū opibus ad diabolū
ire. Nā bona opa alterius, si nō inuenerint eū, minime tñ nocebunt.
Melius tñ & tutius est quēlibet p̄ seipm bñ agere sibiq̄ thesaurizare,

¶ Lu. Vt efficaciter orare possimus, hoc etiā nō stat in n̄a
potestate, quia sp̄s nō dat, ut sp̄ oremus efficaciter. Nā Paulus ora
bat p̄ toto Israel, ut saluus fieret, quō ergo nō est factū? Immo fides
īpediebat, quia sp̄s ei nō dabat. Si potuisset hoc addere, certissime
factū fuisset. Si at Paul⁹ dixisset Ego oro p̄ toto Israel & credidisset
atq̄ dixisset. Dñe cert⁹ sum de hoc, q̄ factur⁹ es. Tunc factū fuisset

¶ C. Bona qdē spe orādū est sp̄. Luc. 18. sed nō temere de sua ora
tōe p̄sumēdū. Orātes at nolite multū loq̄, sicut Ethnici faciūt. Scit eī
p̄r ut qd opus sit uobis, anq̄ petatis eū Mat. 6. Q̄ aut Paulus p̄ Iu
deis nō fuit plene exauditus, nō tā orōni eius, q̄ dure ceruici & p̄tina
riē Iudeorū, imputādū est. Scriptū est em̄ q̄ & Ch̄s nō potuerit in pa
tria sua miracula facere p̄pter illorū incredulitatē. Mat. 13. & Luc. 4
Quid mir⁹ igit, si Pauli p̄e oratōi obstiterit, ne exaudiret, paruicaci
tas Iudeorū: pro quibus & Ch̄s orauit dicēs. P̄ ignosce eis & c.

¶ Lu. Infantes stant hic nudi, & nō uestiti, in corpe & aīa,
nullā habēt fidē, nullū opus. Hic accedit catholica ecclesia. ut deus
eis fidē infundat. Nō q̄ nostra fides aut opus infantē iuuare debeat
sed ut infans propriam aliquam fidem acquirat.

¶ Co. Credimus pie, habitū fidei simul cū grā & charitate p̄ bap
tismū infantibus ifundi, q̄ aut actu p̄ se credant corde ad iusticiā &
ore ad salutē, neq̄ etatis neq̄ rōis aut itellectus eorū ibecillitas patiē
ideo ab eis nō exigit. Quis em̄ ab eis exigat ipossibile? Sufficit igit,
dum pro eis actu credit pia mater Ecclia. Nō sunt ergo a baptismo
prohibendī, quos & Ch̄s ad se pie admisit Mat. 18. & 19. Et admittē
dos esse censuit, eo q̄ alium sit regnum cēlorū.

¶ Lu. Itaq̄ nūc bñ potestis cōcludere, q̄ maximi fatui fue
rūt cū missis & uigilijs celebrādis, cū fraternitatibus, q̄a qnq̄ & gies
habebāt p̄ seipis oleum. *De illa p̄mittit: Insuper alius hōc p̄t uocari*

¶ C. Ergo maximi fuerūt fatui Ch̄s & Ap̄li, q̄ sic nos docuerūt, ut dis
cūtē, Et adhuc clari⁹ dr Jac. 5. Orate fr̄es p̄ iuicē ut saluemī, q̄ at qn
q̄ & gies p̄ se oleū habuerūt, nō fuerūt phibite ex abundāti ceteris cōi
care s̄z monuerūt, tuti⁹ eē, ut q̄sq̄ p̄ seipō habeat oleū, ne forte nō suf
ficiat nobis

& uobis

Sermo decimusquintus

Lut. Angustia aut est priusq̄ aliq̄s moris una hora aut q̄ tuor añ mortem, qñ aliquis mortē añ oculos uidet, inspicit morti in fauces intro, uidet q̄ mors guttur suū expādit, & in eū uult irruere tūc incipit tāta necessitas & angustia, tāta moestitia & tristitia, ut penetret ei oia sua mēbra, p̄ corpus & uitā, p̄ medullā & oia ossa, ita q̄ nullū mēbrū sit, qđ nō maxime sit cōturbatum

190

*Sanguis Lutheri
Imaginatio*

Co. Est qđē terribilissimū oim terribiliū Mors, teste etiā Aristotele. 3. Ethi. Nō tñ oportet una aut q̄tuor horis añ mortē sic affici q̄s libet. Quāti em̄ sunt, q̄ fortissime mortē tulerūt, etiā Ethnici: q̄ti qui mortē libi p̄p̄is accersierūt, aliq̄ desyderio melioris uitę, aliq̄ tēdio p̄ntis Et nō habet reuera Mors neq̄ guttur neq̄ fauces, nisi apud pictores & sculptores. Neq̄ uidi ullū morientē sic affici. Certe pie nup̄ defuncta soror mea, cū ex p̄tisi laborasset, pictę quidē ac sculptę morti q̄si millima uidebat, sed patiētissime in extremū usq̄ halitū, absq̄ eius modi horrore & pturbatōe, orans expirauit.

*S. Mortis sororis
Corpsi*

Lut. Nā legimus de multis sanctis, ueluti de S. Stephano, qui obdormierūt in morte, seu qui sopiti sunt sup̄ mortem

191

Co. Dormiunt scti, sicut Lazarus Ioā. 11. Resuscitādi em̄ sunt in uitā nō in mortem secūdā, sicut dānati Apoc. 20. Alioqui moriūtur corporaliter (sicut & Ch̄s mortuus est semel) nō sine p̄na & dolore. Obdormiuit itaq̄ in dño S. Stephanus, nō q̄ ictus ferientiu aut lapidantium mortisq̄ dolorem nō senserit, sed q̄ resuscitand⁹ est in uitam, uelut dormiens.

Lut. Ideo tāta ē ibi lucta, q̄ nūc hō, nūc mors p̄ualet, & urget eū, qūo in uno momēto aut ictu oculi debeat ī abyssum inferni demergi, qūo eū diabol⁹, mors, ifern⁹, una uice absorbere uelit, ut ois uirilitas hic excidat, cor liq̄scit ac defluit penit⁹, sicut cera a sole, q̄ ei p̄ medullā & ossa penetrat, & ossa ita mollificat, sicut caro est

192

*hic sibi fieri
Lutheri
testatur*

Co. Vana & simplici p̄p̄o scandalosa est hęc fantasia, de qua tā secure p̄nūciat Lutherus, ac si decies fuerit mortē exptus, facit itaq̄ q̄ plebem ista audientē, ad subeundā ac p̄ferendā mortē pusillanimitē, cū satius sit, populū ad mortē fortiter tolerandā animare. Sicut fecit Paul. 1. Cor. 15. Phil. 1. & 1. Thess. 4. Et Ch̄s Mat. 10.

Lut. Hic uidetur, qūo alicui sit animus, q̄ ei etiam caro sua prae angustia fit ossa

193

Co. Impudens fabula, que morti per figmētū tribuit, quod miraculo contigit Loquitur em̄ de illo, qui propter incredulitatem suam circa Eucharistiā unius erat in terram absorbendus. Dehiscen te autem terra apprehendit ille altera manu lapidem altaris, in quē digitorum uestigia impressa, adhuc hodie cernuntur. Et quidem in duobus (ut ex uerbis Lutheri conijcio) locis. Ego sane in alpibus ista uidi, ille alium refert locum in Saxonia. Quis autem credat, uestigia illa per osseos digitos uno ictu impressa fuisse potius quam

*S. Mortis sororis
Sanguis Lutheri*

per carnos, ex uirtute diuina in perpetua rei memoria. Quae enim ossa tam cito cauerent lapide, Mors igitur aut mortis angustia, neque carne indurat in ossa, neque mollificat ossa in carne. Videmus enim in omni cadauere, ossa carnesque manere, non phantastice in alterutrum conuerti.

194

Falsa & scismalis

¶ Lu. Et hinc procedunt iam dicta Pauli, Qui in eu credit, is habet uitam in morte, iustitiam in peccato, in inferno salutem & redemptionem, Ideo dicit. Mors ubi est stimulus tuus? Et inducit prophetam, Ego emittam uentum qui morti ita omnes uenas deperdat, quae exiccabunt, & eam absorbere in uictoria, ut omnibus qui ei adhaerent, sit mors uictoria.

¶ Co. Nusquam ita loquitur Paulus. De quo enim credentium dictum est unquam aut usquam, quod habeat iustitiam in peccato, aut salutem in inferno. In contrarium propheta ait idem apostolus. 2. Cor. 6. Quae participatio iustitiae cum iniquitate? Et Lutherus ipse supra numero. 109. ait in inferno nullam esse redemptionem aut saluationem, sed nec usquam sic inducit prophetam Paulus, sicut hic allegat Lutherus. Vbi enim scriptum est in Paulo. Ego emittam uentum &c.

195

¶ Lut. Dixit Christus, ubi sit regnum eius, nempe, solum in corde, Ideo papistae, qui extrinsecus regunt, hic in tempore, non sunt, ne in pilo qui dicitur eius uicarij. Quia dicit regnum meum non stat in hoc mundo.

Regnum dei solum in corde est

¶ Co. Regnum dei non uno modo dicitur. Scriptum quidem est Lu. 17. Regnum dei intra uos est, sed nusquam dicitur, Solum in corde est regnum dei. Alioquin non dixisset Iatro, Lu. 23. Memeto mei dum ueneris in regnum tuum. Cui respondit Christus. Hodie mecum eris in paradiso. Quod autem externa quaeque conuersatio habeat aliquid momenti ad regnum dei, patet ex apostolo Ro. 14. Vbi arguit eos, qui externa conuersatione proximum scandalizant, dicens. Regnum dei non est esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto, Nec bene allegat hic uerba Christi Lutherus. Haec enim sunt uerba eius Iohannis. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Et Ioh. 17. Hi in mundo sunt. De mundo autem non sunt.

In die Nannisiensis

De ueneratione sanctorum

SERMO. LXI.

196
quod Lutherus non solum in agere potissimum

¶ Lut. Quod papa mala uitam ducit cum meretricibus &c. hoc possumus ei bene admittere, & bene pallium & cappam desuper iactare, & iurare ut occultaret. Quod autem mala doctrinam in omnem mundum despergit, & omnem hominem seducit, hoc est mors, & nullo modo tolerandum.

Lu. in resolu. conclu. 9.

¶ Co. Si papa falsum docet, ac omnem hominem seducit, cur Lutherus alibi audit uocem eius non secus atque uocem Christi, in eo praesidentis & loquentis? Cur item ei plus quam nobismet ipsis credere nos debere censeret? Cur denique aliquando concludit, quod bene faciat nobis spiritus sanctus in papa, excipiendo in suis decretis articulum mortis & necessitatis? Non ergo frustra rogauit Christus pro papa in Petro, ne deficiat fides eius Luc. 22.

197

¶ Lut. Ideo sancti multo magis honorandi sunt propter doctrinam, quam propter eorum uitam. Hoc uertit nunc ratio, & non potest ita capere, sicut spiritus sanctus. Ideo cadit & inspicit apparatus, & exteriorem uitam &

uult illā sequi, ibi fit tunc ludus symicus ex eo, Hinc ueniunt ordines religiosorum. *per uirtutem*

¶ Co. Chr̄s ait Mat. 5. Qui soluerit unū de mādatis istis minimis, & sic docuerit hoīes, minimus uocabit̄ in regno celoꝝ. Qui aut̄ fecerit & docuerit, hic magnus uocabit̄ in reg. cœ. Ecce a docēdo minimus, a faciēdo aut̄ magnus uocabit̄. A diebus em̄ Iohānis baptistæ usq; nūc regnū celoꝝ. uim patit̄, & uiolēti rapiūt illd̄ Mat. 11. Suūrgit nāq; indocti (ut ait Aug.) & rapiūt celū. Nos aut̄ cū sciētis n̄ris ad inferna delabimur. Si tm̄ docuerim⁹ & nō fecerim⁹ simul opa bona

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

198

¶ Lut. Ideo primus abusus nūc est, Quod nos sanctorū uitā nobis in exēplū proponimus, & eorū uitā regulis cōclusimus, quē admodū nūc ordines incedunt. *hinc ueniunt ordines religiosorum*

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

¶ Co. Nō est abusus, sed salutaris imitatio, iuxta illud saluatoris, Mat. 5. Sic luceat lux uestra corā hoībus &c. Quoties ꝑo ait Paulus Imitatores mei estote fratres, 1. Cor. 4. & 11. Philī. 3. Itē. 2. Thess. 5. ut nosmet ipsos formā daremus uob̄ ad imitādū nos. Itē Heb. 13. Quorū intuentes exitū cōuersationi, imitamini fidē. Itē. 1. Petri. 5. Forma facti, gregis ex aīo. Pulcherrime itaq; ait S. Chrysostr. in ser. de mart. Quē delectat sancti alicui⁹ meritū, delectare debz par circa cultū dei obsequium. Quare aut̄ imitari debet si laudat, aut laudare non debet, si imitari detrectat.

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

199

¶ Lut. Deinde q; hoīes sup sanctorū opa & merita cōfidūt, Et eo deuentum est, q; uolunt plus super sanctorum merita ædificas re, q̄ super uerbum dei. *ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum*

¶ Co. Verbū dei sup substantiale & externū. Deus n̄r est, oībus procul dubio oīm sanctorū & angelorū bonis meritisq; longe ꝑferēdum At uerbū dei scriptū seu uoce prolatū, nihil prodest, nisi custoditū & ope cōpletū. Qui em̄ audit & nō facit, sicut est uiro stulto q; ædificat sup arenā, Mat. 7. Itaq; br̄s uocat Chr̄s i eos q; audiūt uerbū dei & custodiūt illud, Lu. 11. De meritis aut̄ sanctorū r̄ndet sic alibi Luth. Meritū Chr̄i, eē thesaur⁹ ecclīæ, & sctōꝝ meritis iuuari certum est.

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

Lu. cōt. Ecclīā ꝑpo. 2

¶ Luth. Iā Chr̄s solus est is, qui pro nobis loquit̄ & patrocinatur, ut ait Paulus ad Ro. cap. 5

200

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

¶ Co. Nusq; profecto hoc dicit Paulus aut ulla scriptura. Loquit̄ quidē pro nobis Chr̄us, sed nō solus Chr̄us. Vbi em̄ hoc scriptū est: Improbi & impij Lutherani, scripturā sacra & ueritatē dei puertentes, sæpissime adñciunt hanc uocē, Solus & sola ubi minime ponit̄ in textu, ut hodie uel cras impleat̄ in eis, qd̄ in Apoca. scriptū est. Si qs apposuerit ad hæc, apponet deus sup illū plagas scriptas in libro isto

201

¶ Lut. Verū est, alter alterū honorare debemus, & pro dei filijs nos inuicē habere. Istud sct̄is q; facere debemus. Sed q; me ita humiliarē, ut nō accederē ad deū, sed sanctū aliquē pro mediatore ponerem, hoc non debeo facere

ut dicitur in 1. p̄m. hinc ueniunt ordines religiosorum

G 3

Nō impietate in sanctos. om̄s sunt sup in dñm dicitur

fo: 19. l. 1. 140 7 v. 2. 165

Vultus qd no psumat ad deum habere amorem

*Quare ha ha de
ad deum intercesserit
Vide I. p. 107. 31
Col. 2*

¶ Co. At melius ē, p̄ctōrē sic se cū publicano Lu. 18. humiliare cōs
rā deo, ut a longe stās, ne oculos qdē ad coelū leuare ausit, sed cōrrito
corde petere misericōdiam & se ad aliquē sanctorū cōuertere, Job, 5, De
em̄ ignis cōsumēs est Deut. 4. Et quēlibet poterit a pharisaica & Lu
therica ista supbia deterrere istud psalmistę, Sicut fluit cæra a facie
ignis, sic pereāt p̄ctōres a facie dei psal. 67. Quis em̄ peccator nō ē?
Sistellæ nō sunt mūdę in cōspectu dei, q̄to magis homo putredo, &
filius hominis uermis? Job, 25

202

inno intro.

¶ Lu. Nā per Christū habeo ego æque bñ tutū accessum,
ad patrē sicut Petr⁹ aut Paulus. Licet illi i fide ditiores fuerūt q̄ ego,
hoc nihil refert, Quia ego tam bene habeo Christum, sanguinem, ac
cessum, præcium, sicut ipsi.

Supbia Iustici

¶ Co. O durz, ipudensq; & impiū os, qd sic exaltat solū suū in su
pbia cordis sui. Cū sciat, nō uane scriptū eē, Dispersit superbos mēte
cordis sui, Lu. 1. Vult p̄ctōr iste luteus. & quotidie peccās, æque tutū
habere accessum ad deū sicut Petrus aut Paulus, q̄ iā pridē coelites,
& imortales facti, deū uidēt sicuti ē. 1. Iohā. 3. & peccare neq; uolunt
neq; p̄nt. Stulte aut proteruit in p̄ctis suis p̄ Chr̄m, cū is dicat p̄ctōri
bus, Nūq̄ noui uos, discedite a me oēs q̄ opamini iniquitatē, Matth. 7

203

Supbia Iustici

¶ Lu. Et dixerunt ego habeo S. Petrū pro patrono, sanct⁹
Paulus est meus ap̄lus, opinor me saluū fieri, Ita Chr̄s e medio pos
situs est, Verz est, quēadmodū dicūt, qd nō sine medio ad deū ire des
beamus, Mediū aut Christus est, sicut Paulus dicit.

*Non p̄sumit Christy
O honorat
sancti eius*

¶ Co. Non reijciūt aut sperniūt Christus, quādo honorant aut im
plorant sancti ei⁹. Non em̄ diuersi sunt dñi, qbus nemo simul seruis
re queat, sed sancti sunt amici & domestici Christi Ephesi. 2. & oia in
oibus est Christus, Coloss. 3. Patronus & mediator noster est Petrus,
non quidē extra aut contra Christū, sed in Christo & ad Christū, In
deo em̄ facit uirtutem, Psal. 59.

204

*Vultu intro
ip̄m dicitur*

¶ Lu. Debemus itaq; Christū nostrū uenerari, a quo nomē
nostrū habemus, Qz ego æque bene p̄ Christū ad deū ire audeo, sicut
S. Petrus & Paulus, Ex hoc cadit iā fiducia sanctorū. Cū solums
modo per Christū habeamus accessum.

*Commissio hinc
ad Christū. nō
app̄tat p̄q; Christū*

¶ Co. Quis p̄hibet uenerari Chr̄m? Nōne & in Petro Christū ue
neramur? Nunqd̄ giganticā Lutheri p̄ctōris auariciā, qua sic temes
re præsumit om̄ia p̄ Christū, approbet ipse Christus? An non est eti
am iudex noster Christus? Iohā. 5. Quod si Petrus ipse (cui pridē dis
xerat Iesus. Beatus es Simon Bar Iona Mat. 16) nō p̄ se, sed p̄ Iohā
nē qui in sinu Chr̄i recūbebat, de proditore interrogare sategit, Iohā
13, Quid supbit impius peccator, cui dicit deus psal. 49. Quare tu es
narras iusticias meas, & sumis testamentū meū per os tuum, ut per
se se accedere ac omnia facere præsumat? Soluat saltem calciamentū
prius de pedibus suis, Exodi. 3.

¶ Lu. Ideo magna profecto idolatria facta est absq; eor; culpa, Et nō placuit mihi, q; corda nostra sup eos cōuertimus, & spem nostrā ad eos habemus, & eis adhæsimus.

205

¶ Co. Quod Luthero placet raro bonū est, Quod ei displicet, raro malū est, Nō ē igitur idolatria, inuocare sanctos, Nō em̄ ut deos, sed ut amicos dei eos inuocamus. Quod aut nō male sic eos inuocamus, diuinitus est sēpissime miraculis ostensum. Mirabilis est em̄ deus in sanctis suis, Psalm. 67. Et orationes sanctorum replent phialas aures as odorum in conspectu dei, Apocalyp. 5, & clamant ad es um die ac nocte, Lucae. 18.

De oratione sanctorum

¶ Lut. At intercedere cuiuslibet cōuenit, ut ego pro te, & tu pro me ores. In uita pro mortuis orare, sed eos implorare, hoc nō est nobis cōmissum, Quia de eo nihil certi habemus.

206

¶ Co. Refert aut̄ q̄lis sit q; oret, ne forte fiat oꝛo eius in p̄ctm̄ psal. 102. Si em̄ iniquitatē aspexi in corde meo, nō exaudiet dñs psal. 65. Multo igit̄ tutius & efficacius orant pro nobis sancti in caelo, q̄ peccatores in terra. Impie aut̄ & iniuriose docet Lutherus, ut pro sc̄tis, uelut mortuis, oremus, sed eos nō imploremus. Contrarie em̄ agē dū est, ut nos eos imploremus tanq̄ uere uiuos & amicos dei, ut oꝛet pro nobis. Ita em̄ scriptū legi. z. Macha. 26, Hic est qui multū orat pro populo, Hieremias propheta dei.

Quisquis orat pro mortuis

¶ Luth. Fiducia statui debet solū super Christū, tunc cadit omnium sanctorum confidentia, & uenit in obliuionem.

207

¶ Co. Bona ē in Ch̄m fiducia, si nō uertat̄ in p̄sumptionē, quam Lutherus docet. Nō em̄ fiducia, sed p̄sumptio ē, si p̄ctōr æque tutum uult habere ad deū accessum sicut Petrus & Paulus, & Christū uult p̄ctis suis operculū & maliciæ suæ uelamentū facere, & per solā fidē absq; bonis operibus in caelū erūpere. Cui utiq; dicit Ch̄s, Nunq̄ noui te, Mat. 7. Et nescio te, q̄a nō habes oleū i lāpade tua, Mat. 25.

hor libere dia q; suggestio hominis in deo deo deo deo

libere ad deum fiducia: p̄sumptio est.

¶ Lu. Si p̄nt corda ab idolatria auelli, caderēt imagines bñ p̄ seip̄as, Nūc facimus idolatriā cadere, si hæc duo fiūt. Primū, Si uita eor; nō recipit̄ pro quadā uita, q̄a piculosum est. Deinde si fiducia auferit̄, tunc peruenitur solum super Christum.

208

¶ Co. Nemo pioꝛ idolatriā laudat, aut sanctor; imagines reprobat, aut sanctor; uita reijcit, eosq; implorare cōtēnit. Nō em̄ in signis imaginū, sed in signatis fiduciā & refugiū habem;. Et ex Paulo scimus bonū eē imitari uita sc̄tor; uelut bñ uiuēdi formā. z. Thes. 3. Et n̄ris p̄ctis p̄grauati, a uultu irati dei ad merita & intercessionē sc̄tor; rū cōfugim;. Si em̄ Moyses in terra existēs, iratū deū placare potuit sua intercessione, Exo. 32. Si Aaron, Nūeri. 16. Si Phinees, Num. 25. Hoies inq; mortales & p̄ctōres, q̄to magis id p̄nt sc̄ti in caelo, q; deū uidēt facie ad faciē, Mat. 18, & 1. Iohā. 3, De q; bus uere dicit deus, Quā inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, z. Cor. 6,

Vultu cadit imagines sanctorum
uocandū ē Pauli p̄ctis q̄m uita eor; suos sicut xpi
institutorū
1. Cor. 6. 11.

209

*Dimittit hoc
sanctorum
similitudinem*

¶ Lut. Hoc ergo fac cum sanctis, quod facis cum proximo tuo, quem admodum dicis proximo. Ora deum pro me, ita potes & hic dicere.

¶ Co. Maiores sunt honore & ueneratione digni sancti in celo, quam proximi in terra. Quid ita? quia maior pollent & uirtute merito & gratia atque autoritate apud deum. Non enim sunt peccatis (ut nos) obnoxii. Nec uident deum per speciem in enigmate, sed facie ad faciem. 1. Cor. 13. Et loquitur eis Deus facie ad faciem, sicut solet homo ad amicum suum Exo. 33

210

¶ Lu. Non peccas si eos sic inuocas. Neque ite peccas, si eos non inuocas. Sicut ego suadere uelim, ut dares te solum super Christum. Alias per questionem parit, an ipsi etiam nos audiant, an dormiant

*Sancti uident
deum*

¶ Co. Non dormiunt sancti ignauiter, sed uigilant ad deum spiritu. In ea ei degunt ciuitate, quam non eget, neque sole neque luna. Nam claritas dei illuminat eam, & nulla est ibi nox Apoc. 21. Quid ergo non audiant preces nostras, quod omnia audientem audiunt continue? Impium est igitur Lutheri consilium, peccas enim si amicos & domesticos dei non imploras neque ueneraris, cum iratum habeas peccatis tuis Deum, & nouo sanctorum eius contemptu magis iratum reddas

211

¶ Lu. Hoc uidemus in Ioane, in primo sermone quem facit, proponit legem, quae est. Si lex spiritaliter interpretetur, quod omnium hominum uita & opera sint peccata, & eterna morte digna *Impia de Lutheri*

*Lex spiritaliter
omni sunt*

¶ Co. Nusquam ita dicit Ioannes, nec Christus, nec ulla scriptura. Esset enim sermo iste uel ignauie funiculus uel desperatois laqueus. Ait autem Ioannes. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum, facite ergo fructum dignum penitentiae. Nusquam autem dicit, Omnium hominum uita & opera esse peccata & eterna morte digna. Lex igitur spiritaliter interpretata uiuificat, & conuersit animas, testimonium fidele & c. psal. 18. Non sic occidit, ut soniat Lutherus.

212

*non magis
uult peccare*

¶ Lu. Ideo tam acriter corripit Phariseos, qui ueniebant & uolebant se in celos tollere propter opera. Ioannes autem, quanto erat probior, tanto acrius eos corripiebat, & dicebat. Progenies uiperarum, quae secure stas, putas tu, quod uelis iram dei aufugere. Hic reuertit omnia eorum opera, & dixit eos igne infernali dignos esse. *uult peccare uult mala*

¶ Co. Non propter bona, sed propter mala opera corripuit Phariseos Ioannes. Quae admodum & Christus. Alioquin non dixisset. Facite fructum dignum poenitentiae. Omnis enim arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Impudenter igitur mentitur hic Lutherus.

213

¶ Lu. Et ait Agite penitentiam. Hic reiecta est omnium sanctorum uita, quicquid apparet, fulget & fallit.

¶ Co. Insanit Lutherus. Quis enim meliorem aut maiorem egit poenitentiam quam sancti egerunt? Stabant igitur iusti in magna constantia aduersus eum, qui sic auferret labores eorum. Veniet itaque tempus, in quo dicet magna pre angustia spiritus cum gemitu. Ego insensatus uita illorum estimabam insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei. Ergo erras uia ueritatis & c. Sap. 5

214

*Ioannes non
est Lutherus
Sicut homo
sicut uolens*

¶ Lu. Vocem Ioannis nemo uult recipere, Itaque S. Ioannes non

pr ad officiu suu uenire & dno populū pparare. At quē uox tetige-
rit, is ait in corde. Sic prochor, uerū est, ego sum diaboli, filius iræ
& inferni. Tunc incipit trepidare & tremere, ibi tunc oānes Iofficiū
suū fecit, & populū deo preparauit

*Propter hoc qd dicitur: p-
-esse diaboli: & in
-inferni filius?*

¶ Co. Purā qdē Ioānis uocē libēter recipim⁹, sed nō adulteratā a
Luthero. Nō docet Ioānes aut Paulus dicere hoīem Chriānū. Ego
sum Diaboli, fili⁹ iræ & inferni. Sed eram⁹ qdē natura filij iræ, Grā
aut saluati sumus p fidē, & hoc nō ex nobis Dei em donū est Eph. 2.
Eram⁹ aliqn lōge, facti sumus ppe in sanguinē Chri. Eram⁹ aliqn
tenebrę, nūc aut lux in dno Eph. 5. Oēs ergo filij lucis sumus, & filij
diei, nō noctis neq; tenebrarū. i. Thess. 5. Vox aut Ioānis ē. Agite pe-
nitentiā, appropinquabit em regnū celorū. Nō aut ait, oīa bona opa
pctā sunt, nihil est uita sanctorū &c.

215

¶ Lut. Ita prius oportet cor mortificare, & in infernū de-
trudere, & iterū deinde extrahere & uiuificare, extra cōsciētiā pone-
re & dicere. Q; lex nihil faciat ad salutē, qā nihil possumus facere,
qd lex postulat, ideo oportet te solū sup agnū cadere.

*Postulat lex: salu-
-di & p-
-postulat lex: p-
-d- p- p- p-*

¶ Co. Mortificādū qdē ē cor, sed in malis tm cōcupiscētijs. Nō est
detrudēdū in infernū, sed dirigēdū ad dnm deū nostrum. Iuxta illud
Esa. 46. Redite puaricatores ad cor. Et Hiere. 31. Dirige cor tuū in
uiā rectā in qua ambulasti. Falsum est deniq; q; lex nihil faciat ad sa-
lutē, & q; nihil possumus facere qd lex postulat Ait em Paulus. Nō
auditores, sed factores legis iustificabunt Ro. 2.

¶ Luth. Ita optet deū habere pcursores istū, quē in spiri-
tu & yture Helię. Quia sicut Helias arguit regē Achab illū pbū, &
qto plus scitatis ille erigit, tātō plus Helias subuertit, ita optet & Io-
annē facere, ut funditus euertat, quicqd nostrū est

*Blasphemia
-sub p- p- p-*

¶ Co. Blasphema est hęc & in Heliā & in Ioānē calūnia. Neuter ei
pbitatē aut bona opa, sed maliciā & uicia arguerūt. Nō em uere, s;
apparēter probi erāt pharisęi Matt. 6. Achab uero impijssimus fuit
Idolatra. Ita em ait textus. 3. Reg. 16. Et fecit Achab, fili⁹ Amri, malū
in cōspectu dñi sup omes qui fuerūt ante eum

Sermo xviij

& Cum Passiom hōis Chriānū

¶ Lu. Qui aut antea docet, & apparētia, pharisaica, laruarū
opa pponit, sicut nūc ualde cōe est, nihil docet, qūo paupibus & ege-
nis auxiliādū & cōsulēdū sit, sed oīa in pingues & pigros pbyteros
& monachos uertūt, ut magna tēpla cōstruāt, Missę & anniuersarię
memorię fundent, fraternitates, indulgētiarū lre, & alia phantastica
opa sine nūero redimātur & emanāt, atq; docēt ieiunare, sanctos in-
uocare aut similia. Eiusmodi pdicatorū doctrinē nō debēt audiri, qā
nō pdicāt Chrm, sed seipos, neq; misit eos Chrs, sed ipi seipos.

217.
*Quia huius est m huius
-agit apostata*

¶ Co. Nemo laudat pigros, nemo illos, q; deus ueter est Phil. 3.
Esa em uetri, & uenter escis, Deus aut & hūc & hāc destruet. 1. Cor.

*In uis huiusmodi
-laudat in p- p-*

H i

sexto. Cetera bona opa hic enumerata, nemo reprobatur nisi malus & impius, Unde & Lutherus ipse negavit Eckio, se dixisse, quod non sint necessaria bona opa, in hac uerba concludens. Non sunt necessaria, imo sunt noxia, opera legis cuiuscumque, sed necessaria sunt & salubria opera bona quaecumque.

*Contra Lutherum
opa bona et
necessaria*

¶ Lu. Si ergo is est Christus, qui solus potest & uult absque nostris operibus absque nostris meritis, nos saluos facere, si ei & in eum credimus. At quid igitur super opera nostra edificemus, eodem Christo nostro non confidentes?

¶ Co. Potest quidem Christus hominem sine operibus bonis facere saluum, sicut quidam facit in paruulis baptizatis, qui sunt arbores nondum ad fructificandum mature. Posset & in adultis, sed non uult. Arbor enim cuius bonum fructum non facit, iubet excidi & in ignem mitti Mat. 7. ut quod ei terram occupat. Luc. 13. Absque meritis autem & bonis operibus uelle saluari & promittere aeternum consilium, non est recte confidere Christo, sed stulte & impie de eo presumere. Non enim uult habere seruos pigros Mat. 25. nec eos qui toto die stant ociosi Mat. 20. Nec eos qui minam suam ponunt in sudario, Lu. 12.

*Si uult
operari bonos*

¶ L. Videamus & perpedamus omnia opera quae in toto mundo sunt & fieri possunt per homines, tamen nullum inuenies, a quo christianus nominari possit.

*Non aduersa
solutio dicitur
propter uerum
nomen christi
non dicitur
christianus*

¶ Co. A Christo quidem christiani nominamur, Act. 11. uere autem christiani sumus non a sola fide, nec etiam a solis operibus, sed a fide per dilectionem operante, Gala. 5. Si manseritis in sermone meo (inquit Christus Io. 8) uere discipuli mei eritis. Item, In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem, Item, uos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio uobis, Johan. 15.

¶ Lu. Ideo ad uitam christianam nihil facit nostrum ieiunium, nostra oratio nostra cappa, neque hoc, neque illud propositum aut priuatim conficta uita.

*Quod ieiunium
doctrina
non pro uitalitate
operum*

¶ Co. Vere nihil facit ad uitam christianam, uorare carnes tempore ieiunij contra ecclesiae preceptum & consuetudinem, ad scandalum infirmorum, non ex necessitate, sed ex contumacia & mera malicia, nihil, exuere psalterium capae aut cucullum, nihil, abolere missam & caeremonias, nihil alia opera, Hussitica & Lutherica. Orare autem & ieiunare, aliaque pietatis & poenitentiae opera, ad uitam christianam per omnem modum faciunt quod plurimum, ut docet Christus, Paulus & uniuersa scriptura. Quod & Lutherus olim non raro docuit.

¶ Lu. Dicunt an non prius quam Christus aut euangelium predicauerunt, Ideo fides non sufficit, sed oportet ieiunare, orare, templum edificare, monasteria fundare, monachatus & monialatus erigere & eiusmodi opera facere. Vide tales andabatae & seductores sunt tam nostri sapientes & omnes predicatorum Euangelij, sicut ipsi putant.

¶ Co. Recte dicimus, Videmus eum qui in patrum nostrorum religione ex dei benignitate profecerit Germania, ea praesertim, quae nunc maxime infecta est putidis Lutheri paradoxis Quae uero nocuerit Bohemiae florētissimo regno Hussitica labe, quae ignorat. Quod igitur Luth. alibi de Pighardis

¶ Lu. in r. so. conclu. 15

*Profectus Germaniae
et religionis tenentis.*

dixit, hoc nos hic in eſſi retorquētes, dicim⁹. Nunquid credēti eſt haereticō uix quinquaginta (nos uix quinque dicimus) annos nup̄ nato, & fidē tot ſeculorū falſam fuiſſe contendendum?

¶ Lu. Et uolūt æque bñ circa Chriſm alia opa ſimul introducere, qđ Chriſt⁹ neq; p̄t neq; uult pati. Ideo ipſi ſic in caput p̄cutiūt ut in tergū ruant, & conuincunt, Quod nihil minus ſciant q̄ quid ſit Chriſt⁹, Euangeliū, fides & bona opera.

¶ Co. Nō ſolū p̄t pati, ſed etiā uult Chriſt⁹ nos bona opa facere, ut ſepe dictū ē ex ſcripturis, Nō uos me elegiſtis (inqt) ſed ego elegi uos & poſui uos, ut eatis & fructū afferatis, & fruct⁹ ur̄ maneat, Iohā. 15

uult dñy uob bona operari

sup̄ bñ a deo

¶ Lut. Nā dū p̄dicāt, qđ hō p̄ ſua opa iuſtus aut p̄bus fieri poſſit corā deo, nō aliter p̄dicāt, q̄ ſi dicerēt. Ecce tuus Chriſt⁹, nō ſufficit tibi ad ſalutē aut iuſtitiā, optet te tua q̄q; opa, tua ieiunia, tuas orationes, tuū habitū religionis iuxta erigere. Qđ admodū miſerabile eſt cogitatu, taceo dictu, & p̄ſertim p̄dicatu apud pp̄m chriſtianū.

225
Benedicta Gloſſa

¶ Co. Sic p̄dicauit & Paulus, Ro. 6. Sicut exhibuiſtis (inqt) mēbra ueſtra ſeruire immūditiae & iniquitati ad iniquitatē, Ita nūc exhibete mēbra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē. Et Chriſt⁹ Iohā. 15 Omnē palmitē in me nō ferentē fructū, tollet eū, & oēm q̄ fert fructū, purgabit eū, ut fructū plus afferat.

¶ Lut. Ergo dicis, Quid faciendū? Nonne debemus bona opa facere? Nō debemus amplius ieiunare, orare, monaſteria fundare, monachi aut moniales fieri, aut hmōi opa facere? Rñſio. Duplicia ſunt bona opa, Quædā, q̄ ſcđm exteriorē apparētiā bona uident, & tñ in ſeipſis nō uſq; adeo bona ſunt, ſicut apparēt, Ideo p̄poſitū tuū nihil ē, qđ cogitas, uolo hoc, aut aliqd aliud facere, ut deleas peccata mea, aut ut bonus aut ſaluus fieri queam.

224

ubi manebit uultus
Muſſ. lib. p̄p̄o
uultus 21

¶ Fatua, manca, & ipia ē hæc rñſio, Nō em̄ phariſaica ſcđm exteriorē apparentiā, ſed chriſtiana & uere bona q̄rimus & cōmendamus opa, ut fructus noſter maneat, Ioh. 15. Et p̄r̄ celeſtis reddat nobis in abſcondito, Mat. 6. Haud em̄ uane ſcriptū eſt. Opera illorū ſequunt̄ illos. Apoc. 14. Et reddet deus unicuiq; ſcđm opa ei⁹, Ro. 2, & pſalm 61. Redimunt̄ igit̄ pctā elemoſynis & alijs bonis opib⁹, Deute. 4. Et propoſitū ſeu intētio plurimū facit ad opus an bonū ſit an malū, Iuxta illud ſaluatoris Mat. 6. Si oculus tuus ſiſt ſimplex, totū corpus lucidum erit &c.

muſſ. 16

¶ Lu. Ideo errāt oēs q̄ adeo ædificāt ſup ſua pp̄ria opa, uiaſ, cōſilia, aut p̄poſita, Hic ruere optet oēs l̄ras indulgētiarū, alioquin oīs n̄ra fides miſcereſ, q̄a fides chriſtiana nihil reſpicit, niſi ſolū Chriſtū

228

uultus

¶ C. Nō ædificam⁹ ſup opa n̄ra, ut n̄ra, ſz ut Chriſt⁹, & p̄ grām Chriſt⁹ facta Qui ei ſine opib⁹ ædificat, ſiſtis ē ſtulto, i arenā ædificati, Mat. 7 Paul⁹ at, q̄ plus oib⁹ laborauit. 1. Co. 15. ædificās p̄ bona opa ſup peſtrā, magna ad Timotheū ſcripſit fiducia, dicēs, 2. Tim. 4. Bonū certamē certauī, curſum cōſummaui, &c.

H 2

226

*Respondetur de
summo primis
pessis. ita dicitur
de. respondetur
a terris summo
pessis dicitur*

¶ Lu. Nā si interrogas monachū aliquē, quare factus sit monachus, rñdet, ut uelit fieri saluus in suscepto ordine & habitu. Ita cogunt respondere omnes qui ædificant super opera. Ex qua responsione conuincuntur, q̄ sunt impij.

¶ Co. Minime profecto sunt impij, q̄ saluari desyderāt p̄ bona opera, ne p̄ mala dānent. Iuxta illud Chri Mat. 19. Si in uitā uis ingredi, serua mādata. Procedēt em̄ q̄ bona egerūt in uitā æternā, Iohā. 5. Qui v̄o mala, ibūt in ignē æternū, Mat. 25. Nō igit̄ impie faciunt, q̄ propter Christū & suā salutē relinquūt mūdū, Mat. 19. Ait em̄ Iohānes. 1. Io. 2. Nolite diligere mūdū, neq̄ ea q̄ in mūdo sunt. Et. 1. Iohā. 5. Mundus totus in maligno positus est. Pie igit̄ & recte ait Paulus Gal. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

227

*Portare crucem
p̄ h̄ereses
summo monachis
miseris in
uocis & ad dicit
holms*

¶ Lu. Ideo seq̄t nūc, q̄ oēs q̄ chriani eē uolūt, debēt portare crucē, de q̄ cruce nihil penit̄ cape aut aliqd̄ scire p̄nt oēs monachi & p̄sbri, & oēs illi, q̄ se exercēt solū, in pprijs electis opibus. Nā si unū tetigeris uno uerbo, uides q̄ impatiētes & pleni amaritudis sint

¶ C. Ex oib̄ hereticis & apostatis, nō unq̄ fuit, mea q̄dē snia ipatiēti or atq̄ amarulētiōr Lut. q̄ nūc festucā q̄rit i oculo suo: olim fr̄m trabē & molē suā dissimulās. Quō aut̄ sit portāda Crux Chri, pulcher rime docet B. Maximus in sermone de martyrib̄, lōge sane melius ac ueri⁹, q̄ facit Lu, q̄ putat falso, in hereseos assertiōe, ad mortē usq̄ p̄tinaci, crucē Chri cōsistere. Qd̄ Cypri. diaboli, nō Chri crucē uocat

228

*Summo prosequitur
propter inuicem
et ad summo dicitur
Ego p̄ h̄ereses
summo fuit op
aut̄ dicitur*

¶ Lut. Sed opprobriū & p̄secutio propter iustitiā est crux Chri, Ideo ueros Chrianos oportet culpari, tanq̄ h̄eticos, tanquā malefactores, oportet eos a quolibet dānari, sp̄ni, & iudicari, usq̄ adeo, ut quilibet eos pro uilissimo panno habeat.

¶ Co. Quid hic (q̄so) facit aliud Luther⁹, nisi ut oēs & solos h̄etico eos saluet & iustificet. Videt em̄ se ita irretitū tot falsis paradoxis eē ut lōge plura sentiat cū h̄eticis q̄ cū catholicis. Recte igit̄ de eo dicit Cæsar & Principes nr̄i, q̄ generalē quādā colluuiē & Camarinā oīm h̄esum collegerit in unū. Itaq̄ gloriat̄ & ipse in sua malicia, dicēs, se decies magis h̄eticū eē, q̄ Hus fuit. Id qd̄ etiam pleriq̄ Germani nostri iam sero tandem intelligunt.

*Summo summo de
h̄eresibus Lutheri
summo*

229

¶ Lu. Ideo crux Christi est nostra tota innocentiā, propter quā innocentiā superuenit in nos omne malum.

¶ Co. Q̄ innocēs est hic Luther⁹, q̄ alibi se peccatorē, ut alios homines, eē nō diffitei. Sit aut̄ qualitercūq̄ in uita moribusq̄ innocēs (qd̄ tñ neq̄ scripta neq̄ facta eius p̄ se ferūt) crucē Chri extra eccl̄iæ unitatē nō uere portat. Et si tradat corpus suū, ita ut ardeat, tñ extra charitatē nihil ei prodest. 1. Cor. 13. Opto itaq̄, ut ex anima adhuc semel perlegat tractatū Cypriani de simp. p̄latorum.

230

¶ Lut. Prudētes seculi uocant portare crucē, q̄n portio S. crucis includit̄ in aureā crucē aut monstratiā, Et q̄n sacerdos induit

*h̄eresis aut̄ portat
ca. summo summo
q̄ ipse summo portat*

Quidam hinc: lignum crucis & lignum crucis mod 7 sua p[ro]p[ri]etate odio h[ab]et

suppellicium, circumponit collo stolam, & portat eam argenteam aut auream crucem circum ecclesiam, dat osculam pro populo ut denarios offerat. O stultitiam.

¶ Co. Verbum crucis, peccantibus quidem stultitia est. His autem qui salvi fiunt, dei virtus & dei sapientia est. 1. Cor. 1. Non est igitur nobis stultitia vel lignum vel lignum crucis Christi, quia peperit salutem nostram, & deletum est de creati adversus nos chirographum. Coloss. 1. *habet p[ro]p[ri]etate*

Valde hinc p[ro]p[ri]etate

¶ Lut. Ad evitandum eiusmodi mimicum ludum, & idolatricum errorem, velim sanctam crucem in pulvere comburere, si portionem aliquam de ipsa haberem. *Velim hinc h[ab]ere crucem in pulvere comburere*

231

¶ Co. Possumus igitur flentes nunc cum Paulo Phil. 3. vere dicere, Lutheranos nostros ambulare, ut inimicos crucis Christi, quibus finis iterum, quibus deus veteris est, & gloria in confusione ipsorum, quae terrena sapiunt, crapulam scilicet & omnem voluptatem sequentes, sed manebit crux Christi, iuvetis etiam inferos portis

hinc sic de lutha moris p[ro]p[ri]etate

¶ Lu: Christus non dicit, accipe meam crucem, sed tuam crucem, & porta illam. Sine meam crucem iacere, in qua multa opprobria propeffus sum.

232

¶ Co. Nusquam dicit Christus, Exure in pulvere crucem meam, aut sine eam iacere Sed iniuriam illi ab impijs illatam, sibi quae inferri, diuinitus prope ostendit signis miraculosis, Quoadmodum & Athanasius testatur, & nos adhuc hodie oculis nostris cernere ac testari possumus haud uno in loco. Portabimus igitur crucem nostram patienter ferendo adversa, & bonis operibus sequendo Christum. Venerabimur nihilominus & crucem Christi, per quam salus & spes atque redemptio nostra venit

Crux Christi veneranda

¶ Lu. Ita & singulare festum & horredum ludum erexerunt cum tunica Christi Treueris. Vos autem finite tunicam, tunicam esse, crucem esse crucem Christus vocat nos solum, ut sequamur eius relicta vestigia in patiente portatione crucis nostrae, sicut ipse suam portavit.

233

De tunica Christi in Treueri

De tunica Christi in Treueri

¶ Co. O stulte & caece. Si templum sanctificat aurum, si altare sanctificat donum. Mat. 23. Cur non queat sanctificare tunicam suam Christus? An non & sacratissimum corpus suum, templum vocavit, dicens. Soluite templum hoc, Nonne loquebatur de templo corporis sui? Ioh. 2. Certe sunt plerique Lutherani quae aereas & argenteas Ethnicorum imagines in monetis antiquis honorifice custodiunt, & hospitiis suis satis religiose ostendunt. Tunicam vero Christi, quam sacratissimae manus virginis Mariae matris contexuerunt, quam corpus Christi sanctificavit, quam milites crucifixores Christi, ne dividerent, reueriti sunt, quam denique, quae incosutile & indivisibile pro magno sacramento & mysterio unitatis contra haereticos venerat sanctam matrem ecclesiam, hanc inquam tunicam venerabiliter ostendi Christianis, indigne fert Lutherus.

¶ Lut. At multo melius est, crucem perditam esse, quam inuentam humiliatam, quam exaltatam, Non quod eam reiciat, sed propter abusum, quem pro eam exercimus. Effet multo melius, quam nunquam inuenta aut exaltata fuisset crux sancta.

234

De multi p[ro]p[ri]etate hinc ad vobis manifestum

¶ Co. At multo melius est Lutheri aut nunquam fuisse natum aut ante quinquaginta mortuum, quam pro os eius impure calami eius impium, tot

Diaboli odium crucis suae hinc

In eundem parat' p'p'ositione' & a quibus

errores & scandala diuulgari in pplo & ecclia dei. Exaltata autē crū
cis sanctæ, diuinitus ē miraculis cōprobata, quā suis blasphemijs nū
q̄ poterit Luther' hūiliatā retrūdere in terrā, Et si impietati ei' id p
mitteret, ipsa tñ terra creatoris sui lignū salutare uenerabilr suscep
tura & a putrefactiōe cōseruatura eēt, sicut & ātea p aliq̄t icla fecit

Sermo. viii.

235

¶ Lu. Age, Si hoc nō esset euāgeliū, certe nō pateret p̄se
cutionē, Quia Chrūs dicit. Cū fortis armatus custodit atriū suū, i pas
ce sunt omnia quæ possidet.

¶ Co. Euāgeliū nō patit̄ p̄secutionē, nisi ab infidelib' & hæreticis
Hi torquēt & adulterāt illd̄ in reprobū sensum, illi minori iniuria re
pellūt & cōtēnūt, Quis autē ē ille fortis armat', q̄ euāgeliū custodit?
Nōne is ē, q̄ dixit nobis, Ero uobiscū oībus dieb' usq̄ ad cōsumma
tionē seculi? Mat. 28. Nunqd̄ igit̄ hæretici cū patrono suo diabolo
fortiores sunt illo, ut uniuersa arma eius tollāt? Nō fiet, bone Luth
re. Custodit Chrūs in ecclia catholica Euāgeliū suū, ut hactenus, Tu
uero & domus patris tui peribitis, Hester. 4.

236

¶ Lu: Ita agit̄ iā añ secūdū aduētū, Diabolus diu regnauit
in uniuersitatib', ibi oīa erāt in pace, Ex q̄ ar̄ sanctū euāgeliū ex dei
grā uenit, & tāgit n̄ris doctoribus in lanā, mordet eos, irascunt, fue
runt, & mouent. Hic non est amplius pax.

¶ Co. Mordet qdē euāgeliū Lutheri, Chri autē euāgeliū sanat & an
nūciat bona & pacē, Esa. 52. Lu. 9. Ro. x. Nō autē ex dei grā, sed ex in
uidia diaboli, & uana gl'ia Lutheri, uenit Lutheriū euāgeliū. Dixit
em̄ ipse (uti exprobrauit & cōuicit eū de hoc, testib' & pprio ipsius
chyrographo doctus & disertus uir Hieronymus Emler) Nō eē p̄
pter deū inceptū, neq̄ propter deū finiendum.

*Euāgelium uerū
nō uocet: p̄
p̄m̄ p̄m̄at̄ uel
p̄m̄ p̄m̄at̄ uel
p̄m̄ p̄m̄at̄ uel*

*Quæ uocant̄ h̄ereticū
in suū m̄scatū*

237

¶ Lut. Ita bonus ch̄rianus debet se bñ custodire cū sancto
euāgelio cōtra Romanā (quō dico) Babyloniam meretricem.

¶ Co. Sanctū euāgeliū Roma p̄ sanctos uiros & epos, Germaniæ
cōicauit, nō ut meretrix, sed ut mater pia & fidei orthodoxæ magis
stra. Cæterq̄ Saxonica meretrix Vvittēberga, p̄ spurios & apostatas
excuculatos, Adulterinū & Pighardicū nitit̄ Germanis euāgelium
(quod Praga iā reuuit & expellit) persuadere.

*Supponit̄ uocet̄
uocet̄ uocet̄
q̄ h̄ h̄ereticū uocet̄*

238

¶ Lu. Propterea modica leuis res est, q̄ ista paup̄ caterua so
phistarū sese opponit, Quid isti uespertiones cū suis alis efficiant?
Sine eos, Est ex dei gratia populus indoctus.

¶ Co. Hoc ē ergo p̄clarū illud euāgelisū, uocare Ro. ecclia, q̄ oibus
ch̄rianis uenerabilis ē, meretricē, papā Antich̄m, theologos uespertio
liones & sophistas. Quid eī aliū sibilet basilic' iste Saxonice, scia &
malicia usq̄ adeo inflatus? At nō solū sophistæ, sed & principes & epi
n̄ri sese huic serpenti iā tandē totis uiribus opponunt,

In fide & operibus

Lut. Quod postea dicunt. Credo unum esse deum, quod Christus pro me mortuus sit &c. Et si quis talē fidē a deo habeat, tamen nihil est, quod diu ibi non est oleum, quod diu deus uerū oleum non infundit, & dat cordi, filiū suū Iesum Christū oīno, penitusque propriū, & quicquid ille habet.

Co. Et nos p̄saepe dicimus, non sufficere solā fidē. Per oleū autē in lampadibus non ipsū Ch̄m, sed bona opa n̄ra intelligim⁹. Credebāt em̄ & fatuæ uirgines in Ch̄m, sed quā non uigilauerūt p̄ bona opa, exclusæ sunt. Quibus dixit Chr̄s. Nescio uos, Mat. 25. Chr̄s autē sp̄sus dicit, cui uirgines cū lampadibus obuiam exierunt.

L. In uenit mirabilis p̄mutatio, quod Chr̄s se & bona sua dat fidei, & recipit in se cor, & quicquid illud sup̄ se habet tanq̄ propriū.

Co. Non fidei nudæ, sed fidei p̄ charitatē opanti dat se Chr̄s, Gal. 2. Nec p̄mittat bona sua in mala n̄ra, Nec recipit super se cor peccatis obnoxium, sed iustificat illud p̄ grām, modo p̄ bona opa p̄nitentiæ sese ad grām p̄paret & adeptet. Ait autē Chr̄s Mat. 7. Multi dicent mihi in illa die, Dñe dñe, Nonne in nomine tuo prophetauim⁹? &c. Et tunc confitebor illis, quia nunq̄ noui uos. Quid ita? quia fides uestra non habet bona opera.

Luth. Nam si proprijs nostris operibus deum accedere uolumus, quantumcumque etiam pulchra apparere possunt in optima specie, totum est inane & perditio.

Co. Minime, Nā & Cornelij priusq̄ esset a Petro in fide instruetus, orationes & elemosynæ ascenderunt in memoriā in cōspectu dei, Act. 10. Non igit̄ sola fide, sed & puro corde accedendū est. Sic em̄ ait apostolus Hebræ. 11. Accedamus cum uero corde in p̄nitentia fidei, aspersi corda a conscientia mala, Ecclesiast. 1. Ne accesseris ad illum duplici corde.

Luth. At in monasterijs & uniuersitatibus oportuit nos audire & discere, quō Chr̄s sit durus & asper iudex, cū tamen solū sit mediator inter deum & hominem.

Co. Non solū mediator, sed & iudex est Chr̄s, iuxta illud Iohā 5. Non em̄ pater iudicat quēq̄, sed omne iudiciū dedit filio. Et iuxta illud Pauli. 2. Timo. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dñs in illa die iustus iudex, Deniq̄ Mat. 25. ad longū declarat Chr̄s, quō sit iudicaturus secundū opera.

Lut. Et ita erexerūt Mariā & multos alios sc̄tos, In uenerūt multæ fundatiōes, hinc & inde cursitationes & p̄grinationes.

Co. Non est malū, nos ap̄d iudicē Ch̄m aduocatā h̄re ei⁹ matrē & patronos, ei⁹ sc̄tos & amicos. Sic em̄ & Luth. alibi scripsit i Pighardos, quibus se nūc sociat infelix trās fuga. Verū ne Pighardi (inq̄) infelices hæretici, suas partes a me adiutas confidant, qui præ nimia ruditate nobis Teuthonicis superbissimo fastidio indignati, imponunt, quod sanctos dei colamus, & idola faciamus, & ideo contra nos

Jo: 34

239

*In fide & operibus
fidei non solum
non sufficit*

240

fidei sine operibus non sufficit

241

*Oratio Cornelij
bono & electo...*

242

*Christus mediator
p̄ se & mediator
inter deum & hominem*

Paulus 2. Timo.

243

*Lu. de. x. p̄
cep. cap. 4*

aceruū uersuū scripturę cōgregāt. In qbus phibet, ne adoret q̄, nisi unū deū. Et ut nobis apud suos iustissimā inuidiā cōflare uideātur, insidiosissime omittū, qđ scribit Rex dauid & Salomon, & mlti aliq̄ adorati. Simul impij pueriores scripturę, & subdoli calūniatores no stre pietatis. Ita em Rustici illi nos tandē docēt, qđ solus deus sit adorandus Et gloriānt, ac si nos idipm negauerimus unq̄, cū tñ negare nō possint, frequēter Aulicos regios honorari ac uelut adorari, ut facilius ad Regē pueniāt, ppter horę itaq; rudissimā & insulsissimā rusticitatē, dico ego. Ad sanctorū suffragia recurrentū oī mō. Sicut in Iob dicit Et ad sc̄torū aliquē cōuertere. Et sicut Salomon suū patrē allegat. Memēto dñe Dauid, & oīs māsuetudinis eius. Sed & Iacob patriarcha, dixit de Ephraim & Manasse. Inuocet nomē meum sup pueros istos, & noīa patrū meorū Abrahā & Isaac. hec ip̄e Lutherus Turilingus ille bilinguis, trās fuga sane leuissimus, nuncharum. nuncillarum partiū.

*Vto sententia
habetur sanā
de sanā
Venerabilis*

244.

¶ **Lut.** Videte, hic in Euāgelio noīat Ch̄s oēs christianos pariter unā sponsam, & ip̄e est sp̄sus. Hic nullū debet eē mediū, q̄le esset hoc m̄imoniū, si p̄sona intermedia, deberet se inter matrimoniū ponere. Et sponsę apud suū sponsum aliquid petere & obtinere. Simplex amor, ruinosum matrimoniū, si sp̄sus suę sponsę nō daret clauē & potestatē sup uinū, panē, & quicqđ in domo est.

*ut hinc sem
mōstratio est
sp̄sus Ch̄m*

¶ **Coc.** Unus hō nō est Ecclia, q̄ est corpus Ch̄i Colos. 1. Et mēbra multa habet. 1. Cor. 12. Nō tñ possunt singuli, q̄tum oēs & uniuersi, Multū p̄culdubio ualet apud sponsum mater Ecclia, eius sponsa quā si q̄s audire noluerit, p̄ Ethnico haberi debet Mat. 18. Nō est at incōueniēs, singulos Ecclie filios, h̄re apud sp̄sum aduocatā & patronos. Sed & ip̄a sponsa, in terris adhuc militans, gaudet se habere apud sponsum suū amicos & patronos in ccelo, ubi est ecclia triumphans. Sic em docet nos pia mater Ecclia dicere ad matrē domini Ad te clamamus exules filij Euę. Ad te suspiramus gemētes & flentes in hac lachrymarum ualle

245

¶ **Lu.** Ita hic scire debemus, qđ Ch̄s est noster dilect⁹, amabilis sponsum, & nos sumus sp̄sa. Hic nullo opus est medio. Sed nos ip̄i debemus tā plena fiducia eū accedere, sicut unq̄ dilecta sp̄sa ad suū gratiosum, amabilem maritū accessit.

*ut sed in mōstratio
sponsa uultu*

¶ **Co.** Nemo de sp̄salit̄is istis nimitū p̄sumat, p̄t em sp̄sa ob delicta capitalia repudiari. Nec raro cōfugit ad mediatores & intercessores siue uxor siue sponsa, qñ nouit se in sp̄sum aut maritū deliquisse. Minime igit sup̄bire cōuenit, ubi sponsum etiā dñs & Iudex est uitę & mortis. Hester nō solū sponsa & uxor, sed etiā Regina erat, quam rex plusq̄ oēs mulieres adamabat Hester. 2. Nō tñ p̄sumebat temere ad Regē intrare, q̄uis nullius esset sibi culpę conscia.

*persuasio in
amorem et
f̄ uisus*

246.

¶ **Lu.** Hinc sequit̄ ulterius. Qđ hic scire possumus. Quid nā sit Ecclia cathol. ca. Ereptus est nobis e manibus gladius. Manife

*ut
p̄
ca*

stū est. Et q̄q̄d Papa & Ep̄i in suis cōcilijs cōcluserūt, & egerūt, id tō
tū optuit Euāgeliū eē. Hui⁹ sunt plēni oēs libri. Decretū Decretales
¶ C. Certe catholica Ecclia nō ē Luther⁹, nā Lu (Extrauagātes
therani, nō Hussite, nō Pighardi, nō ali⁹ Heretici & Romane ecclesie
hostes, Quid ita? Quia sp̄ fuit ecclia Catholica añq̄ eēnt Heretici, uti
pulchre ostēdit Tertullian⁹ in libro de p̄scriptōe Hereticorū, & Cas
tholice ecclie Cōcilijs & definitōibus cōtraire, nūq̄ licuit Actū .15. &
Mar. 18. Cū & Lutherus ip̄e nō raro Ecclie & cōciliorum autoritati
fuerit innixus.

¶ Lu. O q̄tū laborē insumpsit diabolus, añq̄ hunc Ecclesi
asticū statū erexit Et eis solis istos duos gladios appropriauit. Talē
errorē optet nos nō solū tāgere, s̄z etiā pedib⁹ calcare & penit⁹ dāna

247.

¶ Co. Sancta cōculcāt pedib⁹ porci, & canes dirūpūt Mat. (re
7. Nisi igit̄ dedisset sancta sua sacramēta Luthero ecclia, nō eēnt tot
p̄clara & pia ei⁹ p̄ sanctos patres & ap̄los instituta, a Lutheranis ho
die porcis tā impie & imaniter cōculcata, ut sint nō solū rudi plebi
Christianorū, sed etiā Iudēis & Turcis alijsq̄ infidelib⁹ & Hereticis
Iudibrio, in dedecus Germanie sempiternū. Quod sit nē inferorū q̄
dem portē aduersus Ecclesiā p̄ualebūt Mat. 16. Q̄to minus p̄uales
būt impij canes & barbari porci Lutherani?

¶ Lut. O uere miserā Ecclesiā, que super hos acuminatos
pileos, & latos fungos stat, sup̄ istos oleatos deos, q̄ nihil sciūt, q̄ ho
mines obliuiscere, parietes lanare, & cāpanas baptizare.

248

¶ Co. Nō sup̄ pileos aut fungos, sed sup̄ firmā petrā edificata ē Ec
clesia Ch̄ri Mat. 16. Cōuictijs Lutheri respōdere nō est necesse. Ad ea
em̄ iam pridē occalluerūt oēs boni, nec ulli placēt, nisi p̄fidis Aposta
tis & rerū nouarū cupidis. Iuxta illud sapiētis Prou. 6. Homo Apos
tata ore peruerso graditur, & om̄i tpe iurgia seminat.

¶ Lu. Cum igit̄ homo sit sponsa Christi in ueritate, est etiā
dominator sup̄ Papā, diabolu, & super omnē istā potestatē, Immo
& Iudex huius prestigij. Sicut Paulus ait. *id ubi dicitur sponsa christi*

249

¶ Co. Nusq̄ Paul⁹ hoīem Pape iudicē cōstituit, sed iubet nos obe
dire p̄positis nostris Heb. 13. Addit petrus, etiā discholis. Hæc est em̄
grā (inqu. r) si p̄pter dei cōsciētā sustinet q̄s tristitias, patiens iniustitiam.
Petri. 2. Q̄ si una sp̄sa amica & colūba Ch̄ri. Cā. 6. Ecclia sc̄z, nō
Quilibet hō sp̄sa illa dici p̄t, Si q̄s v̄o sp̄sa dicat, is maxime Papa
uideat, q̄ uirtualiter Ecclesiā, cuius est caput, rēp̄sentat.

¶ Lut. Baptizatus es & recta fide p̄ditus, ideo & spiritalis
es, & oīa iudicare debes, p̄ hoc v̄bū Euāgelij, & a nemine iudicari de

250

¶ Co. Nōne oēs Ch̄riani baptizati sunt? Omnes igit̄, oīm (bes
Iudices facit Lutherus. Quō igit̄ spirital a nemine iudicat? Qd̄ si ful
lo aut cerdo Lutheri spiritalis ē, cur nō & Papa? An nō est baptiza
tus Papa? Cū igit̄ Lutherani pessime uiuant in omni uoluptate &

250

*plures hoc si eunt
indignis
quod est
indignis
indignis pastor
indignis
indignis*

inobediētia, cur magis debent dici spiritales, q̄ papa. In q̄ Christū loquentē ac p̄sidentē aliquando agnouit Lutherus.

251

¶ Lu. Ideo & sup euāgeliū debeo firmiū tenere absq̄ respectu p̄ceptorū hoīm, q̄a hic fides mea iudex ē, ut dicā. Hęc doctrina est bona & uera. Ista aut̄ est mala & falsa. Et tali iudicio subiect⁹ est etiā papa, & oīs eius adherētia, imo oēs hoīes super terram.

*In idem iudicium
si pro per
spiritu uindictam
uolū aliū papa
p. 11. 7 p.*

¶ Co. Fides ista tua fallax ē & erronea. Scriptū ē em̄ Ne innitaris prudētię tuę. Prouer. 3. Et uę q̄ sapiētes estis in oculis uirīs, Esa. 5. Nō ergo sis iudex tantarū rerū, p̄sertim v̄bi dei, s̄ crede poti⁹ ecclīę, q̄d illa dicat eē v̄bū dei, q̄ ē colūna & basis v̄ritatis. 1. Tim. 3. Et nō p̄t errare, sicut singularis hō, fatēte etiā Luthero. Imo sp̄ (ingr) tene suspesctū, q̄cqd tibi teip̄m dederit ac pmiserit, Qua ergo stultitia subijcit hic iudicio tuo papā quoq̄ & omnes homines?

Lu. de. x. p̄
cep. cap. 3

252

¶ Lu. Ideo mentiunt̄ oēs q̄ dicūt. iudiciū scripturę stare apud sanctū patrē papam, Gratiōse domine Papa.

vera uis q̄cqd p̄t hō p̄t

¶ Co. In dubijs scripturę locis ad eū potissime pertinet iudicium ad quē in Petro dixit Chrūs. Ego pro te rogauī ne deficiat fides tua Luce. 22. Et pasce oues meas, Ioh. 21. Et tibi dabo clauēs, Mat. 16. unā scilicet sciētię, alteram potestatis.

253

¶ Lu. Et si simplex ancilla molitoris, imo puer nouē anno rū, q̄ haberet fidē, & iudicet sc̄dm euāgeliū, huic papa tenet̄ obedire, & se pedib⁹ eius substernere, si mō sit uer⁹ chrīanus. Id etiā tenent̄ facere oēs uniuersitates & docti & sophistę.

Quia hęc id ē q̄d

Lu. cōt. sta
tū eccl.

¶ Co. Hic maxie pedib⁹ suis uult substerni papā Lut. Si ei puero aut ancillę molitoris debeas substerni, q̄to magis Lut. q̄ etiā angelorū uult eē iudex, & de doctrina sua cert⁹ ē, atq̄ scit ap̄d se, nō apud nos, uerbū dei eē. Quis uero hęc barbari supbiam nō detestet?

254

¶ Lut. Dicat aliq̄s, Quid si papa q̄q̄ chrīanus sit? unus surgit cōtra eū & d̄t, Chrīan⁹ sum, ideo chare fr̄ audire me debes, Papa q̄q̄ s̄l̄r dicit ista v̄ba, Audi me, ego sum chrīanus, Quis hęc nob̄ cōtrouersia iudicabit? Sacra scriptura. Hic itur tūc recte ad for̄, Hic obturant̄ sua ora sophistis. Papa, papa, Cōciliū, cōciliū, Patres, p̄res Vniuersitates, uniuersitates, uniuersitates. Quid hęc ad nos? unū v̄bū dei est plus, q̄ ista ceterua cū omni sua potestate.

*no p̄ ad
scripturā
appellat*

¶ Co. Quid aut̄, si papa q̄s allegē scripturā? Quis ergo iudex erit inter scripturā papę & scripturā supbi & rebellis heretici? An nō p̄te xuerūt errorib⁹ suis scripturā heretici? Sed ē ap̄d eos (ut ait Tertullianus) & adulter sensus & corruptor stil⁹. Itaq̄ nō ē eis pmittēda scriptura. Qui igit̄ nō audit patres & cōcilia, & patrē patrū Papā, is nec Chr̄m nec sp̄m sanctū, in illis loquentē, audit.

Tertull. de
p̄scrip. her.

255

¶ Lut. Hic aut̄ orit̄ grandis cōtētio & litigiū in chrīanitate quēadmodū in utero Rebeccę, Geñ. 25. Esau insurgit contra Iacob. Dicūt ipsi audiēdos eē auditores ecclīę, & q̄d papa & cōcilia cōclū

scriptura nō ē admittēda heretico N. 110

in Spiritu baronij lutheri
dāt, Mentiunt ut nebulones & neq̄. Diabolus hoc dicit, De^o dicit Mat.
3. & 17. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et ipse quoq̄ ait
Iohā. x. Oves meæ audiunt uocem meam.

¶ Co. Mentiunt potius apostata, q̄ gradit ore puerfo, Prouer. 6. Nā
& in papa (qd̄ Lutherus ipse aliquñ dixit) & in cōcilijs (qd̄ testat Chri
stus Mat. 18.) audit Christus. An nō est scriptū. Qui uos audit, me au
dit. Lucæ. x. Quid sibi uult istud Christi Matth. x. Non em̄ uos estis
qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. An ex
perimentum quæritis (inquit apostolus. 2. Corint. 13.) eius qui in me
loquitur Christus?

¶ Lu. Ideo optet nos q̄tidie exercitare nos i sacra scriptura,
ut & nos eiusmōi hūanas cōstitutiōes uincere ualeam⁹. Et cū euāge
lio, cū isto semie, diaboli caput cōterere, Ita decidit papæ corona sua

¶ Co. At nō solū decidit corona, sed & caput ipm̄ añ trienniū glo
riat se amputasse papæ Luther⁹. Et abierūt iā mēses plus minus. xx
ut ex Minotauro eius interragai, quō sentias papa uulnus, cui Lu
therus añ bienniū amputasset caput? Sed neq̄ a semiuitulo neq̄ a
Lut. q̄c̄ ad hoc hacten⁹ rñsum ē Artificū at & mulier; nō ē, se q̄tidie
in scripturis exercitare, p̄sertim in tā supbū & ipiū finē, ut explodāt
seu uincāt cōstitutiōes hoīm. Nō em̄ ex artificibus, sed ex ore sacer
dotis req̄renda ē lex dñi, Malach. 2. Mulieribus ȳo ne loq̄ qd̄ p̄mit
tit in ecclia Paulus. 1. Cor. 14. & 1. Timo. 2.

¶ Lu. Si aut̄ afferūt secū suas Bullas, suā spumā, & hoīm lo
q̄itates, tūc dico, Vade retro Satana. Scriptū ē. Deū solū adorabis
ei soli seruias, is dedit mihi filiū suū. Ego alias nihil amplius egeo. E
go sum certitudina^r eius sponsa. Et ipse est meus sponsus.

¶ Co. Nō amat tā supbas & rebelles atq̄ p̄caces sp̄sas Chrs, Sed
dicit eis p̄ duos p̄phetas magnos, p̄ Esaiā sc̄ 3. 19. & Hierē. 48. Audi
ui supbiā Moab, supbus ē ualde, Arrogatiā & altitudinē cordis eius
ego sc̄io. Addit glossa. Supbi sunt hæretici, & simplicitatē ecclie def
picit. Chrs aut̄ ait nobis. Discite a me q̄a mitis sum & hūilis corde
Mat. 11. Supbi em̄ incidūt in iudiciū & laqueū diaboli. 1. Timo. 3

¶ Lu. Ita nūc uidetis, quō oēs sumus æquales p̄ unicā fidē
q̄ dat nobis Christū penitus in sp̄sum. Et nos oēs in ista fide sumus
una sp̄sa, una catholica ecclia huius sponsi Iesu Christi.

¶ Co. At mihi charior esset fides Fuggeror⁹ aut Velsor⁹, q̄ fides
Lutheri. Quid ita? q̄a illa me diuitē faceret intra eccliam cū spe aliq̄
salutis. Fides aut̄ Lutheri extra eccliam me constituens, & in hac uita
pauperē atq̄ despectū, & in alia uita oīno pditū ac dānatū redderet
Extra eccliam em̄ nō ē salus. Fides aut̄ Chri, si me in hoc mūdo paupē
rē faceret, cōstitueret utiq̄ hæredē regni celestis. Iac. 2. Per eā em̄ di
cimus cū Paulo. 2. Cor. 6. Sicut egētes, multos aut̄ locupletantes, tā
q̄ nihil habentes, & omnia possidentes.

256

256

257

258

.I. Cor. 13.

*In papa & yñho
audij 27*

*Qui q̄ dicit
higam dicit
Equis in
at mifij
at mifij*

*De d'ufflo hanc
ip hanc
Co hanc*

*Ho de
cōtra
S*

Co. us qui vasa sacra in tangunt intelligunt placet

259

Luth. Vnde ueniūt nūc nostri sancti Patres, & reuerēdi dñi, q̄ hñt gladiū spūalē, atq; etiā seclare in sua potestate, uolētes eē principes & dñi nr̄i: Manifestū ē eos gladiū spūalē nō hñe. Deus autē seclare q̄q; eis nō dedit. Ita recte cōtingit eis, eo q̄ regimē suū ita sublime extollūt, ideo hūiliaūt. Et ip̄i tanq̄ inter duas sedes, residēt

Co. Ita eripit hic utrūq; gladiū nostris Ep̄is Lutherus, sicut alibi abstulit coronā & caput summo Pōtifici, meris scilicet somnijs cōiūtijsq; & nūgis. Nō em̄ sinet (spero) deus crudele & cruentū odiū cordis eius, ultra v̄ba, in rei effectū, p̄cedere. iuxta illud Apo. 2. Tim. 3. Hi resistūt ueritati, hoies corrupti mente, reprobi circa fidē, sed ultra nō p̄ficient, Id qđ ex astris quoq; iam pridē nobis p̄dictū est

16

260.

Luth. Res ista uos nō moueat, michare popule. Si deus pro nobis (de q̄ sum certus) quis nobis uult nocere? Fides fortior est omnibus inimicis, lampadē nostrā nemo extinguere p̄t

at uincere lampas extinguit

Co. Sitā certus est Luther⁹, p̄ se suisq; Deū esse, Cur tories nocent eis principes & populi? Cur exuunt castris bonisq; om̄ib⁹, atq; etiā uita, nobiles & proceres Lutherani? Cur p̄iciunt in tenebras & tures Euāgelistę Lutherani? Cur submergunt, exurunt, aut capite truncāt? Cur diuinit⁹ q̄q; exanimāt? Cur etiā e Praga eijciuntur? Cū gens nulla populariter & publica autoritate aut Edicto fidem eorum amplectitur?

S. Taphin bono **Sermo xix** *ad informandū y fiaz*

261

Lu. Immo eo peruētū est per aliquos cecos doctores, q̄ nullus laicus audet neq; calicē, neq; corporale tāgere, & magna formatur cōscientia de eo, si quis ex improuiso tangat

Non d. y. f. l. u. m. 1525: 26 f. m. u. d. e.

Co. Nō debēt sacra tāgere, nisi q̄ cōsecratas manus hñt Scriptū est em̄ Exo. 30. Qui tetigerit ea, sctificabit. Talia non facietis in usus uestros, q̄ sancta sunt dño. An nescimus, qđ contigerit regi Babylo nis Baltassar, qñ usus est in cōuiuio uasis aureis & argēteis, q̄ asporsauerat p̄ ei⁹ de tēplo dñi. Dañ. 5. Nōne & in Bohemia obrūcat⁹ fuit olim ob simile facinus Miles aurat⁹ a fossoribus Minerarijs: qđ ergo sibi uult, aut cui prodest tam impia & barbara irreligiōsitas?

Quid sit breuiter
Quamvis:
262

Lut. Adhuc amplius. Si cōis hō ex improuiso sanctū sacramētū digito tangat, tūc excoriant illi eiusmodi digitū, usq; adeo hic magnā faciūt cōscientiā, ubi tñ nullū est neq; p̄ceptū neq; prohibitio, q̄ existimo eos factos esse insanos

Co. Id nunq̄ uidi factū, Si autē fiat, ad reuerētiā Sacramēti fit, ut cautior fiat ppl̄s magisq; reuerēat sancta sanctorū. Sic deus p̄cussit sepe incautos & irreuerētes circa sacra. Cōsumpsit em̄ igne duos filios Aaron, rudes adhuc in ministerio sacro, qñ Thuribus imposuerūt & obtulerūt ignē alienū Leui. 10. Ozam q̄q; morte p̄cussit propter temeritatē, qñ ad Arcā dei, quā calcitrātes boues in casum de

Quo p̄mitti p̄ q̄ sacra tangunt
Co. Quorūto 2. u. d. e.
1. f. m. 56.

clinabāt, manū extendit. z. Reg. 6. Nonne sunt hęc grauiora, q̄ rade
dere aut decoriare extremam partem digiti?

¶ Lut. Tanq̄ dei n̄ri intersit aliquo pacto, an cereuisiā aut
cofentū bibās, carnes aut pisces comedas, ieiunes aut sabbathizes

¶ Co. interest dei, an hō p̄ceptis eius aut ecclīe eius obediat, an
nō, ut obediētī p̄miū, inobediētī poenā decernat. Alioq̄ nihil p̄sint
aut obsint deo elus pomi, Quē t̄n grauissime puniuit in Adā & Eua
& in omni posteritate eorū, Gene. 3, Ro. 5. Neq̄ nocuit deo is, q̄ ligna
collegit in sabbato, quē ob id lapidari p̄cepit. Num. 15. Neq̄ itē no
cuerūt ei uictimæ Saul regis, quē ob eas a regno proiecit. 1. Regū. 15
Sed melior est obediētia q̄ uictima, ut ibidē ait Samuel.

¶ Lut. Cū igif̄ qlibet uideat & palpet, q̄ cymiteriēsis ex
terna cōuersatio neminē faciat meliorē, & oē qd̄ uestib⁹, cibis, locis,
tp̄ibus alligatū est, neminē probū faciat. Quia oēs manēt infidi, aua
ri, impatiētes, supbi, libidinosi, iracūdi, inuidi, imo nemo tā profūde
in hmōi uicijs iacet, sicut proprie illi, q̄ suā sanctitatē, in cibos, in uest
stes, in loca & tempora posuerunt, sicut uidēmus.

¶ Co. Sed longe minor ē sanctitas in Cryptis Pighardorū, ubi oīa
sunt promiscua, & sine discrimine, q̄ in monasterijs, ubi oīa ordina
ta sunt cū discretionē. Iubet em̄ Paulus oīa fieri ordinate in nobis. 1.
Cor. 4. Et prohibet scādalizari fratrē in cibo & potu, Ro. 14. 1. Cor.
8. Nō est aut̄ incōueniēs, in una ecclīa dei multos eē & diuersos uis
uēdi pie & catholice modos. Nā & in arca Noe, q̄ t̄pus erat ecclīe
diuersa oīs gn̄is erāt aiantia, Gen. 7. Sūt & in coelesti hierarchia diuer
si ordines. In domo p̄ris mci (inqt d̄ns Iohā. 14) māsones multę sunt
Et in uno corpe diuersa sunt mēbra, nō oēs apl̄i, nō oēs p̄phetæ &c.
. 1. Cor. 2. Corpus aut̄ Ch̄ri est ecclīa Coloss. 1. & Ephe. 5. Decet igif̄
diuersa eius eē mēbra, nō oīa eadē aut æqualia. Si em̄ eēt oīa unum
mēbrū, ubi corpus? Si totū corpus oculus, ubi auditus.

¶ Lu. Tædiosum ē & scandalosum, q̄ papa tā stricte tene
sup esu butyri & ouorū, ut l̄ras sup hoc redimere oporteat. Et t̄n sup
hoc nō tenet, ut non peccetur contra deū. Et in hoc episcopi & præs
lati eum sequuntur & adiuuant.

¶ Co. Vtraq̄ pars falsa ē. Magis em̄ scandalosum est, oīa oībus p̄
miscue p̄mitti & licere, q̄ gast̄ margiā coerere, atq̄ gulosis modū
legibus dare. Expetit aut̄ (fatēte alibi Luthero) ut certis officijs, die
bus, modis occupent hoīes uigilijs, laboribus, ieiunijs, oronibus, dis
ciplinis, & silibus, q̄bus pueniant ad profectū interioris hoīs. Qualia
& Paulus. 2. Cor. 6. multa cōmemorat. Neq̄ uerū est, Papā nō cura
re, ne peccet cōtra deū. Cū oēs eius constitutiones ad hoc tendāt, ne
peccetur, ut patet inspicienti eas.

¶ Lut. Vult & cogif̄ natura aliqd̄ q̄rere, propter qd̄ sit pro
ba, neq̄ scit neq̄ p̄t propter probitatē proba eē. Nō est cōtēra in ip̄a

fo: 36

263

264

265

266

impab
p̄mitti

¶ ut h̄c id̄ respiciat sicut sicut h̄c

Co religiosos

¶ in ecclīa
quoniam p̄
diuersos ordines
colliguntur

¶ h̄c h̄c h̄c
7 curat

Lu. de. x. p̄
cep. cap. 3.

I 3

lum deū uerę & quę misisti Iesum Chrm. Ergo nō excludit deū q be ne agit propter uitā æternā, aut ppter regnū coeloz. Et q timet pœ nā, etiā p̄t timere deū. Ait em̄ Chrūs Mat. x. Sed timete eū potius, q̄ potest & animā & corpus perdere in gehennam.

¶ Lu. Nunc eo, proh dolor, uentū est Quod adhuc nullus unq̄ populus sup̄ terrā uenit, q̄ maius attriū, plures cibarios sanctos, uestiarias sanctas, tēporarios sanctos, locarios sanctos habuit, q̄ nūc hnt̄ Chriani. Culpa ē papę, & ei⁹ iuris canonici, in q̄ eiusmodi inuti lia, piculosa & scādaloſa tā multa cōstituta sunt, fidei & bonis opib⁹, ad ineffabile detrimentum, & obscurationem, A quo nos deus libe ret & custodiat clemēter, Amen.

270

¶ Co. Nō male agit papa, dū docet nos habere discrimē inter sas cra & pphana, Qualis em̄ eēt Hierarchia ecclīastica, si oīa eēnt equa lia & indiscreta, sine ordine, sine discrimine: Nō est ecclīa Chri cryp tica cōfusio, nō grex capraz aut uaccarę, sed terribilis ut castrorę acis es ordinata. Cant. 6. Nō debēt oīa eius mēbra eē æqualia, sed alia as lijs honoratiora. 1. Cor. 12. Cōstituēdi sunt, sicut in acie castrorę, Tri buni, Cēturiones, quinquagenarij, & decani, Exo. 18. Habēda q̄q; in di eb⁹ locisq; & uestib⁹ discretio, ne i diē uiuam⁹ sicut bestię & pecora

S. digno s̄mone **SERMO. XX.** *mirabilis facti*

¶ Lu. Hanc doctrinā & instructionē deberēt papa, & oēs sacerdotes inculcare p̄p̄o, & sua p̄cepta omittēre, ut q̄sq; maneret liber, Et q̄ hoc nō fieret cupid⁹, eū a sac̄o abstinere sinerēt, Nunc inculcāt solū p̄ceptū, & cū impetu adigūt, q̄d ualde multū dāni hinc Christianitati nascitur.

271

¶ C. Absit ut Luthericā libratē doceat aut approbet gñalis ille ui cari⁹ Chri, ac tot⁹ orbis chriani⁹ cōfundat̄ tot abominationib⁹ & se ditionib⁹, q̄b⁹ nūc misere cōfliktat̄ bona ps Germanię. Nemo ei ius ste cōtra ecclīā cōqueri p̄t, q̄ saltē sel̄ i āno sit obligat⁹ p̄ ei⁹ cōstitutū onē ad sumēdū panē illū celestē, quē ueteres primitiuę ecclīę chriani sumpserūt q̄tidie, Iusti q̄tidie sumere p̄nt & hodie, q̄s em̄ eis phibet̄. Pigri at̄ & p̄ctōres lege idigēt, ut semel saltē i anno sumāt, frigescēte em̄ iā charitate pleriq; nūq̄ sumpturi eēnt, si suę relinq̄rent uolūtatē & negligētē. Expedi eis igit̄, ut lege aut cōsuetudine inducant̄ ad aliquā deuotionē, si nō quotidie, saltē certo tpe anni.

S. p̄p̄o in Anno p̄t girando

¶ Lu. Hoc ergo uocat̄ digne ad sac̄m accedere, q̄ dignitas nō in nr̄a diligētia, labore, conatu, orōe, aut ieiunio, s̄ in uitate diuis

272

¶ C. Nemo chrianoꝝ de uitate dei ūborę dus (noꝝ ūborę sita ē. bitat, s̄ q̄to plus credit, tāto deuoti⁹ accedit, dicēs hūilr, Dñe nō sum dign⁹, ut itres & c. Mat. 8. Nō supbiēs aut uane p̄sumēs de fide sua, si cut i Babylone sua ip̄ie docet Lu. Sed seip̄m prius p̄bat & p̄parat orōne, cōfessione, & ieiunio, & sic de pane illo edit. 1. Cor. 11.

¶ Lu. Nūc uide q̄ longe a uia deuiarint, q̄ nos docuerūt ad sac̄m digne accedere hoc mō, Q̄z debeamus oīno eē puri, & fecerūt nos pusillanimes, siue meticulosos. Dulce & foelix sacramētū in tres mēdū & periculosum negociū uerterūt, q̄ pauci hoīes cū incūditate & desiderio accedāt, eo q̄ semp̄ timēt, se nō satis puros ac dignos eē. Per quā sollicitudinē & timorē, ipsi oīm idignissimi fiūt, & q̄si fames ac sitis expelliūt, q̄a timor & desideriu nō stant simul.

*Veri christiani
timēt & tremūt*

¶ Co. Veri christiani, q̄ nō sunt gygātes Lutherici, nō solū timent sed etiā tremūt corā dño & deo suo, quē & cōlestes tremūt potestas. Ait em̄ propheta Esa, 66. Audite uerbū dñi q̄ tremitis ad uerbū eius. Et ipse dñs. Ad quē (inqt) respiciā, nisi ad paupculū & cōtritū spū, & tremētē sermones meos. An nō tremuit & ipsa terra ad maie statē resurgētis Chri. Mat. 28. Rectius itaq̄ docet nos psalmista, dicēs Seruite dño in timore, & exultate ei cū tremore, psal. 2. Et Paul⁹ Phi lip. 2. Cū metu & tremore operamini salutē uestrā. Et de seipso ait. 1. Cor. 2. Cū tremore & timore multo fui apud uos. Timor itaq̄ dñi piū desideriu nō expellit, ut uane nugatur Lutherus.

*Timor dñi
desideriu piū
expellit*

¶ Lu. Nūc aut̄ maior pars absq̄ tali intellectu accedit, affe runtesurientē uentrē, & plenā animā, multū prius orāt, & tñ nō credunt, sumūt sac̄m & eo nō utunt, Nesciūt propter qd hoc faciūt, nisi q̄ p̄cepto ecclīe cū timore & inuolūtariē obediūt. Quo maxime indispositi ad sacramētū fiūt, Væ omnibus eiusmodi doctoribus.

*Commodus
opponit*

¶ Co. Væ potius Lutheranis doctoribus q̄ docēt pplm̄ pleno uē tre & nuda fide, absq̄ cōfessione & cōtritione ac sine timore accedere ad eū, quē adorant dñationes, tremūtq̄ potestates cœlorū. Non male profecto agunt, q̄ orant & ieiunāt, Mat. 17. Nā & Iudæos iussit dñs p̄parari tribus diebus, abstinere ab uxoribus, & q̄tidie lauare uestimēta sua, ut essent parati, ad audiendā uocē dñi in monte Sinay, Exo. 19. Quāto magis debemus nos abstinere a crapula & omni im mūdicia, & lauare nō tā uestimēta q̄ cōscientias n̄as, ut simus parati, nō ad audiendū, ut illi, sed ad sumendū dñm deū nostrū. Nō accedimus inuolūtarij, licet accedamus cū timore & tremore, uti debemus

De Iustitia **Sermo. XXI.** *Inp̄na*

¶ Lu. Ita q̄ hō cū fiducia p̄t in Ch̄o Iesese iactare, & gaudere & dicere. Hoc meū est, q̄ dñs Ch̄s uixit, egit, fecit, dixit & passus est, & cōsequenter mortuus est. Nō secus, atq̄ si ego illud uiuere, agere, facere, dicere, pati ac mori effecissem & passus fuisset. p̄inde atq̄ sponsus oīa habet, q̄ sunt sponsæ, & sponsa oīa habet q̄ sunt spō si, Nā omne quod habēt, est utriusq̄ in commune *Ubi nota fundamētū*

¶ Co. Hæc uana sunt & scandalosa pplō, efficta itē & nusq̄ scripta. Si em̄ oīa Christi tua sunt, cur nō exaltat & te deus propter illa, ut donet tibi nomē quod sit sup̄ omne nomen, ut in tuo q̄q̄ noie oē

*Nō hic p̄sumtionē habet
de Christi uixit*

genu flectat: Phil. 2. Quo igitur iure tu homo peccator & quotidie peccas, ueritas
dicas tibi omne bonum & meritum Christi, quod nunquam peccauit? An iure spon-
sae? At nondum es talis, cui sponsus dicat. Tota pulchra es amica mea,
& macula non est in te. Cant. 4.

276

¶ Lu. Qui autem in Christum credit, is haeret in eo, & est una res
cum Christo, habet etiam unicam iustitiam cum eo. Ideo impossibile
est peccatum in eo manere.

¶ Co. Quid haec ad populum? Quis est sine peccato? Dixit Christus Paulo
. 2. Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. At Lutero peccatori non sufficit gratia
Christi: sed uult etiam tamen iustus & bonus atque magnus esse, quod Christus est. Imo
iniquissima permutatione uedicat sibi merita Christi: tanquam ipse ea fecerit,
& in Christum reponit peccata sua, tanquam fecerit ea Christus. At is semel in
cruce peccata nostra portauit. Nunc & nos crucem pro peccatis nostris portas-
re debemus, ut sequamur uestigia eius. 1. Pe. 2. Non ut ociosi & torpentes,
de meritis eius, tanquam nostris presumamus. Serui enim eius sumus, non
coaequales. Cohæredes autem erimus & conglorificabimur, si & hic pri-
us conpatiemur, Ro. 8. & crucem nostram quotidie bene portauerimus. Lu. 9.

*Lutero Paulo
apto impio*

Sermo .xxij.

De operibus bonis

277

¶ Lu. Nunc recta & uera probitas stat in duplicibus operibus.
In alienis operibus, haec sunt recta, & in propriis operibus, haec sunt mo-
dica & uilia.

¶ Co. Hic iterum flagellat bona opera Lutherus. Quia non placet patri
medacior & iniquitatis diabolo, cui se ille per haeresim & schisma iam
priede addixit. Effingit hic opera propria & aliena. Cum deus operetur omnia.
in omnibus. 1. Co. 12. Nos autem dei adiutores. 1. Co. 3. Vnde ait. 1. Co. 16. Et uos
subditi sitis eiusmodi, & omnino cooperati & laborati. Bona ergo opera
nostra, dei sunt, uelut operantis per gratiam, nostra uero, uelut cooperans
rium per liberum arbitrium, & bonam uoluntatem nostram. Sufficietia enim no-
stra ex deo est, non ex nobis. 2. Cor. 3.

*Bona opera
flagellat
Lutherus
Sua opera bona
sunt nostra
et non sunt
opera dei*

278

¶ Lu. Ita ut huius habeatis fundamentum, unus aedificat tem-
pla, alter peregrinat ad S. Petrum, aut S. Iacobum, tertius ieiunat aut
orat, portat cappam, icedit nudis pedibus, aut facit aliquid aliud homini,
Eiusmodi opera sunt omnino nihil, & funditur euertere debent. Et haec uerba
nota. Quod omnia nostra opera nullam habent uirtutem.

¶ Co. Opera nostra bona uirtutem habent, non tanquam ex nobis facta, ne quis
glorietur. Ephe. 2. sed tanquam ex deo facta. Deus est enim qui operatur in nobis
& uelle & perficere pro bona uoluntate. Qui ergo dicit, bona opera no-
stra aut nihil esse, aut euertere debere, is in deum principaliter iniurius est,
& blasphemus. Ipse enim operatur in nobis, ut dictum est. Et sine Christo ni-
hil boni facere possumus. Io. 15. Item. Non uos estis qui loquimini, sed
spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Matth. 10.

No

¶ Lu. At Papalis potestas longe aliter facit nobis, praecipit

279

K

ieiunare, orare butyrū comedere, ita, ut si q̄s seruet mādata Papæ, saluus fiat. Si nō seruet, sit diaboli. Et seducit pplus sic ista opinione Quod probitas & saluificatio st ant in opibus propriis.

280

¶ Co. Seruare debemus & Papæ q̄q; & Chri mādata. Nō ei cōtra ria sunt (ut s̄ape calūniat Luth.) sed mādata Papæ, ut uicarii Chri, dirigunt hoies in mādata Chri. Sicut in pascua dirigunt ouesa pasto re. Qd̄ at opa bona ad salutē p̄sint, ifinita sūt scripturaz̄ testimonia. Hic satis sit illd̄ Pau. Phi. 2. Cū metu & tremore ur̄am salutē opami.

Opera bona b̄sifia

*primus
secundus
tertius
quartus
quintus*

¶ Lu. Ego at̄ dico. Q̄ oēs sancti, q̄libet sancti fuerint, b̄ti tudinē suis opibus nō sunt cōsecuti. Etiā sancta m̄r dei cū sua uirgini tate aut maternitate, nō proba aut b̄ta facta est, sed p̄ uoluntatē fidei & p̄ opa dei, & non p̄ suam puritatē & opa propria.

¶ Co. Si is qui dat uni ex minimis calicem aquæ frigidæ tm̄ in no mine discipuli, nō p̄det mercedē suam. Mat. 10. Quanto minus p̄det suam mercedē sancti, qui propter deū reliquerunt oīa & secuti sunt d̄nm. Mat. 19. Nonne b̄tōs dicit plurimos ipse Christus qui hæc uel illa fecerint. Mat. 5. Certe Mariā dicēt ex hoc, q̄ est mater dei facta, b̄tam, inuito & crepante Luthero, oēs gn̄atione s. Luca. 2. Et b̄tūs dicet ut etiam uēter eius qui deū portauit. Luc. 11. Vincētī ergo, non torpētī, dabit Christus edere de ligno uitæ. Apoca. 2.

281

¶ Luthe. Ideo si fidem habere uolumus, credere debemus Euangelio, Paulo & c. & non literis Papalibus aut decretalibus, sed uelut ab igne cauere. Nam quicquid a Papa uenit, hoc clamat, da, da. Si non facis, es diaboli.

¶ Co. Vtriscq; sane credēdū ē & sacris & papalibus l̄ris. Papa ei su premus est euangelij dispensator, quē constituit d̄ns sup̄ familiam su am, ut det in tpe illis tritici euangelici mensuram. Lu. 12. In quibus aut̄ constitutionibus Papæ scriptū est, Da, Da. Audire ergo debent oues Christi uocem pastoris, quem constituit Christus. Iohan. 21. pot̄ tius q̄ mendacia rebellis Apostatæ.

282

¶ Lu. Effet res leuis, si solū pecuniæ exugeren̄ ab hoibus. Sed hoc est, prohdolor, maximū malū, quod in mundo eē p̄t. Qd̄ hoies eo dirigunt, q̄ corporalia opa p̄nt saluos aut probos facere. Mū d̄s iam adeo plenus est hoc malo, q̄ superfluit.

*Signa uob̄ corporalia
requirit op̄ra*

¶ Co. Maximū protecto & religionis detrimētum & animarū das mnū est, q̄ unus Apostata tam diu p̄mittit a bonis opibus populum Christianū abducere in omnē dissolutæ uitæ licētiam per falsas & im pias atq; etiam ineptas scripturæ interpretationes. Cū Chrus in ex tremo iudicio maxime ia nobis requirat bona opa etiā corporalia. Qualia sunt, cibare esurientes, potare sitientes, uestire nudos & c. Matthæi uicesimo quinto.

283

¶ Lut. Nam templa ædificare, orare, ieiunare, habet appa rētiam boni opis, sed in nostris capitibus nosip̄os decipimus.

Quo tempore Orate oportet

fol. 39

¶ Co. Sed magis decipit & se & alios superbus hæreticus, qui res probat ea quæ Christus cõmendat & p̄cipit. Orate (inquit) ne intretis in tentationē. Matth. 26. Quõ oportet semp orare & nõ deficere Luc. 18. 12. Vigilate om̄i tẽpore orantes, ut digni habeamini fugere ista om̄ia quæ uentura sunt, & stare añ filiũ hois. Luc. 21. & Matth. 6. Ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito, & pater tuus, qui uidet in abscondito, reddet tibi. Temp̄la uero etiam miraculis plæruncq; sunt diuinitus comprobata. Quæ & Lutherus ipse alibi ait non frustra construi, & per uerbum & orationem sanctificari.

*de uerbo & oratione
Lu. i. x p̄cep̄
cap. orimo*

284

¶ Luth. In uenit nunc q̄ mundus adeo peruersus & in errore est, q̄ nullus rectus prædicator longo tẽpore fuit. Sunt quidẽ bene tria milia sacerdotũ, inter q̄s quatuor recti nõ inueniunt.

¶ Co. Aliter nunc prædicat Lutherus annis quinq; q̄ prædicauerit antea p̄ annos plus minus quindecim, fuerũt certe hæctenq; multi p̄dicatores admodũ præclari, q̄ & uerbo doctrinæ & uitæ exemplo p̄p̄m dei fideliter docuerunt, obseruantes illud Apli. 1. Cor. 9. Castigo corpus meũ & in seruitutẽ redigo, ue forte cũ alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Nunc autẽ prædicatores Lutherani, in uerbo quidẽ strẽnui sunt, licet sub puerſo & reprobo sensu. In opere at̄ scandalizãt plurimos, uti mos ẽ Apostatarũ & rebellĩũ, qui ore gradiunt̄ peruerso, Prouerb. 6.

¶ Luth. Sed dico. Tu ordinaris sacerdos, monachus, ideo ut tuas horas canonicas ores, celebres missas, & putes te uelle probũ esse. O he. Imo tu es pulcher socius. Aberrabis.

285

¶ Co. Certe nullus ordinatur sacerdos, ut contra Papam aut ecclesiam Christi prædicet, ut suæ innitatur prudentiæ. Prouerbiorũ tertio. Aut ut reiectis ecclesiæ doctoribus, patrum suorũ terminos transgrediatur Prouerbiorũ uicesimosecundo, sed ut pro hominibus constitutus in ijs quæ sunt ad deum dona offerat & sacrificia p̄ peccatis. Hebræorũ quinto & octauo ac prædicet uerbum dei catholice, non seipsum ingerens aut mittens, sed ordinate a superioribus missus. Roma. 10. & 1. Cor. 14.

non sacerdos ordinatur

¶ Luthe. Tu dicis. Ante centum aut quinquaginta annos etiam doctos homines fuisse. Verum est Ego autem de longitudine aut multitudine nihil curo. Nam etiam si quid de eo sciebatur, diabolus semper fuit permixtor, gentiliũ scriptores libentius habuit, q̄ sanctum euagelium. Dicam ueritatem, & oportet me dicere. Propter hoc hic sto, & non ob hoc recipio pecuniam. Iccirco nõ debemus super humanas constitutiones aut opera ædificare.

286

¶ Co. Quicquid ædifices, a ueritate certe nemo tibi dedit destruendũ omnia quæ homines constituerũt. Nam & apostoli & euangelistæ atq; etiã p̄phetæ hoies fuerũt. At spũ dei inspirati scripserũt,

*ad hoc opus
q̄ dicitur scribere
p̄p̄m fidei
q̄ dicitur*

K 3

Lu. in reso. cō
clusio. 9
287

& loquuti sunt, inquit. z. Pe. 1. Nemo negat. Sed & Ecclia Chm ha
bet. Matt. 18. & 28. Et spm̄ paracletū recepit. Ioh. 16. & 21. Act. 2. &
.15. Et in Papa uocē Chri audiri, atq; in Papa benefacere nobis sp̄s
ritum sanctum, asserit alibi Lutherus.

¶ Luth. Tunc deus uult corda nra cognoscere, qñ hoc fit,
tunc contemnimur, tñc nihil facimus cōstitutiōes hoim, tunc uenit
Papa & excōicat nos. Nos aut in Chro cōstituti sumus, q; oē infortu
niū, excōmunicationē, legem prorsus non reputamus.

¶ Co. Non in Chro (qui Papā & Eccliam uult audiri, eorūq; p̄ce
ptis obediri. Matth. 18. & Luc. 10.) sed in diabolo (qui & primis parē
tibus inobediētiā psuasit, Gen. 3.) cōstricti sunt, qui Cōcilioꝝ des
creta, summiq; pōtificis cōstitutiōes & censuras cōtemnūt. Quos su
pbix̄a nequibus implicat, & propr̄i sensus p̄stign̄s fascinat, nō obedi
re ueritati. Gal. 3. & mentiri spiritū sanctū. Act. 5. Contra quos diu
num habetur decretum. Deut. 17.

¶ Lut. Rñdeo & dico. Si recte Christiana charitas & fides
adest, tñc ome qd̄ facit homo, meritoriū est, & qsq; facere pōt quod
uult, tñ in eo sensu, ut opa pro nihilo reputet, q̄a eū saluare nō pnt̄.

¶ Co. Si pro nihilo reputāda sunt opa, quō erūt meritoria? Certe
qd̄ pro nihilo reputat, nō habet loco meriti. Vult aut Christus, ut ea
mus & fructū afferamus, & fructus noster maneat. Iohā. 15. Cur aut
addit hic Lutherus fidei charitatē, cū alibi toties cōcederit, solā fidē
iustificare & expedire oia? Quoties & sc̄tōꝝ negauit merita? Quos
ties ome quod facit homo, ait esse peccatum? Quoties igit̄ destruct
seipsum in sanus uutiligator iste?

De diuitiis **Sermo *lauro* .xxiii.**

¶ Luth. Diues ille utiq; tam honestus fuit in sua uita, sicut
ille pharisæus, qui bis ieiunabat in sabbato, & non erat sicut ceteri
hoies. Nā si tam grādia facinora cōmisisset, ea euangeliū indicasset,
ex q̄ eum tā diligēter p̄scrutat, q; etiā eius purpurā & cibū indicat, q̄
tamen sunt res externæ, & deus secundum eas non iudicat.

¶ Co. Deus cor quidē intuet̄ solus. 1. Reg. 16. Iudicat tñ & sc̄dm ex
terna opa. Mat. 23. Certe esus pon̄s, Gen. 3. & parricidiū Cain. Ge. 4
& facinora gigantum. Gen. 6. atq; flagitia Sodomæ & Gomorræ.
Gen. 19. corpalia & externa erant opa, q̄ utiq; iudicauit in uindicta.
Deus. Sed neq; diues ille purpuratus. Luc. 16. Neq; pharisæus ille in
tēplo. Luc. 18. bonus in uita fuit. Hic em̄ p̄ hypocrisim, ille p̄ crapulā
supbiāq; & mundi cōcupiscentiā trāsegit uitā, impie igit̄ & blasphemē
me laudat eorū uita Lutherus, quā reprobauit & cōdēnauit Chrs.

¶ Lu. Ideo oportet ut is admodū pulchrā, sanctā, cōuersa
tionē extrinsecus duxerit, & sc̄dm suā atq; oim̄ aliorū existimationē,
totam legem Moyfi seruauerit, sed oportet nos cor eius inspicerē,

288
Insanis apostata

Insanis q̄ p̄p̄m

289
Abiit Ch̄ scripturis

*Deo laudat q̄
suy op̄erum
op̄erū*

290
Quidam

& spiritum eius iudicare.

¶ Co. Quæ insania est ista, dicere hominem crapulosum & mollissime uestitum sanctæ cōuersatiōis fuisse, quæ Chrs ait sepultum in inferno, Refert nos Lutherus unā saltē legē Mosi impletā a diuite illo, quæ totā legē Moyse ait seruasse. Quæ em̄ lege sic uestiebatur, sic epulabatur quōtidie, cum neque rex neque Cæsar fuisse dicatur. Quæ lege denegauit micam homini pauperi, quæ & catelli edunt de mensa dñorū suorū Mat. 12. An nihil scriptum aut pceptum est pauperibus in lege Mosi. Legat saltē. 15. caput Deute. ut uideat, quies ibi in lege Mosi diues ille peccauerit.

¶ Lu. Quia euāgeliū arguit eū, quod quōtidie epulabatur splendide & magnifice uestiebatur, quod tamen nulla rō pualde magno p̄tō reputat. Ad hæc oparij sc̄ti putant eē iustū, & se dignos eē, atque meruisse in sua sancta uita, & nō uident quō in hoc peccant incredulitate.

¶ Co. Nulla rō sani hoīs laudat luxū & supfluitatē in cibo & uestitu, Testes mihi sunt, Aristoteles, Cicero, Seneca, Plutarchus, & gñali oēs phi, oratoresque & Historici. Multo min⁹ laudat eiuismōi Chrs, Paulus, aliique ap̄li & sc̄ti p̄res, Chrs certe lōge aliter sentit Mat. 11. de Ioāne Bapt. cui⁹ cib⁹ erāt locustæ & mel syluestre, uestimētū quo de pilis camelorū Mat. 3. quod de hoc diuite. Pau. itē ait. 1. Tim. 6. Hñtes alimēta & quibus tegamur, his cōtēti sim⁹ & 1. Tim. 5. Noli adhuc aquā bibere, sed modico utere uino pp̄ stomachū tuū & frequētes tuas infirmitates.

¶ Lut. Ita uidemus nūc in hoc exēplo huius diuitis, quod impossibile est amare, ubi nō est fides, & impossibile credere, ubi nō est charitas, Quia uolunt & cogunt ambo simul esse,

¶ Co. Nos toties Luthero solā fidē p̄dicati & supra & alibi obieciimus fidē quæ p̄ charitatē operatur Gala. 5. Falsum est tamen, quod impossibile sit credere, ubi non est charitas, Quia ait apostolus. 1. Cor. 13. Et si habuero omnem fidem, charitatē autē nō habuero, nihil sum, Et Iacob⁹ ca. 2. Dæmones credunt & contremiscunt.

¶ Lu. Videmus itē, quod fidelis unūquēque amat, unicuique seruit, Infidelis autē unūquēque odit in corde, & a quolibet sibi uult serui.

¶ Co. Fidelis erat Dauid, qui ait psal. 118. Iniquos odio habui, Et peruariantes p̄tōres odiui. Et psal. 138. Perfecto odio oderā illos. Sed & inter gentiles multa reperiuntur p̄clara amicitia exēpla & p̄cepta, p̄sertim in Aristotile, Cicerone, & Plutarcho.

¶ Lu. Et specialiter hominibus sunt ecclesiastici, sicut præ oculis uidemus quare nullū ingenuū bonū opus unquam faciunt, sed tamen bonos dies habent, nemini seruiunt nec profunt, sed a quolibet sibi seruiiri sinunt, auferunt, rapiunt, solum in saccum suum, habeat alius quod potest. Et si qui non habent præciosos cibos & uestes, tamen in uoluntate non est defectus.

¶ Co. Scriptum est, Nolite iudicare, & nō iudicabimini &c. Matt. 7. Nō oēs ecclesiastici mali sunt, nec oēs laici boni, Vtrique homines sunt, &

291 *Epulosa iustorum*
fol. 40.

Cibi & uestitū
supfluitatē
in cibo & uestitu

292 *impossibile est amare*
ubi non est fides

293

294

Lu. in. z. e.
pist. ad Le
on. x.

hūana patiūt. Et scripsit alibi Luther⁹, se nō in uicia, sed in falsas doctrinas ecclesiasticorū inuehi. Si multi sunt auari, sunt certe etiā plerisq; eleemosynarij, & plura in pauperes & pias causas distribuunt, q̄ equalium opum laici.

295

¶ Luth. Hos tūc sequunt diuites, principes & dñi, faciunt multa bona hypocritica opa, foundationibus, & ecclesiarū cōstructionibus, q̄bus magnū nequā, lupū infidelitatis tegūt, q̄ obturantur & indurantur, & nulli hominum profunt.

¶ Co. Multas sane p̄claras Canonicorū ecclesias fundauerūt p̄ij & catholici impatores in Germania, Caroli, Ludouici, Ottones, Henrici, Conradi, Friderici, quorū pia & memorabilia gesta nulla obliuioni tradet aetas aut t̄pm casuūve iniquitas aut iniuria. E q̄bus plerisq; in diuos retulit pia m̄ ecclesia. Non timemus igit, ne maledica lingua Lutheri ullis cōuicijis aut carminibus illos possit uel e caelo in terras detrudere, uel mortalibus inuisos reddere.

296

Co. in uia d. iungli

¶ Lu. Tunc incipimus & facimus reliquias sacras, ex eorū uestibus & calceis & ualis, & instituimus p̄grinationes, cōstruimus tēpla sup eorū sepulchra, & multū negocij habem⁹ cū eiusmodi stultitia, & eridemus nos ipsos, q̄ uiuos sanctos pedib⁹ calcuim⁹ & p̄ire p̄misim⁹, & nūc eorū uestes, ubi neq; op⁹, neq; utile est, ueneramur.

*Quid pop. morte
sunt ob. d. iungli*

¶ Co. Dū in terris sunt sancti, mutabiles sunt de bono in malū. Et nescit hō an amore dignus sit, an odio. Eccles. 9. Cui ait ap̄tus Ro. 11. Tu aut fide sta, noli altū sapere, s̄z time. Cecidit Iudas Ischarioht ap̄tus ceciderūt Alexāder & Himeneus discipuli. 1. Tim. 1. Cecidit Nicolaus unus de septē diaconis Act. 6. Apo. 2. Quid mirū igit, si eos i terris nō eo honore p̄sequimur q̄ eos p̄sequimur, in celū & i tutū ab oī casu & piculo collocatos? Reliquas & exuuias eorū ueneramur, ut eorum Mnemosyna seu monimēta, resq; eorū cōtractu sc̄tificatas, Mat. 23.

297

¶ Lu. Quod nimirū dñs n̄ sniam in nos feret, Mat. 23. Ve uobis scribæ hypocritæ, q̄ ædificatis sepulchra p̄phetarū, & exornatis ea. Patres uestri occiderūt eos, uos eorū sepulchra ædificatis.

*Non reprehendit dñs
p̄phetas q̄ sepulchra
ædificauerunt, sed
quia non fuerunt
fideles.*

¶ Co. Nō rephēdit dñs illos, q̄ facerēt sepulchra p̄phetarū, & monimēta iustorū, sed q̄ foris apud hoīes dicebāt, se nō fuisse futuros patrū suorū socios in sanguine p̄phetarū. Cū tñ intus in corde crudeli aīo cuperēt implere mēsurā patrū suorū. Cupiebāt em̄ interficere Christū, q̄ plus erat q̄ Abrahā & omnes propheta, Iohan. 8.

298

¶ Lu. Sciendū est, q̄ hoīs aīa aut spūs nullū locū aut requiē em̄ habet, ubi manere queat, q̄ uerbum dei, donec ipse in nouissimo die ad clarā contemplationem dei peruenerit,

¶ Co. Si p̄ uerbū dei intellgat Iesus Chr̄s, de q̄ Iohā. 1. scribit, res æte credimus aīas aut spūs hoīm defunctorū absq; eo requiē nō habere. Ait em̄ Mat. 11. Venite ad me oēs q̄ laboratis & onerati estis, & ego reficiā uos, & inuenietis requiē aīabus uestris. Si aut loq̄mur de

*Quidam dicunt requiē h̄m̄ in Christo
sed aut h̄m̄ in modis aut in p̄cipio*

10.41
u^{er}bo dei scripto l^{it}ris aut uoce plato, falsa ē h^æc prop^o, nā ' & anⁱæ
sanct^or^um in clara uisione dei & Ch^ri requiē h^{ab}ēt & uitā æternā, Io. 17.
Heretici autē & p^{er}tōres atq; dæmones p^{er} eiusmodi uerbū requiē non
h^{ab}ēt. Creq; em̄ dæmones & cōtremiscūt, lac. 2. Hæretici autē pro
prio sunt iudicio cōdēnati. Tit. 3. Impi^us deniq; nō est pax aut requi
es, sed sunt quasi mare feruens, Esa. 57.

¶ Lu. Ideo nos existimamus sinū Abrahæ, nihil aliud q̄ v^{er}
bū dei, quo, Gene. 22. Ch^rs promittebat, nēpe, in semine tuo benes
dicentur omnes gentes.

¶ C. Quid nob̄ ad somnia Lutheri? Sin^us Abrahæ clare d^{icitur} loc^us Lu.
16. Sicut & ifern^us. Si em̄ nō aliud eēt q̄ v^{er}bū illud p^{ro}missionis, Gen. 22
etiā uiuētes fuissent tū & essent hodie in sinu Abrahæ sup̄ terrā. Cre
dunt em̄ illi v^{er}bo p^{ro}missiōis, etiā uiuētes, Est ergo sinus ille Abrahæ
(q̄ & Isaac ac Iacob sinus d^{icitur}) locus requiei ai^{ar}u^m. An̄ ascēsiōnē quidē
Ch^ri, in limbo sanct^or^um patrū, post illā in cœlo, Ch^rus em̄ cœlū pri
mus aperuit, Iuxta illud Iohā. 3. Nemo ascendit in cœlū, nisi q̄ descē
dit de cœlo, filius hoīs q̄ est in cœlo. Itaq; an̄ Ch^ristū nemo annunciat
auit regnū cœlor^um. Mat. 4. quia cœlū erat omnibus clausum prop
ter præuaricationē Adæ. Ro. 5. & 1. Corint. 15.

¶ Lu. Ita oēs p^{re}s an̄ Ch^ri natiuitatē in sinū Abrahæ decel
serūt, hoc ē, in morte cū firma fide māsērūt i isto dicto dei, & in v^{er}bū
illud obdormierūt, recepti & custoditi, sicut in quedā sinū. Et dormi
unt adhuc in eo usq; ad nouissimū diē, exceptis n̄s q̄ in Ch^ro iā surre
xerunt, Sicut scribit Mat. 27. Si modo sic permanserunt.

¶ Co. Dormiūt sancti, nō sane q̄ nihil sentiant, uideāt u^{el} aut itelli
gāt, sicut hoīes aut aīalia dormiētia. Alioq; nō fuisset mori lucr^us Pau
lo, Phil. 1. Sed q̄ regescūt a laborib^us suis Apo. 14. Est em̄ somn^us quies
re^{re}, etiā apud Ouidiū. Minime igit̄ dormiūt, sicut ursus in spelunca
sed dormiūt in requie æterna. Qm̄ nō erit eis amplius neq; lucr^us ne
q; clamor, sed nec ullus dolor, Apo. 21. Q̄ si Ch^rs uictor expoliavit
infernū, ac uere dixit, Morsus tuus ero iferne Osee. 13. 1. Cor. 15. & cas
priuā duxit captiuitatē, Psal. 67. Et Ephe. 4. pie credendū est, cū oēs
sanctos patres exemisse, & secū glorioso triūpho in cœlū p^{ro}duxisse, q̄
uis nō omnia sint clare in scripturis expressa.

¶ Lut. Quēadmodū & nos qñ morimur, nos cōmittere &
dedere debem^{us} cū firma fide i v^{er}bū Ch^ri, ubi d^{icitur}, Qui credit in me,
nō moriet̄ in æternū, Aut cōsistē, Et ita sup̄ hoc mori, obdormire, &
in sinū Ch^ri recipi atq; custodiri usq; ad nouissimū diē.

¶ Co. Qñ morimur, cōmittim^{us} nos Ch^ro ipsi, deo & saluatori no
stro, uerbo uiuo & æterno, q̄ nobis dedit potestatē filios dei fieri, si
credim^{us} in noīe eius, Ioh. 1. Nō autē cōmittimus nos nudis & inanima
tis uerbis uel scriptis in charta, nec prolati in aera, sed uerbo dei ui
uo, ut simus epistola Christi, scripta quidem non atramento,

Quo nos deo in morimur quodam

299

Singalabri

300

hucis

*Quo sancti
dormiūt
ubi Ioh.
1. 1. 1. 1.
+ 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1.*

301

*1. 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.*

sed spū dei uiui. z. Cor. 3, Credētes in Christū, nō nuda qdē & Luthērica fide, sed fide p̄ charitatē opante, Gal. 5, nos sequant̄ opa n̄ra bona, Apoc. 14, Nō sane, ut mortui & insensati obdormiam⁹ in sinu alicuius v̄bi, sicut muscæ p̄ hyemē in cauernis macerie, sed sūt uiuentes cū Ch̄ro in cœlesti patria, deū uideam⁹ facie ad faciē, sicuti ē, nō āpli⁹ in ænigmate p̄ fidē, sic hīc ī terris uidem⁹. 1. Cor. 13, & 1. Io. 3, Et certamis n̄ri boni coronā iustitię a iusto iudice recipiam⁹, z, Tim. 4

*post mortē aīe
sūt nō
dormiunt
p̄ fide*

302

*De inferno
v̄bi hīc
opinio*

¶ Lu. Ita ecōtra, Infernus hoc loco nō p̄t eē uerus infernus q̄ in nouissimo die incipiet, Nā diuitis corpus p̄cul dubio nō ē in infernū, sed ī terrā sepultū. Oportuit aut̄ locū esse, ubi aīa eē p̄t, & nullā requiē habet, is corporalis esse non potest.

¶ Co. Creabit ne igit̄ deus dem̄t̄ in nouissimo die infernū? Quō ergo Chr̄s ad inferna descēdit? At nō p̄t aīa, spiritalis sūba in corporali loco sc̄dm Lut. eē. Quid nobis de p̄fidia Lutheri? Si em̄ in corpus recipit aīa, cur nō possit & in corporeū locū recipi? Nunqd̄ sine loco sunt angeli in cœlo, aut dæmones in aere aut inferno? Quāuis nō circūscriptiue (sicut corpus) t̄m definitiue sunt in loco, Dū eī spūs in hoc loco ē, in altero nō p̄t eodē tpe eē, Sed qd̄ opus ē lōga aut subtili disputatōe hīc, cū aptissima sint v̄ba Ch̄ri, Mat. 25, Discēdit a me maledicti in ignē eternū, q̄ paratus est diabolo & angelis eius. Sunt em̄ & ij angeli spūs & spiritalis substantiæ.

115

303

*Vana de inferno
hīc narrat*

*Contra mala nō
est infernus*

¶ Lu. Ideo existimamus nos hūc infernū eē malā cōsciētā q̄ ē sine fide & v̄bo dei, in q̄ aīa sepulta ē & cōclusa, usq; ad nouissimū diē, ubi hō cū corpe & aīa in uerū corporalē infernū detrudet.

¶ Co. Existimatio Lutheri nihil est, nisi figmētū, cōtra euāgelium & oēm scripturā, Atq; adeo cōtra oēm sensum. Si em̄ infernus mō nō aliud eēt, q̄ mala cōscientia sine fide & v̄bo dei, essent p̄ctōres etiā am sup̄ terrā uiuentes in inferno, p̄sertim infideles. Hnt̄ em̄ malas & afflictas cōscientias, uti pulchre etiā Ethnici describūt, p̄cipue Persi⁹ Quod & Paulus testat̄ Ro. 2, Et sic nō opus eēt in infernū descendere cū p̄sens esset sup̄ terrā. Nō fuisse igit̄ in cōscientia mors & perditio Chore Datā & Abyron, q̄ descenderūt uiui in infernū, Num. 16, Nec recte diceret de impijs, Iob, ca. 21, Ducūt in bonis dies suos, & in punto ad inferna descendūt. Et frustra diceret Dauid psal. 30, Erubescāt impij, & deducātur in infernum.

304

¶ Lu. Nā quēadmodū uerbū dei, est sinus Abrahæ, in q̄ fideles p̄ fidē requiescūt, dormiūt, & custo diūtur, usq; ad nouissimū diē, ita optet ecōtra esse infernū, ubi uerbū dei nō est, in q̄ infideles p̄ infidelitatē detrusi sunt usq; ad nouissimū diē. Hoc nō p̄t esse aliud q̄ inanis, infidelis, iniqua, mala conscientia.

¶ Co. Vana p̄batio, falsa silitudo, Neq; em̄ aīa sanctorū fidelium dormiūt extra cœlū, in nescio q̄ sinu uerborū usq; ad nouissimū diē, alioq; nō fuisse mori lucrū Paulo, Philip. 1, Nec recte dixisset latroni

*Sancti nō
dormiunt*

Christus

fo: 42.

Christus. Hodie mecum eius in paradiso. Lucae. 23. Neque est infernus sup terram in mala sine uerbo dei conscia. Sed est locus corpalis, paratus ab initio mundi p impijs, creat⁹ (ut putat iudaei) die secundo Geneseos. Deut. de quo dicit. 32. Ignis succensus in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima. Quoties autem meminit passim in euangelio Christus gehennae ignis aeterni & inferni?

¶ Lu. Nullum habemus mandatum a deo ad orandum p mortuis. Ideo nemo in eo peccare potest, q p eis non orat, Quia quod deus non mandauit nec prohibuit, in eo nemo potest peccare.

305

*In hunc Mandatum
causa p mortuis
ad figuram
+ + +*

¶ Co. Satis precepti nobis est charitas, quae benigna est, & omnia suffert, credit, sperat ac sustinet. 1. Cor. 13. Et alteri alterius onera portare iubet. Gal. 6. Facit quicquid, ut si quid patiat unum membrum, compatiantur & omnia membra. 1. Cor. 12. Quae uero charitas esset, si a iabus parentum ac benefactorum aut proximorum nostrorum in grauissimis purgatorij poenis & afflictionibus constitutis, & miserabiliter ad nos cum afflicto Iob. c. 19. clamantibus. Misere mini mei, misere mini, saltem uos amici mei, quia manus domini tetigit me, sic inquam affectis & opere nostram implorantibus, non succurreremus, si non ieiunijs & elemosynis, saltem nostris orationibus? Si tempore Pauli quidam pro mortuis baptizabant. 1. Co. 15. Quanto magis pro eis orare debemus? Satis denique autoritatis ad precipiendum pia mater ecclesia habet, ut patet. Mat. 18. Quae ait, Oremus pro fidelibus defunctis, & pro eis sacrificat in missa, ac festum singulare celebrat. Sed & Luth. ipse sic aliquando scripsit. Hec eorum sanctissimum, sed anxiosissimum, de siderium, merito iuuat omnia ecclesia, quantum potest. Maxime, quoniam & deus uult illas pro ecclesia iuuari. Nonne hic egregie respondet sibi ipsi Lutherus?

*Lu. in reso. co
clasi. 19.*

¶ Lut. Ex quo id incertum est, & nos nescimus, an anima sit damnata, non est peccatum, quod pro ea ores. Sed ad hunc modum, ut incertum esse sinas, & dicas ita. Pie deus, si anima ista in eo statu est, ut ei auxiliu preberi queat, oro sis ei propitius. Et quoniam id semel aut bis fecisti, desine, & eam deo committe. Quia deus promissit, se nos auditurum esse quicquid petierimus. Ideo si semel aut ter rogasti, credere debes, te exauditum esse, & non amplius orare, ne deum tentes, aut ei diffidas.

306

*fr 286
fuerit orandum pro
p malis spiritibus
h. d. d. g.*

¶ Co. Vanae & impiae sunt haec nugae, ac sibi ipsis contrariae. Si enim incertum est pro eis exaudiri, cur ait etiam hic Lutherus. Deum exauditionem nostram promississe? An & permissionem dei (quam toties iactauit) incertam facit? faciat ut uelit. Christus autem non semel aut bis aut ter precise orare iussit, sed semper. Luc. 12. & 21. Idem confirmat exemplo uiduae pro multum tempus iudicem orare iniquum orantis. Sed & Paulus orationibus insistere & sine intermissione in oratione memoria pro alijs facere passim docet.

¶ Lu. Quod autem perpetuae missae, uigiliae, & orationes (in epistolis suis nes super hoc fundant, & singulis annis boant, tanquam eos deus ante hunc annum non exaudierit, hoc est, diabolus & mors. Hic irridetur deus incredulitate. Et est eiusmodi oratio mera blasphemia dei. Caue igitur

307

Martinus

De animalibus

tibi abijs, & desiste.

*Luth 485
481*

¶ Co. Nō est blasphemia, sæpe orare etiã p̄ una & eadē re, uti iã dictū est. Alioq̄ eēt & ibi blasphemia & incredulitas, q̄n̄ bis aut ter (ut Lutherus docet) pro una orat̄ aia. Cur em̄ nō credit Lutherus, se statim exaudiri q̄n̄ semel orat̄? Nōne p̄mittit Ch̄rs. Petite & dabitur uobis Ois em̄ qui petit, accipit. Math. 7. Et q̄dcūq; petieritis p̄ trē in noīe meo, hoc faciã. Ioh. 14. Sed aliud ē semel petere, aliud instanter, semp̄, & siue intermissiōe petere, uti docēt Ch̄rus & Paulus. Sic em̄ die ac nocte clamāt ad deū electi eius. Lu. 18. Tanta aut̄ res ē (ut alibi ait Lutherus) succurrere animabus, ut fideles debeāt malle seruire turcis, & corporaliter occidi, q̄ animas nō redimi.

Lu. i reso. cō
clusi. 26.
308

¶ Lu. Deus nō curat de annuis fundatiōibus, sed de cordiali, deuota, fideli orōne, ista iuuabit anias, si qd̄ eas iuuare debeat.

¶ Co. Curat quidē deus si recte orēt an nō. Sed & fundatiōes piæ non contēnit, q̄m̄ ad fundēdas p̄ces & in laude; dei sunt iustitiæ. Et sunt uelut exēplū & imago p̄petuæ laudis dei in coelis, ubi incessabili uoce p̄clamant angel̄, sine fine dicentes. Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus exercitū. Esa. 6.

309

*Quæ Luth
489*

¶ Lut. Vigiliæ & missæ iuuāt quidē sacerdotū, monachorum & monialiū uētres, animabus aut̄ per eas nihil auxiliū p̄beēt, & deus solummodo per eas uituperat̄.

Lu. i resol. cō.
16.

¶ Co. Impia sunt hæc & falsa. Quid em̄ in uigilijs & missis defunctorū contineēt, nisi piæ p̄ces & laudes dei? Hæc aut̄ sunt alibi uerba ipsius Lutheri. Duplici uia impēdit̄ suffragiū aiabus. Primo, re ipsa & officio p̄sente. Sicuti fit. Cū sacerdos cū populo orat, ieiunat sacrificat, aliaq; facit nominata opa pro nominatis animabus. De quo suffragio nullū dubiū est, quin uehemēter prosit, & redimat animas Secundo, impēdit̄ sine officio uel opere, sed mera iurisdictione plūteras uel uoces prolata, & id quoq; ex duobus thesauris &c.

310

*Si spiritus
māhndi*

¶ Lut. Si autē habes in domo tumultuantē spiritū, aut inquietum spiritū, qui proponit, ut ei p̄stet̄ auxiliū cum missis, hunc certitudinaliter habere debes pro diabolo.

No

¶ Co. Quæ conuētio Christi ad Belial? 2. Cor. 16. Si ergo Christus ipse in missa tractat̄, & substantialiter p̄sens est (ut fatet̄ & ipse Lutherus) Quō spiritus missam pro te fieri cupiēt, pōt̄ esse diabolus? Si uehemēter prodest animabus, q̄n̄ pro eis orat, & sacrificat sacerdos uti iam supra ex Luthero diximus. Nequaquam est diabolus, qui talia petit.

311

¶ Luth. Nulla adhuc anima unquam ab initio mundi apparuit, nec deus uult permittere. Nam hic uides in euangelio. Qd̄ Abraham non uult permittere diuiti, q̄ mortuus doceat uiuos. Sed remittit eos ad uerbum dei in scriptura.

¶ Co. Vesana est hæc impudētia, qua non solum cunctis hominibus & tot omnium seculorū experimētis, sed etiam scripturis ipsis cō

De Apparitione uiuorū & sp̄m̄

Quia alij apparuerunt fo: 43
tradicit. Ita em̄ habet textus. 1. Regū. 28. Et ait mulier ad Saul. Deos
uidi ascēdentes de terra. Dixitq; ei Saul. Qualis est forma ei? Quae
ait, uix senex ascēdit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul, qd
Samuel ē. Dixit aut̄ Samuel ad Saul. Quare ingetasti me, ut susci
tarer? Cras aut̄ tu & filij tui mecū eritis &c. Et Mat. 27. Monumenta
aperta sunt, & multa corpa sanctorū, q dormierūt surrexerūt. Et exeū
tes de monumētis post resurrectionē eius uenerunt in sanctam ciuit̄
tatē, & apparuerūt multis. Et Lutherus alibi ait. Multa legunt̄ exem
pla, in quibus habet, nonnullas animas sui status incertitudinē con
fessas fuisse. Apparuerūt em̄ tanq̄ euntes uocati ad iudiciū, ut de sanc
cto Vincētio &c. Rursum legunt̄ multa, in quibus certitudinem su
am sunt, confessæ.

¶ Lut. In circo certissime ē merx̄ diaboli p̄stigiū, q; aliq; spi
ritus sinūt se adiuuari, & orāt p̄ tot missis, iis & iis p̄grinatiōibus,
aut aliis opibus. Et apparēt postea cū claritate, dicūt se redēptos eē.

¶ Co. Nōdū tāta ē Luthero psuadēdi uis, ut cōtra tot experimēta
certissima nugis ei⁹ credat p̄p̄s, uiuūt ei ad huc hodie multi, q; expe
rimēto didicerūt, nō solū missas, p̄cesq; & p̄grinatiōes, sed etiā Pas
pales indulgētiās, defunctis p̄desse. Mirabilia sunt opa dei, psal. 138.
& occulta eius iudicia ac penitus incōprehēnsibilia. Esa. 40. & ro. 11.
Non fuit nec erit consiliarius eius Lutherus, nec sensum eius cogno
uit. Impie igit̄ p̄stigiū diaboli uocat, in q; tā sancta uerba ac tā m̄tra
bona opa fiūt. Cui & Ch̄s ipse in p̄prio corpe p̄ cōsecratiōem p̄ns

¶ Per hoc p̄curat diabolus hūc errorē, q; homies (adest.
& fide ad opa declināt, & putāt, q; opa tā magnas res efficiant.

¶ Co. Nō amat bona opa diabolus. Iohan. 8. ait Ch̄s ad Iudæos
uos exp̄re diabolo estis, & desideria p̄ris ur̄i uultis facere. Quid em̄
aliud molit̄ hostis ille antiquus, nisi ut nos ab opibus bonis ad mala
p̄ fraudes insidiasq; & cōtentiōes suas inducat? Quoties ab eo cauē
dū nobis eēadmonēt Pau. & ceteri apli. Fides aut̄ p̄ opa bona nō tol
lit nec minorat, sed iuuat, roborat, ac manifestat, fatēte etiā Luth.

¶ Lut h. Sis igit̄ prudēs & scias, q; deus nihil uult nos scire
quō agat̄ cū mortuis, ut fides locū retineat p̄ uerbū dei.

¶ Co. Cū imp̄fecta & ænigmatica scia n̄ra bene stat fides, donec
euacuet̄ qd̄ ex parte est & imp̄fectū. 1. Cor. 13. Quis igit̄ nō sciam⁹
p̄fecte quō agat̄ cū mortuis, nō debem⁹ tñ omittere bona opa, q; bus
releuari & adiuuari q̄ant, ut si eis indigeāt, charitatē eis exhibeam⁹.
1. Io. 3. Si mim⁹ nobis thesaurizem⁹. Bonorū ei laborū gl̄iosus ē frus
t⁹. Sap. 3. Q; si nō fuerit intercessiōe digni (utpote dānati) bona opa
n̄ra p̄ eis fctā r̄uertēt ad nos. Quēadmodū de pace ait ch̄s. mat. 20.

¶ Lut. Si tibi igit̄ tumultuās spūs apparet, nihil cura de eo,
s; sis cert⁹ eū eē diabolū. Et r̄pelle eū cū isto dicto Abrahę. Hnt̄ Mo
sē et p̄phetas. Itē eū isto p̄cepto dei. Deu. 18. Nihil exgras a mortuis

L 2 (Tūc statim aufugiet,

De spiritu immundis

312.

*De aialis qui
suffragia olim
p̄sentant*

313

314

*Qualis spiritus
p̄sentat de aia
p̄sentat*

*De opibus famit
& libit̄*

315

317.

Sinō aufugit, sine eū tumultuari, donec fessus fuerit, & p̄fer propter
deū in firma fide illius insolentiam.

*Quid agitur
in fide
sp̄s p̄ncipat*
¶ Co. Si bona perat sp̄s ille, nos lege charitatis eū iuuare debem⁹
Diaboli eī desyderia mala sūt, Io. 8. & signo crucis repellit h̄us mal⁹
Est eī crux trophēū sacrosanctū, i q̄ uicit, traduxit, expoliavit, ac triū
phauit Ch̄rs p̄ncipat⁹ & p̄tates t̄nbraꝝ mūdi hui⁹, Colof. 2. Si ergo
tumultuās q̄sp̄iā sp̄s neq̄ v̄bo dei neq̄ signo crucis repellit, cēseri
debet de fr̄ibus n̄ris un⁹ eē, cui subuenire ac cōpati debem⁹. 1. Cor.
12. Qui eī uiderit fr̄em suū necesse habere, & clauerit uiscera sua ab
eo, quō charitas dei manet in eo. 1. Io. 3. Textus deniq̄ Deut. 18. p̄hi
bet a mortuis q̄rere p̄ nechromatiā & phitonicas aut magicas artes
Et falso allegat, Nō eī d̄t, Nihil exgras a mortuis, s̄ sic ait, Neq̄ phi
tones cōsulat nec diuinos & q̄rat a mortuis ueritatem.

316 ¶ Lu. Et si possibile eēt, q̄ aīa aut bonus sp̄s eēt, nihil t̄n
ab eo discere, aut q̄rere debes, ex q̄ id de⁹ p̄hibuit, Nā ob id filiū suū
um misit ipse, ut nos doceret omnia, quæ nobis scitu necessaria sunt.
Quod ille nos nō docuit, id libenter debemus nescire uelle.

*Quo n̄ spiritus
aliquid q̄
quæritur*
¶ C. Nihil p̄ curiositatē a spiritib⁹ īterrogare debem⁹, sed qd̄ a no
bis uelint, nemo īterrogare p̄hibuit, Nō īterrogēt p̄ illicitas artes, s̄
p̄ v̄ba licita, studio iuuādi, Nō eī frustra ad nos ueniūt, Scriptū ē aut̄,
Oī petēti te tribue, Lu. 6. Et tribuere nos docet necitatē patiēti apl̄s.
Ephē. 4. Nō ē at̄ ulla necitas, angustia, aut p̄cena maior sup̄ terrā ea,
quā patiūt aīe i purgatorio, i tenebris & umbra mortis, ubi nox ē, in
q̄ nemo opari p̄t. Io. 9. Ergo dū t̄ps habem⁹, opemur bonū ad omes
maxie aut̄ ad domesticos fidei, Gal. 6. Quales & aīæ in purgatori o
sunt, Quib⁹ eo magis auxiliādū ē, q̄ min⁹ seipsas iuuare p̄nt, & plus
tormentoꝝ patiūtur.

Sermo. xxxiii

317 ¶ Lu. Magnus abusus de sc̄tā Cruce exortus ē, Vocat̄ hoc
festū Exaltatio S. crucis, & in ortū ē, q̄ Cæsar Heraclius, crucē in suo
uexillo ferebat, q̄n uicit regē Persarū, & cū magno apparatu domū
reuertebat, & uictoriā S. Crucī ascribebat.

¶ C. Plen⁹ impietatis ē hic sermo. Nos at̄ sup̄ de S. cruce nō nihil n̄s
dicit̄ nūero. 230. & trih⁹ sequētib⁹, Ser. 17. Tribuim⁹ at̄ uirtutē uin
cēdi hostes & inimicos n̄ros S. crucī, nō in q̄tū lignū ē, s̄ ut trophēū ē
Ch̄ri, Qd̄ etiā uisibiles hostes n̄ri fugiūt. Q̄ si æneū signū Mosi pos
tuit ab ignitis serpētib⁹ saluare Israelitas Num. 21. q̄to magis sacru
illud Christi trophæum, in quo traxit ille omnia ad seipsum. Iohā. 12.
saluabit Christianos ab hostibus eorum.

318 ¶ Lu. Sic scitis, q̄ deus nobis p̄cepit honorare sc̄tōs, hic dia
bolus fecit nobis p̄stigiū, & oculos in altū eleuauit, q̄ super mortuos
mentē applicuimus, & uiuorū oblitī sumus.

¶ Co. Per cultū sc̄tōꝝ, q̄ in coelis sunt, nō obliuiscimur, sc̄tōꝝ q̄ sūt

*Val p̄p̄t̄
de m̄m̄t̄
s̄ 19*

*Co p̄p̄t̄
de m̄m̄t̄
s̄ 19*

314

in terra, sed eis in honorē illorū saepe largimur & bñfacim⁹. Impi⁹ ē
igit̃ p̃stigiator Luther⁹, q̃ p̃stigiū diaboli uocat, oculos in altū ad san-
ctos dei leuare. Cōtra illud psal. 120. Leuauī oculos meos in montes
vñ ueniet auxiliū mihi. Optet ergo unū facere, & alterū nō omittes-
re, Mat. 23. uenerari inq̃ sanctos & bñfacere pauperibus Christi.

¶ Lu. Idō prim⁹ abusus ē iste, q̃ ligno, in q̃ deus pepēdit, tē-
pla fundāt, quē admodū hic collegiata ecclia sup ipineā coronā fun-

319. *fl. in ueneranda*

¶ Co. S. cruci tēpla & altaria cōsecrāt, nō sane ut ligno na (data ē.
turali, s; ut trophēo Chri, in q̃ uictis & triūphatis hostib⁹ nr̃is, Diabo-
lo morte & inferno, salutē & uictoriā pepit nob̃ ch̃s Q, si statuē olim
& trophēa regū Cæsarūq; Gentiliū, ita sacra & uenerāda fuer̃t Gen-
tibus, ut ad ea cōfugiētibus, asylū eēt & lib̃tas, uiolātes x̃o ea lesē ma-
iestatis rei fierēt, cur nos ch̃iani, regi ac redēptori, imo & creatori
ac dño deoq; nr̃o tā ingrati sim⁹, ut statuas & trophēa ei⁹ minori ue-
neratiōe p̃sequimur, q̃ uanis idolis, ip̃isq; hoīb⁹ fecerūt olim gentes?

*uero ligno
sancti crucis
ueneranda*

¶ Lu. Hinc uenit, q̃ ubicūq; portiūcula p̃t acq̃ri, ibi mltū ar-
gēti & auri aduolauit, ibi fūdāta sunt ei tēpla, & p̃ hoc paupes sūt de-

320

¶ Co. Per uenerationē S. Crucis nō derelinquūt, sed ma (relictū.
gis iuuant̃ paupes, Nō eī pauci circa eiustēpla & altaria stipē accipi-
unt, Et qđ honoris S. cruci impēdit̃, nō tā ligno ip̃si, q̃ triūphatori in
ea Ch̃o exhibet̃. Nec ē gens aut secta sub coelo alia, q̃ pro paupib⁹
tot hospitalia, Gerōtocomia, Bephotropia, Orphanotropia p̃petuas
q; elemosynas fundauerit aut instituerit, quot reperiunt̃ apđ chris-
tianos, q̃ soli crucē sacram habent & uenerantur.

321

¶ Lu. Hic superuenerūt fatui indulgētiaz epi, & ad hoc in-
dulgētias dederūt, ut pp̃lo hians os facerēt, quo accurreret.

¶ Co. Cur hic fatuos noīat epos Luther⁹, q̃bus alibi magna cōtē-
tione tm̃ tribuit p̃tatis, cuiq; in diocēsi sua, q̃tū in uniuersitate ch̃ias
nor̃ tribuēdū ē summo pōtifici, in q̃ aliquñ & ch̃m & sp̃m sc̃tm̃ h̃re-
agnouit? Sic em̃ aliquñ & docuit (ut ait ip̃e) & scripsit, Papā tripliciter
h̃re militātis eccliaē merita i p̃tate. Priō, ut ea offerat deo p̃ satisfacti-
one alior̃. Scđo, p̃ suffragio aiabus. Tertio, in laudē dei, Et hāc pote-
statē spiritualē, si uera est, in suis diocēsi⁹ habere epos, firmiter (ins-
quit) credo, Aut si erro, reuocet me q̃ p̃t. Sed quō erret Lutherus, q̃
certus est (ut crebro iactitat) & doctrinā & iudiciū suū, nō suū, s; dei
esse? De indulgētis quoq; nō semel mendacē fecit seipsum. Id quod
negare neq; audet neq; potest, propria uoce manuq; conuictus.

Lu. in ref. *conclu. 26.*

¶ L. Hinc ueniūt & pegrinationes, hic deus etiā suā grām ad-
didit, q̃ alicubi e patibulo frustū ligni excisum, p̃ S. cruce adoratū ē

322

¶ Co. Nō addit de⁹ grām suā errori, ut error fiat, Ipse em̃ ē x̃itas
& uia recta, sine errore, Iohā. 14. Sic psal. 118. d̃r, Oīa mādata tua ueri-
tas, Oīa iudicia tua ueritas, oēs uiaē tuā ueritas, Si tm̃ p̃ errorē aliā li-
gnū pro sancta cruce a deuoto pp̃lo adoret̃ aut ueneret̃, nihil peris-

*Sig nō fuit
error*

323

culi aut petri est. Nō em̄ tā propter lignū q̄ propter Chr̄m fit illa ueratio, Dicūt em̄ dialectici, Propter qd̄ unūqd̄ q̄ tale, & illd̄ magis.

¶ Lu. Nā tā multa sunt frustra in mūdo, q̄ domus aliqua in de extrui possit, si oīa haberent, Sicut caput S. Barbaræ, in tot locis est, ut si cōputent, ipsa bene septē capita habuit.

¶ Co. Nō est carpētarius aut faber Lutherus, nec scit q̄t in mūdo sint frustra S. crucis, nec fit iniuria deo aut Chr̄o eius, si cui frusto ligni (qd̄ nō sit reuera portio S. crucis Chr̄i) honor propter crucifixum Iesum exhibeat. Sicut aut̄ diuinit̄ aliquñ miraculis ondit Chr̄us, sibi iniuriā fieri, qñ infert̄ crucis ipsius imagini, Ita & honor ei exhibet, qñ crucis eius imagini pia impendit̄ ueneratio. Certe q̄ S. Gregoriū legerit in registro de clauē & cathena S. Petri, nihil mirabit̄, si etiam aliud lignū, quod cōtractu sanctæ crucis sanctificatū est, uirtutē sup̄ naturalē accipiat, ac loco sanctæ crucis digne ueneretur.

324

¶ Lu. Hic tūc organis, cāticis, cymbalis, fistulis tātus apparatus factus ē, ut nullū habeat modū, Ita excæcauit nos deus, Nam sicut eū quærimus, ita contra inuenit nos ipse, Stulti esse uolum⁹, sic ipse etiam nos stultos esse finit.

*De Coniunct
Fistulis &
Organis*

¶ Co. Bona ē stulticia (de q̄ scribit Pau. 1. Cor. 1.) Laudate deū & sanctos eius, in sono tubæ, in psalterio & cythara, in tympano & choro in chordis & organo, i cymbalis deniq; bñ sonatib⁹ psal. 150. Hāc sapiens huius seculi filius reprehendit Lutherus, doctus nimir̄ a Michol filia Saul regis, quæ uerū suū David reprehēdit, ludentē in organis, & saltantē an̄ arcam dñi. 2. Reg. 6. Cui dixit David, Viuit dñs, q̄a ludā ante dominū, q̄ elegit me potius q̄ patrē tuū, ludā, & uilior fiam plus q̄ factus sum &c. Sic & nos Luthero dicere possumus.

325

¶ Lu. Ideo punit nos deus q̄q; q̄ cogimur recipe mēdacia idolis seruire, lapides & ligna adorare, Ex q̄ paupū curā nō habem⁹

*In sum
salutis*

¶ Co. Nō abijcit, sed excitat̄ magis cura pauper̄, dū religiose ueneramur sctōs, prim̄ eorū exēplis ad elemosynas puocati, partim a paupibus p̄ sanctū aliquē obtestati, ut in honorē ei⁹ illis elargiamur. Nemo nos cogit recipe mēdacia, nemo idolis seruire, nemo lapides & ligna adorare, Inique & ipie calūniat̄ ecclē pietatē Luther⁹, ipius puerfor (ut ipse alibi scribit in Pighardos hac de re) scripture, ipudēs Turingiæ rustic⁹, q̄ Romā radē docet, solū deū adorādū eē, q̄ si id an⁹

Lu. de. x. d. cep. cap. 1.

326

¶ L. Idō nota hoc, q̄ primus abusus est, q̄ lignū (tea nescierit. gnū ita exornat, & cogita, te mlt̄o plus facere, si des paupib⁹ decē denarios, q̄ si ad hāc rē dederis uiginti, Quia de⁹ nō magnificat, etiā si nō exornes extrinsec⁹, imo si oīno nullū habere, sed si in corde portas.

¶ Co. Nō magnificat deus aurū & argentū, sed magis aspicit affectū & deuotionē dantis, siue des in usus pauper̄, siue in peregrinorū sepulturā, siue in hospitalis aut tēpli extructionē, siue i altaris aut crucis aut sacre uestis aut uasis exornationē, Non una tm̄ est cā pia,

1645
*Non quo lutheri p[ro]m[er]it[is] pauper[um]...
Christo & sanctis
in su[is] p[ro]p[ri]et[at]e
p[ro]p[ri]et[at]e
infer[re]*

Sciūt etiā iuriscōsulti, uārios eē modos & casus donādi ad causas p[ro]p[ri]as, Sicut āt nō idiget de^o tēplo aut altari, ita nec paupib⁹ idiget, nec pegrinis Nulli⁹ em idiget, Si qd tñ in noie ei⁹, siue tēplo, siue paupi es rogaueris, mō simplex sit ocul⁹ tu⁹, mercedē pfecto nō pdes. Mēsurā bonā & cōfertā & coagulātā dabit i sinū tuū, Lu. 6.

Mat. 6
&.x.

¶ Luth. Ideo uelim q nulla corona spinea, imo nulla crux scētā unq̄ in lucē uenisset, Quia huc se cōuertūt hoies, & exornāt aurō & argento, & pmittunt pauperes sedere uacuos.

327

¶ Co. Raro bñ uult Luther⁹, Subuersum ē ei cor ei⁹ & deprauata uolūtas, Tit. 3. Nō ipedit paupes neq; corona neq; crux Chri, s; plus illis erogāt, qñ illa ondunt & uenerāt, q̄ dū latēt abscondita. Certē nō plus erogauerūt paupib⁹ Germani anq̄ coronā aut crucē Chri cog nouerūt q̄ mō faciūt, imo aut nihil aut multo minus erogauerūt antea, Et erogāt hodie min⁹ Lutherani, q̄ prim legib⁹, prim uī arcēt ab oppi dis suis paupes scholares, monachos & mendicos.

*Quomodo pauperes
et sancti
uenerunt*

¶ Lu. Ideo si mihi frustū donare, imo si staret i manu mea statim illd̄ eo abditur⁹ eēm, q̄ sol illd̄ nō m̄tra circūfulgere deberet.

328

¶ C. Bñ igit facit de^o q̄ huic impio & furibūdo apostatae nō oīa in manus tradit, ne ad exēplū Sefac & Nabuchodonosor, oīa sacra & speciosa nr̄a tollat ac pdat. Fuit & Iulian⁹ ipator apostata, s; multo mitior, Luthero. Quā em uim aut iniuriā intulit sanctae cruci aut spineae coronae Christi? Abstiniuit etiā a sanguine sacerdotū, in q̄ iam pridē optauit lauare manus suas Lutherus.

*Insuper p[ro]p[ri]et[at]e
apostatae Iuliano*

¶ Lu. Iā qd dixi de S. cruce, de oibus reliqis dictum uolo, relige nihil aliū sunt, q̄ seductio fideiū, ideo p[ro]fus recōdāt sub terrā

329

¶ C. Pia & antiq̄ ē religio de ueneradis corpib⁹ & reliqis scētōr, vñ memorabilis ē in scripturis ciuitas Hebron, q̄ Adā maxim⁹ ibi inter Enachim sit⁹ ē, Iosue. 14. Sed & memorabilis illa spelūca duplex in q̄ tres patriarchae, Abraham, Isaac, & Iacob cū uxorib⁹ sepulti sunt in Hebrō fuit, Gen. 23. tā sane religiosa, ut Iacob i Aegypto moriturus adiurauerit filiū Ioseph, ut corpus eius ibi sepelleret, Ioseph q̄3 fratres suos adiurauit, ut ossa ei⁹ asportaret secū ex Aegypto in terrā Chanaan, Gen. 50. Quoties aut religio ista diuinit⁹ sit a Chro miraculis cōprobata circa sanctorū sepulchra & reliquias, infinitū eēt esse ferre. Sed & Luther⁹ ipse in hūc modū aliqñ teutonice scripsit in sua declaratiōe. Dico (inqt) & teneo firmiter cū tota chriantate, q̄ scētī colī ac inuocari debēt. Quis em hoc ipugnare queat, q̄ adhuc hodie uisibilr̄ circa scētōr̄ corpa & sepulchra de^o p nomē scētōr̄ suorū miracula facit? Hec ē Luthericae doctrinae certitudo & constantia.

*Co. reliqis
sanctorū
uiscerū*

¶ Lu. De his scripsit etiam Vigilantius, Contra hūc uehementer se opposuit Hieronymus, quod uelim eū omisisse.

Lu. in decl.
art. 1.

¶ C. Quid mir⁹, si Luther⁹ magis Vigilatio, cui⁹ errorē & impietate seq̄ & amplexat nūc, q̄ scētō Hiero. cuius eruditionē & pietatē laudauit & miratus est olim, fauet? Nam & cum Arrio ante biennium

*Insuper & p[ro]p[ri]et[at]e
uiscerū
q̄3 Lutheri*

330

Vigilantij Hieronimi sanctorū hūc Lutheri. Vid. fo. 51. 61.

imo trienniū iam, deus testatus est sacrū illud nomen Homnison, & calūniosissime referebat illā suā impietate in beatū Hieronymū, cā q̄ & is negaret filiū Chrm Homnison, seu cōsubstantialē patri. Sed iam pridē intellexit Cæsar cū principibus, episcopisq̄ nr̄is & adeo cum toto mundo, quid portenti aleret hic Apostata, nūc exprofesso eccl̄ie hostis & desertor, qui prius sub ouina pelle lupū hunc immanissimū uarijs technis, declaratōibusq̄ & retractatōib⁹ occultabat.

331

¶ **¶ Lut.** Et si uigilantiū liber extaret, sicut Hieronymi, existimo eum multo Christianius de ijs scripsisse q̄ Hieronymū

¶ **¶ Co.** Christianius nūc scribūt Luthero hæretici q̄ catholici doctores. Studet ei oēs hæreses (ut in publico testat edicto Maximus Cæsar & imperator noster) in unam impietatis Lernam confundere, atq̄ inde populo uenena sua propinare

332

¶ **¶ Lut.** Nam quid sanctus Petrus plus p̄t habere, q̄ ego & tu: Pōt bene habere plura dona, & efficaciora fecisse opa. At fides

Lu. cōtra statū eccl̄ie.

quā ipse habet, sicut in Chrm directa est, sicut nostra, habet eundem Chrm, eundē spm̄ quē nos habemus, si credimus. Quare igitur alteri eum donare uolo?

*Insuper Lutherū
Inferius p̄t
Blasphemus
ut b. d. a. m. o.
45. 1. 1. 1. 1.*

¶ **¶ Co.** Hic ait Luthero cū Lucifero. Esa. 14. In cœlū cōscēdam, super astra dei solū exaltabo meū, sedebo in monte testamēti in lateribus aquilonis, ascēdam sup altitudinē nubū, sicut ero altissimo An

Esa. 14.

uero nō exaltat solū suū sup astra dei, qui cōstituit se iudicē oīm tuū hoīm tum angelorū. Et q̄ ait altissimo Chri discipulo & principi apostolorū Petro. Quid plus habere potes q̄ ego? Sed audiat uir impi⁹. & supbus prophetæ nr̄sum. Verū tamē, inq̄t, in infernū detraheris, in profundū lacu. Qui te uiderint, ad te inclinabunt, teq̄ prospiciēt, Nunquid iste est uir, qui turbauit terram? qui concussit regna? Destructa est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum & c.

333

¶ **¶ Luth.** Ideo notet hoc, q̄ oēm beatū & honorē mortuorū sanctorū reputemus, sicut æs, & honorē quē proximo exhibemus, reputemus sicut aurum & lapides præciosos.

*Co. ut qui sine
affectione
operatur*

¶ **¶ Co.** Vterq̄ honor & bñ & male fieri p̄t. Boatus em̄ uitulin⁹, absq̄ rationabili obsequio, ubi ore tm̄, nō etiā corde canit, neq̄ deo neq̄ sanctis eius accept⁹ est. Ita em̄ scriptū est. Esa. 29. Appropinquat ppl⁹ iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor aut̄ eius longe est a me. Et si pauperibus des elemosynā, ut uidearis ab hoibus, recepisti mercedē tuam. Mat. 6. Oportet igit̄ nos, etiā bona q̄ agimus, magna cautela (teste etiā. B. Grego.) pficere, ne fauor inde aut humana grā requirat̄. Et nō frustra ait Ap̄tus. 1. Cor. 14. Orabo spū, orabo & mēte. Psallā spū, psallā & mēte. Et mir⁹ est, q̄ tam anxie hic inter bona opa distinguit Luthero, qui alibi ait. Opera nostra aut nihil esse coram deo, aut omnia æqualia esse.

Lu. i Cap. Ba.

334

¶ **¶ Lu.** Nunc bene notare potestis, quid existimare debeat

¶ Lut. Deinde adhuc alius supuenit abusus p Thomā Aq 335
natē cui colūba in aurē depingit, imo puto fuisse iuuenē diabolū, ut
debeat adorari.

¶ Co. Nō ignorat Luther⁹, sibi a stulto & leui pplo iā pridē depi
ctā esse ad aurē alterā loco spūs sancti colūbā, Nunq̄ tñ ob eā uanita
tē corripuit quēq̄, licet nec miraculis nec sanctorū rotiusq̄ ecclīae te
stimonio (sicut S. Thomas) sanctitatē & doctrinā suā cōprobauerit, **Lu. in reso. cō**
Et ipsemet aliqñ dixit S. Thomā & Bonauētūrā eē & sanctos & gra **clus. 20. & 72**
ues plane autoritate uiros. Itē uiros insignes etiā suis cū discipulis.

¶ Lu. Et proposuit magnā prudētiā cū Dulia Hyperdulia 336
Is dicit, q̄ adorari debēt, sed eo usq̄, q̄ colligent in unū, is q̄ in caelo
est, cū eo quē pictor depinxit. Imo & ad diabolū colliga, & cū q̄ ad
ora. Verbula sunt quibus decipiuntur homines.

¶ Co. Nō deceptionis, sed ueritatis & sobrietatis uerba sunt, q̄ de
Latria Duliaq̄ & Hypdulia scripsit S. Thomas, q̄ si fideliter populo
tradant, nō adorabit plures deos cū gentilibus, neq̄ omittet uenes
rationē sanctorū cū iudaeis. Quis aut tā rudis in plebe, q̄ nesciat ho
norē & inuocationē eiusmodi nō fieri signis, lapidib⁹ inq̄ aut lignis
coloribusve figuratis, sed sanctis in caelo, p eiusmodi statuas & ima
gines signatis.

¶ Lu. Nā quō p̄t plebeius homo illuc puenire, ut sic p rela⁹ 337
tiones sursum trahat, & colliget triginta ad illud, Nō ē possibile.

¶ Co. Sint tricies aut ter centies triginta imagines B. Mariæ uir
ginis dei genitricis, sint etiā, q̄libet diuersæ, nō tñ psuadebis pplo esse
plures matres Chri aut genitricis dei. Est ne tā difficilis relatio, ex si
gno referre animū ad signatū: nō hoc fit uulgo in omni moneta? in
omni statua aut imagine regis aut principis? *Et in mundo anti tabernaculo p̄ d̄*

¶ Lu. Ideo uelim q̄ oēs cruces subuerterētur, q̄ ita sudaue⁹ 338
runt & cruentæ fuerūt, per quas postea peregrinationes & boat⁹ ex
orti sunt, Quod tam grandē errorem & abusum fecit.

¶ Co. Vellet idē diabolus q̄q̄, Quid tñ postea? Nō malū est pegri
nari, Quod Chrus q̄q̄ & Paulus frequenter fecerūt. Et Lucas Paulo
ab ecclesiis additus & ordinatus erat peregrinationis comes. 2. Cor. 8
Neq̄ malū est cantare dño & sanctis eius, Quod sanctissimi q̄q̄ pro
phetæ & apli fecerūt, nosq̄ silr̄ facere docuerūt & iusserunt.

¶ Lu. Sicut si papa attentet & cōdēnet, cōburat ueros chri 339
anos, quēad modū sane incipit, tanq̄ sint diabolo proprii. Et tot⁹ mū
dus assentit, & dicit, eis iuste factū esse, Deū eē cū illis, diabolū nobis
cū. Hoc deus tūc uertet & dicit, Vos estis iusti, illi sunt iniusti, Hoc iā
caro & sanguis nō uidēt, spūs uidet, q̄ cognoscit iustū eē, etiā si totus
mūd⁹ irrideret, exprobraret & iniustū diceret. Hi sunt sc̄ti spiritalis
& pfunde illuminati, crucē agnoscētes & portātes, q̄ pauci sunt

¶ Co. Nō sunt ueri chriani, q̄ Christū negāt Homusion seu cōsub
M

colūba

*Lu. in reso. cō
clus. 20. & 72*

*De imaginib⁹
vultu s. fo. 83
col.*

Et in mundo anti tabernaculo p̄ d̄

*Peregrinationes
boni sum
Vultu s. fo.*

Deum loq̄t

Debitur Phisio. refutatione. fare. imp. p. m. a. d.

stantialē patri cū Lutherō, nec ii q matrē Chri reginā cœli, matrē mī
sericordiæ & aduocatā nrām agnoscere nolunt, nec illi q amicos &
domesticos Chri, uelut coheredes & cōregnātes, honorare cōtēnūt,
nec isti deniq; q nec summi pontificis, nec ecclīæ catholice dictis &
decretis obediūt, Sed Pighardi, Vuiclephistæ, Hussitæ & Lutherisci
sunt, Chri & dei ecclīæ desertores ac trāsfigæ, religionisq; uitæ p
ditores, digni proinde, ut tradant̄ satanæ in interitū carnis. 1. Cor. 5.
Hoies in reprobū sensum dati, & sapiētes tm apd̄ semetipsos. Ro. 12.
Quicōtra antiqua Lutheri quoq; monita, plus sibi q ecclīæ credūt.

Lu. de. x. præ
cep. ca. 3.

340

*Co. Cupimus
in C. h. s. q.*

¶ Lu. Date mihi nūc aliquē hoīem, q ex iucūditate & amo
re castus & probus sit, eiusmodi nullus est sup̄ terram.

¶ Co. Nō sequit̄. Si Luther⁹ talis nō est, ergo nemo talis ē. Si em̄
oderūt peccare boni uirtutis amore, apud Ethnicos, qbus grā Chri
& spūs sancti erat ignota, quis tā impi⁹ in tot sanctos & domesticos
Chri cēsor est, quorū pleriq; ex utroq; etiā sexu mortē poti⁹ pati, q
castitatē & pbitatē pdere uoluerunt. Quot sunt adhuc hodie etiā in
Germaniæ superioris & Saxoniae (ubi Lutherani pdnari cōtēdūt) mo
nasteriis sacratæ v̄gines, ac deuoti monachi, q poti⁹ uitā q castitatē et
pietatē suā amittere cupiūt? Scit̄ pfe&o Luther⁹ ipse, qd̄ sibi añ bien
niū p̄derit monialis illa, cui dotis uice aureos aliqt̄ in sinū pectoris
clā effuderat, ut prodita castitate, nō ampli⁹ Chri, sed libidinosi alicu
ius adolecētis spōsa foret. Mentit̄ itaq; i plurimos Apostaticum hoc
libidinis mācipium.

*Insuper monial
bona uirt*

341

*Non oēs potat sam
forma uina et
uice ampt̄ q̄m
am libidinis uim
uirt. 20*

¶ Lu. Nūc si in cōcupiscentia inuenio in me unā scintillā,
tūc statī falsum ē, tūc legi nō ē satisfactū, ubi inuenio, nō unā scintillā
sed totū clibanū plenū igne malæ inclinationum.

¶ Co. Nō oēs feruēt ac ardēt libidiē Lutheri, nec oēs iacēt in cō
cupiscentiæ eius clibano. Multi ei exhibēt mēbra sua seruire iustitiæ i
sctificationē. Ro. 6. Multi castigāt corp⁹ suū & in seruitutē redigūt. 1.
Co. 9. Multi iduūt nouū hoīez in iustitia & sctitate v̄itatis. Ephe. 4.
Multi abstinēt a uīno in q̄ luxuria. Ephe. 5. Multi sciūt uas suū possi
dere in sctificatōe & honore, nō in passiōe desiderij. 1. Thessa. 4.

342

le Baron

¶ Lu. Quia nullus apex de lege p̄terire pōt, sed totā imple
re oportet. Sicut hic habet. Iam nō inuenis in te, q sic facias, in omi
bus mēbris & toto cōrde, cū gaudio & iucunditate. Ideo damnatus
es, & es diaboli. Secundum hoc scias te regere. *De p̄fiteri dicitur in uirt.*

¶ Co. Legē adimpleuit Chrus. Mat. 5. Nos ad legē nō tenemur,
nec ei subiecti sum⁹. Ro. 4. & 8. Gal. 4. & 5. Nō igit̄ sum dānat⁹, si
legē ueterē nō impleo. Ad eā em̄ nō obligor, sed p grām Chri salua
mur. Actu. 13. & grā dei uita æterna. Ro. 6. Cōcupiscentia aut̄ fomitis
in me nō est cōtra legē dei, nisi accesserit cōsensus mētis & uolūtat̄is,
ūmo est materia exercendæ uirtutis. Nemo ei coronabit̄, nisi q legit̄
me certauerit. 1. Co. 9. De hac materia diffusæ tractauim⁹ i libro de

Faint

fomite pcti. Cui a Luthero, socijsq; ei⁹ mi me adhuc rñsum est.

¶ Lu. Hæc est altera scia, lex, quæ docet, nos dānatos eē. 343
Quia has malas concupiscentias, inuenimus nos omnes in nobis, & tamen debemus nullam scintillam de illis habere.

¶ Co. Falsa ē hæc noua Lu. scia. Neq; em dānat nos, nec dānatos eē docet lex dei. Beati em dicunt, q in lege dei meditant die ac nocte. Psa. 1. Nec usquā scriptū est, damnari nos, si una sit in nobis fomitis aut concupiscentiæ scintilla. Talis em concupiscentia nō culpa est, si utens nō consentiat, sed solum est poena ex præuaricatiōe Adæ, & stat simul cum gratia dei, quæ sufficit nobis. 2. Cor. 12.

Concupiscentia fuit per se ad pñ

¶ Lu. Hoc iā nō respexerūt sophistæ nri, sed docuerūt, si faciam⁹ scdm possibilitatē, tūc deus det grām. Hi sunt duces cæcorū 344

¶ Co. Eidelis ē deus, q nō patit nos rētari supra id qd possum⁹. i. Co. 10. Nec unq; p̄cipit nobis ipossibilia. Iuxta illd Deu. 30. Mādatū hoc, qd ego p̄cipio tibi hodie nō supra te ē, neq; p̄cul positū, sed iuxta te est sermo ualde in ore tuo & in corde tuo, ut facias illū &c. Et ipse Luther⁹ alibi ait. Mādata dei cū grā dei acillima eē. Iuxta illud Apli Possū oīa in eo q me cōfortat. Negare aut, q de⁹ det grām ijs q faciūt scdm suā possibilitatē, est laqueū desperatiōis hoim cōsciētis iniicere. Cōtra illud Apli. 1. Tim. 2. Deus oēs hoies uult saluos fieri, & ad agnitiōnē ueritatis uenire. Et Apoca. 3. Ecce sto ad ostiū & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum.

Sed in uoluntate fuit p̄cipit

Lut. cō. Eccī. Phil. 3.

¶ Co. 1. cor. Mandā eij grātia

¶ Lu. Et tñ ipsimet cōcedūt. Q; hō sit ualde iuit⁹ ad bonū. 345
Nihilomin⁹ si uadit & facit, quis cū grauedie, molestia, & accidia, sit

¶ Co. Nō oīs hō ualde iuit⁹ est ad bonū. Ita em (tñ bñ accept⁹. scriptū ē. Exo. 35. Sepatæ apud uos primitias dño. Oīs uolūtarius & p̄no animo offerat eas dño. Egressaq; omīs multitudo filiorū Israel, de cōspectu Moyli, obtulerūt mēte prōptissima atq; deuota primitias dño. At multitudo illa paulo añ sedit manducare & bibere, & surrexerūt ludere & saltare añ uitulū cōflatile. Exod. 32. Quāto igit plures ex Christianis p grām dei prōpti & uolūtarii ad bonū reperiunt. Ita em ait Aplus de Macedōibus. 2. Cor. 8. Altissima paup̄tas eorū etiā abūdauit in diuicias simplicitatis eorū, quia scdm uirtutē testimoniu illis reddo, & supra uirtutē uoluntarii fuerūt. Et infra c. 9. Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex abundāti est mihi scribere uobis. Scio em promptū animū uestrū, pro quo de uobis glorior apud Macedones. Quō & Achaia parata est ab anno prō.

345

¶ Co

¶ Co. 1. cor. ad bonū uolūtarii

¶ Lu. Ideo essent uel solū ppter hoc pctm, diaboli, mortis, & inferni uerba. Quia Chrs hic docet cōtariū, ut cū delectatione & amore eam⁹ & iucūdo aīo ad id sim⁹. Cui nūc iustus uultis credere, Chro, uel sophistis. Hoc uō relinquo arbitrio. 346

¶ Co. Plus credim⁹ Chro uni q cētū aut mille Lutheris, plus item

346

¶ Co. 1. cor. ad bonū uolūtarii

M 2

ut prompti ad lucum suum

sophistis (uti theologos nunc uocat) quod Lutheranis. Iam offensum est. Non omnes ad bonum inuitos esse. Et qui tardi aut pigri sunt, exhortari debent, ut prompti & uoluntarii fiant, Sicut facit Paulus. 2. Cor. 9. unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarius enim dicitur diligere deum. Et. 1. Cor. 9. Si uoles hanc ago, mercedem habeo. Si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Neque tamen peccatum est si inuita aut etiam renitente carne, spiritus ad bonum promptus sit. 2. Cor. 12. Nec ita peccatum est, si quod boni cum grauedine & molestia sit, modo ex obedientia & bona intentione fiat. Quis enim spiritus & ad omnem actum in carne corruptibili promptus esse queat? Scriptum est enim Sapientia. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Quod & Christus non tacuit, dicens. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Non dicit autem grauedinem aut infirmitatem illam peccatum esse.

347

¶ Lu. Ex hoc tandem supuenerunt monasteria, hic ingressi sunt in ea, Quod si essent ita quod delectabiliter id fieret, fieret tamen beati. Ita docuerunt illi ¶ Co. Sicut uidua, quod duo tamen aera minuta dederat in Gazophilasium, plus omnibus dedit, quod dedit ex eo quod illi deerat seu deficiebat, Lucæ. 21. Ita & is monachus cui plus pugnae est cum carne renitente & aggrauate, plus meretur in uita & regula monastica, quam per obedientiam, licet cum difficultate & grauedine custodit quod ille, cuius corpus ad omnia monasterii onera portanda promptum & assuefactum est, Unusquisque enim propriam mercedem accipit secundum suum laborem. 1. Corin. 3. Ergo qui plus aut grauius laborat, plus mercedis accipiet.

348

¶ Lu. Ideo sic dicere debuissent, Vide homo tu misera condonata creatura, tu deberes delectationem habere ad legem dei, & es inuitus, ideo affer delectationem & amorem, aut sis inimicus dei & amicus diaboli, Ita omnes homines declinassent a propria presumptione, & uenissent ad sui cognitionem, Tunc dixissent, O deus super ergo danatus, Hoc sane rectum fuisset.

unde apparet quod

¶ Co. Beatus uir qui non abiit in concilio impiorum, Quid enim consulit, nisi peccatum & desperationem? Sic tetrauit sanctum Iob uxor sua. Adhuc tu permanes (inquit) in simplicitate tua? Benedic deo & morere, Sed statim dixit ei uir pius & patiens, Quasi una de stultis mulieribus locuta es, Iob 2. Ita & hic loquitur stulte & consulit impie Lutherus, ut homo propter infirmitatem & grauedinem carnis, abiecta spe, benedicat deo & moriatur. Hoc est, ut maledicat deum in creatura, & moriatur desperatione, danando seipsum, Lex autem domini immaculata conuertit animas, psalm. 18, non carnem, Et uerba Christi, spiritus & uita sunt, non caro Ioh. 6. Et uirtus in infirmitate perficit, 2. Cor. 12. Melius ergo dicit homo peccator & infirmus cum propheta Hierem. 17. Sana me domine & sanabor, saluum me fac & saluus ero. Et cum psalmista, psalm. 17. Diligam te domine fortitudo mea, dominus firmamentum meum & refugium meum & liberator meus, dominus meus, adiutor meus, & sperabo in eum. Et psalm. 26. Si exurgat aduersum me plerumque, in hoc ego sperabo.

hinc eundem sensum & uita

349

¶ Lu. Ideo considerate, quod omnes pariter diaboli sumus, ¶

Imperantur locutione

Lutherani

et in eorum personarum

diu inuenimus in nobis grauedinem.

¶ C. Laqueus iste desperationis supra cōtritus est, & nos liberati sumus. Ait em̄ Paulo, de stimulo carnis cōquerenti dñs, Sufficit tibi gr̄a mea. 7. Cor. 12. Subdit itaq; ap̄ls, p̄pter qđ placeo mihi in infirmitatibus meis. Cū em̄ infirmor, tunc potens sum.

¶ Lu. Ideo si deberē dicere, bñ inuenio, quid rectū sit in p̄ceptis dei, sed est mors mea, & si fieri possit, uelim qđ illud non esset. Ita sunt omnes homines in corde.

¶ Co. Absit ut oībus hoībus insit ista malicia. Nā p̄pter legē dei pl̄imi nō solū supplicia & bella, sed mortē qđ ptulerūt. Et innūeri sūt adhuc hodie Iudei, qđ ita lex ē cordi, q̄uis gr̄am dei n̄ habeāt, ut mori potius uelint ipsi, q̄ legē nō eē. Dicit ergo Dauid psalm. 118. In toto corde exq̄siui te, ne repellas me a mandatis tuis. In toto corde meo, abscondi eloquia tua, ut non peccē tibi & c. Quod si lex Moysi tantū placuit & cordi fuit plurimis, q̄to plus Christianis p̄ gr̄am cordi esse debet euangeliū, Christi, Ro. 8, & 2. Cor. 3.

Coim **Sermo. xxv.** *Suocami*

¶ Lu. Ideo oportet quēlibet principalia puncta, q̄ ad christianū pertinent bene scire, & paratum esse.

¶ Co. Sufficit plebi chr̄ianæ, nosse symbolū & articulos fidei, & qđ dē simpliciter, ita ut firmiter credat, etiā si nō intelligat, qđ sancta m̄ ecclia credēdū esse censer aut decernit. Plebis em̄ est, nō scientia eminere & de rebus fidei iudicare (uti nūc fatue p̄sumūt multi) sed in fide p̄ dilectionē opante p̄positis suis credere, & obedire. Heb. 13. Nō em̄ frustra scriptū est Prouer. x. Sapiens corde p̄cepta suscipiet. Stultus cædit labijs, Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter.

¶ Lu. Primū, Quō sumus filij iræ, & oīa n̄ra opa, sensus & cogitationēs, iniqua sunt & nulla. Hic oportet nos aliqđ clarū, ualidū, dictū habere, id attestans, uelut est dictū S. Pauli ad Ephe. 2. Quod bene notate, Nos sumus omnes filij iræ.

¶ Co. Nusq̄ ita loquit̄ Paulus aut ulla scriptura, Nō dicit Paulus Nos sumus, sed nos eramus natura filij iræ sicut & cæteri, Nascimur em̄ filij iræ p̄pter p̄uaricationē Adæ, Ro. 5. Renascimur aut̄ filij dei & filij gr̄e p̄ bapt̄ismū, p̄pt̄ mortē & resurrectionē Ch̄ri, Ro. 6. Tit. 3. Nō sunt ergo chr̄iani (sicut Ethnici, Turcæ, & Iudei sūt) s̄ erāt filij iræ, anq̄ renascerent̄ in Ch̄ro, Ait em̄ ap̄ls Ephe. 2. Cū essemus mortui p̄ctis, cōuiuificauit nos in Ch̄ro, cuius gr̄a saluati estis. Nō sunt igitur iniqua aut nulla, q̄ nos christiani facimus, opera bona.

¶ Lu. Hic omnes deberemus esse in Biblia bñ instructi, & multis sententijs p̄parati, quas diabolo obijceremus.

¶ Co. Vana ē hec p̄paratio, ut laici ex Biblia disputēt cū diabolo, qđ etiā Saluatori n̄ro nouit & ausus fuit obijcere scripturas, Mat. 4. Et

*Insuper & uelut ipse dicitur
D. 111*

nouit se i angelū lucis trāfigurare. 2. Cor. 11. Optime igit subdit ibi ap̄ls, Nō est igit magnū, si ministri ei⁹ trāfigurent uelut ministri iustitiæ, q̄r finis erit sc̄dm opa ipsorū. Neq; igit diabol⁹, nec ministri eius, heretici & schismatici, nos mouere & a fide maiorē n̄ for̄ auertes re debent, si quando multas nobis ex Biblia sententias obijciunt, sed standū nobis est in solida fidei Petri & ecclesiæ petra, aduersus quā portæ inferorū nō præualebunt, Mat. 16

*Voxi uelut sumi
Cyprianus 354
Christianus*

¶ Lu. Imo bñ uideo & dicere audeo, uos doctiores eē, q̄ ego sum, Non modo unus, duo, tres, quatuor, sed bene decē aut plures, qui adeo illuminati sunt in cognitione.

¶ C. Si doctiores se reputat illos Luther⁹, cur rephēdit aut redarguere p̄sumit eos? Cur tā illuminatos nō seq̄t? Cur eorū facta nō p̄bat? Si errauerūt isti, teste & iudice q̄z Luthero. Cur nō credamus & Luther⁹ (q̄ illos magis doctos & illuminatos q̄ seipm̄ reputat) errare Errāt igit & illi & ille, cæci & duces cæcorū Matt. 18. Sūt em̄ solū ap̄d semetipos sapiētes, & cōtra se inuicē diuisi, dicūt bonū malū, & malū bonū, Esa. 5. Cito igit dissipabunt & desolabunt, ut solet regnū in se diuisum, Matth. 12.

*355
Lutherus hanc uerba
uoluit ipse habere
sicut dicitur
Cyprianus
Lu. in cap.
Baby.*

¶ Lu. Iccirco dilecti fratres, Imitamini me, Nunq̄ certere male egi, Fui itē primus, quē deus in hūc campum posuit.

¶ Co. Vanitas uanitatū & oīa uanitas dixit Eccl. ca. 1. Cur te imitent, & nō potius tu imiteris illos. Cū dicas eos te doctiores magisq; illuminatos? Si nūq̄ egisti rē male, Cur tot scripta tua reuocasti? Cur emptores & bibliopolas rogasti, ut scripta q̄dā tua pdāt & exurāt? Cur in actis Augustētib⁹ toties te male egisse cōfessus es ultro? Certe fatebaris & mihi Vvormaciæ priuatim in cubiculo tuo, nimium excessisse te cōtra Ro. pōtificē & sedē ap̄licā, Neq; v̄o prim⁹ fuisti in cāpo, Precesserūt te m̄cis annis, imo & seculis aliq̄t, p̄imi, a q̄bus impietatū & errorū dogmata ifeliciter mutuast⁹ es. Berēgari⁹ p̄sb̄r, Abbas Ioachim, Paupes de Lugduno, Pighardi, Vviclephiste, Hussitæ Taberite, Orphani, & id gen⁹ barbaræ & impiaē pestes & sectæ aliaē Quas dñs Iesus iā pridē interfecit spū oris sui, 2. Thess. 2.

*356
Lutherus hanc uerba
uoluit ipse habere
sicut dicitur
Cyprianus
Lu. in cap.
Baby.*

¶ Lu. Is quoq; fui ego, cui deus hoc primū reuelauit, ad p̄dicandum uobis eiusmodi uerba sua

¶ Co. Et hoc falsum est. Neq; em̄ prim⁹ fuisti (uē oñsum ē) neq; deus tā ip̄ia tibi aut ulli hoī reuelauit, sed sunt spiritalia neq;ciæ a recto ribus tenebrarū Ephesi. 6. Et imissiones p̄ angelos malos psal. 77. Et meminisse adhuc potes, q̄ cito Vvormacię obmutueris mihi coram Archiep̄o Treueren̄, dū interrogarē te, q̄ signo aut miraclo nob̄ oñderes tibi talia reuelata eē. Si tu nō credis reuelatōib⁹ tui Thomę Munci, quē secretorū p̄cipē factionisq; tuę ppugnatorē aliq̄n habuisti Cur nos credamus reuelationibus tuis? Nō em̄ oīi spūi credēdū est sed probandi sunt spūs an ex deo sint. 1. Iohan. 4

*357
Lutherus hanc uerba
uoluit ipse habere
sicut dicitur
Cyprianus
Lu. in cap.
Baby.*

¶ Lu. Certus itē sum, uos purū uerbū dei habere.

*Non solum Lutherus & eius uerba
F. A. Cyprianus*

de Abroganda Missa Lutheri
10. 9. 9
¶ Coc. Si certus es, habere illos uerbum dei, cur ergo reprobas?
Cur non imitaris?

*Wiss die
voll sein*
¶ L. Quia nō pugnamus cōtra papā aut epōs & c. sed cōtra
diabolū. Putatis eū dormire? nō dormit, s; uidet uerū lumē oriri, qd
ne ī oculos ei splēdeat, uellet libēter a latere irrūpere. Et faciet, si nō

¶ C. Si nō pugnatis cōtra papā & epōs, Cur tot es (pspexerim?
ipetitis cōuicioꝝ telis? Cur tot afficitis eos iniurijs, detractionibus &
cōtumelijs? Cur tot oneratis eos ad simplicē pp̄m calūnijs? Cur sen-
tit papa uuln? ut gloriat Luther? Cur deicit ei? coronā? Cur apus-
tat ei caput? Cur tot in eos effingitis & editisq; libellos famosos? At
nō dormit diabolus, Scim? pfecto, & dolemus, tot aias, ecclie castra
deserētes, ab eo, ministerio uō circūueniri ac deuorari. 1. Pet. 5. In ec-
clesia at catholica pmanētib? tuta ē ab oī irruptiōe statio & cohabita-
tio, sic olī pmanētib? ī arca Noe, Gen. 7. Et ī domo Raab, Jos. 2. Qui
at ostiū dom? egressus fuerit, re? sibi erit, & sāguis ipsi? ī caput ei? erit

*de p
p
Luther*
¶ Lu. Bñ eū nosco, Spero itē (deo uolēte) me dñm eius eē.

¶ Co. Diabolū bñ noscit Luther? Chrs. q̄ nō nouit opantes ini-
qtatē, Mat. 7. Et uirginib? fatuis ait Mat. 23. Nescio uos. Nimis aut
supbe atq; iniuste usurpat sibi dñm in diabolū Luther?, cū neq; eme-
rit neq; redemerit neq; creauerit illū, Recti? ait in hymno angelico
ecclia, Tu sol? dñs. Et ex ijs q̄ diabolo de? in iustū Iob pmisit, intellis-
gere & absterreri p̄t q̄libet, ne se temere Satanæ dñm faciat.

¶ Lu. Iccirco oēs errauerūt, q̄ coopati sunt, & cōsenserunt
ad abrogādā missam. Nō q̄ bonū nō fuerit, s; q̄ nō ordinate factū ē

¶ Co. Errauit ergo & Lutherus, q̄ paulo post de abrogāda missa
librū scripsit. Et magis inordinate fecit Luther? q̄ illi Vvittēbergen-
ses. Quid ita? Quia nō tot cōuicijs, cōtumelijs calūnijsq; & ipietatib? **Lu. de. x. p̄**
egerūt illi, q̄t egit in libro suo Luther?. Nec prius toties missam pub **cep. cap. 3.**
lice & concionibus & scriptis laudauerant, fructusq; & utilitates ei?
commemorauerant, quoties fecerat Lutherus.

¶ L. At dicis, iustū id eē ex scriptura, fateor & ego, sed ubi
manet ordo. Quia ex temeritate factū est, absq; omni ordine, cum
scandalo proximi.

¶ Co. Nūqd vō sine scādalo pximi scripsit de abrogāda missa (ut
infinita alia p̄ eū & p̄ scripta eē facta scādala raceamus) Lutherus?
Quo ordine, aut q̄ autoritate scripsit ipse? Si noluit factū missa ab-
rogari, cur v̄bis scriptisq; abrogādā docuit & p̄cepit? Vbi aut iustū
est ex scriptura, missam abrogari? At Euāgelistæ & Paulus dicūt ex
ore Chri, Hoc facite in meā cōmemorationē, Mat. 26. Luc. 22. & 1.
Cor. 11. Et Lut. ipse de supstitiosis circa septē missas aureas cōq̄rit, q̄ **Lu. de. x. p̄**
iniq̄ssim? hostis nec hoc saltē sacrificiū (qd nūc ipse negat scdm con- **cep. cap. 1.**
stantiā suā idē ipse Lutherus) nobis reliquerit syncerum.

¶ L. Etsi nō usq; adeo mala res eēt missa, uelim eā restituere **362**

¶ Co. Nō est res mala, quā instituit, docuit, & p̄cepit Christus, ut

Lu. in resolu.
cōclu. 26.

dictum est. Quam Iacobus frater dñi, & Basilius magnus in scriptu-
ram redegerunt, uti testat Synodus sextus. Quam itē celebrauerūt
oēs sancti apli & sacerdotes Chrtisti. Quā tota cōmendat ac uenerat
ecclia. Quam deniq; Lutherus ipse p̄sepe pegit ope & uerbis, scri-
ptisq; collaudauit, dicēs alicubi firmiter se credere, quod missa plus
psit, si per sacerdotē unī applicet, q̄ si sine applicatōe pro oibus cele-
bre. Nequaq; igit tantus ē Lutherus, ut suo nutu possit missam ab-
rogare & restituere. Quicquid dicat aut faciat ipse, missa profecto
manebit iuge sacrificiū Ezech. 46. & oblatio munda. Malachiae. 1. q̄
diu manebit in ecclia Christus, om̄ibus diebus. Matth. 28. Ipse uer⁹
est agnus istius sacrificij. Iohan. 1.

363

¶ Lu. Scio em̄ uestrū ppositū, & defendere non scio. Hoc
uobis dictū uolo. Nam a Papistis & alijs insanis capitibus, scire bñ
defendere. Sed coram diabolo sustinere non scio.

¶ Co. At ne unū quidē adhuc uerbum rñdit Lutherus scripturis
ac rationibus quas pro missa & uero eius sacrificio pleriq; nostrum
adduxerūt plurias. Rossius, Faber, Emser, Eccius, Dietēbergi⁹, Caspar
minorita, & minimus oim ego, in apologia contra eius Babylonem
p̄ totū librū tertiū. Quō itē defendet impia illa suorū facta ac teme-
re (ut ipsemet ait) attērata, a rationibus quas adducunt sancti eccliae
doctores, Dionysius, Cyprianus, Chrysostomus, Cyrillus, Ambrosi-
us, & id genus classici & irrefragabiles perq; plurimī. At corā diabo-
lo sustinere nescit. Non est igit in biblia bene instructus, quia nescit
diabolo scripturas obijcere, ut ait supra numero, 353. At nume. 361.
ait id ex scriptura iustū esse. Quō igit nescit coram diabolo sustine-
re? Nunquid fortior est diabolus uerbo dei? Quā misere igit & ini-
que illudit simplici populo nequissimus iste praestigiator

*Cōtra p̄li-
uip̄m*

2^a feria **Sermo post .xxvi.** *Inuocant*

364

¶ Lu. Itaq; missa est res mala, & deus odit eam, in eo q̄ sit,
tanq̄ sit sacrificiū, & opus meritoriū. Ob id abrogari debet. Hic nul-
la est q̄stio aut dubitatio. Non magis q̄ si q̄ras, an deus sit adorād⁹.

¶ Co. O furorē impiū, impudētiāq; incredibilē. In missa nō sūt
nisi uerba & signa atq; mysteria sancta, resq; oim sacratissimae. Cor-
pus & sanguis Christi, eius itē anima bñdicta & uera diuinitas. Et fis-
unt in ea obsecrationes, orōnes postulationes & gratiarū actiōes pro
om̄ibus hominibus. 1. Tim. 2. Et offerunt sacerdotes dona & sacrificia
pro peccatis. Hebr. 5. & 8. uti disposuerunt apli, teste Dionysio.
Et Paulo. 1. Cor. 11. Sed & canones ap̄lorū plariq; testant & disponūt
id ipsum. Hic tertiū dūtaxat recitare libet. Sic em̄ incipit. Si q̄s ep̄s
a ut p̄sbyter, praeter ordinatōnē dñi alia quaedā in sacrificio offerat
sup altare, id ē, aut mel aut lac, aut q̄ uino sicerā aut confecta quae-
dam, aut uolatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra consti-
tutionē dñi faciēs, cōgruo tēpore deponat, Ecce cōtra haec oia & cō

Impia Lutheri q̄ missam

10. 50. Cor. sibi hinc de Missam in Matu ad Galilei quod dicitur hinc de

tra alia id genus multo plura testimonia certissima, audet Luther⁹ dicere missam esse malam & deo odibile. Quam tñ ipsemet bonam & testamentum Chri, etiam in impiissima sua Babylone, uocauit. Dico igitur cū poeta. Quis furor o ciues, quæ tanta licetia uerbi? Quo usq; permittis huic uiro impio tam impia & impudemia loqui, & in publicum, ad dedecus totius ecclesie euulgare?

Est in illis malis

¶ Lu. Attamen charitas hic non debet rigide procedere, & p uim abrogare. Prædicari autem debet, scribi & pronuciari. Quia missa isto modo celebrata, sit peccatum.

365

¶ Co. Qualis est charitas, quæ pctm & malū admittit? uera profecto charitas non agit pperam, ne cogitat quidē malū. 1. Cor. 13. Si ergo missa, ut sacrificiū celebrata, pctm est (ut hic ait Lutherus) & summa idolatria, ut alibi ait. Quō charitas dei est in ihs, qui sic faciūt aut sic fieri pmittūt? Digni em sunt morte, qui talia pctā (nēpe idolatriā & impietatē) aut faciunt aut facientibus cōsentiunt. Ro. 1. Sed mētis tur iniquitas impia sibi. psal. 26. Missa em neq; pctm est neq; idolatria, ut supra ostensum est.

¶ Lu. Oportet primū corda hominū capere. Hoc fit autē. Quando uerbū dei solum exerceo, prædico euangelium, & dico. Boni domini aut presbyteri, desistite a missa, non bene fit, uos peccatis in ea. Hoc dictum uobis uolo.

366

Co. sibi hinc de Missam

¶ Co. At boni dñi presbyteri, nequaquā debēt Apostatæ plus q̄ ecclesie & summo pontifici credere. Verbū autē dei nusquam ait missam aut pctm aut idolatriam eē, nec usquam negat eam sacrificium aut bonū opus eē. Pessime autē fit hodie in quibusdam locis (licet in paucis) missa reutonica, barbarico ritu, cū falsificato & truncato canone. Quamuis uero tres iam (imo longe plures) sunt ad eam cōsarcinandā legislatores præcipui ex Lutheranis, tñ neq; inter se concordēs oim q̄q; sunt, nec ab alijs concorditer acceptant, erūt itaq; breui, si sic perrexerint in furore suo impij, tam diuersæ missæ q̄ diuersa sunt hominum capita.

Missæ reutonice

¶ Luth. Fides neq; capta neq; ligata uult esse, neq; p ordinationē ullam ad opus aliquod determinari. Sciatis hoc. Quia non perducetis ad finem. Hoc ego scio.

367

¶ Co. Cur ergo tot leges fidelibus suis præscribit Lutherus? Cur etiam euangelica Chri consilia in rigidas leges conuertit? Cur formulam missandi (ut ipse tam impie q̄ ridicule ait) certa lege suis p̄scripsit ac definiuit? Hæc em sunt ibi eius uerba, bñ tumida nimis & supbiæ ueto inflata. Quare de formula aliqua pia missandi (ut uocant) & cōicandi agemus, ac sic agemus, ut non amplius solū uerbo doctrinæ corda regamus, sed manum quoq; apponamus, & publica administratione in opus perducamus. Ecce hic alter Christus, docens eos sicut potestatem habens. Matth. 7.

Van Luf

N

Supra hoc

¶ **Lut.** Accipite exemplū de me. Ego indulgētis & omni-
bus Papistis cōtrarius fui, sed p̄ nullā potētiam, solū exercui uerbū
dei, prædicauī & scripsi, alias nihil feci. Hoc, q̄n̄ ego dormiui, quādo
Vuittenbergensem ceruisiam, cū meo Philippo, & Anserdorffio po-
taui, tantū effecit, q̄ Papatus adeo debilitatus est, q̄ ei nullus adhuc
princeps aut Cæsar, tantum detrimenti intulerit.

baronius

*Copula hinc
de indulgētijs
116*

¶ **Co.** Dignū p̄fecto leuitatis ac temeritatis impudentiæq̄, adde-
etiā ebrietatis exēplū. De indulgētis em̄ nemo unq̄ scripsit & dixit
leui⁹ & incōstantius ac magis uarie atq̄ etiā contrarie. Id q̄d nos in
apologia n̄ræ libro primo euidēter oñdīm⁹. Hic duo tm̄ loca recita-
turi. Aut sane in sermone de indul. Ideo si ecclia determinauerit, tūc
credā, q̄ indulgētia aias redimūt. Ideo nō est loquēdū cōtra indul.
In declaratiōe v̄o aliq̄t articuloꝝ suoz ait. Sufficit cōi pp̄lo, nosse, q̄
indulgētia sunt liberatio seu redēptio satisfactōis p̄ p̄ctis. Hæc sunt
p̄clara illa ad cereuisiā colloquia, quibus expugnatus est papatus.
Sed extat saxonicus iste Samson aut Hercules, extra terrulas haud
ita latas & multas p̄stoz suoz, uel ad unū pedē, si audet, absq̄ sal-
uo cōductu, ut ostēdat nobis debellatū a se Papam.

de fano fuit

*lutheri diabolici
p̄sumptio*

Lu. in Siluest.

¶ **Lu.** Si uoluissē cū impetu p̄ducere, uoluissē Germa-
niā magnā sanguinis effusionē induxisse. Immo uoluissē bene
Vuormaciæ ludum incepisse, q̄ imperator non fuisset tutus. At q̄d
esset? Fatuus fuisset ludus.

¶ **Co.** Iā quint⁹ agit ann⁹, ut scripsit Luther⁹. Cur nō hos Papas,
hos cardis uales & c. oibus armis impetim⁹, ac man⁹ n̄ras in sanguine
istorū lauram⁹? Nec interim cessauit oēm (q̄d aiūt) mouere lapidē, ut
Germanis Hussiticū aliquē exuscitaret zischā, gigne & sanguine cū
ēta fedaret. Vidimus certe cruētās eius l̄ras ad Huttenū. Quid oc-
culte ad Frānciscū scripserit nō uidim⁹. Cæterz arma & exercitū illius
terribilesq̄ conatus, percussis metu grauiore bonis & pijs oñibus,
oppresserūt foeliciter iunctis uiribus tres principes, nobis ob id p̄pe-
tuo cōmemorādi. Qz sitiēs aut fuerit sanguis. Cæsarei Vuormaciæ
Lutherus, uarijs manifestatū est indicijs. Mox em̄ uelata est in eū snia
repertæ sunt noctu affixæ cōiurationū scēdulæ, & q̄dem minacissī-
mæ, subiecta iterzq̄ ac iterz repetita scelerata illa coniuatōis uoce
B V N T S C H V C H. Et in plæriscq̄ ualuis & parietibus scriptū re-
periebat. Væ terræ, cui⁹ rex puer ē. Cū uero ijs machinatiōib⁹ nihil
p̄ficeret, dimissus inde, mox aliū, & quidē geminū, inuit dōlū in itine-
re. Scripsit em̄ literas e Friburgo de sua doctrina & uerbo dei retro-
mittendas ad principes & status imperii ad inuidiā, & maleuolenti-
am in Cæsare & oēm clerz augēdam. Deinde post paucos dies missi
si sūt alii nūcii, un⁹ p̄ alterz, duo, tres, q̄tuor cū falsis & mēdacibus
literis, ut dispgerēt p̄ oēs urbes, maxie p̄ Vuormaciā, cōfictam famā
de intercepto, contra publicam fidē, & occiso Luthero. Nec ueritus

*Quo hinc
p̄sumptio
sanguinis*

Co. p̄p̄tatio

*Quid mali fecerit suis hinc in Vuormaciā
hinc attendit*

*In Augustino antiqua lex hinc hinc
secundaria hinc hinc*

est deinceps publice in Caesare aliisque principes & calumnias minasque scribere, & conuictis atrocibus inuehi.

¶ L. Crassum exemplū, Erāt oli q̄q̄ sectae iter Iudaeos & gentiles, p̄pter legē Moysi, q̄ ad circūcisionē, illi uoluerūt eā obseruari, isti nō. Tūc uenit Paul⁹, p̄dicās, q̄ obseruari possit, aut nō obseruari, q̄a nihil referret. Et nō deberēt p̄ceptū de hoc facere, sed liberē p̄mittere, siue obseruaret, siue non, esset indifferens.

370

¶ Co. In primitiua quidē ecclia licebat iis chrīanis, q̄ ex Iudaeis in Christū credebant, legē Moysi obseruare, Act. 21. Nunc uero nō licet Iudaizare cuiq̄. His autē, qui ex gentibus in Christū credebant, non imponebat onus legis, Act. 15. potuissent quidē legē assumere, sed non ex necessitate. Itaq̄ Paul⁹ Timotheū circumcidit, Act. 16. Titū uero & Trophymū nō circumcidit, Act. 21. Et cōtra eos, q̄ circūcisionē christianis necessariā putabāt ait Gala. 5. Ecce ego Paulus dico uobis, quoniā si circūcidamini, Chrūs uobis nihil proderit.

*hinc
Quo lex Moysi ad
tempus in uero
p̄cepto non est p̄cepto
dip̄na f̄t*

¶ Lut. Vsq̄ ad tempus Hieronymi. i. uenit & uoluit p̄ceptū, ordinationē et cōstitutōez ex ea facere, q̄ deberet abrogari, Tūc uenit Augustinus, & erat opinionis sancti Pauli, q̄ obseruari possit aut non.

371

¶ Co. Nō fuit cōtra S. Paulū diuus Hieronymus, nec usq̄ fecit p̄ceptū cōtra ea q̄ Pau. definiuit. Extat adhuc hodie disputatio inter Hieronymū & Augustinū de eo, quod Paulus restitit Petro in faciē Gal. 2. Ex ea intelliget lector, utriq̄ hic a Luthero calūniā fieri. Neq̄ em̄ Augustinus usq̄ ait. Liberē nobis esse, legē Moysi obseruare aut non obseruare, sed Iudaizare uetat ubiq̄.

*371
Augustinus q̄ l.
Hieronymus
vid. sup̄ fo. 46.
cl. p̄ l. f̄.*

¶ Lut. Sanctus Hieronymus distabat bene centum milia ribus ab opinione S. Pauli. Hic acriter cōcurrebāt capitibus illi duo doctores. Mortuo autē Augustino, eo rem p̄duxit Hieronym⁹, ut abrogari oportuerit.

372

¶ Co. Secure mentit̄ ad ppl̄m indoctū Lutherus, Id q̄d nouerunt oēs, qui cōtentionē illā legerunt. Non em̄ cōtendebāt, an lex Moysi esset nobis obseruāda, an nō, sed an uere fuerit rephēsibilis Petrus. Lex autē Moysi tūc minime a Chrīanis obseruabat̄. Ridiculū ē autē, q̄ ait, mortuo Augustino Hieronymū rē eo p̄duxisse, ut lex abrogaret̄. Nā & Hieronym⁹ aū August. defunctus est, & lex longe antea fuerat abrogata, ut est uidere in ijs, q̄ in Iudaeos scripserūt Tertullianus & Cyprianus atq̄ Origenes, doctores antiquissimi.

¶ Lu. Postea uenerunt pontifices, qui etiam aliquid addere uolebant, & faciebant etiam constitutiones. Tunc creuerunt ex uisus legis abrogatione, mille leges. Ita ut nos legibus omnino obseruerunt.

373

¶ Co. Quasi uero aū Hieronymū & Augustinum nō fuerint ulli

N 2

pontifices, q̄ decreta & cōstitutiones ullas fecerint. At plurima repe-
riunt adhuc hodie, nō solū sparsim in uolumine Gratiani, sed etiā p̄
ordinē oīa, in uetustis Vaticanæ bibliothecæ codicibus. Et sunt hac
hora in manibus meis duo antiquissima uolumina, in quibus tōciliorū
canones & p̄rificiū decreta cōtinent ex ordine, Vbi uideri licet, de
creta Syrici papæ. xv. Innocēti j̄o. 57. Ambo aut̄ mortui sunt uiuē
te adhuc Augustino.

No

sc̄a 2^a Post **Sermo xxvii.** *Innocentius iii.*

374

¶ Luth. Missas angulares & priuatas abrogari oportet. *Es^o B^o*

¶ Co. At canon ap̄lor̄ & uniuersa ecclia dicūt, nō oportet, Quia
missam instituit Chr̄s. Et Lutherus ipse sic ait in formula sua, Nam
hoc negare nō possumus, Missas & canonē panis & uini, ritum esse a
Christo cōiunitus institutum.

No

375

¶ Lu. Nūc sequunt̄ ea q̄ necessaria nō sunt, sed libere per-
missa a deo, q̄ p̄nt obsequari aut nō. Velut m̄rimoniū inire aut non.
monachos aut moniales de monasterijs abire, Hæc libera sunt, & a
nemine prohiberi debent. Si aut̄ prohibeant̄, id iniquū est, quia est
contra ordinationem dei.

sc̄a 2ª Post

¶ Co. Liber q̄dē est cuilibet, matrimoniū inire aut manere cœlis
bē, Sed semel initū deserere nō licet, Mat. 5. & 19. Si r̄ est liber homi
uotū monasticū emittere aut nō, sed semel emissum, retractare nō li-
cet. Scriptū ē em̄ psal. 75. Vouete & reddite dño deo uō Et Prouer.
20. Ruina ē hoī, denotare sc̄tōs, & post uota retractare. Et Eccle. 5. Si
qd̄ uouisti deo, ne moreris reddere. Displicet em̄ deo ifidelis & stulta
p̄missio, s̄ q̄d cūq; uoueris, redde. M̄proq; meli⁹ ē nō uouere, q̄ post
uotū p̄missa nō reddere. Cōtra hos tñ & id gen⁹ cōplures scripturæ
text⁹, licet aptissimos & clarissimos, audet uir ipius, & ipudēs p̄nūci-
are, cōtra dei ordinationē fieri, si uota retractare ac irrita facere p̄-
hibeāt monachi & moniales, Sed copiosissime r̄ndit eiusinōi ei⁹ ipie-
tatibus de uotis monasticis Iohānes Dietēbergius, uir nō min⁹ mo-
rū & uitę honestate q̄ solida eruditiōe uenerabilis, libris duob⁹, & q̄
dē bñ lōgis, Quib⁹ certe nūq̄ iuste r̄ndebūt uel iūctis insip̄ uirib⁹ oēs
Lutherani. Rep̄hēdit ei in ijs errores & mēdacia Lutheri. 431.

*Uota sunt aut
liber q̄dē
exire Monas-
terium*

*Vota reddenda
sunt*

376

¶ Lu. Si ē p̄sb̄r, monachus aut monialis, q̄ se cōtinere nō p̄t
is ducat uxore, & ipsa uir̄, ut conscientię tuæ consula cur.

¶ Co. Qui nō p̄t (ut ipse purat) se cōtinere, sacerdos aut monach⁹
fieri nō debet, sed uxore poti⁹ ducere. Melius est em̄ nubere q̄ uri. 1.
Cor. 7. Cæter⁹ uoto cōtinētię semel emissō, nubere amplius nō licet.
Si em̄ nupserint, habebūt dānationē, q̄a primā fidē irritā fecerunt. 1.
Tim. 5. Et in. 27. canone ap̄lor̄ ita cautū legi⁹, In nuptijs aut̄, q̄ ad cle-
rū prouecti sunt, p̄cipimus, ut si uoluerint, uxores accipiant, sed le-
ctores cantoresq; tantummodo.

Canon ap̄lor̄

¶ Lu. Iccircò q'cūq; monachus aut monialis se nimis infir-
mū sentit ad seruādā castitatē, is cōsideret cōsciētā suā. Si cor & cōsci-

entia ei' ita cōfirmata est, q' cū bona cōscia cōsistere possit, is ducat
¶ C. Nemo sic ifirm' ē, ut auxilio grāe diuīae (uxorē, & ipa uirg
cast' manere nō qat. Paulo ei cū stimu' carnis, angelus satanę, colas
phizaret eū, dictū ē coelit'. Sufficit tibi grā mea. z. Cor. 12. Dicāt er
go, q's caro sollicitat, De' n' refugiu' & uirt', adiutor in tribulationib'
busq; inuenerūt nos nimis. Propterea nō timebim' dū turbabit ter
ra, psal. 45, Q' si uestales Romanorū, atq; Esseui Iudeorū castitatē uel
sine grā dei seruauerūt, cur nō possint chrīani q'q; nō solū illorū exē
plo cōfortari, sed etiā grā dei adiuti, castitatē seruare? Seruāt eā cas
strati ab hoib', cur nō possint eādē seruare, q' seipsos castrauerūt pp
ter regnū celorū? Nūqd fortior ē man' hoīs, q' man' dei? An nō i tur
rib' & carcerib' atq; i remigijs catenati castitatē seruāt p'imi? Cur
ergo eā seruare nō possint, q' seipsos castigāt & corp' suū i seruitutē re
digūt. i. Co. 9 & mēbra sua exhibēt seruire iustitię i sctificationē Ro.
6: Nō ē igit bona, s; erronea cōscia, q' cōtra uotū deo factū sibi psua
det falso castitatē ab hoīe seruari nō posse, quā etiā bestię mlte seruāt

*Dei gra quib' p'it
grate*

Eni

*Conseruanda &
Castitas. Lutheri*

378

*Diabolica
uoluntas
Lutheri*

*Vult nos p'ntes
i' d'imitari 1604
11. p'ho' 5. p'ho' 7*

¶ Lu. Atq; utinā oēs monachi & moniales audirēt hūc ser
monē, & haberēt hūc intellectū, & excurrerēt omēs e monasterijs, &
cessarēt oīa monasteria, q' in toto mūdo sunt, Hoc ego uellem.

¶ Co. Nihil boni uult nob' Luther', semel ecclie hostis & desertor
ex p'fesso fact'. Paul' uolebat oēs hoīes eē sicut seipm. i. Co. 7. Et nō
nuptis uiduisq; ibi dicebat, Bonū ē illis si sic p'manserint, sicut & ego.
Luther' at cōtra oēm cōstitutionē & bonorū cōsiliū atq; exēplū, uel
let oēs monachos & moniales deo emissa uota frāgere, & ueritis nu
prijs copulari, Nūq' em a seculo auditū est, in ulla gēte aut natiōe mo
nachos aut moniales licite potuisse cōiugia, retractato castitatis uo
to, inire.

¶ Luth. Ideo dico, quod deus liberę fecit, id liberę perma
nere debet, Si quis autem tibi prohibeat, quemadmodum papa fe
cit, hunc sequi non debes.

379

¶ Co. Nusq' fecit deus hoī liberę, uota frāgere aut fidē irritā face
re, Sed prohibuit ubiq;. Vouere qdē liberę est. Votū aut reddere p's
ceptū est, uti supra nūero. 375 dictū est, & lauius declarat Deute. 23.
Cū uotū uoueris dño deo tuo, nō tardabis reddere, qa regret illud
dñs deus tuus. Et si moratus fueris reputabit tibi in p'ctm. Si nolue
ris polliceri absq; p'ctō eris, Qd' aut semel egressum ē de labijs tuis,
obseruabis & facies, sicut promissisti domino deo tuo, & propria uo
luntate & ore tuo locutus es.

De uoluntate p'ndit

¶ Luth. Neq; mouere eos debent, ipsorum emissa uota. Si
cut monachi uouent obedientiā, castitatē, & paupertatem, quāuis
circa hęc, satis diuites sint, Nihil enim uouere possumus contra man

380

Bozo

datum dei.

Schedula p[er] p[ri]m[am] Capitulum
in p[er]p[etuum]
381
¶ Co. O impudentiā singularē, tā stulte ac mendaciter p[er]petuos qui & scribere, Vbi (obsecro) mandauit deus, ne q[ui]s uoueat obediētiā, castitatē, paup[er]tatē. An nescimus q[ui]s grauius punierit inobediētiā Adā, Gen. 3, & Saul. 1. Reg. 15. Castitatē x[rist]o cōmēdauit maxime in Helia, in Iohāne Bapt. atq[ue] etiā in Euāgelista (cui uirginē matrē uirgini cōmēdauit Ioh. 19.) & in ijs q[ui] se castrauerūt propter regnum celor[um], Mat. 19. Et Apoc. 14. Nemo poterat dicere canticū, nisi q[ui] cum mulierib[us] nō sunt coingnati, uirgines em̄ sunt, & sequūt agnū quos cūq[ue] ierit. Sed & paup[er]tatē nō uulgariter cōmēdauit, Matthe. 5, & 19. Quā & ap[osto]li cōmēdāt. Paulus. 2. Cor. 8. Iaco. 2. Apoc. 2.

381.

¶ Lut. Deus liber[us] fecit matrimoniū inire, aut nō: bona tēporalia habere, aut non, Et tu fatue conaris, ex hac libertate, uotum contra ordinationem dei facere.

Volu
¶ Co. Et tu uir impie conaris ex uoto dolū & mēdaciū facere. At deus nō irridet, Gal. 6. Nisi igit reddat hō q[ui] deo uouit, nūq[ui]d immus nis erit a p[er]tō. Ita em̄ & Num. 30, ait d[omi]n[us]. Si q[ui]s uiro[rum] uotū d[omi]no uouerit, aut se cōstrinxerit iuramēto, nō faciet irritū uerbū suū, sed omne q[ui]d promisit, implebit, Ante uotū q[ui]dē libera est tibi electio cuiuscūq[ue] q[ui] stat[us] liciti. Post uotū uero nihil tibi contra uotū ē amplius liber[us].

382

Em d[omi]n[us]
¶ Lu. Accipite similitudinē, Si uouerē, q[ui] uelim patrē meū, in faciē cedere, aut cuiq[ue] q[ui]d suū est auferre, putas ne deū in hoc cōplacentiā habitur[us] Sicut aut[em] hęc uota tenere nō debeo, ita etiam non debeo seruare castitatē uoto coactam. *qua illa p[er]missio*

Christus suū
Capitulum
¶ Co. O absurdā & dissimilē similitudinē. Quæ em̄ p[er]cipatio iustitiæ cū iniquitate: aut q[ui] cōtētio Ch[rist]i ad Belial: 2. Cor. 6. Parētē cedere, & alteri q[ui]d suū est auferre, cōtra dei mādātū est, iniquū & impiū ē. Uo[uer]e aut[em] castitatē, eāq[ue] seruare, iustū & laudabile ē. Nā & Ch[rist]s castitatē purissime seruauit, Ideo sequunt[ur] eū uirgines q[ui]cūq[ue] ierit, Apoc. 14. At tu uir scelestē, libidini cōtra uotū frena p[er]mittis, & naturalem carnis ardorē tuis hortationibus duplicas, imo extinguis coitu femi nar[um], ut nihil sit q[ui] distemus a porcis, q[ui] differamus a brutis aiantibus ut olim diserte in Vigilantiū dixit diuus Hieronymus.

383

¶ Lu. Iccirco oēs Carthusiēses, oēs monachi & moniales, recedūt a dei ordinatione & liberrato, putātes, se p[er]su carniū pollutos

De su[is] p[er]missio
¶ Co. Carnib[us] uesci, neq[ue] p[re]ceptū neq[ue] prohibitū est a deo (fieri sicut & matrimoniū inire aut castitatē seruare. Ante uotū ergo ad hęc & similia nobis libera ē electio. Post uotū uero manet nos necessitas seruādi promissi, ut iā sæpe dictū est ex scripturis. At nō male facit q[ui] carniū esui renunciat, ut eo melius redigat corpus suū in seruitutē. Si em̄ qui in agone cōtendunt, ab omnibus se abstinent, ut corruptibilē coronā accipiant, Quanto magis nos a carnibus recte abstinemus, ut coronā accipiamus incorruptā, 1. Cor. 9.

Luthe. De imaginibus ita se res habet, Quod non sunt necessariae, sed libere possumus eas habere aut non habere, quavis melius esset, q̄ eas omnino non haberemus. Neq̄ eis faueo.

*Jo: 17
vid. p. 46
col.*

Coc. Liberū quidē est imagines facere aut non facere, factas autem contemelijs afficere, Giganticū est & impiū, atq̄ etiā stultū, in iuriā em̄ illā nō sentit lapis aut lignū, neq̄ reuera nocet illi, cuius est imago. Nihilominus tamen impie agit qui Christi aut sanctorū imaginibus iniuriam facit, atq̄ diuina ultio eū certissime manet. Id quod miraculis diuinitus persæpe comprobatum est.

Luth. Iccirco prædicandum fuisse, quomodo imagines nihil sint, q̄ nullū fiat obsequium deo, si erigantur, tunc bene per se ipsas perirent, quemadmodum ego feci.

2nd sine imaginibus

Coc. Non sunt omnino nihil imagines. Sunt em̄ signa & monumenta eorum quæ representant. Non sunt quidem dii aut idola gentium, nec ullum in se numen habent, sed sunt umbræ & figuræ, corporales & uisibiles, per quas nos inuisibilem reminiscens, eorum opem imploramus cum laude ac gratiarum actione. Quod em̄ doctis est scriptura, hoc idiotis est pictura & statuarum representatio, Sicut autem iniuria & contumelia, ita & honor atq̄ obsequium per imagines deo & sanctis eius fieri potest. Quod autem eiusmodi honor atq̄ obsequium sint deo & sanctis grata, miraculis beneficijq̄ ita testatum habemus, ut euidentior sit res ipsa q̄ omne quod dici aut scribi potest.

sermo **Sermo xxviii.** *Post Innocentium*

Lu. Chari amici audiuiamus iam ea quæ fieri oportet, ueluti missam non sicut sacrificium existimare.

Coc. Cantilena hæc, toties repetita, sine omni tamen ratione & scriptura, friuole dicitur solum, non etiam probatur. Reprobata est autem, partim supra, partim in alijs libris, tum nostris, tum aliorum scripturis sane & rationibus innumeris.

Lu. Quavis uelim imagines in toto mundo abolitas esse propter earū abusum, quæ certe negare non possumus.

Co. Nullā adhuc cōperi bonā uoluntatē Lutheri, in cūctis istis sermonibus, Vanā autē & impia est hæc eius uoluntas de abolendis Christi & sanctorū imaginibus. Si em̄ Græcorū imperatores pleriq̄ quibus & Roma atq̄ Italia subiecta erat, impietatē hanc frustra sæpe attentauerunt, quanto minus perducet eā in plenū effectū homopriuatus, semicucullatus apostata, uir inutilis & furiosus? Stant ergo imagines firmæ, nō solū occidentalis, sed etiā orientalis ecclīæ autoritate, ac multorū cōciliorū atq̄ Ro. pontificū decretis & constitutionibus comprobatae ante annos plus minus mille.

De imaginibus

Imaginibus
 ¶ Lu. Qui enim imaginē in templū ponit, is arbitrat se deo bonum obsequiū & bonum opus exhibuisse. Quod sane uera ē idola tria, maxima & principalissima cā, ppter quā abolēdæ eēt imagies

¶ Co. Nisi gratum esset eiusmodi obsequiū deo, nō cōprobaret miraculis & beneficijs, quæ adhuc quotidie circa imaginēs & statuas Christi & sanctorū fieri uidemus. Nec iussisset aut docuisset fieri imagines duorū Cherubin & ppiatorij formulam. Exo. 37. Nec pcepisset aut pmisisset fieri serpentē æneū, in quē aspiciētes sanarent pculsi ab ignitis serpētibus. Nume. 21. Absit autē ut tali obsequium pro idolatria imputei. Quia non ipsi imagini, sed deo aut sancto, cuius est imago, tale obsequium præstatur.

¶ Lut. Id prædicare debuissetis. Quō imagines nihil sint. Q. deo curæ nō sint, neq; ullū obsequiū aut beneplacitū in hoc, deo fieri, si quā imaginē ei faciamus. Ac melius facerēt, si uni pauperi daret florenū unū, q̄ si dēt deo aureā statuā. Quia illd deo pcepit, hoc nō

¶ Co. Nō sunt nihil imagines, nec displicet obsequiū tale deo, ut dictū est. Nec omnia in pauperes sunt effundēda, uti olim Iudas proditor, sicut nunc Lutherus, falso murmurabat. Matth. 26. Non em̄ solū in pauperibus, sed etiam in imaginibus alijsq; multis rebus & modis possumus deū, sanctosq; eius uenerari, in tēplis, altaribus, canticis, organis, orationibus &c. Nec sequit. Hoc deus non pcepit, ergo non est faciendum. Multa em̄ bñ fiunt, quæ tñ a deo non legunt præcepta, ut est presbyter, clericū, aut monachum fieri, ab esu carnis abstinere, per quadragesimam ieiunare &c.

¶ Lu. Ita uero eū capere potero, si dixerō. Nōne ponis imagines in tēpla, q̄ existimas, deo in hoc, obsequiū p̄stare? Oportet eū id affirmare, tūc statim concludet, eū idolatriam ibi fecisse. Quia abusus sit imagine, & exercuit se in illo, qd̄ deus non præcepit.

¶ Co. Argutia ista iam supra sæpe est soluta & explosa. Tunc em̄ abuteris imagine, si uim aut numē illi tribuas. Recte autē uteris ea, si rē signatam, cuius imago est, in ea uel p eam ueneraris & opē ei⁹ imploras. Verbi gratia, Si oscularis os, pedes, aut uulnera imaginis in cruce, nō sane in signū illud ligneū aut lapideū oscula illa refert, sed potius in ipsum signatū, nēpe saluatorē nostrū, in quē cor tuū diffundis animūq; intēdis. Nō autē abuteris, si p eam credis te obsequiū deo aut sc̄is eius facere. Hoc em̄ deo miraculis cōprobat, ut dictū est

¶ Lu. Si quis te cogere uelit, quēadmodū fecit Papa cū legibus suis, ne comedas carnes in sexta feria, sed pisces. Si in quadragesima, & non oua & butyr, & sic consequēter, hic nullo pacto, sinas, te a libertate, in quam te deus posuit, extrudi, sed in eius despectum, contrarium agas & dicas. Ob id sane, q̄ prohibes mihi esum carnis, & conaris ex mea libertate præceptum facere, ideo in despectum tuum illis uescar.

Suadet Lutherus comedere carnes in sexta feria quadragesima. In summi Pontificis triumphum

¶ Co. Libertas ista uelamen est maliciae. i. Pe. 2. contra deum & scripturam. De ci rebellē sūmi sacerdotis iperio, morte mulctari iubet Deu. 17. Cūq; ois ptās sit a deo, seqt̄, ut q ptātī r̄sistit, dei ordinationi resistat. Ro. 13. Nisi esset igit̄ improbissimus nebulo Lutherus, nō doceret pp̄m in superioris despectum facere quicq;. Si em̄ inobediētiam Adæ & Saul regis, quæ minime fiebat in despectū dei aut superioris, tam grauit̄ puniuit deus, quō puniet suo tpe procaces & cōtumaces Lutheranos n̄os, q per contēptum & in despectum papæ ac ep̄orū ferme om̄ia agunt & pp̄trant. Audiatur ergo scelerat⁹ doctor iste simul cū pd̄itis discipulis suis, quid ipsemet alibi docuerit. Sit igitur potestas (inquit) qualiscunq;, siue magna siue parua, uniuersalis omnino aut particularis, nobis placere debet, & contēti eē debem⁹, quōcunq; eā deus distribuatur. Solūmō ad unitatē respiciam⁹ & neq; repugnem⁹ papalib⁹ mādat̄is, sanctæ Romanæ sedi in omnibus obtemperandum est. Hæc ipse.

Lu. i dect. art.

Insuper sibi q̄

¶ Lu. Sic facias ei in om̄ibus alijs, q̄ libera sunt. Accipe exemplū. Si me papa aut alius quispiā cogere uelit, ut cappā deferam, hoc & nō aliud, tūc uelim in despectū ei⁹ cappā p̄icere. Cū aut̄ sit in mea libera uolūtate, deferā ipsam, qn̄ mihi libet, qn̄ nō, tūc abiiciā.

392

¶ Co. Cappā deferre teneris, uir Apostata, ex uoto qd̄ deo emisisti, & ex ordine quē sponte suscepisti, & ex consuetudine quæ legis uim obrinet, atq; etiam ex præcepto Apli. Ro. 14. & 1. Cor. 8. ne scandalizes fratrem tuū infirmū. Deniq; & ex obediētia & solenni pacto qd̄ in facie eccl̄iæ pepigisti & p̄misisti priori & superiorib⁹ tuis. Quæ auctoritate eam abiicis? quo iure facis hoc in superiorū tuorū despectum. Audi ergo miser pp̄riam tuam sn̄iam, & quidem breuiusculam, ex sermone tuo de indulgētijs, ubi nō est (inquit) obediētia, ibi nullum est meritum. Et infra. Quanto em̄ es longius a permissio, & ipsius, propius præcepto, tanto securior uita. Nam obediētia est certa Libertas autem periculosa Dānas & alibi p̄sæpe hanc tuam cōtumaciam. Sed hic sisto, breuitatis gratia.

De Cappā Monachi
in quib⁹ possit
uicere eam

Lu. dānat se

Insuper licet de
obediētia alijs
passet

sermo **Sermo. Inuoc. .xxix. m̄ 20**

¶ Lu. Audiuitis quō cōtra legē papæ prædicauī, ei⁹q; resti ei, in eo qd̄ præcepit. Ne ulla mulier, mappam altaris lauet, sup̄ quā tractatur corpus Christi, etiam si pura sit monialis, nisi prius lota sit ab aliquo puro sacerdote.

393 1

¶ Co. Multa obseruat (ut Origenes, Augustinus, & Damascenus iudicant) sancta mater eccl̄ia. De quibus certa ratio assignari nō facile queat. Non tamen sine r̄atione uidet̄ institutū, ut mulier, quæ in altari stare aut ad altare ministrare non debet, altaris mappam non lauet, propter reuerētiam sacramenti, quod sup̄ mappam iacere & tractari solet. Pluribus em̄ immūdijs obnoxiiū est corp⁹ mulieris q̄

Co Ordinationes eccl̄iæ
& Papales

uiri. Cur autem non irridet Lutherus Pauli quod legem, qua dicit. 1. Cor. 14: Mulieres in ecclesiis taceant. Non enim permittit eis loqui &c.

394

*De omni uiribus huius
seculi ludos
Iste in eo prout
scribitur in
7 infra*

¶ Lu. Et si quis corpus Christi attigisset, tunc presbiteri circumcidebant illi digitos. Et id genus plura. At si quae puella apud nudum presbiterum dormi- uisset, ibi conseruetur per digitos & permittit. Si grauida fiat, & pariat filium, id quod permittit. Sed mappam altaris & sacrum attingere non permittit. Si uero presbyter eam supra & infra contigerit, hoc fieri licet.

¶ Co. Ex abundantia cordis os loquitur, Mat. 12. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Pariterque castus aut pudicus mihi uideatur Lutherus, qui pro contumelia in ecclesia audet sic ad uirgines & matronas loqui. Quo id facit exemplo? Quis autem eum predicauit sic uerbum dei? Sciat autem scurra impius, longe aliam esse, tangere corpus domini, & tangere corpus presbiteri aut puellae. Ob reuerentiam igitur sacratissimi & purissimi corporis Christi, non licet, ne sacerdoti quidem illud digitis non consecratis & in unctis attingere. Si autem presbiter presbiterum, immundum immundum tetigerit, ad publicam religionem minus spectat, pertinet uero ad confessionem secretam. Si tamen publice & cum scandalo populi fieret, non desunt ad corrigendum & coercendum sacri canones papae & episcopis

395

*Iste Magdeburgensis
cuius uisus
caliginis in corde
potestatis
E 1526*

¶ Lut. Contra eiusmodi fatuas leges predicauimus nos, & reuelauimus eas, notumque per hoc fecimus, quod hic, in dicti papae legibus & mandatis, nullum sit peccatum. Neque peccet laicus in eo, si calicem aut corpus domini manibus contrectet.

¶ Co. Non sunt fatuae leges ceremoniarum, quae ad honorem & reuerentiam corporis Christi tantumque sacri positae sunt a sanctis patribus. Antiquissime enim sunt & pietatis plenae eiusmodi obseruationes, ut est uideatur in scriptis Dionysii & Ignatii, quod si filii Israel purificatis per triduum (quibus dominus dicebat, uos eritis mihi in peculiis de cunctis populis, in regnum sacerdotale & gens sancta) non licebat tangere montem Sinay aut fines eius, iuxta hanc legem. Omnis qui tetigerit montem, morte moriatur. Exodi. 19. Quanto minus licere debet communi populo tangere ipsum corpus & sanguinem domini, aut etiam sacra uasa in quibus continetur?

396

¶ Lu. In his quidem gratias deo agere debetis, quod in tanta magna cognitione uenistis, qua multi magni homines caruerunt. Iam uos agitis & exercetis uim, non minus quam papa, & putatis, necesse esse, ut sacramentum manibus attingatur.

¶ Co. Mulus mulum scalpit, nos uero paruuli in Christo magna ista cognitione libenter caremus, atque utinam Germanis inuiderent eam omnibus Wittenbergenses, ut soli essent, ita sapientes. Statuant ergo aut suadeant, ut uelint. Pater certe christiani, Osee exemplo & morte absterriti, corpus domini prophanis digitis non attingent.

2. Reg. 6
397

¶ Lu. Quamuis ego pro certo & indubitato teneam, quod discipuli domini manibus illud attigerint, & admittam, quod tu quoque absque peccato contingere possis. Non tamen, euincere nec obtinere possum, quod esse ita oporteat.

*Uiribus suis tangit? Quis Christi corpus
tangit uero huius*

In hunc admodum scribitur in hunc finem

¶ Co. Nusquam scriptum est, discipulos domini in ultima cena propriis manibus attigisse corpus aut sanguinem Christi, ubique autem scribitur, quod Christus eis dedit, & porrexit. Mat. 26, Mar. 14, Lu. 22. Quod ait dominus, Accipite, non solum ad manus discipulorum, sed etiam ad eos referri potest. Statim enim sequitur, & manducate, seu & bibite. At os manducat & bibit, non manus. Esto autem quod in manus accepit. xij. illi apostoli, ex hoc tamen non sequitur, cuilibet christiano illud licitum esse. Sumunt enim & hodie sacerdotes in manus, quod laicis non licet. At non sunt maiores apostolis nostris sacerdotes. Impia igitur & barbara est ista laicorum temeritas, qua prophetarum manibus suis, quibus spurca & immunda multa tangunt, sacratissimum corpus domini tangere presumunt.

V. 61. 7. 33. 1. 2.

Temeritas sacerdotum

¶ Lu. Quis nullum peccatum feceritis, quam sacramentum manibus attigistis fateor quidem, Dico autem, neque bonum opus uos in hoc fecisse.

398

¶ Co. Alibi sancti faciunt Luthero peccatum in omni opere bono, etiam optime facto. Vvittēbergenses vero eius hic non fecerunt ei peccatum in opere malo, & quidem pessime facto, nempe ex mera malicia & temeritate, cum gravissimo scandalo (ut fatetur ipse Luth.) totius viciniae & circumhabitantium populo, imo totius Germaniae, abique causa, sine fructu, propter necessitatem, contra reverentiam sacramenti, contra preceptum & ritum ecclesiae, in despectum sommi pontificis, in contemptum Romae ecclesiae, nostrae in fide & religione matris, per meram petulantiam & inobedientiam, pessima denique intentione, ut suo exemplo caeteros ad similia provocarent.

¶ Luth. Deus enim nullum iocum ferre potest, Sancti possunt adhuc iocum tolerare. Sed cum deo longe alia res est, Iccirco desistite ab illo.

399

¶ Co. Quomodo ergo sine peccato iocati sunt cum deo, Si deus iocum ferre non potest. An vero sancti perpetuo tolerabunt impios iocos uestros? Certe non facient. Ita enim ait Christus Luc. 18. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis. Dico autem vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Auditis verba Christi, o peccatores & insani homines (Nescitis qualia contigerint his annis divinae ultionis miracula in complures uestros, in Misnia, in Turingia, in Francoonia, in Bauaria, & nuper in Meckenhufen. At nondum timetis, donec novam rem in vobis faciat deus & visitet vos plaga inconvicta, ut aperies terra os suum, deglutiat vos dei & sanctorum blasphematorem. Num. 16. Cave te miseri, iam enim securis ad radicem arboris posita est, Mat. 3.

Mo. de Vindicta

Chillegio: Mag. ad vobis blasphemias imaginum sanctorum & imaginum ad Augustinum in secundum libro de munda

¶ Lu. Quomodo teneam, quod necessarium esse debet sacramentum sub utraque specie sumi secundum institutionem domini, tamen ex eo non debet coactio fieri, neque in generalem ordinationem redigi.

400

¶ C. Nulla fuit meretrix in mille annis, cuius tam varia & inconstans fuerit opinio circa hoc sacramentum, quam est Lutheri, id quod nos in alijs libris ad longum ostendimus. Hic de utraque tamen specie afferemus pauca. Etenim in quodam sermone sic ait. Quomodo nunc non utraque species pro populo quotidie detur sicut olim, neque necessarium, utitur tamen utraque ordo sacerdotalis

De ordine sub utraque specie

Dei sic quibus blasphemias de suo ipse genitum in hunc mundum per peccatum suum est peccatum suum in hunc mundum

quotidie corā pplo. Et sufficit, ut ppus illud quōtidie desideret, & tempore suo sub una specie, quātū catholica ecclesia disponit ac dat, suscipiat. In declaratione postea illius sermonis ait. Nō dixi nec cōsului neq; est intentio mea, ut unus aut aliquot ep̄i propria auctoritate incipiant, utraq; specie cuiuspiā porrigere, nisi ita constituat & cōmittat p̄ generale christianū cōciliū. In Babylone autē sua neutra specie dicit necessariā & ex p̄cepto eē. In assertione autē utraq; vult pplo necessariā esse. Variat & in alijs libellis atq; sermonibus, quos referre tædet. Hic autē necessariā vult utraq; sed ita, ut ex necessitate illa, neq; lex neq; ordinatio generalis fiat, licet ex Ch̄i sit institutiōe. Cur autē non debet in generalē ordinationē redigi, qd̄ necessariū dicit & ex Ch̄i institutione? Vbi autē dicit Chr̄s, Date laicis utraq; specie. At in declaratione articulorū ait, neutra specie a Ch̄o p̄cepta eē. Ideoq; inique agere Bohemos, q̄ nō sequunt̄ multitudinē, nec potestati obediūt, nec una specie cōtenti sunt. Cuius igit̄ meretricis tā uaria & incōstāsē de utraq; specie opinio? Nulli? p̄fecto ul̄ in toto mūdo

401.

Blasphemia.

*De factu con
pectato*

¶ **Lut.** Si autē aliquis adeo petulans est, q̄ sac̄m oīno manibus contrectare uelit, is faciat illud sibi domum deferri, & contrectet usq; ad facietatem, Sed non coram multitudine.

¶ **Co.** At merito debet eos ab impia ista temeritate absterere, & qd̄ iā supra dixit nūero. 399. q̄ deus iocū ferre nō p̄t, & qd̄ supra numero. 193. tāgit & in sermone. 15. ad plenū cōmemorat exēplū de eo, quē terra uiuū deglutire uoluit, ob id, q̄ uolebat æque magnā hostiā sumere, q̄ tā sumit sacerdos. Lutherani autē nō solū æque magnā sumere, sed etiā æque bñ cōsecrare manibusq; suis tāgere p̄sumūt. Et ut maior fiat irreuerētia sacramēto, iubet Luther⁹ corpus dñi laicis domū ferri, ut ibi cū eo, sicut pueri cū puppis solēt, tangēdo ludāt usq; ad facietatē. O Germania, qñ has impietatū & blasphemiarum maculas exterges? Quāto tibi sanguine (ut anxie uereor) ad bñ eluēdū & tergendū opus erit. Deus em̄ nō irridet̄ in finē, Gala. 6.

De Sexta p̄ **Sermo XXX.** *(mōtū)*

¶ **Lu.** Nos christiani nullū habem⁹ externū signū, quo ab alijs discernamur, q̄ sacramentum istud & baptismum.

402

¶ **Co.** Nos Iudæos in ignē aut clybanū alicubi mittimus, si qñ ex perimēti grā hostiā cōsecratā acubus pūgūt, ut uideāt, an sit ibi uerū corpus Ch̄i, sicut nos credim⁹. Lut. autē apostate ac desertori, q̄ rot scriptis, nō in angulo (ut Iudæi faciūt) s̄ in publico, etiā corā Turcis & Iudæis alijsq; infidelib⁹ & hostib⁹ n̄ris, sac̄m istud infinitis irrisionū & blasphemiarū aculeis pūgit & cōtēptibile facit. nihil iferim⁹ mali usq; adeo friget ubiq; zelus dei, Marathias, ut uidit Iudæū sacrificare idolis, ita uehemēter idoluit, ut cōtremēt̄ renes ei⁹, & accēsus est furor ei⁹, sc̄dm̄ iudiciū legis, & insiliēs trucidauit eū sup̄ arā. 1. Mach. 2. Luthero autē sacrificiū sacratissimū blasphemātū, & hostib⁹ n̄ris oīa

*De Felo
uultus*

In hunc locum scribitur
signum
fol. 5A

myſteria & ſacra nra prodēti, nullus occurrit Phinees, null⁹ Helias, null⁹ Marathias. Supra dedit hoc ſacr̄m ruſticis domi ad ſacietatem uſq; tāgēdo illudēdū, hic cōtēptim uocat ſignū externū, & qnq; auferit ſacr̄a, duo tm̄ relinquēs, ita tm̄, ut ſolū externa ſint nob̄ ad fidē ſigna, grām v̄o dei nō cōferāt, ut habet in aſſertione. Sed ſatis fortiter ac erudite aſſeruit rex Angliæ ſeptē ſacramēta. Et nos de gratia ſacramentorum bene longum ædidimus librum.

¶ Lu. Ideo nulla ordinatio ex hoc ſacrō fieri debet, ſic ſanctiſſim⁹ papa, cū ſuis legib⁹ fecit, ubi p̄cepit, ut oēs chr̄iani tpe ſacro Paſchatis ad ſacramētū accedāt. Qui nō acceſſerint, in cymiterio nō ſepeliāt, Non eſt hoc mandatū per papam erectum?

¶ C. Hoc papæ mādatū approbat & obſeruat catholica p̄ totū orbē ecclia. Nec ſolus papa (licet itegerrimæ eēt & uitæ & doctrinæ Innoctius. 3.) ita cōſtituit, ſed ſimul cū eo cōgregati in cōcilio Lateranēſi ſancti p̄res ep̄i & Abbates ſupra, M. CC. ex oriēte & occidēte, ex meridie itē & aqlone cōuocati. Aſſiſtētib⁹ Inſup̄ duob⁹ p̄riarchis & duorū Impatorū regūq; multorū oratorib⁹, uti reſtat Platyna, i uita eius

¶ Lu. Ideo maxima p̄ctā cōmittunt̄ in die paſchæ, ſolūmodo propter hoc impiū mandatū, quo hoies ad ſacramētū cogere & impellere conat̄. Quod omnino fieri non debet.

¶ Co. Supra dixim⁹ nūero. 392. ex dictis Lutheri. Q̄to propior mādato, tāto ſecurior uita, eo q̄ obediētia ſit certa, libtas v̄o piculoſa. Alibi itē ſic ait. In hac p̄dita t̄p̄is miſeria, prorfus nō eſt tutū, relinq̄ unūquēq; p̄ſertim ſimplicioris & rudioris animi hoīem, ſuæ deuotioni & diſcretioni cōtra aptos canones, Cuius rō eſt, q̄a ideo ſunt poſiti canones patrū, ut dirigāt pp̄m. Et debet unicuiq; ſua deuotio ſp̄e eē ſuſpecta, & tāto magis, q̄to magis placet, cū e cōtra cōem uſuz & decretū patrū. Cū ſciam⁹, q̄ angel⁹ ſatanae, in lucis angelū ſeſe trāſfigurās, ſumme ſit timēdus & cauēdus. Qui ſub ſpecie deuotōis facile oia decreta ſolueret. Et illud Deut. 12. Et Iud. 19. Ne qlibet faciat qd̄ ſibi rectū & bonū uideēt. Hęc ipſe, q̄ & ſup̄ recitata ſunt nūero. 124. ſed aliq̄to plen⁹. Nos itaq; negam⁹ qd̄ hic d̄t. Nō eī p̄ctm̄ e obedire mādato papæ & ecclie, Nec p̄ctm̄ e, ſacr̄m i die paſchæ ſumere, Nec q̄ putam⁹ iter mille unū eē, q̄ ſe grauātū putet i hoc, q̄ ſe i in āno cōſicare debeat, p̄ſertim, cū nō ſit cōp̄fixa una tm̄ dies, ſ; tota hebdomada ſct̄a, in q̄ nōo deuotionē negligit, niſi Lutherani, q̄ nūc eo tpe plus carniū deuorāt, i papæ & ecclie Ro. cōtēptū, q̄ ullo alio tpe ſolent.

¶ Lu. Et ſi oēs rapinæ, uſurę, libidines, & oia p̄ctā cōputēt̄ in unū, hoc p̄ctm̄ oia alia excederet. Et ibi qd̄ e, dū ſctiſſimi eē uolunt. Quia papa in null⁹ cor introſpicere p̄t, an fidē habeat, nec ne.

¶ Co. Neminē iubet accedere papa, q̄ ſe indignū aut indiſpoſitū ſentit, Imo p̄hibet ut pius p̄r, ne q̄s accedat indigne, ſicut & Paulus admonet, 1. Cor. 11. Indigne aut̄ accedit, q̄ ſicte aut mala intentione.

403

404

Lu. de. x. p̄
cep. cap. 3.

405

Quo ad sacra menta

aut cū peccādi proposito, aut cū odio, aut cū erronea fide accedit.
Qualiter accedūt, pro dolor, nūc oēs Lutherani, cū odio ppetuo &
inexorabili in Ro. pontificē, q̄ tā eos nullq̄ uerbo unq̄ lesit, Cum fide
itē erronea, credentes panē & uinū ibi manere, & p̄ cōsecrationē nō
cōverti in sub̄am corporis & sanguinis dñi, neq̄ ullā habēt aut seruāt
charitatem, q̄ diu schisma & dissidiū a catholica ecclā parant, & proz
fitent. Qua de re ad longum scripsimus teuthonice in. 13, articulum
Lutheri de missa.

406

*Suade
diabolus
huc*

¶ Lu. Q̄ aut credis, deū stare pro te, & ponere oē bonū &
sanguinē suū pro te. Quali dicat. Accede audacter & aiose post me,
uideam⁹, q̄s tibi nocere ualeat. Accedāt huc diabol⁹, mors, p̄t̄m, in
fern⁹ & oēs creaturæ, dū ego pro te sto, q̄a ego defensor, p̄ctor, &
p̄cessor tuus eē uolo. Cōfide mihi, & audacter spem tuā in me pone.
Et qui hoc credit, huic neq̄ diabolus, neq̄ infernus, neq̄ p̄t̄m, neq̄
mors nocere potest, Quia deus pugnat pro eo.

¶ C. Dicas q̄cqd uelis, si absq̄ fide & charitate cū iniquitate accesseris,
dicet tibi Chr̄s Mat. 7. Nūq̄ noui te. Discede a me q̄cunq̄ oparis
iniquitatē. Si plura sup̄ hoc requiras, lege Cyprianū de lapsis, ut intel
ligas quid tibi prosit in peccatis accedere.

407

¶ Lut. Qui in tali fide stat, is huc pertinet, & accipit sacra
mētum tanq̄ in securitatē, & sigillū aut signū, q̄ de diuina promissio
ne pollicitationeq̄ certus sit.

¶ Coc. Nō oēs, q̄ hoc sac̄m accipiūt, certi sunt de promissione &
salute. Quidā em̄ iudiciū sibi manducāt & bibūt, nō dijudicātes cor
pus dñi, 1. Cor. 11. Ii uero maxime sunt hodie Lutherani, q̄ corpus do
mini minime dijudicant, sed manibus prophanis contrectant, uelut
puppā aut sicut buccellā panis, imo panē esse credunt, & pro uero
pane tenētes comedūt, sine confessione, sine amaritudine p̄nitētiæ
sine ieiunio, immūdo corde accedētes, nō sec⁹ atq̄ porci ad siliquas.

408

¶ Lu. Quando diabolus tibi cor tuū infirmū, fragile & me
ticulosum facit, ut nescias, quomodo habeas cū deo, & obijcit tibi
tua p̄t̄ā, & in eiusmodi exterrito, trepido, tremulo corde uult deus
solū habitare. Sicut ait Esaias cap. 66,

¶ Co. Nō sic ait Esaias, sed hæc sunt v̄ba ei⁹. Ad quē aut respiciā,
nisi ad pauperculū & cōtritū spū, & remētē sermōes meos. Ecce ad
eū respicit deus q̄ sermones eius tremit, non quē diabolus exterrit,
aut quē p̄t̄m suū trepidare facit. Caritas em̄ operit multitudinē
p̄ctōr. 1. Pet. 4. Qui aut diabolū aut p̄t̄m timet, nō est p̄fectus i cha
ritate. Timor em̄ nō est in charitate, sed p̄fecta charitas timorē foras
mittit. 1. Ioh. 4. Qui ergo digne uult accedere debet prius timorem
istū seruilē deponere, & p̄ cōtritionē atq̄ cōfessionē, debitā q̄ p̄nitē
tētiā & absolutionē deo recōciliari, ut accedat in amore & timore fi
liali, nō in timore impij, de q̄ d̄r Esa. 57. Nō est pax impijs, d̄t dñs. Et
Iob. 17. Sonitus terroris semper in auribus impij &c.

*Quo modo
accedit*

¶ Lu. Iste cibus uult habere esuriētē & desiderantē hoīem.
Quia in aīam esuriētē, libēter uadit, q̄ q̄dīe cū peccatis pugnat, &
ab eis libenter liberaret. Quisquis se non ita sentit, is ad tempus ab-
stineat ab hoc sacramento

409

¶ Co. Immo contra, q̄ talē se sentit, is poti⁹ abstineat ad t̄ps, donec
deū p̄p̄nitentiā placet, & ab ipugnatōe p̄ctōr̄ p̄ confessionē & ab-
solutiōis b̄n̄ficiū liberet. Nō est cib⁹ iste corpalis, nō ergo quærit ani-
mam immundā & esuriētē in peccatis, sed esuriētē & sitientē iusti-
tiā. Matth. 5. Dum igit̄ siliquas cum porcis esurit, ineptus est & indi-
gnus ad hunc cibū. Postq̄ uero in se reuersus, confitet̄ per sacerdotē
patri cœlesti p̄ctā sua, in sp̄ritu contrito & humiliato, tunc demū ad
manducandū uirulum saginatum accedat. Luc. 17

¶ Lu. Iste em̄ cibus nō uult ire in cor saturū & plenū. Si aut̄
illuc uenit, tunc est ibi cum damno.

410

¶ Co. Si quis n̄m tam friuole sine scripturis p̄petuo loqueret̄, ni-
hil esset eo cōtempitus & indoctus apud Lutheranos. Lutheo aut̄
om̄ia licent. Certe in cor, quod deus impleuit bonis, libenter intrat
cibus iste. In cor uero, quod plenum est peccatis, non intrat nisi cum
damno. Hoc em̄ est ei (teste Cypriano) cibus iste, quod grandis frus-
gibus, quod turbidū sydus arboribus, quod armētis pestilētiæ uas-
stitas, quod nauigijs sœua tempestas.

Cypri. i tract.
de lapsis.

¶ Lut. Ideo isti optime dispositi sunt, quos mors & diabo-
lus cōtinue impugnat, & ibi cōmodissime eis porrigit̄.

411

¶ C. Ad hæc impia & scādalosa copiose r̄ndim⁹, alibi tū latine tū
teutonice. Cōtra q̄ sic ait & q̄rit iam olim. B. Cyprian⁹. An̄ expiata
delicta, an̄ Exhomologesi factā criminis, an̄ purgatā consciām sa-
crificio & manu sacerdotis, an̄ offensam placatā indignātis d̄ni &
minātis, pacē putat̄ eē, quā quidā x̄bis fallacib⁹ uēditāt. Et Luther⁹
ipse alibi ait. Millecuplo plus irreuerētiae huic sac̄o fieri, si mittat̄ in
animā peccatis foetidam, q̄ si qua eius particula decidat, aut in qual-
cunq; sordes corporales proijceretur.

Cyp. ut supra

Lu. i de cl. ser.
de sac.

Sermo **Sermo .xxxii. Remissionis.**

¶ Lu. Et hæc cōfessio a deo p̄cepta ē. Mat. 18. Si peccauerit
in te frater tu⁹, p̄ q̄d tu et alij scādalizant̄, corripe eū iter te & ip̄m so-
lū. Hui⁹ cōfessiois iā nullū ampli⁹ signū habem⁹. Iacet hoc loco euā-
geliū.

412

¶ Co. Qui arguit frēm, nō ei cōfiteat̄. Ch̄rus itaq; Math. (geliū.
12. nō docet, quō quis cōfiteat̄, sed quō frēm suū arguat de p̄ctō. Nō
iacet aut̄ hoc loco euāgeliū. Nā adhuc hodie multi ad hūc modū ar-
guunt, p̄sertim in Synodis, tū clericor̄ sub ep̄is, tū laicor̄ sub p̄posi-
tis. Has tñ Synodos rurales nūc Lutherani nōnulli p̄hibēt aut uī ac-
dolo impediūt ne fiāt, cū sint multis antea seculis obseruatæ.

¶ L. Tertio ē q̄z cōfessio, et r̄cipit aliquē seorsū et dicit alicui,

413

*Nō hinc fundamētum hanc q̄ri celebrat̄
Synodis ruralis. Sed magis alij facti est*

In Confessione

quidnam grauet ipsum, ut audiat ab ipso uerbum consolatorium. Et hæc a Papa præcepta est. Hanc compulsionem & coactionem reprobauit ego, ubi de confessione scripsi.

¶ Co. Iam pridem (ut in reprobū sensum p̄ hæresim & inobediētiam datus est) Nihil reprobatur Lutherus, nisi qd̄ bñ & salubriter instituerunt Ro. Pontifices & sancti patres in concilijs. Tam improba aut̄ est ei in Papam reprobandi libido, ut ea etiam in despectū eius reproberet & labefaceret, quæ scit bona & salubria esse. Non aut̄ solus Papa, sed totū conciliū Latheranēse, celeberrimū sane illud & maximū (de quo supra numero. 403. diximus) confessionē sacerdoti ad minus semel in anno fieri præcepit. Quid autē mali est in hoc præcepto? At multum boni confitentibus inde prouenire fateor non semel ipse quoq; Lutherus. Cur ergo reprobatur? quia cupit populo, in despectū Papæ, dulcia, licet noxia, scribere atq; prædicare.

*Vobi propria su
Confessio
vocalis sit
in Anno*

414

*Contemptus
hæretici*

¶ Luth. Et sane confiteri nolo ob id solummodo, q̄ Papa præcepit & fieri uult. Volo em̄ ut confessionē mihi liberam dimittat, & nullam coactionem, aut præceptum (cuius potestatem nō habet) ex ea faciat.

*Confessio
vocalis
p̄cepta sunt
in ecclesia
primitiua*

¶ Co. Q̄ secretorū confessio p̄ctōrū, quæ fit sacerdoti, fuerit etiam in primitiua ecclesia euidenter ostendit epistola Dionysii ad Demophylū. Id quod etiam hoc nostro seculo clarissime ex antiquis authorib; demonstrauerunt ep̄s Roffensis, & Iohan. Eccius insignes theologi, hic integro libro, ille in confutatione octauī articuli. Semp̄ ergo fuit in ecclesia Ch̄ri; qui primus dedit sacerdotibus suis potestatem remittendi p̄ctā. Mat. 16. & 18. & Io. 21.) confessio, ex uerbis Christi p̄ Ap̄los instituta, & p̄ tot secula hucusq; obseruata. Nō ab aliquo papa de nouo introducta. Cum autē hominū deuotio paulatim refrigeret, necessarium fuit, illam certis constitutionibus manu tenere, atq; abusus præcauere. Q̄ autē Lutherus in despectū Papæ confiteri recusat, neq; deus neq; hoīes, nisi forte impij, laudabunt.

415

*Laudat confessio
aut̄ hæretici*

¶ Luth. Nolo tñ, ut quisquā cōfessionē mihi eripiat, & nolum eam pro totius mundi thesauro dare. Scio em̄ quantum consolationis & fortitudinis præstiterit mihi. Nemo scit quantum ipsa possit nisi qui cum diabolo sæpe & multū colluctatus ē, imo iā pridē a diabolo intereptus esse, si me non sequebatur confessio.

*Maligna
hæretici
descriptio*

¶ Co. Vel hinc notent Germani huius uiri mauciam & inuidiam q̄ simplicē ppl̄m a confessione, quam ipsemet tam præciosam sibiq; tam utilē atq; etiam necessariam existimat, malignissima uafricie diuersis cauillis & subdolis p̄positionibus auertit, ita ut paucissimi iā ex oībus Lutheranis confitent̄ sua p̄ctā sacerdoti, sed currunt ad altare, sicut sues ad harā. Cæterū quid negocij sit ei cum diabolo ipse tãdem uiderit. Raro em̄ bonū sortiunt̄ exitū, q̄ multū cū diabolo negocij hnt. Est em̄ callidus insidiator. Serpēs quippe callidior erat cūctis

De Confessione
animantibus terræ quæ fecerat dñs deus. Gen. 3.

¶ Lu. Qui em̄ cū peccatis pugnat, & libēter ab eis liberare
tur, & desup haberet libēter dictum certū, is uadat & cōmemoret ea
alicui priuatim. Et quicquid ei desuper dixerit, ita accipiat, perinde
ac si deus ipse per os suum protulisset. 416

¶ Co. Hic q̄z melli uenenū admiscet, sed clā & serpētina calliditas
te. Inuidiosum nāq; sibi fore timet, si palā diceret. Nō oportere nos
cōfiteri sacerdoti. Ait ergo, Et cōmemoret ea alicui priuatim. In his
nuās his uerbis, licitū ac satis eē, si pctā tua cuicūq; uoles, siue laico si
ue sacerdoti commemoras. Docet autē in plerisq; libellis suis. Omnes
Chriānos ex baptismo æqualiter sacerdotes eē, & qcqd e baptismo
repperit, statim sacerdotē, ep̄m & Papā eē. Vnde sequit, cuilibet etiā
laico peccata cōfiteri pro arbitrio posse unūquēq;. Iā ne hoc qdē fa
ciūt Lutherani, sed aiūt se occulta pctā confiteri deo, de q̄bus tñ aliq
qñ petūt absolutionē a sacerdote, quē pctā eiusmōi latēt. Sed audiāt
discipuli nequā, quid eorū magister in primis cōclusionibus suis, per
quas orbi innotuit, senserit cōclu. 9. Nulli prorsus remittit deus cul
pā, quin simul eū subiiciat, in oib⁹ humiliatū, sacerdoti, suo uicario.

¶ Lu. Quia autē habet fortem firmā fidē, q̄ dimissa sint sibi sua
pctā, is pōt hāc cōfessionē omittere, & sibi soli confiteri. 417

¶ Co. Non sufficit habere fortē & firmā fidē, nisi recta q̄z sit & ca
tholica. Nā & Iudæi fortē hnt fidē, ita sane, ut ppter eā uel mori nō
recusent. Quēadmodū & nōnulli hæretici, sed fallit utrosq; fides sua
Falsa em̄ est & erronea. Errat itaq; qui quacuncq; fide confessionem
sacerdoti facere contēnit. Quia iuxta iam supra dictam cōclusionē
Lutheri, deus culpā nulli remittit, nisi simul subiiciat eū in om̄ibus
humiliatū sacerdoti. Hāc (inquit Lutherus ibidē) assero, nec eget di
sputatione aut p̄batione, tātō oim̄ consensu approbata.

¶ Lu. Multas habem⁹ absolutiōes in euāgelio. Et sum⁹ co
piose & mltis absolutiōib⁹ cumulati. Sicut ē ista in euāgelio. Si dimis
seritis debitorib⁹ ur̄is, dimittet & uobis p̄ me⁹. Alterā cōsolationē
habem⁹ in orōne dñica. Dimitte nobis debita n̄ra &c. 418

¶ Co. Effingit sane nūc, q̄t q̄t uult, absolutiōes Luther⁹, tñ in reso
lutione supra dicta clarissime ait. Q̄ deus nō remittat culpā, nisi sit
prior remissio sacerdotis. (saltem in uoto) sicut clare textus sonat.
Quodcuncq; ligaueris &c. Et illud Mat. 5. Vade prius reconciliari fra
tri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum. Et illud. Reddite Cæsa
ri quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt dei deo. Et orō dñica. Dimitte nos
bis debita n̄ra, sicut & n. d. d. n. In q̄bus (inqt) om̄ibus oino prior res
missio in terra significat, q̄ ea quæ ē in cœlis. Quid obsecro ad hāc
dicant Lutherani hodierni? 419

¶ Lu. Tertia est baptismus, qñ sic cogito. Ecce dñe miego
sane baptizat⁹ sum in noie tuo, uti tua gratia & misericordia certus

¶ Hic plures Lutheri assertiones de absolutione

¶ S. Iohannes Chrysostomus p. nono cap. in Diabolo

sim. Io illam ego confidam. Tunc fit mihi sicut credo.

*falsa fides
habetur*

¶ Co. Nō cuiq; fit, sicut credit, s̄ape em̄ uel erronea (ut dixi) uel in
formis absq; charitate ē fides. Qualis ē & ista Lutherica de baptis-
mo tm̄ rememoratio. Baptism⁹ em̄ p̄terita tm̄ pctā abluir, nō futura
P̄ baptismū em̄ pctā cōmissa, nisi p̄ p̄niam sublata & lachrymis ablu-
ta fuerint, grauius punient in Chriano q̄ in Turca aut Iudæo. Id qd̄
Chrius ip̄e aptissime docet Luc. 12. de seruo sciēte uolūtate dñi sui &
nō faciēte sc̄dm eā, qm̄ uapulabit multis &c. Itē Ioh. 9. Si cæci essetis,
non haberetis pctm̄ &c. Itē. Ioh. 15. Si non uenissem, & loquutus fu-
issem eis, pctm̄ non haberēt. Deniq; Matth. 11. ac. 12. non obscure doc-
cet. Infidelibus remissius fore in extremo iudicio, quā fidelibus, qui
post baptisma de pctis suis p̄niam nō egerint, ut & Apo. 2. habet.

420

*¶ Quod dicitur p̄p̄
quod dicitur
vini p̄p̄
in infirmo
p̄. 7. l. 1. 1. 1.*

¶ Lu. Nondū scitis, quantū laboris requirat, cum diabolo
pugnare & uincere. Ego aut̄ bñ scio. Comedi em̄ cū eo bene unum
aut duo frustra salis Bene eū nosco. Ipse me quoq; bñ noscit, Si eū co-
gnouissetis, non sic reijceretis mihi confessionem.

¶ Co. Oues Chrii alienos neq; noscūt neq; seqūt, neq; unū aut duo
frustra salis cū illis comedūt, sed fugiūt ab eis. Ioh. 10. Nō docet igi-
t̄ ouē Chrii, cū diabolo (q̄ fur ē & latro atq; homicida ab initio. Io. 8.)
m̄ltū cōmerciū h̄re, aut modiū sal̄ cū eo comedere, q̄ amicorū eē solet
Nō ē quidē reijciēda cōfessio quā tota seruat & ap̄ pbat ecclia Chrii,
sed magis p̄pter Chrii, ut ei recōciliemur q̄ p̄pter diaboluū usitāda.

Sermo. xxxii. de festo cor. Chrii.

421

¶ Lu. Hoc euangeliū Io. sexto, duos habet intellectus, unū
dedit ei Christus ipse. Alterq; Papa & diabolus. *¶ dicitur enim in libro*

¶ Co. Plus Luthero (ut audiui m̄ iā supra) q̄ Papæ, cū diabolo ne-
gocii ē. Et ipse olim in Papa nō diabolū, sed Chrii & sp̄m̄ sc̄m̄ lo-
quentē auditur⁹ erat. Ad quēlibet plus Papæ q̄ sibi ipsi credere iube-
bat. Se deniq; & oia sua illius iudicio subiiciebat.

422

¶ Lut. Et si hoc euangeliū de pane altaris intelligere uolu-
m⁹ quē ad modū n̄ri papistæ fecerūt, & hoc festū p̄ illd̄ instituerūt, da-
m⁹ Bohemis gladiū in man⁹, ut dissecēt nob̄ capita. Fortiter em̄ con-
cludūt cōtra nos ex isto euāgelio. Q̄ utraq; specie uesci & uti debeat

¶ Co. Mira est uarietas sn̄æ Lutheri de Bohemis. Quos (mus-
ties em̄ eos dānat ac re pbat rursus iustificat atq; collaudat: & q̄dem
sup̄ una atq; eadē re. Ceterū euāgelii istud nihil definit de utraq; spe-
cie panis & uini, sed loquit̄ expresse de carne & sanguine Christi,
utrumq; aut̄ sumit̄ a laicis quoq; licet sub una tm̄ specie panis. De
pane quidē multus est ibi sermo. De uino aut̄, ne unū quidē uerbū.
Non ergo nobis hic periculum a Bohemis.

423

¶ Luth. Ideo euangeliū istud non potest referri ad panem
altaris. Quia nimis claras promissiones habet in se.

De Corpore Christi *fol. 60.*
¶ Co. Lutherus alibi uult omni signo & sacro aliquā pmissiōem adiūctā eē, atq; ob hāc rōnē pleraq; sacra impie reiicit. Hic autē pp̄t̄ claras pmissiōes, nō sinit hoc euāgelium ad sacm̄ altaris referri. Nos certe panē altaris p̄ cōsecrationē nō dicim⁹ panē a pistore ī furno des coctū, uti facit Lutherus, sed dicim⁹ panē uiuū & panē uitæ. Sicut in hoc euangelio nominat. panē qui de coelo descendit.

¶ Luth. Permittamus igitur ei suū uerū simplicem intelle ctum permanere, & nō trahamus ad hodiernum festum, sicut papa fecit, etiam cum omnibus aliis historiis. 424

¶ Co. Si festū istud nō est de pane & uino altaris (de quibus hoc euā gelium nō loquit) sed de corpe seu carne & sanguine Christi, de quorū fructu & uirtute nusquā clarius q̄ in hoc euāgelio loquit Chrs̄. Cur q̄so euangelium hoc in festo corporis & sanguinis Chri nō legit? Quod em̄ ex omnibus aliis iustius legi queat.

¶ Lu. Inspiciat aliquis hodiernā historiā, inueniet rē horrē dam, seu abominabilē. Sūt em̄ pulcherrimæ & p̄clarissimæ historiæ & sniæ, q̄ merito deberēt debilē consciām reficere, quas ad festū tras xerunt, cū tñ ne una quidem litera illi conlonet. *Ma q̄ nihil plus* 425

¶ Co. Mira & puicax est hui⁹ transfugæ impudētia, qua n̄t̄it̄ oīm oculos mentesq; & intellectus cæcos reddere. Quis em̄ non uidet, quō quadrent oia pulcherrime ad res de quibus festū agit? Quæ est, rogo Historia per totum anni circulū alia, quæ sit suo festo accom modatior? quæ figuris copiosior? quæ sanctis uerbis deuotior? que deniq; melodia suauior? Certe si nihil aliud, hi duo uersus. Ecce pas nis angelorum. Et in figuris præsignatur, merito deberent uiro mēs daci os impudens obturare.

¶ Lu. Ascribit̄ culpa Thomæ Aquinati, q̄ hoc fecit. Multū sile est ei⁹ sp̄i, ei⁹ q; scriptis. Ita textū nobis ex ore rapuerūt, & ip̄m alio fucauerunt colore ut nullus uerū intelle ctū caperet. 426

¶ Co. Foelix culpa, q̄ tantā meruit remunerationē. Ferunt sane, Chrm̄ huic Aquinati orati coelit⁹ dixisse. Bñ de me scripsisti Thoma, id quod om̄is fateit̄ ecclia, eritq; ob id immortalis memoria illius cū honore. Lutheri autē memoria iam pridē dānata est, nec immortalis eē poterit, nisi cū summa & ignominia & detestatiōe. Verba autē euā gelii (ne qua pat̄at hæretici prima calūniandi) absq; om̄i glossa & fūco legunt̄ clare, sicut habent̄ in puro textu. *Co li Thomæ Lutheri loC*

¶ Luth. Ideo nullum festum odi magis unquam, q̄ hoc fe stum. Et festum conceptionis Mariæ. 427

¶ Co. Intabescat licet atq; etiā rūpañ odio Luther⁹ p̄manebit hoc festū in ecclia Chri, usq; ad cōsummatōez seclī. Quāuis uero nō ad modū antiquū uideat̄, tñ intra paucos annos tā celebris facta ē eius solennitas, ut uix alterius per totū annū ulla sit celebrior, in proces sionibus, in canticis, in organis, chordis & cymbalis, in frequentia &

deuotione hoim, in floribus deniq; & coronis omniu; ope topiario
Idq; p tota octaua. Atq; ut Lutero plus doleat, singulis ite qntis fe
rijs hebdomadatim p circulu anni repetita celebrat p tota Germa
nia eiusde solenitatis festiua memoria cu angelica (ut uulgo uocat)
missa & circuitu, Necdū abierūt sex mēses, ut aplicus legatus Card.
Cāpegius, dñs & patron⁹ me⁹, Nurenbergæ eiusmodi fundatiōē
in oppido Haydeck factā, approbādo confirmauit.

428

¶ Lu. Hoc festū ob hoc inceptū est, ut confirmēt missæ
pontificū, his em papæ regimē fundatum est.

¶ Co. Nō sunt malæ missæ pontificū, Nec regimen papæ subuer
ret Lutherus, qd subuerrere nō potuerunt potentissimi olim impato
res Romani, nec Arriani tot regū imperatorūq; & nationū suffulti p
sidijs, dogmatiscq; longe acutioribus instructi.

429

*Diabolica &
dolosa persuasio*

¶ Lu. Nūc prohibere nō possum, q minus seruet processio
dimittat saltē sacramentū hic intus stare. Et q cū processione uadir,
is sic uadat, ut sciat se mēlius facere, si domi in camera sua unū p nō
oraret, aut pauperibus unū denarium erogaret.

De processione

¶ Co. Hinc saltē pciperet ac uideret, si ullos adhuc recte uidēdi o
culos haberet, Luther⁹, q stulta sit ei⁹ Gygātomachia, qua ne suos q
dē vnulas Vvittēbergenses, qbus tot annis pdicauerat, cohibere po
tuit, qn solēni processione festū istud, eo inuito, & reclamāte, celebra
rent. Ecce quō latrat ex suggesto Iudaicus canis, ne huic sacramēto,
(quod maxime detestant Iudæi) exhibeat honor aut reuerētia in p
cessione. Qz durū est ei cōtra stimulu calcitrare? Act. 9. Bonū qd ē
orare, bonū paupibus dare, Sed hæc etiā in processione illa fieri poss
sunt, & p totū annū fieri licet. Omnia autē tempus habent, Ecclesi. 3
Et conseruandum est tempus, Eccle. 4.

Sunt Lutheri

430

¶ Luth. Omne em quod ibi canit, omnino nihil consonat
huic festo, & nihil penitus ad illud attendite. *hor desiderat dicit*

¶ Co. Oia q ibi canunt, & laudē dei resonāt, & festo pulchre cōso
nant. Canit em tunc, qn fit processio. Homo quidā fecit cenā mag
nā & c. Lauda Syon saluatorē & c. Pange lingua gloriosi corpis mys
steriū, & id genus alia, quæ merito deberent debile conscientiā (fatē
te & ipso Lutero) reficere & ad deuotionem excitare.

Sup pp. 435

431

Longi Lutheri

¶ Lu. Si unā inueneritis figuram, quæ huic commode refe
ratur, mirum est.

¶ C. Certe q oculos & intellectuū habet, facile inueniet uel in uno
vsu tres optias & huic festo accommodatissimas figuras, uidelicet,
In figuris psignat cum Isaac immolatur, Agnus paschæ deputatur,
Datur manna patribus.

432

*Sperrissimum
Lutheri*

¶ Lut. Imo euangelium quod hodie legitur, in nulla peni
tus litera ad hoc consonat.

¶ Co. Immo uero euāgeliū istud in nulla prorsus lra. dissonat ab

hoc festo. Si autem dissonat in aliquo, cur non profert aut ostendit eam Lutherus.

¶ Lu. Christus uult quod corporalis esus huius carnis nihil prosit, sed credere, quod haec caro sit filii dei, propter me de caelo descendens, sanguinem suum uel me fuderit.

433

¶ C. Quoties uero dixit Lutherus, hunc cibum dare propter remissionem? An non iubet eos maxime accedere, qui tristes & afflictas habent conscientias? Nonne uocat hoc sacramentum in sua Babylone medicinam propter penitentium propter & futurorum? Quomodo ergo hic nihil prodest? An non credunt etiam excoicati, & meretrices esse ibi in carne Christi filium dei, qui propter nos homines descendit de caelis & sanguinem suum pro nobis fudit? Eis ne igitur prodest sic credere, Sic autem creditibus presumptio corporalis nihil prodest? Quid sibi tandem uult haec perpetua & scripturas & fide pervertendi libido? quod autem Christus ait. Io. 6. Caro non prodest quicquam, Hoc intelligit, si sine spiritu & fide sumatur, Teste Augu.

Caro non prodest quicquam

¶ Lu. Oportet cor dicere, Eya si hoc est filius dei, ac de caelo descendens sumpsit corpus de Maria, est pro me mortuus, oportet propter peccata mea ablata esse. Hic est uerus cibus.

434

¶ Co. Ablata tibi sunt semel omnia peccata tua, quoniam per baptismum Christum induisti, Gal. 3. Et in morte Christi baptizatus es, consepultus cum illo per baptismum, Ro. 6. At semel a peccatis liberatus, non debebas amplius peccare, ne quid deterius tibi contingeret, Ioh. 5. & 8. Si autem peccaueris, age poenitentiam, ne moueat cadelastrum tuum de loco suo, Apoc. 2. Quere auxilium & remedium in ceteris Christi sacramentis, non amplius in baptismo. Et non dicito uana presumptione ac stulta confidentia, Eya Christus pro me mortuus est, & oportet peccata mea ablata esse.

¶ Lu. Idcirco oportet hunc esum, non exteriori esum esse, sed esum qui nunquam cesset. Hoc autem nihil aliud est quam credere.

435

¶ C. Credere quidem oportet, non sane ut Lutherus, sed ut docet sancta matris ecclesia. At non oportet solum credere, sed etiam bona opera facere, ut sint lucerna ardentes in manibus nostris, Lu. 12. Et pro peccatis post baptismum commissis poenitentiam agere, ac preceptis ecclesiae fideliter obedire, confiteri & coiccare re debito. Coicare autem non est solum credere, alioquin coicarent etiam excoicati & meretrices, Non est ergo exterior quod esus omittendus.

Item 10

Sermo XXXIII.

post Octauas Pentecostes

¶ Lu. Hoc est proprie presbyterale & monachale euangelium, quod pecuniam uult afferre, si non obsistamus.

436

¶ Co. Quanto facilius est, tolerare hostem extraneum quam domesticum, De quo admonet Christus Mat. x. per prophetam Mich. 7. Quia filius facit contumeliam patri, & filia consurgit aduersus matrem suam, & inimici hominis domestici eius. Turcae igitur & Tartari, quibus euangelia & mysteria nostra ignota sunt, longe minus in nos & religionem nostram peccant, licet sanguinem nostrorum non raro fundant: quam peccat hic apostata, & leuissimum transfuga. Ecce monachale proceptum uocat hoc euangelium, eo quod Christus in eo docet, ut faciamus nobis

Sur 7 Lutherus! ut magis uelut monachos suos punitur uelut offendentis

Blasphemie in Christo 7

P 3

amicos de mamone iniquitatis, Cū tñ etiā Mat. 6, & 19. Lucæ Itē. 11. & 12. docet nos eleemosynis thesaurizare.

437
lutherus enim p...
sepe in sum...
pauperes refer...
illi tunc:...
in lutherianis...
et ipse...

¶ Lu. Deinde docuerūt, q̄ aliq̄s nō teneat iuuare, nisi i summa necessitate, Ex hoc ē euāgeliū totū sublatū, q̄ nemo alteri auxilio fuit, sed edificauerūt interi tēpla, & tñ ibi nō expectarūt summā necessitatē, donec testudines sint ruptæ, & tēporaliū tecta dissoluta, & ad merā supfluitatē mammona dederunt.

De istis...

¶ Co. Nō omī petēti, mox dare tenemur ex p̄cepto, sed solū ex cōsilio, iuxta illud Chrī, Omni petēti te tribue & q̄ aufert q̄ tua sunt ne repetas, Luc. 6. Quod si hoc p̄ceptū esset, iā nemo posset absq̄ p̄cepti transgressione (q̄ mortale p̄ctm̄ est) retinere qcq̄, adeo multi multa passim petūt, multi etiā auferre satagūt. Cæterz necessitatē patienti extremā, nō eā dico, qua moriturus iā animā inter dētes tenet, ut iniquē opprobrāt Lutherani, sed q̄ graui & notabili urget hoīez fame, frigore, piculo, angustia aut penuria, etiā sub p̄cepto dare tenemur, iuxta illud. 1. Io. 3. Qui habuerit suā hui⁹ mūdi, et uiderit fratrem suū necesse habere, & clauerit uiscera sua ab eo, q̄uo charitas dei manet in eo. Talis em̄ etiā in extremo iudicio cōdēnabit, Matth. 25

438

¶ Lu. Qñ q̄s supfluū habet, & proximū p̄ illud nō adiuuat tūc inique possidet, & corā deo furat⁹ est, q̄a corā deo tenemur dare mutuare, & sibi auferri p̄mittere. Ideo maximi p̄ceres, sūt maximi fures, iuxta cōe p̄uerbiū, Quia plurimū hñt supflui, & minimū dant

Coram ludicis

¶ Co. Verus ē error pauperz de Lugduno & id gen⁹ barbarorū, Hypocritaz, Omīa Chrī dicta p̄cepta eē, nulla cōsilia, nisi forte unū aut alterz. Quos hic sequit⁹ Luther⁹. In prologo aut noui sui testamēti ait in cōtrariū, Vide ne facias ex Chrō Mosē aliquē, neq̄ ex euāgeliō librū legis aut doctrine, sicut hacten⁹ factū est. Quia euāgeliū utiq̄ nō requirit opa n̄ra, ut p̄ ea boni & foelices euadamus, imo damnat talia opa, sed requirit solā fidē in Christū. Et Otto socius eius, ait, p̄cepta Christi nō reuera p̄ceptiones eē, sed manu dūctiōes, Et nusq̄ te re p̄cipere Christū, uerz sp̄ suadere, dulciter pellicere, molliter trahere. Deniq̄ Philipp⁹ ei⁹ (cū q̄ se cereuisiā bibere iactat) in suis Romanis ait. Euāgeliū nō eē aliud, nisi Christi, adeoq̄ gr̄æ p̄ Christū p̄missionē, ideoq̄ tolli, oīs humanæ iustitiæ, oīm operz meritum.

Quo loco...

Sup. pp. 365.

439

¶ Lu. Hoc aut laudat dñs in uillico, q̄ nō est oblitus sui, laudat solū ei⁹ astutiā, Sicut si laudarē meretricē, q̄ oēm mūdū ad se alliceret, tūc dicerē, Hęc ē prudēs meretrix, hęc scit uerā practicā

Quam...

¶ Co. Verba text⁹ sunt. Et laudauit dñs uillicū iniquitatis, q̄a prudēter fecisset, Laudauit ergo eū p̄pter prudētiā, q̄a p̄uidisset sibi in futurz, Idq̄ laudauit, nō ut in se bonū, sed ut eēt nob̄ rectē prudētiæ & in futurz p̄uidētiæ incitāmētū & exēplū, Si ille p̄ mala opa sibi p̄uidit in futurz de amicis, q̄to magis nos p̄ bona opa in futurz nob̄ p̄spicere debem⁹. Chrūs em̄ nos prudētes ut serpētes eē iubet Mat. x

Ille ergo & prudens est, q sibi thesaurizat i celo, Mat. 19. Exēplū v̄o de meretrice neq; mltū qdrat, neq; satis pudicū & loco sacro cōueniēs ē

¶ Lu. Hæc tria papa & sacerdotes plurimū ad se traxerunt Et uocauit etiā suas indulgentias mammona iniquitatis.

440

¶ Co. Nusq; uocat papa suas indulgētias māmōna iniquitatis, Sic aut de māmōne parare sibi hō p̄t amicos q recipiāt eū in celū, Ita p̄t & de eodē sua redimere p̄tā p̄ indulgentias, Qñ de māmōne dat ad pias causas, p̄pter quas datæ sūt indulgentiæ, ueluti ad redimēdū captiuos, ad pugnādū cōtra ifideles, ad sustētationē pauperū in hospitalibus, ad structuras templorū & altariū, ad cultū diuinū &c.

¶ Lu. Si qd boni facere debeo, & māmōna erogare, optet me prius i corde iustū eē, De^o ei intuet cor, & scdm illd opa æstimat

441

¶ C. Opa meritoria nō sūt nisi a iustificato, q̄a sine charitate mere ri nihil possum^o. 1. Cor. 13. Opa aut ad iustificationē p̄paratoria (qd & Lut. alicubi dixit) p̄nt fieri a p̄tōrib^o aut ifidelib^o, Qualia fuerūt bona opa p̄nitētū Niniuitarū Ionē. 3. Achab regis. 3. Reg. 21. Cētururionis, Lu. 7. Cornelij, Act. x. Si dicas. Mala arbor nō p̄t bonos fruct^o facere. Mat. 7. Notare debes, q̄ hō, etiā p̄tōr, nō ē ex toto mal^o Pōt ergo op^o bonū facere i gñe moris & v̄tutū. Rō ei etiā i p̄tōrib^o ad optima dep̄cat, Et signatū ē sup nos lumē uult^o tui dñe psal. 4

*Meritoria
Opera
P̄paratoria*

¶ Lu. Hoc ideo solū dico, ne opa trahant in cor, sed cor prius iustū esse oportet p̄ fidem, ut inde emanent, aliq; nemini bonū facis. Et si cuiq; des aliquid, id tamen non fit ex corde.

*uultus facis
hoc id est cor
442
Opera
facis meritoria*

¶ C. Pōt cor p̄ externa opa bona, signa, imaginesq; & exhortatōes atq; p̄ ceremonias ad deuotionē atq; ad alia bona excitari, sic p̄ mala ad mala, iuxta illd psal. 17. Cū sc̄tō sc̄tū eris, & cū pueris pueres ris. Et. 2. Re. 19. Dauid inclinuit cor oim uiroꝝ Iuda q̄si uiri uni^o. Itē 3. Re. 11. Cūq; iā eēt senex Salomō, deprauatū ē cor ei^o p̄ mulieres, ut seq̄ret deos alienos. Itē. 1. Esd. 4. Prouocatū ē cor pp̄li ad opandū. Et Job. 31. Si deceptū ē cor meū sup muliere, Cāt. 4. Vulnerasti cor meū in uno oculorū tuorū. Et qd clamauerūt oēs p̄phete, ap̄li, & sc̄ti p̄res, nisi ut commouerēt corda hoim a malo ad bonū? An nō sunt exteri ores sensus fenestæ & adit^o ad cor? An nulli^o cor cōcitāt uehemens orator? An neminē manēt ad uarios cordis affectus ludi scenici gest usq; Theatrales? Expedi igit, ut bonis exēplis & exhortationib^o excitēt corda hominū, & conuertantur a uia sua mala.

*Preparatio
cordis*

¶ Lu. Ita externa opera tunc solū signa internæ fidei, Opa me non faciunt bonū, sed ostendunt me bonum esse, & testantur hic fidem esse rectam.

443

¶ Co. At heretici q̄q; & hypocritæ, gētiles itē & Iudæi plerq; faciunt etiā bona opa externa & tñ rectā fidē nō hñt. Et inter christianos pleriq; faciunt opa mala, q̄ tamen in fide nō errant. Neq; igit sola fides, neq; sola opera, sed utraq; sunt nobis necessaria, Mat. 7.

444

¶ Lu. Ita oportet uos hic quoque scripturam intelligere, date mammona ut faciatis uobis amicos. Hoc est, facite bonum ut fides uestra fiat certa.

¶ Co. Non ait Christus, ut fides uestra fiat certa, sed ut cum defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula. Non habuit Christus falsam illam Lutheri fantasiam de sola fide. Ad opera nos instruxit, per quae implentur eius mandata. Non igitur soli fidei, quae res uana est, sed bene operantibus promittit uitam aeternam. Mat. 7. Ioh. 15. &c.

¶ 445

*Regis
lingulor*

¶ Lu. Sed ista dicta, Esuriui &c. ad extremam conuersationem directa sunt, atque sic sonant, uos non duxistis extremam conuersationem, quae fide uestram nondillectis. Hic pauperes in testes produca. Ideo oportet fidem solam adesse primo quae nos bonos faciat,

¶ Co. Falsa & uana sunt haec nugae. Non egebit in extremo iudicio testibus iudex ille, quem nihil latere potest. Testis erit unicuique sua conscientia. Ro. 2. Nihil enim est opertum quod non reueletur, & occultum quod non sciat. Mat. 10. Non ergo de omissione fidei, sed de bonis operibus tunc erit questio. Nam & Anachoritae ibi stabunt, porrautes manipulos suor operum, quibus in extrema conuersatione hominibus pariter de fide illorum constiterit

446

¶ Lu. Multae sciunt habent, quod meritum sumus habituri, quibus uolunt nobis reuertere dei misericordiam, & eo ducere nos, ut satisfaciamus iustitiae dei operibus bonis. Ab hoc maxime caue, sed mane, & sine esse meram gratiam & misericordiam.

*Ad opus dei
opera boni
p. 3. 3.*

¶ Co. Non est solum misericors deus, sed etiam iustus, ut unicuique reddat secundum opera eius. Psal. 61. & Ro. 2. Contra gratiam dei non debes superbire. Quid enim habes quod non accepisti? 1. Cor. 4. Non enim sufficiens es uel cogitare aliquid boni a teipso tanquam ex teipso. Sed sufficientia tua ex deo est. 2. Cor. 3. Omnia igitur bona tua gratiae dei accepta refer. 1. Cor. 13. & Iac. 1. Sed nihilominus curandum est tibi summo opere, ut uere dicere queas cum Apolo. 1. Co. 13. Gratia dei in me uacua non fuit, Neque debes talentum tuum reponere in sudarium. Luc. 19. sed dare in opus & usuram, ut lucrum premiumque reportes. Mat. 15.

447

*Ab eo qui est
Christus
in medio
inter nos
& deum
patrem
et filium
et spiritum
sanctum
et in
uobis
et in
omni
creatura
et in
omni
re
et in
omni
tempore
et in
omni
loco
et in
omni
modo
et in
omni
re
et in
omni
tempore
et in
omni
loco
et in
omni
modo*

¶ Lu. Ideo Christus datus est nobis in mediator. Si iam uolumus bonis operibus cum deo iudicium intrare, detrudimur Christum e medio inter nos & deum subsistere non possumus. Sine igitur illum mediator esse.

¶ Co. Christus tunc iudex erit, nisi igitur alios habueris mediatores per sanctos & per opera & merita tua ut sis indutus ueste nuptiali, uidebit te iudex proijci in tenebras exteriores. Mat. 22. Non uult tibi Christus esse operculum nequiciae aut uelamentum maliciae, sed uult per gratiam & per meritum passionis suae tibi adiutor & promotor esse in operibus bonis, ut queas dicere cum Psalmista psal. 17. Et retribuatur mihi dominus secundum iustitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuatur mihi. Quia custos diuinitatis domini, nec impie gessi a deo meo. Et psal. 25. Iudica me domine, quoniam in innocentia mea ingressus sum, Scriptum est enim Ezechi. 18.

Si egerit impius pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, & custodierit præcepta in ea, uita uiuet, & oim iniquitatũ eius, q̄s opatus est, nõ recordabor. In iustitia sua, quã opatus est, uiuet. Vides igit, quõ in iudicio de opibus & iustitia fit q̄stio, nõ de sola fide, quã pdicat Luth.

¶ **Lu.** Dic igit, O deus, Nihil uolo operibus meis coram te mereri, sed eo solum ip̄a dirigere, ut seruiant proximo, & ego tuæ nudæ misericordiæ adhærebo.

¶ **Co.** Minime sic dicito, sed sic poti⁹, O de⁹ q̄ hoïem scdm opa sua iudicas, & unicuiq; scdm meritũ operũ suorũ locũ facis, & scdm intellectũ peregrinatiõis ipsi⁹. Ecc̄i. 16. Da mihi grã tuã, sine qua nihil boni facere possum. Io. 15. ne cogitare quidẽ. 2. Cor. 3. ut p̄ eã bñ operando cõsequar mercedẽ in cœlis, quã bñ opantibus p̄misisti. Mat. 5. 6. 7. 10. 19. 25. Et in sexcētis locis aliis. Vnusquisq; em̄ ppriã mercedẽ accipiet, scdm suũ laborẽ. 1. Cor. 3. Coronã igit iustitiæ, quã bñ certantib⁹ in cœlo reponis. 2. Tim. 4. nõ fastidiose cõtẽnã, nec ignauiter desperabo, sed p̄ uirili mea, tua adiut⁹ grã, currã in stadio bonorũ operũ, nõ q̄si in incertũ, sed ut coronã illã icorruptã cõphẽdã. 1. Co. 9.

¶ **Lu.** Vita æterna duo habet, fidem & sequelam. Si uadis & credis & proximo benefacis, ibi oportet uitam æternam sequi, etiam si nunquam desuper cogitaueris.

¶ **C.** Vanũ ẽ hoc cõmẽtũ. Nõ em̄ solũ ad pximũ, sed etiã ad deũ bñ opari debem⁹. Priõ em̄ deũ, deinde pximũ diligere iubemur. Mat. 22. & Deu. 6. At nõ solũ ybo aut lingua aut sola fide, sed ope & ybte diligere debem⁹. 1. Io. 3. Nunq̄ Paul⁹ heremita, & Antoni⁹ & ceteri monachi in heremo seorsum degẽtes, q̄ cũ hoïe raro, cũ deo frequẽter cõuersabant, nihil egerũt boni. Vbi aut̄ scriptũ est de fictitia illa sequela. Nunq̄ casu dat̄ uita æterna. Cũ ergo ultim⁹ finis, propter quẽ opari debemus, sit uita æterna, ignauissime utiq; agit, q̄ de ea nõ cogitat, cũ ad eã oia studia, actusq; & opa sua referre debeat. Matth. 19. Non em̄ debemus currere in incertũ. 1. Cor. 9.

¶ **Lu.** Ita dicit & hic scriptura. Qd̄ debemus benefacere, ut saluemur, per hoc non dicitur, quod operib⁹ prius promereri debeamus, sed credere, tunc per seipsum sequet̄.

¶ **Co.** Vnde q̄so est merces in cœlis, si p̄ opa nihil meremur. Nunq̄ nõ merẽti debet̄ aut promereri merces. Ad credere aut̄ nõ sequitur uita æterna. Credebãt em̄ q̄ in noĩe Chri multas uirtutes et signa fecerãt, & dicebãt dñe dñe. Cum aut̄ bona opa nõ fecissent, dixit eis Chrus. Nunq̄ noui uos, discedite a me oēs, qui opamini iniquitatẽ. Matth. 7. Et quinq; ygines fatuæ credebãt quidẽ, dum uenire nitebant̄ ad spõ sum, & nulla eis imputat̄ iniquitas, exclusæ tñ sunt, quia oleũ bonorũ operũ in lãpadib⁹ suis nõ habebãt. Mat. 25. Nõ em̄ sufficit habere lãbos p̄cinctos, sed & lucernæ ardẽtes debet̄ eẽ in manib⁹ nostris. Luca. 12. Recte igit dicit tota scriptura, Mercedẽ in cœlo seu

448

449

450

*Pro gratia dei
boni
operandi
quidat*

*rogantur de
deum etiam
et factum de
homo ad ipsam
et sine opere*

*Wardus p̄ C
vna et p̄*

Q

uita aeterna non in sola fide consistere, sed in fide p dilectione operante. Gal. 5. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus. Sap. 3.

477

¶ Luth. Et caute uobis ab operibus. Debet ne deus nob dare caelum propter opera nostra. Non, Non, dedit prius gratis ex misericordia, ut igitur sequatur, Da.

¶ Co. Cauendum quidem est ab operibus malis, sed non a bonis. Psal. 33. Diuertere a malo, & fac bonum. Oculi domini super iustos. Vultus autem domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam illorum. Certe si non propter bona opera, multo minus propter solam fidem dabit nob deus caelum. Operibus enim non solum fidei, promissa est merces in caelis. Mat. 5. Non dicit Christus. Caue tibi ab operibus, sed fac uoluntatem patris mei qui in caelis est. Mat. 7. & 12.

472

¶ Lut. Notate igitur, quod duobus modis haec dicta intelliguntur. Vno modo ut quaeratur operibus, hoc falsum est. Alio modo, tanquam sequela. Et hoc bene est.

¶ C. Thomae distinctiones ubique insectantur & irridet Lutherani. Cum nemo magis friuole, quam ipsi, distinguat. Certe Christus ait. Quaerendum est primum regnum caelorum. Mat. 6. Et qui quaerit inuenit. Matth. 7. Quaerere autem, non est ociosa fide credere, sed bonis operibus ad inueniendum & assequendum conari. Psal. 68. Quaerite dominum, & uiuet anima uestra. Et. 1. Cor. 14. Quaerite ut abundetis. Et Col. 3. Quae sursum sunt quaerite.

473

¶ Lu. Ideo non opus est, ut ullo eum opere quaeras, sed fac solum opera libere simpliciter. Tunc sequela, id est, uita aeterna, a se ipsa ueniet, absque tua inquisitione.

¶ Co. Vita aeterna tibi scopus esse debet, quem quaeras & ad quem curras. ne curras in incertum. 1. Cor. 9. Non ergo sine inquisitione ueniet dormienti aut ocioso, sed bonis operibus per uiam angustam anhelanti. Mat. 7. Querendum est enim regnum dei, & quidem primo & ante omnia. Ita enim ait dominus. Querite ergo primum, regnum dei, & iustitiam eius. Iustitia autem non in sola fide sed in operibus consistit. Reddit enim unicuique secundum opera eius. Ro. 2. & Psal. 61. Sicut enim iniustitia iniquitas est & peccatum. 1. Ioh. 3. Ita iustitia per contrarium aequitas est & opus bonum.

474

¶ Lu. Nam si caelum uiderem apertum, & possim illud leuatione unius festucae promereri, nollem tamen facere, ne ausim disce. Ecce promerui. *Non uiderem in hisce uelut si ego posse promereri caelum.*

¶ Co. Non est eius meriti Lutherus, cuius erat Stephanus, quando uidit caelos apertos. Act. 7. Nimis autem stultus uidetur, qui a Christo missus, primum quaerere regnum caelorum, quando uideret illud apertum, nollet introire. Ad quod enim quae sunt illud, si introire non uult? Certe quinque & gines fatuae uident eos sapientiores. Licet enim merita bonorum operum, non haberent, intrare tamen cupiebant. Mat. 25. Quod si fatuum est, currere in incertum, quanto magis fatuum est, currere ad brauium, quo aperto & assecuto, nolis illud arripere, & toto mentis desiderio uel utraque manu comprehendere. Currite, inquit, ut comprehendatis. 1. Cor. 9.

10: 64
¶ Lu. Notate quod unum solum mediator habemus coram deo, & hic est Christus. Quia sic ait Paulus. 1. ad Tim. 2. unus deus, unus & mediator dei & hominum Iesus Christus.

455

¶ Co. Unus est mediator, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 1. Tim. 2. His verbis non excludunt alii mediatores dei & hominum secundum intercessionem. Christus ergo pro redemptione, sancti pro intercessionem sunt mediatores. Nam & sponsa intercessore aliquando utitur, si uiderit iratum ob delicta sua sponsum, aut uxor maritum. Qui tamen ita iunguntur, ut fiat una caro. Mat. 19. Aut duo in carne una. Gen. 2.

*vid. p. 70:
62. col. 2
an. 44A
col. p. a.
459*

¶ Lu. Ideo solacium nostrum super nullum sanctorum constituitur debemus, sed solum super Christum. Per huius meritum solius, nos & omnes sancti saluamur.

456

¶ Co. Nihil derogamus merito Christi, quando recolimus passiones & merita sanctorum. Quae ex merito Christi, merendi uim & efficaciam sortiuntur. Dicunt enim unusquisque cum S. Paulo. Non ego, sed gratia dei mecum. 1. Cor. 15. Haec certe sunt alibi uerba Lutheri. Quid enim aliud sunt sancti, nisi uelut guttulae rosis, sicut guttae noctium in cinnis & capite sponsi. Canticor. 5. Sic & Michea. 5. Sanctos appellat rorem dicens. Erunt reliquiae Iacob in medio populorum multorum tanquam ros a domino.

*Lu. de. x. p. c.
cap. 1.
de uerbo
sancti*

¶ Lu. Ideo pro meritis S. Petri, ne unum quidem obulum darem, ut me adiuuet, seipsum iuuare non potest. Sed quicquid habet, hoc habet a deo per fidem in Christum.

457

¶ Co. Iustior est Christus qui B. Petro dedit pro eius meritis, non unum obulum (quod tamen dare non uelit Lutherus) sed totum thesaurum caeli dedit ei, dicens. Matth. 16. Et tibi dabo clauis regni caelorum &c. Et Matth. 19. dicente Petro ad Iesum. Ecce non reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Iesus autem, ultra communem mercedem quae est, centuplum accipere, & uitam aeternam possidere, superaddit suis Apostolus speciale. Nempe, Sedere super sedes duodecim & iudicare duodecim tribus Israel. Et Lutherus ipse alibi ait. Quia totum quod sunt & faciunt sancti, res & gratia caelestis est, sperans suauissimam dei misericordiam super filios hominum.

*pro se non pro meritis
sed pro meritis
de obulo & thesauro
& gloria*

¶ Lu. Cum igitur seipsum iuuare non possit, quomodo ergo pro me aliquid faciet? Ideo oportet me habere alium, hic est Christus.

458

¶ Co. Ad quod iuuat seipsum Petrus, qui iam deo plenus est & in ultimo fine constitutus? Ad eum ueniamus (inquit Christus. Io. 14.) & apud eum mansionem faciemus. Est enim iam templum uere sanctum & immaculatum, nulli us indigens, nisi dei, qui ipsum perpetuo inhabitat & inambulat. 2. Cor. 6. ac optimam in contemplando deo patrem elegit, qui nunquam auferet ab eo. Lucae. 10. Non ergo habet opus, iuuare seipsum, sed iuuat alios ad se clamantes. Mulum enim ualet deprecatio iusti assidua. Iacobi quinto. Si hoc in terra, ubi peccatores sumus, quanto magis in caelo, ubi

Q 2

Non fluita p[ro]p[ter] h[oc] q[uo]d h[oc] q[uo]d p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] p[ro]p[ter]

nemo amplius peccat, sed beatifica uisione & cōprehensione, Deo in
time cōiungimur. 1. Ioh. 3. Ioh. 17. & 1. Cor. 13. Non em̄ in ænigmate
sed facie ad faciem uidetur ibi deus.

459

*Blasph[em]ia iul.
p[ro]p[ter]*

*Sz quare h[oc] h[oc]
uideri in h[oc] p[ro]p[ter]
sentia. p[ro]p[ter]
q[uo]d h[oc] p[ro]p[ter] h[oc]
uideri ap[er]to
lucet & r[ati]o
h[oc] r[ati]o
- q[uo]d p[ro]p[ter] uideri
at d[omi]ni s[er]u[us] h[oc]
2 q[uo]d h[oc] s[er]u[us] c[on]t[ra]
p[ro]p[ter] e[and]em
i[st]am r[ati]o
e[st] p[ro]p[ter] p[ro]p[ter]*

¶ Lu. Ita utilior mihi fiet mendicus aliq[ui]s, q̄ S. Petrus. Ipse
em̄ nihil iuuat, Alias si uenit mendicus, & dicit. O deus, hoc iste fecit
mihi ut membro tuo, hoc me iuuabit, Quia deus dicit. Quod huic
fecistis, mihi fecistis. *q[uo]d h[oc] p[ro]p[ter] minor uideri uideri O uideri*

¶ Co. Quasi v[er]o S. Petrus nō sit amplius Christi mēbrū, aut quasi
nō sit Chrūs caput etiā triūphantis eccl[esi]æ. At quasi Petro nō fuerit
lucrū mori, dissolui & esse cū Chrō. Philip. 1. Quis unq[ui] tales audiuit
blasphemias? Cur minus iuuare p[otes]t Petrus, beat[us] iā & immortalis, deo
assistens, atq[ue] adeo & intime cōiunctus, sine omni labe & offensa, q̄
mendicus, miser adhuc & q̄tidie peccās mortali corpe grauatus, ne
sp[irit] cogitet q̄ domini sunt, 1. Cor. 7. Corpus em̄ qd corrūpit, aggruat
aiam, Sap. 9. Sed sentit hic sceleratus apostata in aīo, qd nimis inuidi
osum sibi fore timet ad p[ro]p[ter]m si aptius dicat. Sentit em̄ S. Petrū ali
osq[ue] sanctos, nō esse uiuōs mō aut uiuentes in celo, s[ed] mortuos dor
mire nescio in q̄ sinu uerbor[um] in loco abscondito. Quasi Stephanus
celos nō uiderit ap[er]tos. Act. 7. Et quasi nō dicat Chrūs Mat. 22. Nō
est deus mortuor[um], sed uiuentiū. Verius ergo uiuit apud deū S. Petrus
in celo q̄ aliquis pauper[is] in terra.

460

¶ Lu. In hoc aut melius agit, q̄n proximo unus dat nūmus,
q̄ si S. Petro ædificare aureum tem plum. Illud em̄ p[re]ceptum est. At
ædificare templum S. Petro non est p[re]ceptum.

*Uox p[ro]p[ter] melius
ad quod p[ro]p[ter]
- q[uo]d illud quod
uideri p[ro]p[ter]
p[ro]p[ter] uideri
de p[ro]p[ter] et in
uideri p[ro]p[ter]
p[ro]p[ter] uideri
q[uo]d d[omi]ni h[oc]
p[ro]p[ter] uideri
ad h[oc] uideri
uideri q[uo]d h[oc] p[ro]p[ter] uideri
ad h[oc] uideri
uideri*

¶ Co. Semp[er] uexat nos hoc argumēto Luther[us], Qz melius sit qd
p[re]ceptū est eo, qd p[re]ceptū nō est, tanq̄ nihil prosit qd nō reperit p[re]cep
tū. Sed nimitū fallit. Virginitas em̄ nō est ex p[re]cepto, sed ex cōcilio. Et
tū melius est esse uirginē q̄ nuptā. Sicut multis probat rōnibus ap[er]t[is].
1. Cor. 7. Sifr melius est uerere oīa & dare paupibus, Mat. 19. q̄ de
eo qd sup[er]est eleemosynā dare Lu. 11. Sic melius ē celebrare natalem
dñi & dñicā resurrectionē, de qbus nihil p[re]ceptū ē in scripturis, q̄ Sce
nophagia & Sabbatū Iudæor[um]. de qbus plurima habent in scripturis
p[re]cepta. Nō ergo oīa, q̄ bñ fiūt, sunt p[re]cepta, nec reprobari debēt,
q̄ ex deuotione aut eccl[esi]æ traditione, aut ex laudabili cōsuetudine i
laudē dei & sanctor[um], atq[ue] in ædificationē proximi fiunt, sicut impie
& inique reprobat Lutherus.

Sermo xxxiii.

461

¶ Lu. Hoc euāgeliū sic uide[re], q[uo]d p[ro]m[iss]iū promittat ijs q[ui] faci
unt, in eo q[uo]d dicit, h[oc] erit regnū celor[um] & c. Cū tū nō debeam[us] esse
mercedis seu p[ro]m[iss]i cupidi, sed mere gratis probi, nō nostrā utilitatē,
sed solū deum in eo quærere, Non metum p[ro]p[ter]næ aut inferni, sed ad
dei tantum honorem & proximi utilitatē.

*Videri q[uo]d h[oc]
p[ro]p[ter] uideri
p[ro]p[ter] uideri
p[ro]p[ter] uideri*

In f[er]ro om̄ p[ro]p[ter] uideri

¶ Co. Nō malū est id petere qd deus p[ro]mittit. Ait em̄, Petite & accipietis. Cū ergo mercedē apte toties ultro, p[ro]mittat bñ opātib⁹, Cur nos, fidētes p[ro]missis, p[ro]pter mercedē nō operemur? Nā & deus ip̄e in mercedē bñ opantibus sese tribuit, Abrahæ em̄ non sane ocioso, aut sola fide cōtēto (ut somniat Luther⁹) sed a cæde hostiū reuertēti, & sacerdoti de oib⁹ decimas dāti, sic ait dñs Gen. 15. Noli timere Abram ego p[ro]tector tu⁹, & merces tua magna nimis. Qui ergo p[ro]hibet mercedē, deū q[ui]q[ue] prohibet, q[ui] est uera & optima atq[ue] etiā ultima sanctorū merces, Vita em̄ æterna est uidere deū sicuti ē. Ioh. 7.1. Ioh. 3

¶ Lut. Et primo notandū est, q[ui] hoc euāgeliū hic nihil p[re]cipit, sed solū de Chrō (sicut in oib⁹ locis) clamat, Et quādmōdū ubi q[ui] eius bñficiā & auxiliū depingit, ita & hic facit.

462

¶ Co. Nō dicimus, q[ui] nihil p[re]cipit hic Chr̄s, cū satis cōstat, quedā ab eo sub interminatione gehennæ mādari. Nō tñ oia hic p[ro]posita dicimus p[re]cepta, nec oia cōsilia esse, sed quedā p[re]cepta, quedā v[er]o cōsilia, uelut de angariāte, de feriente in maxillā, de auferēte tunicā &c. Lutherani aut[em], ut sūt leues & temerarij, nūc oia uolūt hic eē p[re]cepta, nūc nihil p[re]cipi. Quō aut[em] solū clamat de Chrō hoc euāgeliū, cū loquat ip̄emet Chr̄s, instruēs discipulos de regno dei & iustitia eius p[er] bona opa? Quid em̄ hic docet quō bonū opus non p[re] se ferat?

¶ Lu. Sed qd ad alterā q[ue]stionē, q[ui] uelut p[re]miū p[ro]mittit probis seu iustis q[ui] sic faciūt? Ad hoc sufficiēter rñdi ī sermōe de iniq[ua] mōne, q[ui] iste p[ro]missiōes nō sunt adiectæ, uelut p[ro]missiōes p[re]miij, qd p[ro]mereri debeam⁹, sed uelut, pulchra, amabilia irritamēta, & incitāmēta, q[ui]bus nos deus p[ro]ptos faciat, ut simus probi seu iusti.

463

*Sic p[ro]ba gl[os]sa
hinc p[ro]
p[er] d. d. p[ro]p[ri]a*

¶ Co. Vt cūq[ue] rñdeat p[ro]p[ri]o Luther⁹. Docti certe neq[ue] hac neq[ue] sup[er]iori rñsione cōtenti erunt. Vtraq[ue] em̄ friuola est & frigida atq[ue] cōficta, absq[ue] scripturis, absq[ue] rōne. Atq[ue] etiā seipsas prodūt & p[ro]munt. Si em̄ p[ro]missiones sunt uelut incitāmēta ad bñ opandū, ut iusti fiam⁹? Quid aliud facit merces aut p[re]miū? Cur em̄ p[ro]ponit merces, aut p[re]miū, nisi ut ad illud p[ro]merēdū & cōsequēdū icitemur? Cū rigit exp[re]ssis & planis v[er]bis p[ro]mittat hic Chr̄s bñ opantibus, regnū cœlorū, Mercedē copiosā in cœlis, & id genus alia p[ro]petua bona, quid nō erubescit Lutherus, tā aperta uerba Christi uanis distinctionibus obnubilare, atq[ue] obnubilando peruertere?

¶ Lu. Octo em̄ beatitudines solū sunt interpretamēta decē p[re]ceptorū, atq[ue] ut solum facilius intelligātur.

464

¶ Co. Nusq[ue] est hoc scriptū, nec opus est tā longis & extraneis ambagibus, Ad nihil igit[ur] utiles sunt, mittant[ur] ergo foras & conculcent[ur] ab hominibus, uelut sal infatuatum, Matt. 13, Decem em̄ p[re]cepta, & quidem satis clara, Beatitudines autem octo.

¶ Lu. Euāgeliū intuet[ur] corda, penetrat fundū & ima, in sp[iritu] introrsum in cor, cū externis nunq[ue] habet aliquid agere.

465

Q 3

¶ Co. Si cū externis nihil habet agere aut curare euāgelium. Quid ergo dicit de persecuutione, de male dictis, de luce corā hominibus ut uideant opera nostra, de oblatione ad altare, de uidente mulierē, de dextra scandalizante &c.

466

¶ Lu. Sic bene nostis nūc iudicare & existimare, quā sunt pauperes, nēpe, qui animū suū opibus non adiungunt. Nunc autē uide-
Uideant opera nostra
de dextra scandalizante

Uideant opera nostra
de dextra scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante
de dextera scandalizante

¶ Coc. Externa paupertas plerūq; ab interiore procedit, iuxta illud Mat. 19. Ecce nos reliquimus oīa, & secuti sum⁹ te, qd ergo erit nobis? Nō rēdit ibi Chrūs, ut facit Lucher⁹, Stulti estis & male fecistis. Sed sedebitis sup sedes. xij. iudicātes. xij. tribus Israel. Itē centuplū accipietis, & uitā aeternā possidebitis. Exterior ergo paupertas sicut ab interiore procedit plerūq; ita & illi deseruit, Militēq; Chrī magis expenditū reddit, Nemo em̄ militans deo, implicat se negocijs secularibus ut ei placeat, cui se probauit. z. Timo. z.

467

¶ Lu. A deo q; miror, quō ipse hic tā stulte & crasse cespita-
Col. sumis
uerit, q se hic in paupertatē dedit, & frēs suos in regulā quādā cōclusit ne plus habeāt, q a manu ad os, ne qd per noctem retineant.

¶ Co. Recte suos instituit S. Franciscus, quē deus nō solū spū sctō, sed etiā cicatricib⁹ filij sui signauit. Scriptū est em̄, Iacta sup dñm curā tuā, & ipse te enutriet psal. 54. Ait ergo Chrūs Mat. 6. Nō potestis seruire deo & māmonæ, Ideo dico uobis, ne solliciti sitis aīæ uestrę qd manducetis &c. Nonne igit irridet Christū, q calumniat & irridet eiusmodi instituta q Chrūs tā serio pdicauit? Stultū est Luthero institutū, Ne quid per noctē retineant fratres. At Chrūs ait, Nolite solliciti esse in crastinū, Crastinus em̄ dies sollicitus erit sibiipsi, Sufficit diei, malicia sua, Matth. 6.

468

¶ Lu. Et ita traxit euāgelium extra in tēporalē paupertatē contra Chrīm. Paupertas em̄ in spū cōsistere debet. Spūale regimē, euāgelium, nullo pacto sinit se foras in lucem trahi, in externū regimen, Procedit in corde.

¶ Co. An nō fuit exteri⁹ paup Chrūs, q nō habebat ubi reclinas-
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
ret caput suū Mat. 23? An nō & apłi, q relictis oībus sequebant dñm, Mat. 19? Nōne & oēs christiani, q uendit agris & possessionib⁹, pre-
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
tia deferēbāt añ pedes apłorū, Act. 4? Nō prodest qdē exterior pau-
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
ptas sine interiore, cū ea uero plurimū. Est em̄ optimū, ad expedite
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
militādū deo, instrumentū. Elegit em̄ deus (ut habet Iac. z) pauperes
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
de pinguis
in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni.

469

¶ Lut. Et tñ ipse foras traxit eā in corpālē paupertatē, Hic nūc ipsi iudicare debetis, q errauit & lapsus ē, hoc tū postea papa cōfir-

¶ Co. Si errauit in hoc Franciscus, errauit & Chrūs & (mauit. apłi & tota ecclia primitiua, ut dictū est, Errauit & Paulus, q tā dilia-

Impingit errand
h. francisco
Capostia
Manuscript huius

Co pariter uanissimi

genter collectas in pauperes sanctos, q Hierosolymis degebant, pro curauit, Ro. 13. 1. Corint. 16. 2. Cor. 8. & 9. Macedones deniq; illi ma xime errauerunt, quar; altissima paupras abundauit in diuicias sim plicitatis eor;. Sed hac de re copiosissime rñdit Luthero Iohānes Di tenbergius in utroq; libro de uotis monasticis.

¶ Lu. Itaq; si obijciat uobis S. Franciscū sic uixisse, & tamē 470 fuisse uirū sanctū, Vos contra obijcite Christū, qui aliter uixit, & ipse se quoq; fuit uir sanctus.

¶ Co. Nō uixit in diuitijs huius mūdi Chrus, nec ullus apforum. Quis em pauperior fuit illis, q omnia propter deū reliquerūt? Quid plus relinquunt Franciscani? An uero nō sunt paupes spū, q propriā quoq; uoluntatem propter dñm relinquunt? Quid ergo gratis or dio habet & calūniat pauperes & imitatores Christi, eiusq; euanges ij, Transfuga paupertatis Lutherus?

¶ Lu. Si dicūt, sic docuit S. Franciscus, Dicite uos, Sic do 471 cuit Christus, iam quē sequamur? Hic eos ipsos confiteri oportet, Christū. Tunc libere & egregie eos concluditis.

¶ Co. Mira profecto est uanissimi huius uiri arrogancia & impu dentia, qua tā cōfidēter mentit, & sine omni scriptura ac rōn, tā su pbe pronūciat ac definit. Quid rogo cogitauit aliud s. Franciscus, q secundū uitā & euangeliū Chri uiuere? Cur nō cōmemorat Luthes rus aliquot articulos, in qbus a uita aut doctrina Chri discrepet ins titutū S. Francisci? Certe nō fuit Franciscus paupior Chro, nec frēs eius sunt pauperiores apīs, q tanta aliqñ pmebant fame, ut uel Sab bato spicas uellerent, ut manducarent, Matth. 12

¶ Lu. Si ueniant & iactent sanctorum uitam, & antiquam 472 consuetudinē, iactate uos Christū, qui aliter docuit, uixit etiā bene diutius, q ipsi omnes pariter.

¶ Co. Nō est sctōr; uita uite Chri cōtraria, sed imitatrix. Sifr & eor; doctrina. Impie igit & blasphemie opponit uita & doctrina Chri uitae & doctrine sctōr;, cū una alter; cōmēdet & approbet, iactat im pius desertor ecclie Chm, tāq cōtrariū sctis, & tāq ei' euangeliū sit cōtrariū & sctōr; doctrinis & ecclie institutis & cōsuetudinib;. Cū ni hil sit min;. Ipse em Chrs sctis suis exēplo fuit, Ioh. 13. Ip̄m secuti sunt oia relinquētes. Mt. 19. In ipsius laudē & gloriā oia retulerūt qcqd in uerbo aut in ope faciebāt. Oia deniq; & in oib; erat Chrs Colof. 3. Quid ergo laceffit Christū in sanctis suis apostota.

¶ Luth. Si quādo nugator aliquis uenit, Papa aliquis dicit, 473 fac tot celebrari missas, tūc eris saluus, dicit, hoc anno tantū ieiuna sancte Barbarae, S. Nicolao, ibi statim assentiū seu accurrūt. Quō igit aut accidit, q cū sint diabolicæ p̄dicationes, sic tñ recipiunt? Quare hic nō sic intrant, eae q sunt spūs sancti p̄dicationes? Rñdeo, Quod non est ex deo, uerbum dei non audit.

Christus hierosolimitanus
ad hunc usque p̄dicat & uisit
amicos suos: parit in
quiescit in iherosolima
& postea p̄dicatione hactenus
in uisum suū & sumū fū
lōm uisū & dñm hunc q dicit p̄dicat illi.

471
Co pariter uanissimi

472
Co pariter uanissimi

473

¶ Co. Melius responderet ex euangelio. Ioh. 10. Quia oves Christi uocē alienorū, hærericorū scz ac desertorū, non audiunt, sed pastore suū agnoscūt, eūq; sequunt & cognoscūt uocē eius. Recte igit faciūt catholici, in petra ecclīe bene stabiliti, q; Lutheri & cōpliciū eius prædicationes nō audiunt, sed fugiūt ab eis. Non em̄ a spū sancto, sed a spū diabolico (qui unitatē ecclīe ac lucē bonorū operū maxime detestatur ac fugit, imo & impugnat) procedunt, utile facile intelliget, quisquis hos. 500. articulos eius plegerit. Non em̄ sunt v̄ba dei, nec euangelium Christi, sed uerba diaboli, cum quo tm̄ salis comedit (ut gloriatur) Lutherus.

474
Sed Lutherus de nōlo uicarij & de infensio ad hōm̄s
¶ Lut. Christus em̄ de cœlo descendit, & nobis de deo omne bonum, omne dulce, omnem misericordiam dixit. Nempe, q; pater peccata nostra remisit.

¶ Co. Multa profecto bona de misericordia dei patris docuit nos Chrs, ut sim⁹ & nos misericordes & pfecti, sicut pater cœlestis. Mat. 5. Sed & multa pdixit nobis mala, si uoluntatē patris eius non fecerimus. Mat. 7. Si poenitentiā non egerimus. Mat. 11. Si fruct⁹ arboris bonæ nō fecerim⁹. Mat. 12. Si absq; nuptiali ueste apparuim⁹. Mat. 22. Si p talētū nrm̄ nihil lucrati fuerimus. Math. 25. Quid multis? Sicut iustus iudex est Chrs. 2. Tim. 4. Ira & patrē suū iustū eē, minime dissimulauit aut negauit. Ait em̄ Ioh. 17. Pater iuste, mundus te non cognouit. Et opprobrantibus sibi Iudæis ait Ioh. 8. Ego nō quæro gloriam meam. Est qui quærat & iudicet.

475
Sed de libro apostoli q; nō de nobis & ueritas q; nō nobis nō p̄t
¶ Lut. Et postea iterū ascendit ad deū, & deo rursus omne bonum de nobis dixit. Nempe, Pater nullum amplius habet peccatū, ego ea in me transtuli, & sustuli ab eis.

¶ Co. Vbi possunt hæc, o mēdax & impie Donate, discerni? Vbi sunt scripta? An ibi. Qui uestrū est sine pctō? Io. 8. An forte hic? 1. Io. 1. Si dixerimus, qm̄ pctm̄ nō habem⁹, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. An non dixisti sæpe, iustos quoq; in omni ope bono, immo & optime facto (quod tm̄ falsum est & impie mēritū) peccare? Quid ergo facimus nos in ope malo? Quō ergo conculcāt tibi Chsistum qui post baptismū in pueris negant remanens peccatum?

Sermo. XXXV. de ueneratiōe sc̄torū.

476
hō
¶ Lu. Hodie celebraf festū oim̄sanctorū, & cras dies omnium animarū. Et ego uelim, q; in omnibus terris essent sublata, solū modo propter abusum, qui in eis fit.

¶ Co. Nō ē nonū, ut qd̄ malū & impiū ē, uelit Luther⁹. Qm̄ em̄ placet ei bonū in ecclīa quodcūq;? Qd̄ ecclīe sacrū aut institutū laudat? Quasi v̄o abusus sit, ut uenerari sc̄tōs p̄ orare pro defunctis. Quō id ondit? At licitū eē utrūq; imo laudabile ac meritoriū, ondim⁹ nos supra ad longū, circa sermones ei⁹. 23. & 24. ubi id genus impia multa eius dicta confutauimus.

¶ Lu. Vulgus em̄ ab opiniōe illa cohiberi nō potest, quin cogitet se aliquid boni facere. Non em̄ diu fundarent̄ templa, ædificarent̄ altaria, fierent imagines, conficerent̄ testamēta, si non existis mare, deo per ista obsequium præstari.

¶ Co. Recte cogitat vulgus, ut eo fortius cōtundat̄ & cōfundat̄ superbia Lutheri. Quādo nō solū oēs angeli & sancti dei, sed etiā simplex Chri ppls, rustici & plebei, imo & v̄gines atq; anus uerulæ, stas b̄nt cōtra eū in extremo iudicio. tanq̄ cōtra teterrimū hostē ueræ pietatis ac religiōis, quā custodit & tot seculis obseruauit sancta m̄r eclesia. Tēpla em̄ sunt dom⁹ dei. Mat. 21. Altaria ppiciatoria dei, in quibus offerunt̄ dona & sacrificia p peccatis. Mat. 5. Heb. 5. & 8. Imagines sunt memorialia Chri & sctōr̄ uobis i deuotiōez ac bonā imitationē & exēplū ppositæ. Testamēta de niq; q̄ ad pias causas aliqd in honorē dei atq; in usus pauper̄ legāt ac destināt, nō p̄n̄ displicere deo, q̄ cōsulit, ut pctā n̄r a eleemosynis redimam⁹. Dan. 4. Lucæ. 11. Atq; ut de māmona iniquitatis faciam⁹ nōs amicos in cēlo. Luc. 16.

¶ Lut. Nunc quō uenerari debeāt sancti, dixi sæ pe prius. Nempe, ut fiat discrimen, inter sanctos qui mortui sunt & qui uiuunt. Et quod sanctis facere uolumus, id auertamus a mortuis, & conferamus in uiuos.

¶ Co. Non damus sanctis eleemosynas unde uiuunt, sicut pauperib⁹ apd nos. Hnt em̄ aliū cibū sancti. De q̄ ait Chrs. Io. 6. Opaminō cibū q̄ perit, sed q̄ p̄manet in uitā æternā, quē fili⁹ homis dabit uobis. Nec sunt mortui (ut contemptui uocat eos Apostata) Sancti, sed uiuunt cum Christo. Mori em̄ fuit eis lucrū. Phil. 1. Hæc em̄ sunt uerba Chri. Ioh. 17. Pater, quos dedisti mihi, uolo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut uideant claritatem meam, quam dedisti mihi. Nō dicit, sicut impius & infidelis Lutherus. Volo ut dormiant mortui, & inter mortuos in loco abscondito, aut in sinu fictitio uerbor̄, usq; ad nouissimū diem latitent. Nō est em̄ deus mortuor̄ sed uiuentium. Matth. 22. Magnū igit̄ habemus discrimē inter sanctos in cælo, & pauperes in terra. Hos cibamus & uescim⁹, illos colim⁹ & iploram⁹.

¶ Lu. Hoc nūc uerterūt Papistæ nostri, cōtulerunt ista in sanctos mortuos construxerunt templa, ædificauerunt altaria &c. Hucoia tunc cōfluxerunt magnis inundationibus & peccator̄ diluuijs. Hinc pauper̄ facta est obliuio & neglectus.

¶ Co. Nō est ita. Paupibus em̄ in tēplis & tēploꝝ porticib⁹ plurimū erogari solet ab antiq̄lo. 9. & Act. 3. Nō sunt igit̄ tēpla pctōꝝ diluuiā, sed poti⁹ pctōꝝ dilutiōes & expiatiōes. 3. Reg. 8. Nec cōstruuntur mortuis, sed sctis i cælo uiuis. Quos Lutherica turba isensata & impia, mortuos & sine honore facit. Illi at̄ sunt i pace. Sap. 3. & cōputant̄ inter filios dei, uiuuntq; in ppetuū, & apd dnm̄ est merces eor̄. Sap. 5. Et uita eor̄ abscondita est cū Chro in deo. Col. 3.

R

477

*Sancti sunt
in medio
sicut
sancti
sicut in
sicut in*

478

*Sancti sunt
in medio*

*Sancti sunt
in medio
sicut in*

*Sancti sunt
in medio
sicut in*

479

*Sancti sunt
in medio*

¶ Lu. Iam de sanctis mortuis nullum est præceptum. Ideo certi eē non possumus an deo sit acceptū. Desistatur igit̃ ab eo, & bene fiat ijs, de quibus certo scitur, deo bñplacitum esse.

¶ Co. Ex innumeris scripturæ locis certi esse possumus acceptū deo eē honorē sanctorū. In quibus & ipse honorat, qui in eis habitat. 2. Cor. 6. Et si nulla opitularetur nobis scriptura, satis loquunt̃ ipsa miracula, quæ deus circa sanctorū se pulchra & memorias quotidie facit. Nec reprehēdit Ch̃us Petrus, quando dixit Mat. 17. Dñe bonū est nos hic eē, faciamus tria tabernacula, tibi unū, Moysi unū, & Heliae unū. Vel hinc certe intelligimus, non dormire sanctos in abdito loco. Quandoquidē Moyses & Helias apparuerunt cū eo loquētes, quando coelū adhuc erat clausum. Quanto igit̃ magis loquunt̃ iam cū eo, coelis ab eo patefactis. Ait em̃ Iohā. 12. Si quis mihi ministrat, me sequat̃. Et ubi ego sum, illuc & minister meus erit. Si q̃s mihi ministraverit, honorificabit eū pater me⁹. Si pater in coelis honorificat ministros Christi. Cur nos hoīes in terris, eos nō honorificemus.

¶ Lu. At dicunt, se bona intentione facere. Quid tū postea? Facis cū tua bona intentione, sicut fecerunt Iudæi, q̃ Christū dei filiū interemerunt. Dicebant & ipsi, se bona intentione facere. Deus bonā intentionē tuā, neq; habere neq; inspicere uult.

¶ Co. Blasphema est hæc cōparatio. Nō em̃ occidere aut ihonora re sanctos quærimus, sicut Iudæi Christū. Sed quærimus eorū laudē & honorē, quē deo gratū eē scimus. Iuxta illud Psalmistæ. Ps. 148. Hymnus om̃ibus sanctis eius. Et psal. 149. Quia bñplacitū est dño in pp̃lo suo, & exaltauit mansuetos in salutē. Et psal. 150. Laudate dñm in sanctis eius. Et Mat. 10. & 25. Quod uni de his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis. Bona ē igit̃ illa populi intētio, qua sanctos (quorū uita est abscondita cū Christo in deo. Col. 3.) honorificant in terris, quos nō dedignat̃ honorificare deus pater in coelis. Ioh. 12. Et qua opē illoꝝ implorat, quorū uirtutes & merita deus nō raro comprobatur, nobisq; manifestat diuinis miraculis. Si em̃ in terris recte p̃ inuicē oramus nos p̃tōres. Ia. 5. Quāto efficaci⁹ orat̃ p̃ nobis sancti in coelis, q̃ peccare neq; uolūt neq; p̃nt, & p̃ nobis, tāq̃ eiudē corpis Ch̃i mēbris, ex lege charitatis sunt solliciti. 1. Cor. 12.

¶ Lu. Deo gratias agere debemus. propter suā bonitatē, q̃ nobis pios sanctos ita in exemplū cōstituit, in quo nos cōsolemur, & sup misericordia eius fidentius confidere.

¶ Co. In exemplū quidē cōstituti sunt nobis sancti, sed nō, ut igna uiter sola fide contēti sum⁹, aut p̃sumptuosa confideria sup misericordiam dei cōfidamus. Vtrūq; em̃ dānabile est, licet approbet, utrūq; Luther⁹. Ideo aut̃ cōstituti sunt nobis in exemplū, ut strēnue p̃ bona opa, sicut illi fecerūt, ad coelestē patriā redamur. Nō em̃ hic habem⁹ manētē ciuitatē, sed futurā ingrim⁹. Heb. 13. Sicut igit̃ illi fecerūt, ita

*Si uis &
sanctos
tam
saluos*

*Mo
No
Iohannis
sancti*

*Sancti & fide
miseria
operari
in p̃mia*

& nos facere oportet, tanq̄ aduenas & peregrinos abstinere a carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animã, ut gētes & infideles quicunq̄, ex bonis opibus nos cōsiderantes, glorificēt deū. 1. Pe. 2.

¶ Luth. Hæc est ueneratio & nulla alia, alias dimitte eos in dei iudicio iacere, mortui iacent, sicut eos deus morti tradidit, & uiuunt in Christo.

¶ Co. Nos longe aliã habem⁹ rationē & modū uenerādi sanctos. Non em̄ iacēt mortui aut in abdito loco ignauiter dormiētes sc̄ti. Sed uiuūt cū Ch̄o. Io. 17. & in clarissima luce deū uidēt facie quidē ad faciē, nō in ænigmate p̄ fidē, ut in terris. 1. Cor. 13. Nec in somno, aut p̄ somnū eorū q̄ dormiāt in abdito loco. Nox em̄ nō est illic. Apoc. 21. Sed dicūt iugiter sedēti in throno et agno B̄ndictio & honor et gloria & ptās in secula seculorū. Amē. Apoca. 5. Nec iacēt, uelut neglecti, mortui, aut sepulti, sed stāt añ thronū dei, & seruiūt ei die ac nocte in tēplo ei⁹, & q̄ sedet in throno, habitat sup̄ illos. Apo. 7. Cur ergo tantos dei amicos nō implorem⁹? Q̄ em̄ intercessio eorū magni sit apud deū momenti, elicit etiã ex ueteri testamēto. Ita em̄ ait dñs uehemēter iratus Hiere. 15. Si steterit Moȳses & Samuel corā me, nō ē aia mea ad ppl̄m istū. Si se qd̄ d̄r de Noe. Job & Daniel. Ezech. 14. Et Moȳsi, tanq̄ nihil possit orōni ei⁹ denegare, ait dñs. Exo. 33. Dimitte me, ut irascāt furor me⁹ cōtra eos, & deleā eos, faciāq̄ te in gentē magnā. Preciosa est ergo in cōspectu dñi mors sanctorū ei⁹. Psal. 115. Et p̄r cœlestis honorificat illos. Ioh. 12. exaudiēs eos. Luc. 18.

¶ Luth. Deinde de animabus similiter, uelim q̄ deo committerent. Non em̄ peccas in eo, etiam si nunq̄ de ipsis cogitaueris. De hoc em̄ nihil tibi præceptum est.

¶ Co. Cur obsecro de tot animabus parentum & benefactorū nostrorum nunquam cogitemus. Respondet Lutherus, quia de eis nihil nobis præceptū est. At obligamur ad multa, quæ scripta non sunt, sed uel ex traditione apostolorū, uel ex consuetudine aut institutione ecclesiæ, ad nos successiue per generationes singulas deueniunt, & uelut per manus tradita sunt, ut est festiuitas diei dominicæ. Observatio ieiunij. Quadragesimalis & quatuor temporū, uigiliæ apostolorū, & id genus complura. Orare autē pro fidelibus defunctis, extra martyriū decedentibus, antiquissima est ecclesiæ consuetudo, ut facile conijcitur ex uerbis Pauli. 1. Corinthio. 15. Et ex Dionysio eius discipulo. Sed & ex præcepto uidemur obligari. Sunt enim animæ fidelium eiusdem ecclesiæ nobiscum membra (una est enim ecclesia & columba Christi. Canticorū sexto.) At lege charitatis si unum mēbrum quid patitur, compatiuntur oīa mēbra. 1. Corinth. 12. Audiat ergo malignus Apostata, quid dicat Apostolus 1. Timo. quinto. Si quis autem suorū, & maxime domesticorū, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior,

R z

483

*Sancti non
morte*

484

*De animabus
obligamur*

Diony. i. Eccl.
Hierar. ca. 7.

*De f. p. a
305*

485

373-11

¶ Lut. Noli eis fundare missas & uigilias, q̄a nō est certum an id deo placeat. Nullum de hoc habes pr̄ceptum.

Lu. in ref. conclu. 19

¶ Co. Certū satis est nobis ex ep̄la B. Iacobi ca. 5. q̄ multū ualeat deprecatio iusti assidua, Et ex ap̄lo Heb. 5. q̄ sacerdos in ihs q̄ sunt ad deū cōstituit, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Et ex Leuit. ca. 5. q̄ sacerdos pro eo, q̄ dat mun⁹ ad altare, orat & pro peccato eius, & dimittet ei. Si aut̄ pro uiuis, q̄ iterū peccant quōtidie, utiliter orat, Cur nō multo magis pro defunctis in purgatorio, q̄ amplius nō peccāt, sed p̄ supplicia cōmissa expiant peccatā, pie ac instanter oremus? Nā & Lutherus ipse alibi ait, q̄ deus uult aīas in purgatorio peccatam iuuari

486

¶ Lut. Si uis pro anima patris tui, pro anima matris tuæ orare, potes facere domi in camera tua, & id semel, aut bis, & post hac desine.

377-11
326

¶ Co. Quis Lutherus Aeacū aut Rhadamanthū animarū fecit, ut nobis leges pro defunctis parentibus orandi pr̄scribat? Si summo pontifici non uult esse ius condendi leges (quod tā iniquissime uult) cur leges cōdit ipse? Cur nō liceat mihi orare pro anima patris mei nisi semel aut bis? At instanter orare nos docet Christus, Luc. 18. exēplo uiduæ, quā iudex iniquitatis propter instantiā qua ei molesta erat, exaudiuit eandē, & ad aduersario uindicauit. Non ergo solū bis aut semel, nec solū domi, sed instanter & ubicūq; possumus pro parentibus nostris (quos honorari pr̄cepit deus Exo. 20) orare.

487

Co. Exequias
& Anniversaria

¶ Lut. Noli tenere perpetuas exequias, sicut faciunt stulti, qui continuas uigilias habent & perpetua anniuersaria.

¶ Co. Nō est stulta tota ecclia catholica (apud quā manet sapientia dei patris omnibus diebus Mat. 28. & spūs ueritatis q̄ docet eā omnē ueritatē Ioh. 16.) q̄ exequias & anniuersarias memorias pro defunctis instituit & obseruat. Quod & Iudas Machabeus fecit. 2. Macha. 12. Et longe añ eū Ioseph, q̄ magnis sumptibus, primū in Aegypto diebus. 40. Deinde in Iudea exequias patri diebus septē celebrauit Gen. 50. Cū ergo in uigilijs & exequijs mortuorū nihil habeat mali, sed oīa referant in laudē dei atq; defunctis in suffragiū (quod Lutherus non raro & fecit & approbavit) non debent uocari stulti, qui eas uel fundant uel peragunt.

488

¶ Luth. Idq; nullū habet finem, tanq̄ uelint deū suo inani cantu cogere atq; compellere, ut eis animas cogatur tradere, Immo nōn faciet.

¶ Co. Nō est malū instanter orare, sicut docet Chr̄s Lu. 18. Nā & Paulus Ro. 1. ait, Sine intermissione memoriā uestri facio semp in orationibus meis. Et Ro. 15. etiā cū obtestatione ait, Obsecro ergo uos fratres per dñm nr̄m Iesum Christū, & per charitatē sancti spūs, ut adiuuetis me in orationibus uestris, ut liberer ab infidelibus. Sed & sancti clamant ad deū die ac nocte orantes Luc. 18. uoce magna Apo. 6

659
Angeli quoque incessabili uoce proclamant in caelo, Sanctus, Sanctus,
Sanctus, Esa. 6. Christus denique erat praenotatus in orationibus Lu. 6, & 21.

¶ Lut. Id autem presbyteris parum esset allatum in coquinam,
Hoc nihil refert, Multo melius est ipsos necessitate pati & perire, quam
489
57309
miseras animas sic ligari in fatuorum ludum, & perire.

¶ Co. Sed expedit, ut moriatur unus homo, ne tota gens ministrorum
dei pereat. Non enim aequum est, ut propter immodicam uindicandi libi-
dinem irati apostatae, perire debeant tot collegia sacerdotum, tot conuen-
tus monachorum & monialium, tot ubique ecclesiarum dei ministri. Quae die ac
nocte deum laudant & pro populo preces & sacrificia offerunt. Si enim per-
erint illi, peribit & religio, interibit respublica, negligetur salus animarum.
At non ita docet Christus aut Paulus. Ait enim Christus Mat. x. Dignus
est operari cibo suo, Et Lu. x. Dignus est operari mercede sua. Paulus ite-
rum benigne docet. 1. Co. 9. 1. Tim. 5, & Heb. 13. Neque igitur pro populo dei, ne-
que fidelibus defunctis morte ministrorum dei bene consulatur.

¶ Lut. Ad haec, nullum habent ipsi dictum in tota scriptura, quod
illud probare atque fundare possent, quod aliquis pro animabus facere debeat
490
mus, nisi solum dictum. z. Macha. 12. Quoniam misit Iudas Hierosolymam duos
decim milia dragmas argenti, ut offerrent pro mortuis

¶ Co. Mentitur Lutherus. Multis enim supra scripturis ostendimus pro
fidelibus defunctis orandum esse. Quod & lege illa naturali, quam Christus
ponit Mat. 7. conuincit. Omnia, quaecumque uultis ut faciant uobis homi-
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000
1001
1002
1003
1004
1005
1006
1007
1008
1009
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500
1501
1502
1503
1504
1505
1506
1507
1508
1509
1510
1511
1512
1513
1514
1515
1516
1517
1518
1519
1520
1521
1522
1523
1524
1525
1526
1527
1528
1529
1530
1531
1532
1533
1534
1535
1536
1537
1538
1539
1540
1541
1542
1543
1544
1545
1546
1547
1548
1549
1550
1551
1552
1553
1554
1555
1556
1557
1558
1559
1560
1561
1562
1563
1564
1565
1566
1567
1568
1569
1570
1571
1572
1573
1574
1575
1576
1577
1578
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326
2327
2328
2329
2330
2331
2332
2333
2334
2335
2336
2337
2338
2339
2340
2341
2342
2343
2344
2345
2346
2347
2348
2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362
2363
2364
2365
2366
2367
2368
2369
2370
2371
2372
2373
2374
2375
2376
2377
2378
2379
2380
2381
2382
2383
2384
2385
2386
2387
2388
2389
2390
2391
2392
2393
2394
2395
2396
2397
2398
2399
2400
2401
2402
2403
2404
2405
2406
2407
2408
2409
2410
2411
2412
2413
2414
2415
2416
2417
2418
2419
2420
2421
2422
2423
2424
2425
2426
2427
2428
2429
2430
2431
2432
2433
2434
2435
2436
2437
2438
2439
2440
2441
2442
2443
2444
2445
2446
2447
2448
2449
2450
2451
2452
2453
2454
2455
2456
2457
2458
2459
2460
2461
2462
2463
2464
2465
2466
2467
2468
2469
2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484
2485
2486
2487
2488
2489
2490
2491
2492
2493
2494
2495
2496
2497
2498
2499
2500
2501
2502
2503
2504
2505
2506
2507
2508
2509
2510
2511
2512
2513
2514
2515
2516
2517
2518
2519
2520
2521
2522
2523
2524
2525
2526
2527
2528
2529
2530
2531
2532
2533
2534
2535
2536
2537
2538
2539
2540
2541
2542
2543
2544
2545
2546
2547
2548
2549
2550
2551
2552
2553
2554
2555
2556
2557
2558
2559
2560
2561
2562
2563
2564
2565
2566
2567
2568
2569
2570
2571
2572
2573
2574
2575
2576
2577
2578
2579
2580
2581
2582
2583
2584
2585
2586
2587
2588
2589
2590
2591
2592
2593
2594
2595
2596
2597
2598
2599
2600
2601
2602
2603
2604
2605
2606
2607
2608
2609
2610
2611
2612
2613
2614
2615
2616

Sermon 20. von dem 6. p. 1. 6.
tencia habet hoc breue dictū plus fidei & pietatis, q̄ oēs libri, q̄s Lu-
therus intra quinquenniū rotum p̄scripsit. Simile dixerat olim filius
Saul Ionathas ille amabilis super amorē mulieris, cū irruiturus esset,
uno comitatus armigero, in castra Philistæorum, & quidē prospere.
Non est (inquit. 1. Regū. 14.) domino difficile saluare uel in multis uel
in paucis.

Sermo XXXVI.

492

¶ Lu. Paulus probat ex propheta Dauid, q̄ deus nō ex o-
peribus, sed ex fide nos iustificat, q̄ sic dicit. Beati quorum remissæ
sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata

Ro. 4.

¶ Co. Disputat ibi Paulus de opibus legis, cōtra Iudæos in Chris-
tū credentes, q̄ cōtendebāt, necessariū eē, ut chrīani q̄q; obseruaret
legē Moyli. Sed Paulus ait, Iustificari nos fide in Christū sine opibus
legis. Nusquā dicit (sicut Luther⁹) sine opib⁹ bonis, aut q̄ opa bona
corā deo nihil sint, aut oīa æqualia sint. Neq; dicit hic simpliciter ex
fide nos iustificari. Sed addit, secūdū propositū gr̄æ dei, Gr̄a em̄ dei
uita æterna, Ro. 6. Et gr̄a saluati estis p̄ fidē, & hoc nō ex uobis. Dei
em̄ donū est, nō ex opibus, ne q̄s gloriēt. Ephe. 2. Sed hic mox insul-
tabit Lutherus, q̄ Paulus dicit, non ex operibus. Sed considerandū
est, quod subdit, ne quis gloriēt, Non ergo reijcit aut nihil facit ope-
ra bona Paulus, sed prohibet, ne in his gloriemur, tanq̄ ex nobis pro-
cesserunt, cū potius ex deo aut gratia dei procedant, Sicut ait. 1. Cor.
15. Abundantius illis omnibus laboraui. Non ego autē, sed gratia
dei mecū, Et. ij. Corin. iij. Non q̄ simus sufficientes cogitare aliquid
a nobis tanq̄ a nobis, sed sufficientia nostra ex deo est, Sic Ephe. ij.
mox subiungit. Ipsius em̄ sumus factura, creati in Christo in operi-
bus bonis, quæ præparauit deus, ut in illis ambulemus. Neq; igit̄
de fide, neq; de operibus gloriari nos oportet, Vtrumq; em̄ a deo est.
Vtrumq; in nobis donū dei est, Vtrumq; gratiæ dei acceptum refer-
ri debet. Ait em̄. 1. Cor. iij. Quid habes quod nō accepisti? Si autem
accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? De neutro igitur glori-
ari debemus, nisi in domino, cuius gratiæ omnia debemus. Neutrū
tamen debemus negligere, neq; sic extollere unum, ut alterum de-
primamus aut reijciamus. Vtrumq; em̄ a gratia dei est, utrumq; ad sa-
lutem necessarium, Ideo alterum sine altero nō sufficit. Bona ergo
est fides, bona & opera, si ex charitate & gratia dei procedāt, sine qua
neq; fides neq; opera nostra ualēt quicq; ad salutē. 1. Cor. xij.

*hic diligit
uicem & pe-
t opia*

493

¶ Lut. Iam exteriores tenebræ obijciunt̄ interiori lumini,
scilicet, fidei, hic oportet fidem solā uidere in corde.

¶ Coch. Mira est Lutheri de fide improbitas. Sæpe enim uexat
scripturam iam torquendo iā deprauando, ut uideatur dicere, Sola
fides iustificat aut saluos facit, Quod certe falsum est. Hinc tamē, ue

Josephus publicus hystor. p. v. d. illa. f. l. a.
ad hunc ad fidem

lut ex firmissima munitione, pugnat iam contra sacramenta, q̄ sint solum externa signa, nihil uirtutis habentia, nihil ad gratiam dei cōferentia, iam contra bona opera, q̄ nullius sint meriti, nullius momēti, nullius respectus apud deum, Omnia aut nihil aut æqualia corā deo esse, immo omnia esse peccata etiam optime facta. Has eius pugnas, improbissimas sane & molestissimas, iam sæpe sustinuimus. Hic nouam incipit pugnam contra naturam & rationem humanā, ut non solum gratiæ dei in sacramentis & operibus bonis, sed etiam ipsi creatori in sua imagine & similitudine iniurius sit uutiligator atq̄ imp̄ssimus Momus.

¶ Lu. Nostrū lumen, n̄ra ratio, debet hic claudi & cessare & sola fides uidere debet & lucere.

¶ Co. Hic rursus extollit solā fidem (ut solet) Lutherus, non sane contra sacramenta aut opera bona, ut alias sæpissime, sed contra rationem & intellectum hominis. Et tamen ingenue, & quidem publice confessus est mihi, hanc uocem sola, a se adiectam esse, non a Paulo. Hic ergo uult lumen nostrum & rationem nostram claudi & cessare, ut sola fides uideat. Ad quid obsecro: ut sine usu rationis fiam? sicut paruuli, quos in fide ecclesiæ baptizamus, Quia propter defectum usus rationis in ætate illa, per sese non possunt neq̄ corde credere ad iustitiam, neq̄ ore confiteri ad salutem. Illum eorum defectum ætatis supplet pia mater ecclesia in fide sua. Nunc nos quoq̄, & cæcos sine lumine naturali, & pueros sine usu rationis facere conatur Lutherus, ut egregiam illam uoculam suā, Sola, possit fidei apponere. At melius respondet Psalmista psalm. iiii. Multi dicūt, Quis ostendit nobis bona? Signatū est super nos lumen uultus tui domine. Et Paulus Roman. i. Quod notum est dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit, Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellectu conspiciuntur. Nō ergo debet ratio & lumen nostrum claudi & cessare, sed per fidem melius illustrari & adiuuari, tanquam per donum dei supernaturale, p̄ quod euehatur in cognitionem eorum quæ per se naturaliter intelligere non potest.

¶ Lu. Si em̄ ibi rationē sequoolum, illāq̄ apire, tūc ibi nihil amplius p̄ oculis est, q̄ mors, infernus & peccatum.

¶ Co. Gētiles philosophi neq̄ fidē neq̄ grām iustificatē habuerūt. Et tñ plura de uita, celo & uirtute scripserūt q̄ de morte, inferno, & peccato. Et gētes, q̄ legē nō habēt, naturaliter ea q̄ legis sunt faciunt, Eiusmodi legem nō habētes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis, scriptum in cordibus suis, Rom. ii. Si ergo loquamur naturaliter & philosophice, obiectū certē rationis humanæ nō est mors, infern⁹, peccatū sed ueritas, uita, uirtus. Deus ens entiū, prima cā, & primus motor. Ex naturali igit̄ ratiōe cognoscere possumus, q̄ deus sit factor & gu

494

495

bernator coeli & terræ. Quod autem habeat filium sibi æqualem & consubstantialem & spiritum sanctum coessentialem & coequalem utriq; filiumq; incarnatum propter nos homines & propter nostrā salutem &c. Hæc sane ratio per se capere non potest, Indiget itaq; adminiculo fidei per quam confortetur ac perficiatur, ut iuper naturalia quoquo modo cognoscere ualeat.

496

¶ Lut. Ibi tunc moritur uisione sua ratio, nullum uidet ibi auxilium apud ullam creaturam, totum est desertum & obscurum, In his tenebris, oportet rationem claudi, alioquin cogitur desperare.

Somnia Lutheri

Lu. i resol. concl. 15

¶ Co. Mirabiles profecto phantasias habet Lutherus, secundum quas uelut somniās multa extranea & erronea nugatur, Quasi omnis homo si tales patiatur corrupti aut turbati cerebri uisiones & discursus. Qualia & in resolutionibus suis scribit de ijs, qui patiuntur pœnas purgatorij super terrā. Multa certe de ratione & intellectu humano scripserunt Plato, Aristoteles, Cicero, Seneca, Plotinus, Plutarchus & id genus Gentiles philosophi & oratores, ex naturali cogitatione, sine fide & gratia Christi. Nullus tamen eorū tam stultas imaginationes prodidit, quales & hic & alibi deblacterat, sua somnia sequens Lutherus. Dixerunt aut potius, Rationem hominis ad optima deprecari, Bonum & honestum esse quod est consentaneum rationi, Peccatum aut & uitium esse contra rationem, Rationē debere in hominem dominari, nō affectiones sensualitatis &c. His & id genus dictis eorum longe profecto melius consonant scripture prophetarum & apostolorum, q̄ somnijs & phantasmatis Lutheri, usq; adeo extraneis & ad desperationem propensis.

De ratione prohibita

497

¶ Lu. Ita est econtra Christus erga me, uult me solū habere, & nihil aliud, etiā si darem ei, omne quod facere possim, tñ nihil penitus esset apud eū, non respiceret illud.

Mercurius uult hanc sponsam

¶ Coc. Nequaquā est ita. Christus em̄ non uult habere sponsam nudā & implumē, nisi em̄ habuerit ip̄a uestē nuptialē, mandabit eā eijs ci foras in tenebras exteriores Matth. 22. Ait itaq; propheta psalm. 44. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato, circūdata uarietate. Si uis ergo, ut anima tua sit sponsa Christi, debes eā ornare uarijs monilibus, de quibus ait apostolus Gala. 5. Fructus aut spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Et adhuc plura enumerat. 2. Corit. 6. & 11. Non ergo nudā, sed bonis opibus & uirtutibus uestitam exhibe sponsam Christo. Scriptū est em̄ Apo. 14. Opera illorum sequuntur illos.

Mercurius uult hanc sponsam

498

¶ Lu. Et si omniū monachorum cappas induerē, uullā tamen respiceret, uult me ipsum habere. Externæ em̄ res, exter

hæc dicitur de capis

fol. 112:
næ uirtutes, sunt solum ancillæ, uult ipsam dominam habere.

¶ Co. Vult quidem ipsam dominam habere Christus, sed non nudam & sine ueste nuptiali temere & impudēter accedentem. Talem enim reperit ut dictum est. Vult ergo habere indutam uestitu deaurato per charitatem, quæ dicat sponso. Dilexi mandata tua super aurum & topazion. Psalmo centesimodecimo octauo. Vult item circū amictam uacietate, diuersis scilicet meritis uirtutum. Quæ uelut ancillæ (si ita loqui libet,) dominam sequantur quocumq; ierit. Nam & regina Saba uenit ad Salomonem (qui typum Christi gerebat.) non nuda aut sola, sed cum multo comitatu & diuicijs. Virgo autem quæ nuda & uacua lampade aduenerit excludetur cum ignominiosa repulsa, dicente sponso. Nescio te. Matth. 25.

¶ Luthe. Multæ sunt animæ, quibus data sunt dona, uelut sapientia, probitas, charitas, & cætera, sed non sunt ueræ sponsæ. Quia non dicunt, tu meus es, sed procantur ad latus cum bursa, quæ amant dona.

¶ Code. Nos hic Luthero uere, quod olim falso dixit Præses Romanus Paulo. Actuum decimosexto, dicere possumus. Insanis Lutheri. Multæ te literæ ad insaniam cōuertunt. Nisi enim multa legis, ad tot insanias te nunquam conuertisses. Melius ergo tibi esset, literas nunquam didicisse, præsertim sacras. An uero insania non est. Sapientiam, probitatem) per quam tu iustitiam intelligis) & charitatem, dicere procas, quæ ad latus cum bursa, instar meretricum, proferuntur? Certe nisi insanires, non ignorares quæ præclara, & quidem plurima, habeat testimonia, tum passim in plerisque locis scripturæ, tum luculentissime in Prouerbijs & in Ecclesiastico Sapientia. De qua etiã proprius & singularis extat liber, Sed & iustitia facile proferret hanc iniuriam, tum per alios, tum uero præcipue per Salomonem Regem, & Esaiam prophetam. Hic unicum ex Ezechiele locum tibi opponemus. breuitatis gratia. Ait sane dominus per prophetam illum capite decimo octauo, iustitia iusti super eum erit, in iustitia sua, quam operatus est, uiuet. Et illud psalmo octogesimo quarto. Iustitia ante eum ambulabit & ponet in uia gressus suos. Charitatem autem uindicant ab hac iniuria loquuntur ueteribus, Paulus & Iohannes. Hic unus aut alter suffecerit locus, Certe non procuratur cum bursa, nec quærit munera, quæ patiens & benigna est, quæ non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambiciosa, non quærit quæ sua sunt, & cætera. Prima Corinthiorum decimo tertio. Nec illa de qua dicitur, prima Iohannis quarto. Qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. Immo sine charitate non auderet neq; posset sponsa sponso appropinquare. Ipsa enim foris mittit timorem. Prima Iohannis quarto. Et ascensum purpureum sponsæ media charitate constrauit sponsus. Canticorum tertio.

S

499

*Si est dñs & spūs
suo in dicitur
in unq; ob.
et ab his
suo alio*

*hinc est qd dicitur
sunt dicitur*

Non sunt igitur proæ ad latus cum bursa, sine quibus sponsa suo sponso exhiberi non potest.

100

¶ Luth. Iam uestis nuptialis est Christus, quem induimus per fidem, sicut dicit Apostolus. Induimini dominum Iesum Christum. Deinde emittit uestis de se splendorem, hoc est, Fides in Christum, dat fructum de se, hic est, Charitas, quæ operatur per fidem in Christum. Ibi sunt bona opera, quæ sic a fide splendunt, & omnino gratis, & solum, in proximi utilitatē. Alioqui sunt opera paganica, si non fluant ex fide.

Matth. 22.

¶ Co. Christus potius est sponsus (quod & Lutherus supra dixit) quæ uestis nuptialis. Ita enim habet etiam textus euangelij huius. Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Sed & ipse Lutherus statim aliam facit uestem nuptialem, nempe fidem in Christum, quam nos quoque minime abnuimus, si modo sit charitate (sine qua nihil prodest, Prima Corinthiorum de cimo tertio) informata. Charitas autem non tam fidei quæ spiritus sancti fructus est. Nam inter fructus spiritus, & fides & charitas commemorantur. Galatas quinto, & quidem primo loco charitas. Sicut autem charitas operatur per fidem (ut ait Lutherus) ita & fides operatur per charitatem, ut ait Paulus Galatas quinto. Neque igitur fides neque charitas bona opera excludit, sed curat utraque simul, ut gratia dei uacua in nobis non sit. Nec solum in utilitatem proximi, sed etiam in honorem dei & sanctorum eius, multa nobis opera bona suggerunt. Primus enim gradus charitatis, in deum tendit. Secundus in proximum. Sicut scriptum est & in lege & in euangelio. Diliges dominum deum tuum, ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum.

Deuter. 6.
Matth. 22.

In hunc locum dicitur de fide & de illis qui sunt in fide. In domo patris sui dicitur de fide. De quo fide dicitur: magis sic hinc dicitur prima fide filiorum: amen

¶ Finis.

¶ Laus Deo.

Tabula in quingētos articulos.

¶ A		Cruce saluari nos ab inimicis nris
¶ Aplos iuste calūniari, q̄ eis oim	Chrm nō solū mediatorē, (317.	
maxime defecerit 35.	sed & iudicē esse 242	
Amor dei ad hominem 38	Chrm ī papa & cōcil. audiri. 255	
Arbitriū libere inesse hoī 101. 102	Cōstitutionib⁹ papę & cōciliorē	
Agere bonū ppter regnū celorē	obediendū esse 287	
non debet reprehendi. 266.	Chrm e limbo sctōs p̄res secū in	
267. 268. 269.	coelū euexisse 300	
Abstinentum a crapula & luxu.	Calūnia Lut. in castitatē yginū	
291. 383.	sacrarē. 340. 341.	
Adoratio triplex, latrię, dulcię	Calūnię Luth. in S. Hieronymū	
& hyperdulcię 336	330. 331. 371. 372	
Animas castra ecclīę deferētes	Castitatē seruari posse. 340. 377.	
a diabolo circūueniri. 358.	380. 382.	
Altaria eē q̄dā ppiciatoria. 477.	Cerimōiarē leges nō eē fatuas 395	
¶ B		Conciliū Latheranēse sub Inno-
¶ Baptismū plus eē q̄ externū si	centio tertio 403	
gnū promissionis 47. 48	Cōfessionē secretorē rē saluber	
Baptism⁹ pręterita, nō futura,	rimam esse 413. 414. 415.	
abluit peccata. 419. 434	Confessionē p̄ctōrē semp in ecclīa	
Bohemos iam iustificat iam dā	fuisse 414	
nat Lutherus 422	Confessionē sacerdoti, nō laico,	
¶ C		fieri debere 416. 417. 418.
¶ Conscia nō sp̄ p̄ctō succūbit,	Cor hoīs p̄ externa signa et opa	
sed plerq̄ resistit. art. 8	moueri p̄ ad bonū p̄ ad malū. 442	
Cor hoīs nō eē naturalr malum	¶ D	
96. 97. 98. 99. 100.	¶ Doctrina Chri cū doctrina pas-	
Ad concilium p̄tinere quę fidei	trū bñ stare art. 5.	
sunt 116. 126. 131.	Deū a nob̄ et amari et timeri de-	
Cōlciām Luthera. erroneā eē. 130	Deo q̄z seruiēdū eē, nō (bere. 23	
Calumnię Lutheri in Lucam	solū proximo. 103. 104. 105. 106.	
169. 174.	Dormire sctōs tāq̄ resuscitādos	
Chriānos malos graui⁹ dānari	in uitā 191. 300. 301. 488. 483	
q̄ Turcas a Paganis. 175. 419	Doctrina sine opib⁹ n̄ ual3. 197. 284	
Calūnię Luth. ī p̄riam. 51. 181. 221.	Diues ille, q̄ Lazaro nihil dedit,	
Christū peccatis suis opculū fa-	neq̄q̄ seruauit legē Mosi. 290.	
ciunt Lutherani 207	Desperatiōis laq̄os ponere Lu-	
Calūnia Lutheri in Ioh. Bap. &	therē. 344. 348. 349. 352	
Heliam. 212. 216.	¶ E	
Crucē suā portare quō debeat	¶ Euangeliū nō eē odiosam p̄dis-	
unusquisq̄ 227. 229.	cationem art. 3. 41. 58. 236	
Crucē chri uenerandā eē. 231. 232.	Euange. nō tumultus, sed pacis	
234. 319. 320. 322. 323. 326. 327.	esse uerbum. art. 6.	

Euāgelistis quatuor eādē deberi fidē contra erronea dicta Lutheri & Ottonis eius	22	arti.	20
Euangeliū secūndū ueterē iterptati onē pdicādū esse	81. 235	Impudēs Lutheri iaculantia.	51. 54 122. 125. 202. 256. 355.
Ecclie fidei initedū eē magis q̄ pro prio sensui	119. 120. 121 124.	Iniuriā Lutheri in sanctos & beas tā uirginē.	78. 140. cū seq. 28. 215. 457. 458. 459. 478. 483
Ecclie catholice autoritatē hæs resibus antiquiorem esse.	246	Irasci nō sp̄ p̄ctm̄ esse.	93
Ecclie multa eē mēbra & diuers sos status	264. 265. 270	Iniuriā Lutheri in principes	111.
Eucharistiā semel in anno a laicis sumēdā reite p̄cipi	271	Incōstātia Luthe.	127. 128. 134. 169 183. 194. 196. 288. 305. 306. 321 329. 335. 363. 400. 422. 423. 433. de utraq; specie sacramēti.
Ad Eucharistiā cū timore & reue rētia accedēdū	272. 273. 274	Infantibus in baptismo habitū fis dei cū grā infundi	188
Eleemosynā dare, qn̄ sit cōsiliū, qn̄ præceptum	437	Iniurię Lut. i Ecclā.	248. 436. 477
¶ F		Iniuriā Lut. in sacramenta	402
Fidē solā nō sufficere, art. 4. 24, 33. 43. 45. 46. 57. 60. 68. 69. 71. 73. 170. 172. 176. 177. 180. 240. 241. 313. 435. 444. 445. 492 493. 494		Infernū eē locum corporeum.	302 & deinceps.
Fidē cum bonis & malis operibus stare	175	Iniuriā Lut. in papā.	358. 413. 421. 428
Fundatas ap̄ijs principib⁹ ecclias complures	295. 308	Insidiā doliq; Lutheri cōtra Cesa rē Vvormaciæ	369
Fomitē nō esse uere peccatum.	61. 342. 343	Judaizare nō licet chr̄ianis.	370
Festū corpis Chri optime istitutū eē. 424. & deinceps. 430. &c.		Imaginib⁹ sc̄tōr; iniuriā facere is piū ē.	384. & deinceps. 477.
¶ G		Impudic⁹ i sermōe Lut.	394. 439
¶ Non uel mittere pacē, sed gla riū. art.	7	Ioc⁹ ipi⁹ Lutheranoꝝ cū san.	399
Gigantomachia Lutheri uaniss ma	429	Indulgē. dari pp̄t pias cās.	440.
¶ H		Iudē Macha, meli⁹ credēdū q̄ Lu thero.	(the. 49)
¶ Hæreticos esse cohercēdos etiā supplicijs	art. 16	¶ L	
¶ I		¶ Legem euāgelicā nō opari irā, sed cōtinere grām	95
¶ Iudæos uehemēter amare legē,		Lutheranos falsos eē pp̄he.	113. 117
		Lutheranoꝝ furta & sacrileg.	136.
		Luthera. scripturas falsificare. cc.	
		Luthera. plus cū hæreticis q̄ cum catholicis sentire.	228. 330. 331
		Lutheroꝝ peiorē eē apostatā q̄ fuit Iulianus Imperator.	328.
		Lutheroꝝ nō eē primū hæz hæresū authorem	355. 356.
		Laicis nō licere uasa sacrata attin gere	261. 262.
		Libertatē Luthericā nequaq̄ in ec	

clesia admittēdā eē 271.391
 Laudare deū & sanctos eius in or
 ganis & cyrharis 324
 Lutheranos nō eē chrīanos. 339
 Legē dei mltis eē cordi. 343.350
 Lutheranos ī se diuisos eē 354
 Luther⁹ ait se hñ nosse diabolū &
 dñm suū esse. 359.415
 Lutherū cū diabolo bñ unum aut
 duo frustra salis comedisse 420
 Luther⁹ leges p̄scribit suis 367
 Laicis nō licere tāgere sacra & las
 cra uasa. 394.395.396.397.398
 401.
 Lutheranos indigne accedere ad
 sacramentum altaris. 405.406
 407.409.410.411
 ¶ M
 ¶ Missam nō eē rē malā. 362.365
 Missam iniq̄ abrogari a Lut. 360
 361.363.366.374
 Missam esse sacrificiū 364.386
 Mortuis prodesse missas & uigilis
 as, articulo .1.109.305.309
 310.314.316.485.487
 Pro mortuis orandum esse. 484.
 486.488.490
 Martyres diaboli eē, q̄ propter he
 resim aut schisma occidūt. ar. 2
 Miracula apostolorum 53.83
 Monasteria nō eē sup sterco dia
 boli aedificata 75.135.226
 Monachorum merita 347
 Mutuare cōsilij eē nō p̄cepti. 76
 Mors terribilissimū oim terribi
 um 190.192.193
 Mortuos opa sua seq̄ statim. 301
 Monachis nūq̄ licere coniugia in
 ire 378
 Monachis cappā abijcere non lis
 cere 392
 Mulieribus multa prohiberi quæ
 uiris licent 393
 Merces S. Petri copiosa in coelis p̄
 meritis eius 457
 Mercedē pro bonis operibus pete
 re licet 461.463
 Merces bñ opantiū deus est 461.
 ¶ O
 ¶ Opera bona exigi a nobis & p̄
 desse ad salutē, art. 11.12.13.25. 26
 27. xxx. xxxi. xxxij. xxxiiij. 36.
 40. 44. 59. 62. 65. 66. 67. 70.
 72. 87. 90. 91. 103. 138. 169. 173
 182. 211. 217. 218. 219. 277. 278.
 280. 282. 443. 446. 447. 448.
 450. 451. 452. 474. 492. 497.
 498. 499. 500
 Opera bona q̄dā meritoria, q̄dā
 præparatoria. 441
 Opera bona unius, posse alteri p̄
 desse. lxxxiiij. 124. 185. 186. 189.
 222. ccxxiiij. 224. 225
 Opera etiā externa iudicat de⁹ nō
 solum cor 289. 465
 Opera bona a nobis fieri debere,
 nō solum ad hominē, sed etiam
 ad deū & propter uitam æter
 nam ¶ P 449
 ¶ Paupertas externa conducit ad
 internam. 466
 Paupratē Franciscanā euāgelio cō
 formē eē. 467. 468. 470. 471
 Paupratē exteriorē a Ch̄o & ap
 postolis obseruatā esse. 469.
 Predicatiōes Lutheranas recte cō
 temni a catholicis. cccclxxiiij
 Papæ mandatis obediendum esse
 279. 281. 286
 Promptitudinis ad bonum exem
 pla 345. 346
 Presbros & monachos uxores du
 cere non oportet 376
 Presbros & monachos alēdos esse
 non exterminandos 489
 Paulus de pctō suo neq̄ cantauit
 neq̄ iactuit sese. 9
 Puniri optere impios & rebelles a
 principibus art. 14. 15
 S. iij

Pctā chrīanos aliqua h̄re 475
 Pœnitentiā pro pctis agere 64
 Peregrinari bonum esse exemplo
 Christi 79. cccxxxviiij
 Phariseo s nō fuisse optimos & p
 batissimos uitæ 88. 89
 Præcepta dei impossibilia non esse
 92. 94. cccxliij
 Prepositis ecclie obediendū eē. 114
 115. 118. 123. 129. cxxxiiij. cccxci
 Pctōrū mltā eē gnā & spēs 139
 Pharisæica opa solū in spēm bonā
 sunt. 171. 178. 212. 289
 Papæ fidē nūq̄ deficere. 196. 249
 250. 252. 254
 Peccatores nō statī debere ad deū
 accedere, sed petere in recesso
 ¶ Q (res. 201. 202
 Qui uos spernit, me spernit. 49
 ¶ R
 ¶ Reliquias sanctorū non esse deri
 dendas. 78. 296. cccxxix
 Regnū dei nō solū intra nos sed etiā
 in exteriorib⁹ cōsistere. 195. 465
 Regnū dei a nob̄ q̄rēdū. 453. 454.
 Reges aīarū i v̄bo dei uiuo, nō scri
 pro aut uoce plato. 298.
 Reuelatiōes Lutheri nō a deo, sed
 a diabolo esse cclvi
 Rōnē & intellectū n̄m fide nō ex
 cludi, sed adiuuari. 494. 495. 496
 ¶ S
 ¶ Scripturā nō oīa exprimē. 389
 Synodus rurales inique a Luthera
 nis prohiberi 412
 Sanctorū intercessionē nobis pro
 desse. 28. 203. 204. 206. 208.
 455. 456. 458. 459. 481. 483
 Sanctos nō recte dici mortuos
 478. 479
 Sanctos recte a nobis uenerari. 29
 137. 205. 209. 210. 243. Verba
 Luth. 244. 318. 325. cccxxxiiij.
 334. 337. 476. 480. 481
 Scripturas alicubi difficiles & ob
 scuras esse 82. 84. 85.
 Nō oīa eē scripta. 86. 460. 484
 Sanctorū uitā recte n̄b̄ in exēplū
 & imitatōe3 pponi. 198. 472. 482
 Scandala Luthera. 220. 247. 265.
 Superbia Lutheri. 253. 332. 335
 Scripturas nō eē ab artificib⁹ aut
 mulieribus interpretādas. 236
 Sacerdotis officiū 285
 Sanctos potius in celo q̄ in terra
 degētes uenerādos esse 296
 Sinū Abrahæ locū eē, nō uerbum
 promissionis 299. 304
 Sp̄m in loco esse definitiue, nō cir
 cumscriptiue 302
 Sp̄s afflictos q̄ncq̄ hoibus appar
 rere & opē petere 311. 312. 315
 ¶ T
 ¶ Turca nō nouit patrē neq̄ cred
 dit scripturis & deo 10
 Tēplū edificari nō ingratū ē Ch̄ro
 107. 108. 477. 479
 Timor duplex, seruil⁹ & filial⁹. 408
 Tunicā Ch̄i Treueris reptā recte
 a nobis uenerari 233
 Testamēta in pias causas ordinata
 placere deo. 477
 ¶ V
 ¶ Vota deo reddenda esse. 80. 375
 379. 380. 381.
 Verbum dei nisi custoditum non
 prodest 199
 Vindicta dei in trāsgressores. 263
 Varias esse donationes hominum
 ad causas pias 326
 Vitulum cucullatum his annis in
 Misnia uisum esse 389
 Venerari deum sanctosq̄ ei⁹ mul
 tis modis licere. 389
 ¶ F I N I S.

Errata.

¶ Articulo. 15. nimir, lege nimir. Eodē, Corinthū le. Corinthiū. art. 17
honos le. honoꝝ. art. 20. gl̄iæ le. gl̄ia. art. 32. atq; ei le. atq; a. 49. cōculla
tus le. cucullat⁹. 54. non sa le. nouas. 55. Micenū le. Nicænū. 60. legū
tur le. legit. 77. q̄dicationē, le. q̄dicationē. 83. Luth. ille, le. lute⁹ ille
92. sup id, le. supra id. 98. nos est, le. nō ē. 119. Certe, le. Certū. 124. red
dit, le. redit. 148. imutatio, le. iminutio. 161. eēt maior, le. eēt mater dei
164. fletura eēt, adde, sanguinē. 186. iuenerit, le. iuuerit. 193. unī⁹, le. ui
uus. 199. externū, le. æternū. 206. ij. Mach. 26. le. ij. Mac. 15. 229. ex
aia. le. ex aio. 240. Nec pmittat, le. Nec pmutat. Eod. adeptet, le. ad
apret. 248. lanare, le. lauare. 253. debeas, le. debeat. 263. psint aut ob
sint, le. pfuit aut obfuit. 266. pbate, le. pbitate. Eod. ob peccādi, leg.
ob peccati. 287. sp̄m sanctū, le. sp̄i sancto. 296. cōtractu, le. cōtractu.
308. iustitiæ, le. institutæ. 311. uix, le. uir. 324. uer, le. uir. 333. beatū, le.
boatū. 343. utens, le. mēs. 347. q̄ p, le. q p. 350. si deb, le. sic deb. 359.
dñm, le. diuinū. 362. Synod⁹ sext⁹ le. Syno. sexta. 364. q̄ uino, leg. p
uino. 369. pducere, le. pcedere. Eo. Friburgo, le. Fridburgo. 276. In
nuptiis, le. Innuptis. 377. Esseui, le. Esseni. 420. nō docet, le. nō decet.
421. Ad, le. Ac. 427. oimq; le. oiq;. 433. uel me, le. ppter me. 437. tē
poraliū, le. tēploꝝ. 442. manēt, le. mouēt. 445. extremā, le. externā.
447. uidebit, le. iubebit.

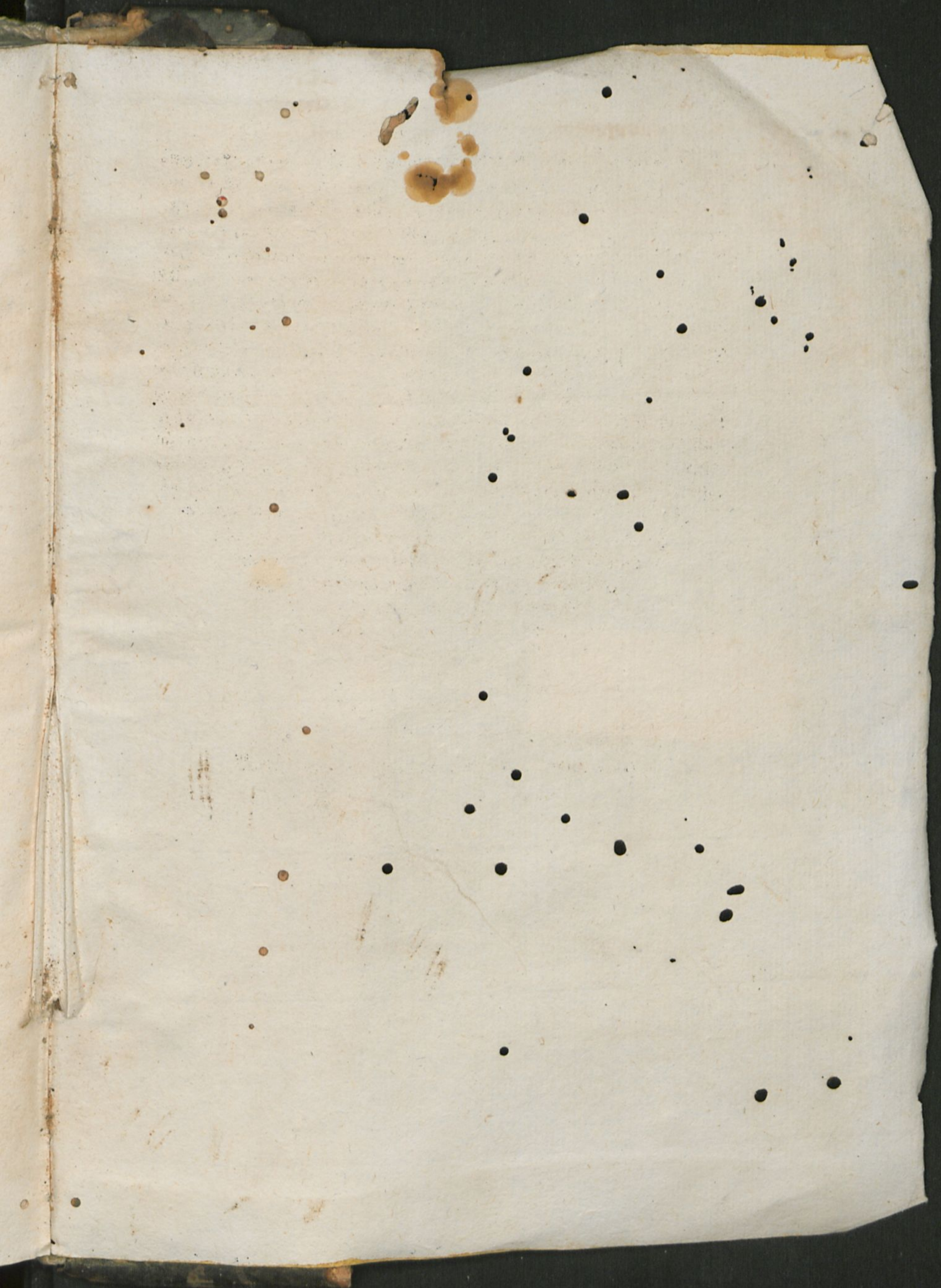
¶ Colonia in officina honesti ciuis Petri Quentel.
Anno. M. D. XXV. Mense Septembri.

Gratia

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible handwritten text in a historical script, possibly Latin or German, located at the top of the page.

ULB Halle 3
001 928 880

sb

manuscript text in a Gothic script, likely from a medieval manuscript. The text is written on parchment and shows signs of age and wear. A prominent red initial 'S' is visible at the beginning of a section.

The main body of text on the left page, written in a dense Gothic hand. It contains several lines of text, with some lines appearing to be part of a larger paragraph or a list of items.

Further text from the manuscript, continuing the dense Gothic script. The parchment shows significant staining and discoloration throughout this section.

The final lines of text visible on the left page of the manuscript, showing the end of a section or the edge of the page.

Handwritten text in a historical script, possibly Latin or German, located at the top of the page.

ULB Halle 3
001 928 880

sb

B.I.G.

Farbkarte #13

5

Quare magister dicitur per se scilicet vide supra fo: 70 col 2. an. 26.

Articuli. ccccc.

Martini Lutheri. Ex sermonibus eius Sex & Triginta, Quibus singulatim responsum est a Iohāne Cochleo Wendelstino, partim scripturis, partim contrarijs Lutheri ipsius dictis.

De fide & opibus p. 69. col. 1. an. 26.

In talia catholici querebant se non habere. Vide infra fo: 76 col. 1.

Anno. **M. D. XXV.**

Supplicium dicitur fo: 16 col. 2. an. 26. p. 2. et fo: 70 col. 1. an. 26. p. 2. et p. 1. p. 2. p. 3. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. p. 9. p. 10. p. 11. p. 12. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 20. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 25. p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 30. p. 31. p. 32. p. 33. p. 34. p. 35. p. 36. p. 37. p. 38. p. 39. p. 40. p. 41. p. 42. p. 43. p. 44. p. 45. p. 46. p. 47. p. 48. p. 49. p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 54. p. 55. p. 56. p. 57. p. 58. p. 59. p. 60. p. 61. p. 62. p. 63. p. 64. p. 65. p. 66. p. 67. p. 68. p. 69. p. 70. p. 71. p. 72. p. 73. p. 74. p. 75. p. 76. p. 77. p. 78. p. 79. p. 80. p. 81. p. 82. p. 83. p. 84. p. 85. p. 86. p. 87. p. 88. p. 89. p. 90. p. 91. p. 92. p. 93. p. 94. p. 95. p. 96. p. 97. p. 98. p. 99. p. 100.

Prouerb. xvij.

Impius cum in profundū uenerit peccatorum, contemnit. Sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

De lege p. 1. col. 1. an. 26. p. 1. p. 2. p. 3. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. p. 9. p. 10. p. 11. p. 12. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 20. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 25. p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 30. p. 31. p. 32. p. 33. p. 34. p. 35. p. 36. p. 37. p. 38. p. 39. p. 40. p. 41. p. 42. p. 43. p. 44. p. 45. p. 46. p. 47. p. 48. p. 49. p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 54. p. 55. p. 56. p. 57. p. 58. p. 59. p. 60. p. 61. p. 62. p. 63. p. 64. p. 65. p. 66. p. 67. p. 68. p. 69. p. 70. p. 71. p. 72. p. 73. p. 74. p. 75. p. 76. p. 77. p. 78. p. 79. p. 80. p. 81. p. 82. p. 83. p. 84. p. 85. p. 86. p. 87. p. 88. p. 89. p. 90. p. 91. p. 92. p. 93. p. 94. p. 95. p. 96. p. 97. p. 98. p. 99. p. 100.

Quo Operum bonorum dicitur nostra vide supra fo: 78. col. 1.

De infirmitate magis. fo: 49 col. 2. an. 26. p. 1. p. 2. p. 3. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. p. 9. p. 10. p. 11. p. 12. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 20. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 25. p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 30. p. 31. p. 32. p. 33. p. 34. p. 35. p. 36. p. 37. p. 38. p. 39. p. 40. p. 41. p. 42. p. 43. p. 44. p. 45. p. 46. p. 47. p. 48. p. 49. p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 54. p. 55. p. 56. p. 57. p. 58. p. 59. p. 60. p. 61. p. 62. p. 63. p. 64. p. 65. p. 66. p. 67. p. 68. p. 69. p. 70. p. 71. p. 72. p. 73. p. 74. p. 75. p. 76. p. 77. p. 78. p. 79. p. 80. p. 81. p. 82. p. 83. p. 84. p. 85. p. 86. p. 87. p. 88. p. 89. p. 90. p. 91. p. 92. p. 93. p. 94. p. 95. p. 96. p. 97. p. 98. p. 99. p. 100.

De carnis peccatis & opibus fo: 44. col. 2. an. 26.

Inter hunc in diabolo hunc dicitur. fo: 59 col. 2. an. 26.

Non peruenit ad uentem. fo: 64. col. 2. an. 26.